ba.Gn.Aurelio conſulibus bellū cum rege Philippo initum eſt paucis menſibus poſt pacē carthaginē ſibus datam.Oīum primum eā rem idibus martiis:quo die tū conſulatus inibaſ.P.Sulpicius cōſul ret tulit:ſenatuſq; decreuit: ut ii conſules maioribus hoſtiis rē diuinam facerēt:qbus diis ipſis uideretur: cum pcatione ea:q̄ ſenatus populuſq; ro.de.rep.deq; ineundo nouo bello in aīo haberet: ea res uti po/ pulo ro.ſociiſq; ac nomini latino bene ac fœliciter eueniret ſecundū rem diuinam pcationēq; ut de re/ publica deq; puinciis ſenatū conſulerent.Per eos dies opportune irritandis ad bellū aīs:& litteræ a.M. Aurelio legato:&.M.Valerio Leuino proptore allatæ:& athenienſiū noua legatio uenit: q̄ regē appro/ pinquare finibus ſuis nunciaret:breuiq; non agros mō:ſed urbem etiā in ditionem eius futuram: niſi quid in romanis auxilii foret.Cum pronunciaſſent conſules rem diuinam rite perfectam eſſe: & præ/ cationi annuiſſe deos aruſpicē reſpōdere:lætaq; exta fuiſſe:& prolationem finium uictoriamq; & triū phum portendi:tū litteræ Valerii Aureliiq; lectæ:& legati athenienſiū auditi:ſenatus inde conſultum factum eſt:ut ſociis gratiæ agerentur:quod diu ſollicitati ne obſidiodis quidem metu fide deceſſiſſent. De auxilio mittendo tum reſpondere placere:cum conſules prouincias ſortiti eſſent:atq; is conſul:cui Macedonia prouīcia eueniſſet ad populum tuliſſet:ut Philippo regi macedonium indiceretur bellum P.Sulpicio prouincia Macedonia ſorte euenit:is rogationem promulgauit:uellent:iuberēt Philippo re/ gi macedonibuſq;:qui ſub regno eius eſſent:ob iniurias armaq; illata ſociis po.ro.bellum indici.Alte/ ri conſuli Aurelio Italia prouincia obtigit.Prætores exinde ſortiti ſunt.Gn.Sergius Plancus urbanam. Qu.Fuluius Gilo Siciliā.Qu.Minutius Ruffus Brutios.L.Furius purpurio Galliam.Rogatio de bel/ lo macedonico primis comitiis ab oībus ferme centuriis antiquata eſt:id cū feſſi diuturnitate & graui tate belli ſua ſpōte hoīes tedio periculoꝝ laboruq; fecerant:tū.Qu.Bebius tribunus plebis uiam anti/ quā criminandi patres ingreſſus incuſauerat bella ex bellis ſeri:ne pace unq̄ frui plebs poſſet: ægre eam rem paſſi patres laceratuſq; probris in ſenatu tribunus plebis & conſulē pro ſe quiſq; hortari: ut deite/ gro comitia rogationi ferendæ ediceret:caſtigaretq; ſegnitiā populi:atq; doceret quanto dāno dedeco/ riq; dilatio ea belli futura eēt.Cōſul ī cāpo Martio comitiis habitis: priuſq̄ cēturias in ſuffragium mit/ teret:cōcione aduocata ignorare:inqt:uidemini mihi quirites non utrum bellum an pace habeatis uos conſuli:neq;.n.libeꝝ id uobis permittet Philippus:qui terra mariq; ingens bellū molitur: ſed utrū in Macedoniā legiones trāſportetis:an hoſtem in Italiā accipiatis:hoc quantū interſit:ſi unq̄ ante alias:pu/ nico certe pximo bello experti eſtis. Quis.n.dubitat:quin:ſi ſaguntinis obſeſſis fideq; noſtram īplorā tibus impigre tuliſſemus opē:ſicut patres noſtri mamertinis tulerāt totum in Hiſpaniā auerſuri bellū fuerimus:quod cūctādo cū ſumma clade noſtra ī Italiā accepimus.Ne illud quidē dubium ē quin hūc ipſum philippū pactū iā p legatos litteraſq; cū Annibale ī Italiā traiicere miſſo cū claſſe Leuino q ultro ei bellum inferret:in Macedonia cōtinuerimus & qd' tunc fecimus cum hoſtem Annibalē:in Italia ha beremus:id nūc pulſo Italia Annibale:pulſis carthaginenſibus:cūctamur facere: Patiamur expugnan/ dis Athenis:ſicut Sagunto expugnādo Annibalem paſſi ſumus:ſegnitiā noſtram experiri regem: non qnto inde mēſe queādmodum ab Sagunto Annibal:ſed qnto īde die:quā ab Corintho ſoluerit naues in Italiā ueniet.Ne æquaueritis Annibali Philippū:ne carthaginēſibus macedonas:Pyrrho certe æqua bitis:dico q̄tum uel uir uiro:uel gens gēti pſtat.Minima acceſſio ſemp Epirus regno Macedoniæ fuit: & hodie eſt.Poloponneſum totam in ditionem Philippus habet: Agroſq; ipſos nō uetere fama magis quā morte Pyrrhi nobilitatos.Noſtra nūc compara q̄to magis florentem Italiam:quāto magis īegras res:ſaluis ducibus ſaluis tot exercitibus:quos punicū poſtea bellum:abſumpſit:aggreſſus Pyrrhus ta/ men cōcuſſit:& uictor ppe ad ipſam urbem Romā uenit:nec tarentini modo oraq; illa Italiæ:quā ma iorem græciam uocāt:ut linguam ut nomē ſecutos crederes:ſed lucanus & brutius:& ſamnis ab nobis defecerunt:hæc uos ſi Philippus in Italiam trāſmiſerit:qetura aut manſura in fide creditis: manſerunt enim punico poſtea bello:nunq̄ iſti populi:niſi cum deerit:ad quē deſciſcant:ab nobis non deficient. Si piguiſſet uos in Africā traiicere:hodie in Italia Annibalem & carthaginēſes hoſtes haberetis. Macedo/ nia potius quā Italia bellum habeat:hoſtium urbes agriq; ferro atq; igni uaſtent:experti iam ſumus ſo ris nobis:quā domi feliciora ptcētioraq; arma eſſe.Ite in ſuffragium bene iuuātibus diis:& quæ patres cēſuerunt:uos iubete.Huius uobis ſentētiæ nō cōſul modo auctor eſt:ſed iam dii īmortales: q mihi ſa crificāti pcantiq; ut hoc bellum mihi ſenatui uobiſq; ſociis ac nomini latino claſſibus exercitibuſq; no/ ſtris bene ac feliciter eueniret:læta oīa pſperaq; portendere. Ab hac oratione ī ſuffragium miſſi:uti ro garat:bellum iuſſerunt.Supplicatio inde a cōſulibus in triduum ex ſenatuſconſulto indicta eſt: obſecra tiq; circa oīa puluinaria dii quod bellum cum Philippo iuſſiſſet populus: id bene ac feliciter eueniret: cōſultiq; fœciales a publio Sulpicio bellū qd' īdiceret regi Philippo:utrum ipſi utiq; annunciari iube/ rent:an ſatis eſſet in finibus regni:quod proximum præſidium eſſet:eo nunciari. Fœciales decreuerūt utrum eorum feciſſet:recte facturum.Conſuli a patribus permiſſum:ut quem uideretur ex iis:q extra ſenatum eſſent:legatum mitteret ad bellum regi īdicendum.Tum de exercitibus conſulum ptorūq; actum:conſules binas legiones ſcribere iuſſi:ueteres dimittere exercitus:Sulpicio:cui nouū ac magni nominis bellum decretū erat:pmiſſum ut de exercitu:quem pconſul Scipio ex Africa deportaſſet: uo luntarios:quos poſſet:duceret:inuitum nequem militem ueterē ducēdi ius eſſet.Prætoribus.L.Furio Purpurioni:& Quinto Minutio Ruffo qnamillia ſocium latini noīs cōſul daret:qbus pſidiis alter gal/ liam:alter brutios puinciā obtineret.Q.Fuluius gillo ipſe iuſſus ex eo exercitu:quē.P.Elius conſul ha/ buiſſet:ut qſq; minime multa ſtipēdia haberet legere:donec & ipſe qnquemillia ſociū ac noīs latini eſ/

Bellū mace/donicū punico ſubie/ctum

P.Sulpicii cōſulis cōcio ad po/pulum

Dele/ctus ha bendi ratio

feciſſet:id præſidio Siciliæ ꝓuinciæ eſſet. Marco Aurelio. Falconi:qui prætor priore anno Campaniam prouinciá habuerat:prorogatum ĩ annũ imperium eſt:uti proprætor in Sardiniam traiiceret:qdq; de exercitu qui ibi eſſet quinquemillia ſocium noĩs latini:qui eoꝝ minime multa ſtipendia haberet:legeret. Et conſules duas urbanas legiones ſcribere iuſſi:quæ:ſi quo res poſceret: multis in Italia conctatis gentibus punici belli ſocietate iraq;:inde tumentibus mitterent ſex legionibus romanis eo anno uſura reſp. erat. In ipſo apparatu belli legati ab rege ptolæmeo uenerunt:qui nunciarunt athenienſes aduerſus Philippum petiſſe ab rege auxiliũ:cæterum & ſi cõmunes ſocii ſint:tamẽ niſi ex auctoritate populi ro. claſſem:neq; exercitum defendendi aut oppugnandi cuiuſq; cauſa regem in Grætiá miſſuꝝ eſſe:uel quietuꝝ eum in regno ſi po. ro. ſocios defendere liceat uel romanos quieſcere:ſi malint paſſuꝝ:atq; ipſum auxilia:quibus facile aduerſus Philippum tueri Athenas poſſent: miſſuꝝ. Gratiæ regi ab ſenatu acte reſponſumq;:tutari ſocios populo ro. in aĩo eſſe:ſi qua re ad id bellum opus ſit:indicaturos regi:regniq; eius opes ſcire ſubſidia firma ac fidelia ſuæ reip. eſſe:munera deinde legatis in ſingulos quinamillia. l. æris ex ſenatuſconſulto miſſa:cum delectũ cõſules haberent:pararentq; quæ ad bellũ:opus eẽnt ciuitas religioſa in principiis maxime nouoꝝ belloꝝ:ſupplicationibus habitis iam: & obſecratione circa oĩa puluinaria facta:nequid prætermitteret:quod aliquãdo factũ eſſet:ludos Ioui donũq; mouere cõſulẽ cui prouincia Macedonia eueniſſet: iuſſit. Moram uoto publico Licinius pontifex maximus attulit:qui negauit ex incerta pecunia uouere debere:ſi ea pecunia nõ poſſet in bellũ uſui eſſe: reponi ſtatim debere:nec cum alia pecũia miſceri:quod niſi factũ eſſet uotũ rite ſolui nõ poſſe. Quãq; & res: & auctor mouebat:tamẽ ad collegiũ pontificũ referre conſul iuſſus: ſi poſſet recte uotũ incertæ pecuniæ ſuſcipi poſſe:rectiuſq; eſſe põtifices decreuerũt. Vouit in eadẽ uerba conſul præeunte maximo pontifice:qbus antea quinquẽnalia uota ſuſcipi ſolita erant:præterq̃ qđ tanta pecunia: quantá tum cũ ſolueret: ſenatus cenſuiſſet ludos:donaq; factuꝝ uouerit:totiens ante ludi magni de certa pecunia uoti erant:ii primi de incerta. Oĩum aĩs in bellũ Macedonicũ uerſis:repente nihil minus eo tpe timentibus gallici tumultus fama exorta eſt. Inſubres: cenomani:& Boii excitis ſelinibus iluatibuſque & cæteris liguſtinis populis. Hamilcare pœno duce:qui in iis:locis de Aſdrubalis exercitu ſubſtiterat Placentiá inuaſerant & direpta urbe ac per iram magna ex parte ĩcenſa uix duobuſmillibus hoĩm inter ĩcendia ruinaſq; relictis:traiecto pado ad Cremoná diripiendam pergũt: uicinæ urbis audita clades ſpatiũ colonis dedit ad claudẽdas portas præſidiaq; p muros diſponẽda:ut obſiderẽtur tamẽ prius quá expugnarent:nũcioſq; mitterent ad po. ro. L. Furius Purpurio:qui tum prouinciæ præerat cætero ex ſenatuſconſulto exercitu dimiſſo:præter quinquemillia ſociũ ac latini noĩs:cũ iis copiis in ꝓxima regione ꝓuinciæ circa Ariminum ſubſtiterat:is tũ ſenatui ſcripſit:quo ĩ tumultu ꝓuincia eſſet:duaꝝ coloniaꝝ:quæ ĩgentem illam tempeſtatem pũici belli ſubterfugiſſent alteram captá ac direptam ab hoſtibus: alterá oppugnari:nec ĩ exercitu ſuo ſatis præſidii colonis laborãtibus fore niſi quĩquemillia ſociorũ. xl. millibus hoſtium (tot eni ĩ armis eſſet) trucidanda obiicere uelit:& tãta ſua clade iam inflatos excidio coloniæ romanæ augeri hoſtium animos. His litteris recitatis decreuerunt:ut. Gn. Aurelius conſul exercitum:cui in Ethruria ad conueniendum diem edixerat:Arimini eadem die adeſſe iuberet:& aut ipſe:ſi per commodum reipublicæ poſſet:ad opprimendum gallicum tumultum proficiſceret:aut. Qu. Minutio prætori ſcriberet:ut cum ad eum legiones ex Ethruria ueniſſent:miſſis inuicem earum quinquemillibus ſociorũ qinterim Ethruriæ præſidio eſſent proficiſceretur ipſe ad coloniam liberandam obſidione. Legatos itẽ mittendos in Africam cenſuerunt:eoſdem Carthaginem:ut nunciarent ciuem eorum Amilcarem relictum in Gallia:haud ſatis ſcire ex Aſdrubalis prius:an ex Magonis poſtea exercitu bellum contra fœdus facere:exercitus gallorum ligurumq; exciuiſſe ad arma contra Po. Ro. eum:ſi pax placeret:reuocãdum illis & dedendum Po. Ro. eſſe:ſimul nunciare iuſſi perfugas ſibi non omnes redditos eſſe: ac magnam partem eorum palam Carthagini obuerſari dici:quos compræhendi conquiriq; debere:ut ſibi ex fœdere reſtituantur. Hæc ad carthaginenſes mandata. Maſiniſſæ gratulari iuſſi:quod non patrium modo recuperaſſet regnum:ſed parte florentiſſima Syphacis finium adiecta etiam auxiſſet. Nunciare poſtea iuſſi bellum cum rege Philippo ſuſceptum:quod carthaginenſes auxiliis iuuiſſet. iniuriaſq; ĩferendo ſociis Po. Ro. flagrante bello Italia:coegiſſet claſſes exercituſq; in Græciam mitti: & diſtinendo copias cauſa in primis fuiſſet ſerius in Africam traiiciendi peterentq;:ut ad id bellum mitteret auxilia numidarum eqtum:dona ampla data:q̃ ferrent regi:uaſa aurea argenteaq;:togaq; purpurea: & palmata tunica cum eburneo ſcipione:& toga prætexta cum curuli ſella:iuſſiq; polliceri:ſiqd ei ad firmandũ augendumq; regnum opus eſſe iudicaſſet:enixe id populum romanum merito eius præſtaturũ. Verminæ quoq; Syphacis filii legati per eos dies ſenatum adierunt excuſantes errorem adoleſcentiamq;: & culpam omnem in fraudem carthaginenſium auertentes:& Maſiniſſam romanis ex hoſte amicum factum:uerminam quoq; annixurum ne officiis in populum romanũ:aut a Maſiniſſa:aut ab ullo alio uincatur:petere:ut rex ſociuſq; & amicus ab ſenatu appellaretur. Reſponſum legatis eſt & patrem eius Syphacem ſine cauſa ex ſocio & amico hoſtem repente populi romani factum:& eum ipſum rudimẽtum adoleſcentiæ bello laceſſentem romanos poſuiſſe:itaq; pacem illi prius petendá eſſe a Po. Ro. quá ut rex ſociuſq; & amicus appellaretur: nominis eius honorẽ pro magnis erga ſe regũ meritis dare Po. Ro. conſueſſe:legatos romanos:in Africa fore:quibus mandaturum ſenatum ut Verminæ pacis dent leges libeꝝ arbitrium eis populo romano permittẽte:ſiquid ad eas addi demi mutariue uellet: rurſus ab ſenatu ei poſtulandum fore. Legati cum iis Mandatis in Africam miſſi. Gn. Terentius Varo. Sp. Lu

Legati ab ptolemæo rege

Gallicus tumultus

Placetia diripit & ĩcendit a gallis

Legati ad quid carthaginem miſſi

Qui amici a romãis diceret appellaretur ue

cretius.Gn.Octauius quīqueremes ſingulis datæ.Litteræ deinde in ſenatu recitatæ ſunt.Qū.Minutii
prætoris:cui Brutii prouincia erat:pecuniā Locris ex Proſerpinæ theſauris nocte clam ſublatam:nec
ad quos pertineat facinus:ueſtigia ulla extare.Indigne paſſus ſanatus non ceſſari ab ſacrilegiis:& ne Ple/
minium quidem tam claꝝ recenſq; noxe ſimul ac pœnæ exemplum hoīes deterrere.C.Aurelio con/
ſuli negotium datum:ut ad prætorem ī Brutios ſcriberet:ſenatui placere quæſtionem de expilatis the/
ſauris eodem extēplo haberi:quo.M.Pōponius prætor triennio ante habuiſſet:quæ:inuenta pecunia
eſſet reponi:ſi quo minus inuentum foret expleri:ac piacularia:ſi uideretur:ſicut ante pontifices cenſuiſ
ꝓdigia ſent:fieri cauſa expiandæ uiolationis eius templi.Prodigia etiam ſub idem tp̄s pluribus locis nunciata
acciderunt:in lucanis cælum arſiſſe afferebant.Priuerni ſereno per diem totum rubꝝ ſolem fuiſſe.La/
nuuini templo ſoſpitæ Iunonis nocte ſtrepitum īgētem exortum:iam animalium obſcæni fœtus plu/
ribus locis nunciabantur:in ſabinis incertus infans natus maſculus an fœmina eſſet:alter ſedecim iam
annorum item ambiguo ſexu iuentus Fruſinone agnus cum ſuillo capite.Sinueſſæ porcus cum capite
humano natus ī lucanis ī agro publico equus cum quinq; pedibus:fœda omnia & deformia errantiſq;
ī alienos fœtus naturæ uiſa:ante omnia abominati ſemimares iuſſiq; ī mare extemplo deportari ſicut
proxime.C.Claudio.M.Liuio conſulibus deportatus ſimilis ꝓdigii fœtus erat:nihilominus decēuiros
adire libros de portento eo iuſſerunt:decemuiri ex libris res diuinas eaſdem:quæ proxime ſecundum
id prodigium factæ eſſent:imperarunt:carmē præterea ab ter nouenis uirginibus cani per urbem iuſ/
ſerunt:donūq; Iunoni reginæ ferri:ea uti fierent.C.Aurelius conſul ex decemuirorum reſponſo cura/
uit:carmen ſicut patrum memoria Liuius:ita tum condidit.P.Licinius Tegula.Expiatis omnibus reli/
gionibus(nam etiam Locris ſacrilegium perueſtigatum a.Qu.Minuito erat:pecuniaq; ex bonis noxio
rum ī theſauris repoſita)cum conſules ad prouīcias ꝓficiſci uellent:priuati frequentes quibus ex pecu
nia:quam.M.Valerio.M.Claudio conſulibus:mutuam dederant:tertia penſio dedebatur eo anno adie
runt ſenatum:quia conſules cum ad nouum bellum:quod magna claſſe magniſq; exercitibus geren/
dum eſſet:uix ærarium ſufficeret negauerant eſſe:unde iis in præſentia ſolueretur. Senatus quæren/
tes eos nō ſuſtinuit:ſi ī punicū bellū pecunia data:ī macedonicū quoq; bellū:uti reſp.uellet aliis ex aliis
oriētibus bellis:duid aliud quā publicam ꝓ beneficio:tanq̄ obnoxam ſuam pecuniam fore?cū:& pri/
uati æquum poſtularēt:nec tamen ſoluēdo ære alieno reſp.eſſet qđ mediū iter æquū & utile erat decre
uerunt ut quoniā magna pars eorū agros uulgo uænales eē diceret:& ſibimet emptis opus eē:agri pu
blici:q̄ ītra quīq̄geſimum lapidē eēt:copia iis fieret. Cōſules agrū æſtimaturos:& ī iugera ſe aſſes uecti
gales teſtandi cā publicū agꝝ eſſe īpoſituros:ut ſiq̄s cū ſoluere poſſet:populus pecuniā habere:q̄ agrum
mallet:reſtitueret agꝝ populo. Læti eam conditionē priuati accepere triētius tabuliuſq; is ager q̄a pro
tertia parte pecuniæ datus erat appellatus.Tum.P.Sulpicius ſecundum uota ī capitolio nuncupata pa
ludatis cū lictoribus profectus ab urbe Brunduſiū uenit:& ueteribus militibus uolūtariis ex Africano
exercitu ī legiones deſcriptis:nauibuſq; ex claſſe conſulis cornelii lectis altera die:quā a Brunduſio ſol
uit:ī Macediniā traiecit ibi ei præſto fuere Athenienſiū legati orantes:ut ſe obſidione eximeret.Miſſus
extemplo Athenas eſt.C.Claudius Centimalus cum uiginti longis nauibus & militibus:neque enim
ipſe rex Athenas obſidebat:eo maxime tempore Abydum oppugnabat:iam cum rhodiis & Attalo cer
taminibus naualibus neutro feliciter prælio uires expertus:ſed animos ei faciebat præter ferociam inſi
tam:fœdus ictum cum Antiocho Syriæ rege:diuiſæq; iam cū eo Aegypti opes:cui morte audita Pto/
lemæi regis ambo imminebant.Contraxerant autem ſibi cum Philippo bellum athenienſes haudqua
quam digna cauſa:dum ex uetere fortuna nihil præter animos ſeruant.Acarnanes duo iuuenes per ini
tiorum dies non initiati templum Cereris imprudentes religionis cum cætera turba ingreſſi ſunt:fa/
cile eos ſermo prodidit abſurde quædam percunctātes:deductiq; ad Antiſtites templi:cum palam eēt
per errorem īgreſſos:tanquam ob infandum ſcelus īterfecti ſunt:id tam fœde atq; hoſtiliter gens acar
nanum factum ad Philippum detulit:imperauitq; ab eo:ut datis macedonum auxiliis:bellum ſe īferre
athenienſibus pateretur.Hic exercitus primo terram atticam ferro igniq; depopulatus:cum omnis ge
neris præda in Acarnaniam rediit:& irritatio animorum ea prima fuit:poſt ea iuſtum bellum decretis
ciuitatis ultro indicendo factum:Attalus enim rex rhodiiq; perſecuti cedentem in Macedoniam Phi/
Attalus rex legati rhodii lippum:cum Aeginam ueniſſet rex:Pyræum renouandæ firmandæq; cum atheniēſibus ſocietatis cau
ſa traiecit.Ciuitas omnis obuiam effuſa cum coniugibus ac liberis.ſacerdotes cum īſignibus ſuis ītran
tem urbem Cadmi prope ipſi exciti ædibus ſuis exceperūt.In concionem extemplo populus uocatus:
ut rex:quæ uellet:coram ageret.Deinde ex dignitate magis uiſum ſcribere eum:de quibus uideretur:
quam præſentem aut referēdis ſuis in ciuitatem beneficiis erubeſcere:aut ſignificatiōibus acclamatio/
nibuſq; multitudinis aſſentatiōe īmodica pudorem onerātis:In litteris autem:quæ miſſæ ī cōcionem
recitatæq; ſunt:commemoratio erat beneficiorum primum in ciuitatem ſuam:deide rerum:quas ad/
uerſus Philippum geſſiſſet:ad poſtremum adhortatio capeſſendi bellum:dum ſe:dum rhodios:tum
quidem dum etiam romanos haberent:nequicquam poſtea:ſi tum ceſſarent:prætermiſſam occaſio/
nem quæſituros.Rhodii deide legati auditi ſunt:quorum recens erat beneficium:quod naues longas
quattuor in portu atheniēſium captas nuper a macedonibuſq; recuperatas remiſerāt. Itaq; īgēti cōſen
ſu bellum aduerſus Philippum decretum:honores regi primum Attalo īmodici:deide & rhodiis ha/
biti:tum primum mentio illata de tribu:quam attalidam appellarent:ad decem ueteres tribus adden
da:& rhodiorum populus corona aurea uirtutis gratia donatus:ciuitaſq; rhodiis data:quemadmo/

dum rhodii prius atheniēſibus dederāt. Secūdum hæc rex Attalus ad claſſem Aeginā ſe recepit: Rho/
dii etiā ab Aegina īde ꝑ inſulas Rhodium nauigarunt: oībus ꝑter Andrum: parūqꝫ: & Cidnū: quæ præ
ſidiis macedonū tenebantur ī ſocietaté acceptis. Attalū Aeginæ miſſi ī Aetoliam nūcii: expectatiqꝫ īde
legati aliquādiu nihil agētem tenuere: & neqꝫ illos ad arma excire potuit gaudētes utcunqꝫ compoſita
cum Philippo pace: & ipſe rhodiiqꝫ ſi inſtitiſſent cū Philippo: libertatæ egregiū per ſe Græciæ titulū ha
bere potuiſſent patiētes rurſus eum ī Helleſpōtum traiicere: occupantemqꝫ græciæ opportuna loca ui
res colligere: bellum aluere gloriamqꝫ eius geſti perfectiqꝫ romanis conceſſerūt. Philippus magis regio
aīo eſt uſus: qui cum attalū rhodioſqꝫ hoſtes non ſubſtinuiſſet: ne romano quidē quod īminebat: bello
territus. Philode quodam ex præfectis ſuis cum duobuſmillibus peditū equitibus ducentis ad popu/
landos athaniēſium agros miſſo: claſſe tradita Heraclidi ut Maroneā peteret: ipſe terra eodem cum ex
peditis duobuſmillibus peditū: equitibus ducētis pergit: & Maroneā quidem primo impetu expugna
uit. Aenum inde cū magno labore: poſtremo ꝓditione Ganymedis præfecti Ptolomæi cepit: deinde
alia caſtella Cypſella: & Doriſcon & Sempheū occupat. Inde ꝓgreſſus ad Cherſoneſum. Eleūta: & Alo/
peconeſum tradētibus ipſis recepit. Galllipolis quoqꝫ & Madociis dedita & caſtella quædam ignobilia
Abydeni: ne legatis quidē admiſſis: regi portas clauſerūt: ea oppugnatio diu Philippum tenuit: eripiqꝫ Philip/
ex obſidione: ni ceſſatū ab Attalo & rhodiis foret: potuerūt. Attalus. ccc. tantū milites ī præſidium: rho pi ſuc/
dii quadriremē unā ex claſſe: cum ad Tenedū ſtaret: miſerunt eodē poſtea cū iam uix ſuſtinerent obſi/ ceſſus
dionem: & ipſe Attalus cū traieciſſet: ſpem tātum auxilii ex ꝓpinquo oſtēdit neqꝫ terra: neqꝫ mari adiu
tis ſociis: abydeni quoqꝫ tormētis ꝑ muros diſpoſitis non terra mō adeuntes aditu arcebāt: ſed nauium
quoqꝫ ſtationē īfeſtam hoſti faciebant: poſtea cum & muri pars ſtrata ruinis: & ad interiorē raptim op
poſitum muꝝ cuniculis iā peruētum eſſet legatos ad regē de conditionibus tradēdæ urbis miſerunt.
paciſcebātur autē: ut rhodiā quadriremē cū ſociis naualibus Attaliqꝫ præſidiū emitti liceret: atqꝫ ipſos
urbe excedere cum ſingulis ueſtimētis. Quibus cum Philippus nihil pacati niſi oīa permittentibus re/
ſpondiſet: adeo renūciata hæc legatio ab indignatione ſimul ac deſperatione iram accēdit: ut ad ſagunti
nam rabiē uerſi matronas oēs in tēplo Dianæ: pueros ingenuos; uirgineſqꝫ ēt īfantes cum ſuis nutrici
bus in gymnaſiū includi iuberent: auꝝ & argētum in foꝝ deferri: ueſtē prætioſam in nauem rhodiam
Cyzicænāqꝫ: quæ ī portu erat: choreos ſacerdotes uictimaſqꝫ adduci & altaria ī medio poni: ibi delecti
primū: q ubi cæſam aciē ſuoꝝ ꝓ diruto muro pugnātē uidiſſent: extēplo cōiuges liberoſqꝫ īterficerēt Abyde
auꝝ argētū ueſtē: q̄ ī nauibus eſſent ī mare deiicerēt: tectis publicis priuatiſqꝫ q plurimis locis poſſent: noꝝ de
ignes ſubiicerēt: & ſe facinus ꝑpetraturos præeuntibus ēt execrabile carmē ſacerdotibus iureiurando ſꝑatio
coacti: tū militaris ætas iurare neminē uiuum niſi uictorē acie exceſſurū hi memores dictorū adeo pti/
naciter pugnauerūt: ut cum ꝑlium nox direptura eēt: rex prior territus rabie eorum pugna abſtiterit.

Principes: qbus atrocior pars facinoris delegata erat: cum paucos & confectos uulneribus ac laſſitu/
tudine ſupereſſe ꝑlio cernerent: luce prima ſacerdotes cum īfulis ad urbem dedēdam Philippo mittūt.
Ante deditionem ex iis legatis romanis: qui Alexandriam miſſi erāt. M. Aemylius trium cōſenſu mi/
nimus natu audita obſidione abydenorum ad Phylippū uenit: q queſtus Attalo rhodiiſqꝫ arma illata: Miſera
& quod tum maxime Abydum oppugnaret: cum rex ab Attalo & rhodiis ultro ſe bello laceſſitum di/ bilis
ceret: num abydeni quoqꝫ: īquit: ultro tibi ītulerunt arma? inſueto uera audire ferocior oratio uiſa eſt: abyde/
quam quæ habēda apud regem eſſet: ætas: īquit: & forma & ſuper oīa romanum nomen te ferociorē norum
facit: ego autem primū uelim uos fœdeꝝ memores mecū ſeruare pacem: ſi bello laceſſitis: mihi quoqꝫ caſus
animo eſt facere: & regnum macedonum nomenqꝫ haud minus: quam romanum nobile bello ſentie
tis: ita dimiſſo legato Philippus auro argētoqꝫ: quæ coaceruata erant accepto hominum prædam om/
nem amiſit: tanta enim rabies multitudinē īuaſit: ut repente proditos rati: qui pugnantes mortem oc/
cubuiſſent: periuriumqꝫ aliis alii exprobrantes & ſacerdotibus maxīe: q quos ad mortem deuouiſſent:
eorum deditionem uiuorum hoſti feciſſent: repēte oēs ad cædes coniugum liberorumqꝫ diſcurrerēt:
ſeqꝫ ipſi per oēs uias læti īterficerent. Obſtupefactus eo furore rex ſuppreſſit impetum militum: & tri/
duum ſe ad moriendum abydenis dare dixit: quo ſpatio plura facinora in ſe uicti ædiderunt: quā infe/
ſti ædidiſſent uictores: nec niſi quem uincula: aut alia neceſſitas mori prohibuit: quiſquā uiuus in pote
ſtatem uenit. Philippus impoſito Abydi præſidio in regnum rediit. Cum uelut Sagunti excidium An
nibali: ſic Philippo abydenorum clades ad romanum bellum animos feciſſet: nuncii occurrerunt con/
ſulem iam in Epiro eſſe: & Apolloniam trerreſtres copias nauales Corcyrā in hyberna deduxiſſe. Inter
hæc legatis: qui in Africam miſſi erant de Amilcare gallici exercitus duce: reſponſum a carthaginenſi/
bus eſt nihil ultra ſe facere poſſe: quā ut exilio eum mulctarent: bonaqꝫ eius publicarent: perfugas & fu
gitiuos: quos īquirendo ueſtigare potuerunt: reddidiſſe: & de ea re miſſuros legatos Romā: qui ſena/
tui ſatiſfacerent: ducentamillia modium tritici Romam. cc. ad exercitum in Macedoniā miſerūt. Inde
in Numidiam ad regem profecti legati: dona data Maſiniſſæ: mandataqꝫ ædita: equites. cc. numidæ:
cum daret: accepti: ipſe in naues imponendos curauit: & cum. cc. millibus modium tritici. cc. hordei in Vermi/
Macedoniam miſit. Tertia legatio ad Vermināiierat: is ad primos fines regni legatis obuiā progreſſus: næ pax
ut ſcriberent ipſi: quas uellent pacis cōditiones: permiſit oēm pacē bonā ſibi iuſtamqꝫ fore cum Popu. data a
Ro. datæ leges pacis: iuſſuſqꝫ ad eam confirmandā mittere legatos Romā. Per idē tēpus. L. Cornelius Ro.
Lentulus proconſul ex Hiſpania rediit: qui cū ī ſenatu res ab ſe ꝑ multos annos fortiter feliciterqꝫ ge/
ſtas expoſuiſſet: poſtulaſſetqꝫ ut triumphanti ſibi īuehi liceret ī urbē. res triūpho dignas eē cēſebat ſena

tus:ſed exemplum a maioribus non accepiſſe:ut qui neq; dictator:neq; conſul:neq; prætot res geſſiſſet
Triumphandi mos — triumpharet:ꝓconſulē illū Hiſpaniam ꝓuinciā non cōſulē aut prætorē obtinuiſſe:decurrebatur tamē
eo:ut ouans urbē iniret:intercedente.T.Sempronio longo tribuno ple.qui nihilo magis id more maio
rum aut ullo exēplo futuꝝ diceret:poſtremo uictus conſenſu patꝝ tribunus ceſſit:& ex ſenatuſconſul⁄
to.L.Lentulus ouās urbem eſt ingreſſus:argenti tulit ex præda quadragīta triamillia pondo:auri octin
genta.l.militibus ex præda centum.xx.aſſes diuiſit.Iam exercitus cōſularis ab Arretio ariminum tra⁄
ductus:erat:& quinquemillia ſocium latini noīs ex Gallia in Ethruriā tranſiuerant: itaq;.L.Furius ma
gnis itineribus ab arimino aduerſus gallos Cremonā tum obſidentes ꝓfectus:caſtra mille quingētoꝝ
paſſuum interuallo ab hoſte poſuit:occaſio egregie rei gerēdæ fuit:ſi ꝓtinus de uia ad caſtra oppugnā⁄
da duxiſſet palati paſſim uagabātur ꝑ agros nullo ſatis firmo relicto præſidio:laſſitudini militū timuit:
qđ raptim ductum agmen erat galli clamore ſuoꝝ ex agris reuocati omiſſa: præda.q̄ in manibus erat:
caſtra repetiuere & poſtera die in aciē ꝓgreſſi: nec romanus morā pugnandi fecit:ſed uix ſpatiū inſtru⁄
endi fuit:eo curſu hoſtes in prælium uenerūt:dextera ala quia ī alas diuiſum ſocialem exercitum habe
Galloꝝ metus — bat:in prima acie locata eſt:in ſubſidiis quæ romanæ legiōes.M.Furius dexteræ alæ:legiōibus.M.Ce⁄
cilius: equitibus.L.Valerius Flaccus(legati oēs erāt)præpoſiti.Prætor ſecum duos Legatos.Gn.Leto⁄
rium:&.P.Titinū habebat:cū quibus circūſpicere & obire ad oēs hoſtium ſubitos conatus poſſet.Pri⁄
mo galli omni multitudine in unū locū cōnixi obruere atq; cōterere ſeſe dexteram alā quæ prima erat
ſperarunt poſſe:ubi id paꝝ procedebat:circūuenire a cornibus & amplecti hoſtiū aciem:quod multitu
dine aduerſus paucos facile uidebatur:conati ſunt:id ubi uidit prætor: & ut ipſe dilataret aciem : duas
legiones ex ſubſidiis dextera leuaq; alæ:quæ in prima acie pugnabat: circundat ædemq; deo Ioui uouit
ſi eo die hoſtes fudiſſet.L.Valerio imperat:ut altera parte duarū legionū equites: altera ſociorū equita⁄
tum in cornua hoſtiū emittat:nec circūuenire eos aciē patiatur:ſimul & ipſe ut extenuatā mediam ſub⁄
ductis cornibus aciem galloꝝ uidit:ſigna īferre confertos milites & perrumpere ordines iubet : & cor
nua ab equitibus & medii a pedite pulſi:ac cum repente ī oī parte cæde īgenti ſternerēt:galli terga uer⁄
tunt:fugaque effuſa repetunt caſtra fugientes perſecutus eques:mox & legiones inſecutæ in caſtra im⁄
petum fecerunt: minus ſexmillia hominum īde effugerūt:cæſa & capta ſupra quiq;:&.xxx.cum ſignis
militaribus.lxx.carpentis gallicis multa præda oneratis plus ducentis . Hamilcar dux pœnus eo præ⁄
Ingens galloꝝ cædes — lio cecidit:& tres īperatores nobiles gallorum placentini captiui ad duomillia liberorum capitū redditi
colonis.Magna uictoria lætaq; Romæ fuit litteris allatis ſupplicatio ī triduum decreta:ē Romāorum
ſociorumq; ad duomilia eo ꝑlio ceciderūt:plurimi dexteræ alæ:ī quam primo impetu īgens uis hoſtiū
illata eſt.Quāq̄ a ꝑtore ꝓpe debellatū erat:cōſul quoq;.C.Aurelius prefectis:q̄ Romæ agenda fuerant
ꝓfectus ī Galliā uictorem exercitū a ꝑtore accepit:cōſul alter cum autūno ferme exacto ī ꝓuīciam ue⁄
niſſet:circa Apolloniā hybernabat:ab claſſe:q̄ Corcyræ ſubducta erat.C.Claudius:triremeſq; romanæ
ſicut ante dictū eſt.Athenas miſſæ cū Pyreum perueniſſent:deſpondētibus iā aīos ſociis ſpem ingentē
attulerāt:nam & terreſtres ab Corintho:q̄ ꝑ Megarā īcurſiōes ī agros fieri ſolitæ erāt:nō fiebāt:& ꝑdo
num a Chalcide naues:q̄ nō mare ſolū īfeſtum:ſed ēt oēs maritimos agros atheniēſibus fecerant: non
modo Samū ſuperare ſed ne extra fretum Euripi cōmittere aperto mari ſe audebant: ſuperuenerunt
iis tres rhodiæ quadriremes:& erant atticæ tres aptæ naues ad tuendos maritimos agros comparatæ.
Hac claſſe ſi urbs agriq; athenienſiū defenderētur:ſatis in præſentia eximimāti Claudio eſſe: maio⁄
ris ēt rei fortuna oblata eſt:exules ab Chalcide regioꝝ iniuriis pulſi attulerūt occupari Chalcidem ſine
certamine ullo poſſe:nā & macedonas q̄a nullus in propinquo ſit hoſtium metus uagari paſſim:& op⁄
pidanos præſidio macedonū fætos cuſtodiam urbis negligere.His auctoribus profectus quāquā Sa⁄
mū ita mature peruenerat:ut inde prouehi ad primas anguſtias Euboeæ poſſet:ne ſuperato promon⁄
torio conſpiceretur:claſſem in ſtatione uſq; ad noctē tenuit:primis tenebris mouit & tranquillo pue⁄
Chalcis capit — ctus Chalcidē pauloāte lucē:qua īfrequentiſſima urbis ſunt:paucis militibus turrim proximā murūq;
circa ſcalis cepit:alibi ſopitis cuſtodibus:alibi nullo cuſtodiēte progreſſi:inde ad frequētia ædificiis loca
cuſtodibus īterfectis refractaq; porta cæteram multitudinē acceperūt.Inde in totā urbē diſcurſum eſt:
aucto ēt tumultu:quod circa forū ignis iniectus erat conflagrarunt & horrea regia: & armamētarium
cū īgenti apparatu machinaꝝ tormentorūq;: cædes inde paſſim fugientiū pariter ac repugnantiū fieri
cœpta eſt:nec ullo iā:qui militaris ætatis eſſet:nō aut cæſo aut fugato.Sopatro ēt acarnane ꝑfecto præ⁄
ſidii īterfecto:præda oīs primum in foꝝ collata:deinde in naues īpoſita:carcer ēt ab rhodiis refractus:
emiſſiq; captiui:quos Philippus tanquā in tutiſſimā cuſtodiā condiderat:ſtatuis īde regis deiectis trun
catiſq;:ſigno receptui dato conſcenderūt naues:& Pyræum:unde ꝓfecti erāt:redierūt:qđ ſi tantū mili⁄
tum romanorum fuiſſet:ut & Chalcis teneri:& non deſeri præſidium Athenarum potuiſſet: magna
res principio ſtatim belli Chalcis & Euripus adempta regi forent:nam ut terra Thermopylarum an⁄
guſtiæ Græciā:ita mari fretum Euripi claudit.Demetriadæ tum Philippus erat: quo cū eſſet nūciata
clades ſociæ urbis:quanquā ſerum auxiliū ꝑditis erat:tamen quæ proxima auxilio eſt:ultionem petēs:
cum expeditis quinquemillibus peditū &.ccc.eq̄tibus extēplo profectus curſu propere Chalcidē con⁄
tēdit haudquaq̄ dubius opprimi romanos poſſe:a q̄ deſtitutus ſpe nec q̄cquā aliud quam ad deforme
ſpectaculum ſemirutæ ac fumantis ſociæ urbis cum ueniſſet paucis uix:q ſepelirent: bello abſumptos
relictis:æque raptim quam uenerat: traſgreſſus ponte Euripū per Boetiam Athenas ducit pari incœ⁄
pto haud diſparem euentū ratus reſponſuꝝ:& reſpōdiſſet:niſi ſpeculator(Hemerodromas uocāt græ

ci)igens die uno curſu emetiens ſpatiũ:contemplatus regiũ agmen e ſpecula quadã prægreſſus nocte
media Athenas perueniſſet:idem ibi ſomnus:eademqꝫ negligentia erat:quæ Chalcidem dies ante pau
cos prodiderat:excitati uuncio trepido & p̄tor athenienſium & Dioxippus p̄fectus cohortis mercede
militantium auxiliorũ:conuocatis ĩ forũ militibus: tuba ſignũ ex arce dari iubet : & hoſtes adeſſe oẽs
ſcirẽt:ita undiqꝫ ad portas ad muros diſcurrunt. Paucas poſt horas Philippus aliquanto tamẽ ante lucẽ
appropinquans urbi:conſpectis luminibus crebris & fremitu hominum trepidantium:ut ĩ talibus tu
multu exaudito ſuſtinuit ſigna:& conſidere ac quieſcere agmen iubet:ui aperta propalã uſurus:quan-
do parum dolus profuerat:ad Dipylon acceſſit: porta ea uelut in ore urbis poſita maior aliquanto po-
tentiorqꝫ:quam cæteræ eſt & ĩtra eam extraqꝫ latæ ſunt uiæ:ut & oppidani dirigere aciẽ a foro ad por-
tam poſſent:& extra limes mille ferme paſſus ĩ Academiæ gymnaſium ferens pediti equitiqꝫ hoſtium
liberum ſpatium præberet. Eo limite athenienſes cum Attali præſidio & cohorte Dioxippi acie intra
portam inſtructa ſigna extulerunt:quod ubi Philippus uidit:habere ſe hoſtes in poteſtate ratus & diu
optata cæde:neqꝫ enim ulli græcarum ciuitatum ĩfeſtior erat:expleturum cohortatur milites ut ſe itu-
entes pugnarent:ſcirentqꝫ ibi ſigna:ibi aciem eſſe debere : ubi rex eſſet : concitat in hoſtes equum non
ira tantum:ſed etiam gloria elatus:quod ingenti turba completis ẽt ad ſpectaculũ muris conſpici ſe pu
gnantem egregium ducebat:aliquantum ante aciem cum equitibus paucis euectus in medios hoſtes
ĩgentem tum ſuis ardorem: tum pauorem hoſtibus iniecit plurimos manu ſua comminus eminuſqꝫ
uulneratos compulſoſqꝫ in portam conſecutus & ĩſpe cum maiorẽ ĩ anguſtiis trepidantium edidiſſet
cædem in temerario incœpto tutum tamẽ receptum habuit:quia:qui in turribus portæ:erant ſuſtine-
bant tæla ne in permixtos hoſtibus ſuos coniicerent:intra muros deinde tenentibus milites atheniẽ-
ſibus. Philippus ſigno receptui dato caſtra ad Cynoſarges (templum herculis : gymnaſiumqꝫ : & lucus Philip-
erat circuniectus) poſuit:ſed Cynoſarges & lucus & quicquid ſancti amœniue circa urbem erat : incen pus
ſum eſt:dirutaqꝫ non tecta ſolum:ſed etiam ſepulchra : nec diuini humaniue iuris quicq̃ præ ĩpotenti Athe.
ira eſt ſeruatum. Poſtero die cum primo clauſæ fuiſſent portæ deinde ſubito apertæ: quia præſidium cõpellit
Attali ab Aegina:romaniqꝫ ab Pyræo intrauerant urbem : caſtra ab urbe rettulit rex tria ferme millia in urbẽ
paſſuũ:inde Eleuſinam profectus ſpe improuiſo templi caſtelliqꝫ quod & ĩminet & circudatum eſt tẽ
plo capiendi:cũ haud quaq̃ neglectas cuſtodias aĩaduertiſſet & claſſem a Pryæo ſubſidio uenire:omiſ-
ſo incœpto. Megaram ac protinus Corynthum ducit:& cum Argis achæorũ concilium eſſe audiſſet:
inopinantibus achæis concioni ipſi ſuperuenit:conſultabant de bello aduerſus Nabin tyrãnum lace-
dæmoniorum: qui tranſlato ĩmperio a philoppœmene ad Cycliadem nequaq̃ parem illi ducem dila-
pſa cernẽs achæorum auxilia redintegrabat bellum:agroſque finitimorum uaſtabat : & iam urbibus
quoqꝫ erat terribilis : aduerſus hunc hoſtem:cum quantum ex quaqꝫ ciuitatum militum conſcribere
tur conſultarẽt. Philippus dempturum ſe eis curam:quod ad Nabin & lecedæmonios attineret:pollici
tus:nec tantum agros ſociorum populationibus prohibiturum : ſed terrorem omnem belli in ipſam
Laconiam ducto eo extemplo exercitu trãſlaturꝫ. Hæc oratio cũ ĩgenti hoĩum aſſenſu acciperet̃: ita ta
men æquũ eſt ĩquit:me ueſtra meis armis tutari:ne mea ĩterim nudent̃ p̄ſidiis:itaqꝫ ſi uobis uidet̃: tan
tum parate militum:quãtum ad Horreũ:& Chalcidẽ: & Corinthum tuẽda ſatis ſint:ut meis ab tergo
tutis ſecurus bellum Nabidi ĩferam & lacedæmoniis. Non fefellit achæos:quo ſpectaſſet tam benigna
pollicitatio:auxiliũqꝫ oblatum aduerſus lacedæmonios:id quæri ut obſidem achæorꝫ iuuentutẽ edu-
ceret ex Peloponneſo ad illigandũ romano bello gẽtem:& id q̃dem coarguere Cycliades p̄tor achæorꝫ
nihil attinere ratus:id modo cum dixiſſet nõ licere legibus achæorꝫ de aliis rebus referre:quã pp quas
cõuocati eſſent: decreto de exercitu parãdo aduerſus Nabin facto cõcilium fortiter ac libere habitum
dimiſit ĩter aſſentatores regios ante eam diem habitum. Philippus magna ſpe depulſus uolũtariis pau
cis militibus cõſcriptis. Corinthũ atqꝫ ĩ atticam terrã rediit. Per eos ipſos dies:q̃bus Philippus ĩ Achaia
fuit:Philocus p̄fectus regius ex Euboea p̄fectus cum duobuſmillibus thracum macedonũqꝫ ad depo-
pulandos atheniẽſium fines e regione Eleuſinis ſaltum Cithæronis tranſcendit:ĩde dimidia parte mi-
litum ad prædandum paſſim per agros dimiſſã:cum parte ipſe occultus loco ad ĩſidias opportuno cõ-
ſedit:ut ſi ex caſtello ab Eleuſine ĩ p̄dantes ſuos ĩpetus fieret:repente hoſtes effuſos ex ĩprouiſo adorire
tur:non fefellere inſidiæ:itaqꝫ reuocatis:qui diſcurrerant ad prædandum militibus:inſtructiſqꝫ ad op-
pugnandum caſtellum Eleuſinem profectus cum multis ĩde uulneribus receſſit:Philippoqꝫ ſe ueniẽ-
ti ex Achaia cõiunxit:temptata & ab ipſo rege oppugnatio eius caſtelli eſt:ſed naues romanæ ab Epiro
uenientes intromiſſumqꝫ p̄ſidium abſiſtere incœpto coegerunt. Diuiſo exercitu rex cum parte Phi- Philip-
loclem Athenas mittit:cum parte ipſe Pyræum pergit:ut cum Philocles ſubeundo muros cõminãda pi conſi
oppugnatione contineret urbe athenienſes:ipſi Pyræum leui cum præſidio relictum expugnandi fa- liũ op-
cultas eſſet. Cæterum nihil ei Pyræi quã Eleuſinis facilior iiſdem fere defendẽtibus oppugnatio fuit:a pugnã-
Pyræo Athenas repente duxit:inde eruptione ſubita peditum eq̃tumqꝫ inter anguſtias ſemiruti muri dis athe
qui brachiis duobus Pyreum Athenis iungit:repulſus:omiſſa oppugnatione urbis diuiſo cum Philo- nis
cle rurſus exercitu:ad agros uaſtandos profectus:cum priorem populationem ſepulchris circa urbem
diruẽdis exercuiſſet:neq̃d ĩuiolatum relinqueret tẽpla deum:q̃ pagatim ſacrata habebãt:dirui atqꝫ in-
cendi iuſſit:& ornata eo genere operum eximie terra attica & copia domeſtici marmoris & ĩgeniis ar-
tificũ p̄buit huic furori materiã:neqꝫ.n.diruere modo ipſa tẽpla ac ſimulacra euertere ſatis habuit: ſed
lapides quoqꝫ:ne ĩtegri cumularẽt ruinas:frãgi iuſſit:& poſteaquã nõ tam ira ſaciata:quã iræ exercẽdæ

materia hæc deerat:agro hoſtiū ĩ Boetiā exceſſit:nec aliud qcquam dignum memoria ĩ Græcia egit.
Conſul Sulpitius eo tempore inter Apolloniam ac Dyrrachium habebat caſtra ad tarſum flumē:
quo accerſitum Titum Apuſtiū legatū cum parte copiaꝝ ad depopulādum hoſtium fines mittit.Apu
ſtius extrema Macedoniæ populatus:Corrhago & Gerrunio & orreſſo caſtellis primo impetu captis:
ad Antepatriā in faucibus anguſtis ſitam urbem uenit:ac primo euocatos principes ad colloquium:ut
fidei romanoꝝ ſe cōmitterent:ꝑ licere eſt conatus: deinde ubi magnitudine ac mœnibus ſituqꝫ urbis
fræti dicta aſpernabant̃:ui atqꝫ armis adortus expugnauit:puberibuſqꝫ ĩterfectis p̄da omni militibus
conceſſa diruit:muros:atqꝫ urbem ĩcendit.Hic metus Codrionem ſatis ualidum & munitum oppidū
ſine certamine:ut dederetur romanis:effecit.Præſidio ibi relicto.Indus:nomē ꝓpter alterā in Aſia ur/
bem:quam oppidum notius:ui capitur.Reuertentem legatum ad conſulē cum ſatis magna p̄da Athe
nagoras qdam regius p̄fectus in tranſitu fluminis a nouiſſimo agmĩe adortus poſtremos turbauit:ad
quorum clamorem & trepidationem cum reuectus ꝓpere legatus ſigna conuertiſſet:coniectiſqꝫ ĩ me/
dium ſarcinis aciem direxiſſet:non tulere impetum romanorum militum regii.Multi ex iis occiſi:plu
res capti.Legatus ĩcolumi exercitu reducto ad conſulem reuertit̃:ĩde extēplo ad claſſem:Hoc ſatis feli/
ci expeditione bello cōmiſſo reguli ac prĩcipes accolæ macedonum ĩ caſtra romana ueniunt.Pleuratus
Serdileni filius:& Aminā der athamanū rex:& ex dardanis Bato Longari filius:bellū ſuo noīe Lōgarus
cū Demetrio Pihlippi patre geſſerat:pollicētibus auxilia reſpōdit cōſul:dardanoꝝ & Pleurati opa:cum
exercitum in Macedoniā ĩduceret:ſe uſuꝝ:Aminādro ætolos cōcitandos ad bellū attribuit:Attali lega
tis:nam ii quoqꝫ ꝑ id tp̄s uenerāt:mādat:ut Aeginæ rex:ubi hybernabat:claſſem romanā opperiretur:
qua adiuncta bello maritimo ſicut ante Philippū uergeret:ad rhodios quoqꝫ miſſi legati:ut capeſſerēt

Varii belloꝝ appatuſ

partem belli.Nec Philippus ſegnius:iam.n.in Macedoniā ꝓuenerat:apparabat bellū filiū Perſea puerū
admodū datis ex amicorum numero:qui ætatē eius regerent:cū parte copiaꝝ ad obſidendas anguſtias
quæ ad Pelagoniā ſunt:mittit.Sciatum & Pepetrecū haud ignobiles urbes:ne claſſi hoſtiū p̄dæ aut ꝑ/
mio eſſent:diruit:ad ætolos mittit legatos:ne gens inquieta aduentu romanoꝝ fidem mutaret. Con/

Panæ/ tolium

cilium ætoloꝝ ſtatuta die:quod panætolium uocant:futurum erat:huic ut occurrerent:& legati regis
iter accelerarunt:& ab conſule miſſus Lucius Ruffus Purpurio legatus uenit:athenienſiū quoqꝫ legati
ad id concilium occurrerunt.Primi macedones:cum quibus recentiſſimū fœdus erat: auditi ſunt: qui
noua nulla re nihil ſe noui habere:quod afferrent:dixerunt:qbus enim decauſis experta inutili ſocieta/
te romana pacem cum Philippo feciſſent:compoſitam ſemel ſeruare eos debere.An imitari inqt unus
ex legatis romanoꝝ licentiam:an leuitatem dicam:maualtis:ʼqui cum legatis ueſtris Romæ reſpon/
deri ita iuſſiſſent:qd ad nos uenitis ætoli;ſine quoꝝ auctoritate pacem cum Philippo feciſtis:ʼidē nūc
ut bellum ſecum aduerſus Philippum geratis:poſtulant:& antea propter uos:& pro uobis arma ſum/
pta aduerſus eum ſimulabant:nunc uos in pace eſſe cum Philippo ꝓhibent.Meſſanæ ut auxilio eſſent
primo in Siciliā conſcenderunt:iteꝝ ut Syracuſas opp̄ſſas ab carthaginenſibus in libertatem eximerēt
& Meſſanam:& Syracuſas:& totam Siciliam ipſi habent:uectigalemqꝫ prouinciā ſecuribus:& faſcibus
ſubiecerunt.Scilicet ſicut uos Naupacti legibus ueſtris ꝑ magiſtratus a uobis creatos concilium habe/
tis:ſocium hoſtemqꝫ libere:quem uelitis:lecturi pacē ac bellum arbitrio habituri ueſtro:ſic ſiculoꝝ ciui

Acris mace/ donis legati actio in romāoſ

tatibus Syracuſas:aut Meſſanam:aut Lilybæū indicitur conciliū populi romani:romanus conuentus
agitur:eo imperio euocati conueniunt : excelſo in ſuggeſtu ſuperba iura reddentem ſtipatū lictoribus
uidēt:uirgæ tergo:ſecures ceruicibus imminent:& quotannis alium atqꝫ aliū dominū ſortiuntur : nec
id mirari debent:aut poſſunt:cū Italiæ urbes Rhegium Tarentū Capuamue finitimas quarum ruinis
creuit urbs romana:eiuſdem ſubiectas uideant imperio.Capua quidē ſepulchrum & monumentum
campani populi elato:extorri & eiecto ipſo populo ſupereſt urbs trunca ſine ſenatu:ſine plebe: ſine ma
giſtratibus:prodigium relicta crudelius habitanda: quam ſi deleta foret . Furor eſt: ſi alienigenæ ho/
mines plus lingua & moribus & legibus:quam maris terrarumqꝫ ſpatio diſcreti hæc tenuerint: ſpera/
re quicq̄:eodem ſtatu manſurum.Philippi regnum officere aliquid uideri libertati ueſtræ:qui cū meri
to ueſtro uobis infeſtus eſſet:& nihil a uobis ultra quam pacem petit: fidemqꝫ hodie pacis pactæ deſi/
derat:aſſuefacite iis terris legiones externas:& iugum accipite: ſero ac nequicq̄ cum dominum roma/
num habebitis:ſocium Philippum quæretis.Aetolos acarnenes macedones eiuſdē lingue hoīes leues
ad tempus ortæ cauſæ diſiungunt:coniunguntqꝫ cum alienigenis cum barbaris : æternum omnibus
græcis bellum eſt:eritqꝫ:natura enim:quæ perpetua eſt:nō mutabilibus in diem cauſis hoſtes ſunt:ſed
unde cœpit oratio mea:ibi deſinet.Hoc eodem loco iidem homines de eiuſdem Philippi pace triēnio
ante decreuiſtis:iiſdem improbantibus eam pacem romanis qui nunc pactam & compoſitam turbare
uolunt: in qua conſulatione nihil fortuna mutauit:cur uos mutetis: non uideo.Secundū macedonas
ipſis romanis ita concedentibus iubentibuſqꝫ athenienſes:qui fœda paſſi iuſtius in crudelitatem ſcæ/
uitiāque regis inuehi poterant:introducti ſunt.Deplorauerunt uaſtagionē populationemque miſera/
bilem agrorum:neqꝫ:id ſe queri quod hoſtilia ab hoſte paſſi forēt:eſſe.n.quædam belli iura:quæ ut fa
cere:ita pati ſit fas:ſata:exuri: dirui tecta:p̄das hoīum pecorumqꝫ agi: miſera magis q̄ indignea patienti
eſſe:uerum eniuero id ſe queri:quod qui romāos alienigenas & barbaros uocet:adeo omnia ſimul di/
uina humanaqꝫ iura polluerit:ut priore populatione cum infernis diis ſecunda cum ſuperis bellum ne
farium geſſerit: omnia ſepulchra monumentaqꝫ diruta eſſe in finibus ſuis: omnium nudatos manes:
nullius oſſa terra tegi:delubra ibi:diruta:quæ quondam pagatim habitantes in paruis illis caſtellis ui/

tiſq; conſecrata:ne in unā urbē quidem contributi maiores ſui deſerta relinquerīt:circa ea oīa tēpla Phi
lippum īfeſtos circūtuliſſe ignes:ſemiuſta & truncata ſimulacra deum inter proſtra tos iacere poſtes tē-
plorum:qualē terrā atticam fecerit exornatam quondā opulentāq;:talem eum:ſi liceat.Aetoliam Græ
ciamq; omnem factuꝝ:urbis:quoq; ſuæ ſimilem deformitatemq; futuram fuiſſe:niſi romani ſubue-
niſſent:eodem enim ſcelere urbem colentē hos deos præſidemq; arcis Mineruam petitam:eodem eleu
ſinæ Cereris tēplū eodē Pyræi Iouem Mineruamq;.Sed ab eoꝝ nō templiſ modo:ſed etiam mœnibus
uim atq; armis repulſum:in ea delubra:quæ ſola religione tuta fuerint:ſediſſe.Itaq; ſe orare atq; obſe-
crare ætolos:ut miſerti athenienſiū ducibus diis īmortalibus:deīde romanis:qui ſecūdū deos plurimū
poſſint:bellū accipiant.Tum romanus legatus totā orationis meæ formā macedones primum:deinde
athenienſes mutarunt:nam & macedones cū ad conquerēdas Philippi iniurias ī tot ſocias nobis urbes
ueniſſent:ultro accuſando romanos defenſionem:ut accuſatione potiorē haberem:effecerunt:& athe-
nienſes in deos ſuperos inferoſq; nefanda atq; inhumana ſcelera eius referēdo:quid mihi aut cuiquam
reliquerunt:quod obiicere ultra poſſimus?eadem chios:abydenos:æneos: maronitas:thaſios : parios:
ſamios:lariſſenſes:meſſenios:hinc ex Achaia exiſtimate queri grauiora etiā acerbioraq; eos:quibus no-
cendi maiorem facultatē habuit.Nā quod ad ea attinet:quæ nobis obiecit:niſi gloria digna ſunt:fateor
ea defendi non poſſe.Rhegium:& Capuam:& Syracuſas nobis obiecit.Rhegiū Pyrrhi bello legio a no
bis rheginis ipſis:ut mitteretur orantibus in præſidiū miſſa:urbem ad quam defendendam miſſa erat:
per ſcelus poſſedit:comprobauimus igitur id facinus?an bello perſecuti ſceleratam legionem in pote-
ſtatē noſtram redactam:tergo & ceruicibus pœnas ſociis pendere cū coegiſſemus:urbem agros ſuaque
omnia cum libertate legibuſq; rheginis reddidimus?Syracuſanis oppreſſis ab externis tyrānis:quo i-
dignius eſſet:cū tuliſſemus opem:& fatigati prope ꝑ trienniū terra mariq; urbe munitiſſima oppugnā
da eſſemus:cū ipſi ſyracuſani ſeuire tyrannis:quam capi a nobis mallent:captam iiſdem armis & libe-
ratā urbem reddidimus:neq; inficiati ſumus Siciliam prouinciam noſtram eſſe:& ciuitates:quæque in
parte carthaginenſium fuerunt:& uno animo cum illis aduerſus nos bellum geſſerunt:ſtipēdiarias no
bis ac uectigales eſſe.Quin contra hoc & uos & omnes gētes ſcire uolumus:pro merito cuiq; erga nos
fortuna eſſe. An campanoꝝ pœnæ:de qua neq; ipſi q̄dem queri poſſunt;nos pœniteat?hi homines cū
pro iis bellum aduerſus ſamnites ꝑ annos prope ſeptuaginta cū magnis noſtris cladibus geſſiſſemus:
ipſos fœdere primū:deinde cōnubio:atq; inde cognationibus:poſtremo ciuitate nobis cōiunxiſſemus:
tempore noſtro aduerſo primi omnium Italiæ populorum præſidio noſtro fœde interfecto ad Anni-
balem defecerunt:deinde indignati ſe obſideri a nobis Annibalem ad oppugnādam Romam miſerūt.
Horū ſi neq; urbs ipſa:neque homo quiſquam ſupereſſet:quis id durius quā pro merito ipſoꝝ ſtatutū
indignari poſſet?plures ſibimetipſi conſcientia ſcelerum mortem conſciuerūt:quam a nobis ſupplicio
affecti ſunt:cæteris ita oppidū:ita agros ademimus:ut agrum locumq; ad habitandum daremus: urbē
innoxiā ſtare incolumen pateremur:ut q hodie uideat:eam nullum oppugnatæ captæue ibi urbis ue-
ſtigium inueniat.Sed quid ego Capuam dico:cū Carthagini uictæ pacē ac libertatem dederimus?ma-
gis illud eſt periculum ne nimis facile uictis ignoſcendo:plures ob idipſum ad experiundam aduerſus
nos fortunam belli incitemus Hæc pro nobis dicta ſunt.Hæc aduerſus Philippū:cuius domeſtica par-
ricidia:& cognatorum amicorūq; cædes:& libidinē prope inhumaniorem:quam crudelitatē uos: quo
propiores Macedoniæ eſtis:melius noſtis.Quod ad uos attinet:ætoli nos ꝓ uobis bellum ſuſcepimus
aduerſus Philippum:uos ſine nobis cum eo pacem feciſtis:& forſitan dicatis bello punico occupatis no
bis coactos metu uos leges pacis ab eo:qui tū plus poterat:accepiſſe & nos cum alia maiora urgerent de
poſitum a uobis bellū & ipſi omiſimus:nūc & nos deum benignitate punico ꝑfecto bello totis uiribus
noſtris in Macedoniam incubuimus:& uobis reſtituendi uos in amicitiā ſocietatemq; noſtram fortu-
na oblata eſt:niſi perire cum Philippo:quam uincere cum romanis mauultis.Hæc dicta ab romano cū
eſſent:inclinatis omnium animis ad romanos . Democritus prætor ætolorum:pecunia:ut fama ē: ab
rege accepta:nihil aut huic aut illi parti aſſenſus:rem magni diſcriminis:Conſiliis nullam eſſe tam ini-
micam:quam celeritatem dixit:celerem enim pœnitentiam:ſed tandem ſeram atq; inutilem ſequi : cū
præcipitata raptim conſilia neq; reuocari:neq; in integrum reſtitui poſſint: deliberationis autem eius:
cuius ipſe maturitatem expectandam putaret:tempus ita iam nunc ſtatui poſſe:cum legibus cautum
eſſet:ne de pace belloue niſi in panætolico & pyrrhiaco concilio ageretur:decernerent extemplo:ut præ
tor ſine fraude:cum de bello & pace agere uelit:aduocet concilium:& quod tū referatur: decernaturq;:
ut perinde ius ratumq;:ac ſi in panætolico aut pyrrhiaco concilio actum eſſet.Dimiſſis ita ſuſpenſa re-
legatis egregie conſultum genti aiebat:nam utrius patris melior fortuna eſſet belli ad eius ſocietatē in-
clinaturos.Hæc in concilio ætoloꝝ acta.Philippus impigre terra mariq; parabat bellū: nauales copias
Demetriadem in Theſſiam contrahebat.Attalum romanamq; claſſem prīcipio ueris ab Aegina ratus
moturos:nauibus maritimæq; oræ præfecit Heraclidam:quē & ante præfecerat.Ipſe terreſtris copias
comparabat magna ſe duo auxilia detraxiſſe romanis credens:ex una parte ætolos:ex altera dardanos:
faucibus ad Pelagoniam a filio Perſeo interclusis.Ab conſule non parabatur:ſed gerebatur iam bellū:
per Darſetiorum fines exercitum ducebat:frumentum:quod ex hybernis extulerat:integrum uehens
quod ī uſum militi ſatis eſſet præbentibus agris:oppida uiciq; partī uolūtate:partim metu ſe tradebāt
quædam ui expugnata:q̄dam deſerta in montes propinquos refugientibus barbaris inueniebātur.Ad
lyncum ſtatiua poſuit ꝓpe flumē baetum;inde frumētatū circa horrea darſetioꝝ mittebat. Philippus

Legati romani actio in Aetolorum cōcilio

Att.romāi legati uehemētē actionē

conſternabat quidem omnia circa:pauoremq; ingentem hominum cernebat:ſed parū gnarus quā par
Celeri/tas con/ſiliis ini mica
tem petiſſet conſul:alam eqtum ad explorandū:quo nā hoſtes iter ītendiſſent:miſit:idē error apud cō/
ſulem erat:mouiſſe ex hybernis regē ſciebat:quā regionē petiſſet ignorans:is quoq; ſpeculatū miſerat
equites:hæ duæ alæ ex diuerſo:cū diu īcertis itineribus uagatæ ꝑ darſetios eēnt:tandē ī unum iter con
uenerunt:neutros fefellit:ut fremitus ꝓcul hoīum equorumq; exauditus ē hoſtes appropiquare:itaq;
priuſquā ī conſpectū uenirēt:equos armaq; expedierāt:nec mora:ubi primū hoſtem uidere:concurrē/
di facta ē:forte & numero & uirtute utpote lecti utrīq; haud impares:æquis uiribus per aliquot horas
pugnauerūt:fatigatio ipſorum equorumq; īcerta uictoria diremit prælīū:macedonū.xl.equites:roma
noꝝ quinq; &.xxx.ceciderūt:neq; eo magis explorati quicquā:ī qua regione hoſtium caſtra eſſent:aut
aut illi ad regem:aut iſti ad conſulem rettulerunt:ꝑ trāſfugas cognitum ē:quos leuitas īgenioꝝ ad co/
gnoſcendas hoſtiū res ī omnibus bellis præbet.Philippus aliqd & ad caritatē ſuorum:& ut promptius
pro eo periculum adirēt ratus profecturum ſe:ſi eqtum:qui ceciderāt ī expeditione ſepeliēdoꝝ curam
Eqſtre certa/men
habuiſſet:afferri eos ī caſtra iuſſit:ut cōſpiceretur ab oībus funeris honos.Nihil tā īcertū:nec tam īæſti
mabile ē:quam animi multitudinis:quod prōptiores ad ſubeundā oēm dimicationē uidebatᷣ facturū:
id metū pigritiamq; īcuſſit:nā qui haſtis ſagiptiſq; & rara lāceis uulnera facta uidiſſent:cū græcis Illyri
ciſq; pugnare aſſueti:poſteaquā gladio hiſpaniēſi detruncata corpora brachiis abſciſſis:aut tota ceruice
deſecta diuiſa a corpore capita patentiaq; uiſcera:& fœditatem aliam uulnerū uiderunt:aduerſus quæ
tæla:quoſq; uiros pugnandū eēt:pauidi uulgo cernebāt:ipſum quoq; regem terror cepit nōdum iuſto
prælio cū romanis cōgreſſum:itaq; reuocato filio præſidioq;:quod ī faucibus Pelagoniæ erat:ut iis co
piis ſuas augeret.Pleurato dardaniſq; iter in Macedoniā patefecit.Ipſe cū.xx.millibus peditū quattuor/
millibus eqtum ducibus trāſfugis ad hoſtem profectus:paulo plus.cc.paſſus a caſtris romanis tumulū
propīquum Athaco foſſa ac uallo cōmuniuit:ac ſubiecta cernēs romana caſtra admiratus eē dicitur:&
uniuerſam ſpeciē caſtroꝝ:& deſcripta ſuis quæq; partibus:tū tēdentiū ordīe:tū itineꝝ īteruallis:& ne/
gaſſe barbaroꝝ ea caſtra ulli uideri poſſe.Biduo cōſul & rex alter alterius conatus expectātes cōtinuere
ſuos intra uallū:tertio die romanus oīs copias in aciē eduxit.Rex tam celerē aleam uniuerſi certaminis
Trallis
timens quadrīgētos Trallis:illyricoꝝ:id ſicut alio diximus loco:ē genus:& cretenſes.ccc.addito iis pedi
tibus primū numero equitū cū duce Athenagora uno ex purpuratis ad laceſſendos hoſtiū equites mi/
ſit:ab romanis autē aberat acies eoꝝ paulo plus quīgentos paſſus:uelites & equitū duæ ferme alæ emiſ
ſæ:ut numero quoq; eques pedeſq; hoſtē æquarēt.Credidere regii genus pugnæ:cui aſſueuerant fore:
ut equites īuicem īſequētes refugiēteſq; nūc tælis uterentur:nūc terga darēt:illyricoꝝ uelocitas ad ex/
curſiones & impetus ſubitos uſui eēt:cretēſes in īuehentē ſe effuſe hoſtem ſagiptas conīicerēt: turbauit
hunc ordinem pugnādi non acrior quam pertinacior īpetus romanoꝝ:nam haud ſecus quam ſi tota
acie dimicarēt:& uelites emiſſis haſtis cōminus gladiis rē gerebāt:& equites:ut ſemel in hoſtem euecti
ſunt:ſtantibus equis partim ex ipſis equis:partim deſiliētes īmiſcenteſq; ſe peditibus pugnabāt: ita nec
eques regius equiti par erat īſuetus ad ſtabilem pugnam:nec pedes cōcurſator & uagus & prope ſemi/
nudus genere armorum:ueluti romano parmam gladiumq; habēti:pariterq; & ad ſe tuēdū:& ad ho/
Mace/donū fuga
ſtem petēdum armato.Nō tulere itaq; dimicationem:nec alia re quam uelocitate tutātes ſe ī caſtra re/
fugerunt.Vno deinde intermiſſo die cum omnibus copiis equitum leuiſq; armaturæ rex pugnaturus
eſſet:nocte cetratos:quos peltas uocant:loco opportuno inter bina caſtra in inſidiis abdiderat: præcepe
ratq; Athenagoræ & equitibus:ut ſi aperto prælio ꝓcederet res:uterētur fortuna:ſi minus cedēdo ſen/
ſim ad inſidiaꝝ locum hoſtem pertraherēt:& equitatus quidem ceſſit:duces cetratæ cohortis nō ſatis
expectato ſigno ante tēpus excitatis ſuis occaſionē bene gerendæ rei amiſere:romanus & aperto prælio
uictor & tutus a fraude inſidiaꝝ ad caſtra ſeſe recepit.Poſtero die omnibus copiis conſul ī aciem deſcen
dit ante prima ſigna locatis elephantis:quo auxilio tum primum romani:quia captos aliquot bello pu
nico habebāt:uſi ſunt:ubi latentē intra uallū exprobrans metū ſucceſſit:poſtea quam ne tum quidem
poteſtas pugnandi dabatur:quia ex tam propinquis ſtatiuis parū tuta frumētatio erat: diſperſos mili/
tes per agros eqtibus extemplo inuaſuris octo ferme inde millia interuallo tutiorem frumentationem
Philip/po cōſi/liū ī op/primen dis Ro. frumē/tatori/bus
habiturus:caſtra ad Atabolum id eſt loco nomen mouit.Cū ī propīquo frumētarentur agro romani:
primo rex ītra uallum ſuos tenuit:ut creſceret ſimul & negligētia cum audacia hoſti: ubi effuſos uidit
cum omni equitatu & cretenſiū auxiliaribus quantū equitem uelociſſimi pedites curſu æquare pote/
rant:citato profectus agmine īter caſtra romana & frumentatores cōſtituit ſigna:īde copiis diuiſis par/
tim ad conſectādos uagos frumentatores emiſit:dato ſigno nequem unum relinquerent:cū parte ipſe
ſubſtitit:itineraq;:quibus ad caſtra recurſuri uidebantur hoſtes:obſedit.Iam paſſim cædes & fuga erat
nec dum quiſquam in caſtra romana nuncius cladis peruenerat:quia refugientes in regiam ſtationem
incidebant:& plures ab obſidentibus uias quam ab emiſſis ad cædem interficiebantur:tandē inter me
dias ſtationes elapſi quidam trepidi tumultū magis quā certum nunciū intulerunt caſtris. Conſul eqti
bus iuſſis qua quiſq; poſſet opē ferre laborantibus:ipſe legiones e caſtris educit:& agmine quadrato ad
hoſtē ducit.Diſperſi equites ꝑ agros qdam aberrārunt decepti clamoribus aliis ex alio exiſtentibus lo/
co:pars obuios habuerūt hoſtes:pluribus locis ſimul pugna oritur.Regia ſtatio atrociſſimū prælium
ædebat:nam & ipſa multitudine equitū peditumq; prope iuſta acies erat:& romanoꝝ: quia medium
obſederat iter:plurimi ī eā īferebātur:eo quoq; ſupiores macedōes erāt:q̄d & rex ipſe hortator aderat:
& cretēſiū auxiliares multos ex īprouiſo uulnerabāt cōferti ꝑparatiq; ī diſperſos & effuſos pugnantes.

Quod ſi modū in ſequēdo habuiſſent:nō in p̄ſentis modo certaminis gloriam:ſed in ſummā etiā belli
profectum foret:nūc auiditate cædis intēperantius inſecuti in ꝑgreſſas cū tribunis militū cohortes ro/
manas incidere:& fugiēs eques:ut prio ſigna ſuoꝝ uidit:cōuertit ī effuſos hoſtes equos:uerſaq; momē
to tēporis fortuna pugnæ ē:terga dantibus q modo ſecuti erant:multi cōminus cōgreſſi multi fugien/
tes interfecti:nec ferro tantū ꝑiere:ſed in paludes quidam cōiecti profundo limo cum ipſis equis hauſti
ſunt:Rex quoq; in ꝑiculo fuit:nam ruente ſaucio equo p̄ceps in terram datus haud multū abſuit:qn ia
cens opprimeretur:ſaluti fuit eques:qui raptim ipſe deſiluit:pauidumq; regē ī equū ſubiecit:ipſe cū pe/
des æquare curſu fugiētes nō poſſet eqtes:ab hoſtibus ad caſum regis cōcitatis confoſſus periit.Rex cir
cunuectus ꝑ paludes peruias inuiaſq; trepida fuga ī caſtra tandē iam deſperantibus plæriſq; incolumē
euaſurum ꝑuenit.Ducēti macedonum equites eo p̄lio periere:cētum ferme capti.lxxx.admodum or/
nati equis ſpoliiſq; ſimul armorum relictis abducti.Fuerunt:qui hoc die regē temeritatis:conſulē ſegni
tiæ accuſarēt:nam & Philippo quieſcēdum fuiſſe:cū paucis diebus hoſtes exhauſto circa omni agro ad Philip/
ultimū inopiæ uēturos ſciret:& conſulē cum equitatū hoſtium leuēq; armaturam fudiſſet:ac prope re pi equ/
gem ipſum cepiſſet:protinus ad caſtra hoſtium ducere debuiſſe: nec enim manſuros ita pulſos hoſtes us cor/
fuiſſe:debellatiq; momēto tēporis potuiſſe.Id dictū:quā re ut plæraq; facilius:nam ſi omnibus peditū ruit
quoq; copiis rex congreſſus fuiſſet:forſitan inter tumultū cum oēs uicti metuq; ꝑculſi ex p̄lio intra ual
lum:protinus inde ſuperuadentē in munimēta uictorē hoſtēq; fugerent:exui caſtris potuerit rex:cum
uero integræ copiæ peditū in caſtris manſiſſent:ſtationes ante portas p̄ſidiaq; diſpoſita eēnt: quid niſi:
ut temeritatē regis effuſe paulo ante ſecuti ꝑculſos equites imitaretur:profeciſſet? neq; enim ne regis q/
dem primū conſiliū:quo īpetum in frumētarios romanos palatos ꝑ agros fecit:reꝑhendēdum foret:ſi
modū proſperæ pugnæ īpoſuiſſet:eo quoq; minus ē mirum tēptaſſe eum fortunam : quod fama erat
Pleuratum dardanoſq; ingētibus copiis profectos domo iam in Macedoniam tranſcēdiſſe : quibus cū
undiq; circūuentus copiis foret:ſedētem romanū debellatuꝝ credi potuerit.Itaq; ſecundum duas ad/
uerſas equeſtris pugnas:multominus tutā morā in his ſtatiuis fore Philippus ratus:cum abire inde &
fallere abiens hoſtem uellet:caduceatore ſub occaſum ſolis miſſo ad conſulem:qui inducias ad ſepelien
dos peteret:fruſtratus hoſtē ſecunda uigilia multis ignibus per tota caſtra relictis:ſilenti agmine abiit.
Corpus iam curabat cōſul:cū ueniſſe caduceatorē:& quid ueniſſet:nunciatū ē.Reſpōſo tamē dato ma/
ne poſtero die fore copiā cōueniēdi:id qd' q̄ſitum erat:nox dieiq; īſeq̄ntis pars ad p̄cipiēdum iter Philip
po data ē:montes quoq;:quā uiā non īgreſſuꝝ graui agmīe romanum ſciebat:petit.Cōſul prima luce
caduceatore datis īduciis dimiſſo:haud ita multo poſt abiiſſe hoſtē cū ſenſiſſet:ignarus qua ſeq̄retur:iiſ/
dem ſtatiuis frumētādo dies aliquot cōſumpſit.Stuberrā deīde petit:atq; ex Pelagonia frumētū: quod
in agris erat:cōuexit:īde ad Pluuinā ē progreſſus nōdū cōperto quā regionē hoſtes petiſſent.Philippus
cum prio ad Bruannā ſtatiua habuiſſet:ꝓfectus īde trāſuerſis limitibus terrorē p̄buit ſubitū hoſti:mo
uere itaq; ex Pluuina romani:& ad oſpagū flumen poſuerūt caſtra.Rex haud ꝓcul īde & ipſe uallo ſup
ripam amnis ducto.Erigoniū īcolæ uocāt:tēdit:inde ſatis compto Erduacā petituros romanos ad oc/
cupandas anguſtias:ne ſupare hoſtes arctis faucibus īcluſum aditū poſſent:p̄ceſſit:ibi alia uallo:alia foſ
ſa:alia lapidum congerie ut pro muro eēnt:alia arboribus obiectis:ita ut locus poſtulabat : aut materia
ſuppeditabat:ope ꝑmuniit:atq; ut ipſe rebatur uiam ſuapte natura difficilē:obiectis ꝑ oēs tranſitus opi
bus inexpugnabilē fecit.Erant plæraq; ſilueſtria circa īcōmoda phalangi maxime macedonum:quæ ni
ſi ibi ꝑlongis haſtis uelut uallū ante clypeos obiecit:quod ut fiat:libero cāpo opus ē:nullius admodum
uſus ē:thracas quoq; rumpheæ ingētis & ipſæ longitudinis īter obiectos undiq; ramos īpediebāt: cre/
tenſium una cohors nō inutilis erat:ſed ea quoq; ipſa:ut ſiquis īpetum faceret:in patētem uulneri equū
equitemq; ſagiptas coniicere poterat:ita aduerſus ſcuta romana nec ad traiiciēdum ſatis magnam uim
habebat:nec apti quicquā erat:quod peteret itaq; id ut uanum tæli genus ſenſerunt eēt:ſaxis paſſim to
ta ualle iacētibus inceſſabant hoſtem:ea maiore cum ſonitu quā uulnere ullo pulſatio ſcutoꝝ parumꝑ
ſuccedentes romanos tenuit:deīde iis quoq; ſpretis partim teſtudīe facta ꝑ aduerſos uadūt hoſtes: par/
tim breui circuitu:cum ī iugum collis euaſiſſent:trepidos ex p̄ſidiis ſtationibuſq; macedonas deturbāt
& ut ī locis īpeditis difficili fuga:plæroſq; etiam obtrūcāt:ita anguſtiæ mīore certamīe:quam qd' aīs ꝓ
poſuerāt:ſupatæ:& ī Erduacam ꝑuentū:ubi ꝑuaſtatis paſſim agris ī Elimiam ſe recepit.īde īpetum in
Oreſtidem fecit:& oppidū Celetrū ē aggreſſus ī peninſula ſitū:lacus mœnia cingit anguſtiis faucibus: Mace/
unde ex continēti iter ē:primo ſitu īpo fræti clauſis portis impium abnuere:deīde poſteaquam ſigna donū
ferri:ac teſtudīe ꝓcedi ad portam:obſeſſaſq; fauces agmine hoſtium uiderunt:priuſq̄ expirentur certa fuga
men:metu in deditionē uenerūt:Ab Celetro in daſſa retios ꝓceſſit:urbēq; Pelium ui cepit.Seruitia īde
cum cætera turba abduxit:& libera capita ſine p̄tio dimiſit:oppidumq; iis reddidit p̄ſidio ualido impo
ſito:nam & ſita opportune urbs erat ad impetus in Macedoniā faciēdos.Ita ꝑagratis hoſtiū agris con/
ſul ī loca iam pacata ad Apolloniā:unde ortū bellum erat:copias reduxit.Philippum auerterāt ætoli:&
acarnanes:& dardani:& tot bella repente alia ex aliis locis exorta.Aduerſus dardanos iā recipientes ex
Macedonia ſeſe Athenagorā cū expeditis peditibus ac maiore parte eqtatus miſit:iuſſum inſtare ab ter
go abeuntibus:& carpēdo poſtremū agmen ſegniores eos ad mouēdos domo exercitus efficere.Aeto/
lis Democritus prætor:qui more ad decernēdum bellum ad Naupactum auctor fuerat : idem proxīo
concilio ad arma cōciuerat:poſt famam equeſtris ad Eccalobum pugnæ dardanoruq; & Pleurati cum
illyricis tranſitum in Macedoniā:ad hæc claſſis romanæ aduētū ī Oreū & ſuper circūfuſas tot Macedo

niæ gentes maritimam quoq; inſtantē obſidionē:hæ cauſæ Democritū ætoloſq; reſtituerant romanis
& Aminandro rege athamanū adiuncto profecti Cerciniū obſidere:clauſerant portas incertū ui an uo-
luntate:quia regium habebant præſidiū:cæteꝝ intra paucos dies captū ē Cercinium atq; incēſum: qui
ſupfuerunt e magna clade:liberi ſeruiq; inter cæteram prædam abducti.Is timor omnis:qui circunco-
Boebe palus
lunt boeben paludē relictis urbibus montes coegit petere.Aetoli inopia prædæ inde auerſi in Perrhe-
biam ire ꝑgunt:Cirecias in uia capiunt:fœdeq; diripiunt:qui Maleam incolunt uoluntate in deditionē
ſocietatēq; accepti.Ex Perrhebia Gomphos petēdi Aminander auctor erat:& īminet Athamania huic
urbi:uidebaturq; expugnari ſine magno certamine poſſe:ætoli campos Theſſaliæ opimos ad prædam
petiere:ſequēte quāquam non probante Aminandro:nec effuſas populationes ætolorū:nec caſtra:quo
ſors tuliſſet loco:ſine ullo diſcrimine ac cura muniēdi poſita:itaq; ne temeritas eorum negligētiaq; ſibi
ac ſuis etiam cladis alicuius cauſa eēt:cum campeſtribus locis ſubiiciētes eos caſtra Phecado urbi uide-
ret:ipſe paulo plus quingētorum paſſuum inde tumulum ſuis quāuis leui munimēto tutum cepit.Cū
ætoli niſi quod populabantur:uix meminiſſe uiderētur ſe in hoſtiū agro eē:alii palati ſemiermes uaga-
rentur:alii in caſtris ſine ſtationibus ꝑ ſomnum uinumq; dies noctibus æquarent.Philippus inopinan
tibus aduenit:quem cum adeſſe refugiētes ex agris quidam pauidi nunciaſſent:trepidare Democritus
cæteriq; duces:& erat forte meridianū tempus:quo plæriq; graues cybo ſopiti iacebant:excitare igitur
alii alios:iubere arma capere:alios dimittere ad reuocādos:q palati ꝑ agros prædabantur: tātaq; trepida
tio fuit:ut ſine gladiis qdā equitū exirent:loricas plæriq; non induerent:ita raptim educti cum ſexcēto
rum ægre ſimul eqtes pediteſq; numeꝝ expleſſent:īcidunt in regiū equitatū numero animis armiſque
præſtantē.Itaq; prīo īpetu fuſi:uix temptato certamine turpi fuga repetunt caſtra:cæſi captiq; quidam:
quos equites ab agmine fugiētium intercluſere.Philippus ſuis iam uallo appropinquātibus receptui ca
ni iuſſit:fatigatos enim equos uiroſq; nō tam prælio:quam itineris ſimul longitudine:ſimul prepropē
ra celeritate habebat.Itaq; turmatim equites inuicemq; manipulos leuis armaturæ aquatū ire & pran-
dere iubet:alios ī ſtatione armatos retinet:opperiens agmē peditū tardius ductum propter grauitatem
armorum:quod ubi aduenit:& ipſis imperatū:ut ſtatutis ſignis armis ante ſe poſitis raptim cybum ca
perent:binis terniſue ad ſummū ex manipulis aquādi cauſa miſſis.Interim eques cū leui armatura pa-
ratus inſtructuſq; ſtetit:ſiqd hoſtis moueret:ætoli iam enim & quæ ꝑ agros multitudo ſparſa fuerat:
receperant ſe ī caſtra ut defenſuri munimēta:circa portas uallumq; armatos diſponunt:dū quietos ho-
ſtes ipſi feroces ex toto ſpectabant:poſteaquā mota ſigna macedonū ſunt:& ſuccedere ad uallum parati
atq; inſtructi cœpere:oēs repēte relictis ſtationibus per auerſam partē caſtrorū ad tumulum ad caſtra
athamanū perfugiunt:multi ī hac quoq; tā trepida fuga capti cæſiq; ſunt ætoloꝝ.Philippus:ſi ſatis diei
ſupereſſet::nō dubius quin athamanes quoq; exui caſtris potuiſſent:die per prælium:deinde per dire-
Etho-lorum fuga
ptionem caſtroꝝ abſumpto:ſub tumulo in proxima planicie conſedit:prima luce inſequentis diei ho-
ſtem aggreſſurus:ſed ætoli eodem pauore:quo ſua caſtra relinquerant:nocte proxīa diſperſi fugerunt.
Maxime uſui fuit Aminander:quo duce athamanis itinerum peritis ſummis montibus ꝑ calles igno-
tos ſequētibus eos hoſtibus in Aetoliā ꝑduxerūt:haud ita multos in diſperſa fuga error intulit in mace
donū equites:quos luce prīa Philippus:ut deſertū tumulū uidit:ad carpendū hoſtiū agmen miſit.Per
eos dies & Athenagoras regius præfectus dardanos recipientes ſe ī fines adeptus poſtremū agmen pri
mo turbauit:deinde poſteaquā dardani cōuerſis ſignis direxere aciē:æqua pugna iuſto prælio erat:ubi
rurſus procedere dardani cepiſſent:equite & leui armatura regii nullū tale auxilii genus habētes darda-
nos oneratos īmobilibus armis uexabāt:& loca ipſa adiuuabāt:occiſi perpauci ſunt:plures uulnerati:ca
ptus nemō:quia nō excedūt temere ordinibus ſuis:ſed cōfertim & pugnāt:& cedunt.Ita damna roma
no accepta bello duabus peropportunas expeditiones coercitis gētibus reſtituerat Philippus incœpto
forti non proſpo ſolum euētu.Minuit deinde ei forte oblata res hoſtium ætolorū numerum : Scopas
princeps gētis ab Alexādria magno cū pōdeř auri ab rege Ptolemæo miſſus:ſexmillia peditū & eqtes
mercede conductos Aegyptū aduexit:nec ex iuuētute ætoloꝝ quēquā reliquiſſet:ni Democritus nūc
belli:quod inſtaret:nunc futuræ ſolitudinis admonēs incertū cura gētis an aduerſaret Scopæ : parum
donis cultus:partē iuniorum caſtigando domi continuiſſet.Hæc ea æſtate ab romanis Philippoq; ge-
Orato-rū uis athenis
ſta erant.Claſſis ab Corcyra eiuſdē principio æſtatis cum.L.Apuſtio legato ꝓfecta:Malea ſupata circa
Scyllæum agri hermionici Attalo regi coniuncta ē.Tum uero atheniēſium ciuitas cui odio in Philip-
pum ꝑ metus iā diu moderata erat:id oē ī auxilii p̄ſentis ſpē effudit:nec unquā ibi deſunt līguæ prō-
ptæ ad plebē concitandam:quod gēus tum ī omnibus liberis ciuitatibus tum p̄cipue Athenis:ubi ora
tio plurimum pollet:fauore multitudinis:alitur:rogationē extēplo tulerūt:plebeſq; ſciuit : ut Philippi
ſtatuæ imagines omnes:nominaq; eaꝝ:itē maiorū eius uirilis ac muliebris ſexus omnium tollerētur
delerenturq; dies feſti ſacra:ſacerdotes:quæ ipſius maiorumue eius honoris cauſa inſtituta eēnt:omnia
profanarēt:loca quoq; in quibus poſitum aliquid in ſcriptumue honoris eius cauſa fuiſſet : deteſtabilia
eſſent:neq; in iis quicquam poſtea poni dedicariq; fas eſſet:ſacerdotes publicos quotieſcunq; ꝓ populo
Atheniensiū decretū in Philippum
athenienſi ſociiſq; & exercitibus & claſſibus eoꝝ præcarētur:totiens deteſtari atq; execrari Philippum:
liberos eius regnūq;:terreſtres naualeſq; copias:macedonum genus oē nomēq;:additū decreto:ſiqd po
ſtea ad notam:ignominiamq; Philippi ꝑtineret: ferretur:id omne populum Athenienſem iuſſurum:
ſiquis contra ignominiam proue honore eius dixiſſet:feciſſetue : qui occidiſſet eum:iure cæſurum:po
ſtremo incluſum ut omnia quæ aduerſus piſiſtratidas decreta quondam erant:eadem in Philippo ſer-

uarentur. Athenienſes quidem litteris uerbiſq;:quibus ſolis ualent:bellum aduerſus Philippum gere/
bant. Attalus romaniq; cum Pyræũ primo ab Hermione petiſſent:paucos ibi morati dies: oneratique
æque ĩmodicis ad honores ſociorum:atq; in iram aduerſus hoſtem fuerant athenienſiũ decretis:naui/
garunt a Pyræo Andrum:& cũ ĩ portũ:quem Gaureleon uocant:conſtitiſſent:miſſis q temptarent op
pidanoꝝ animos:ſi uoluntate tradere urbẽ:quã uim experiri mallent:poſteaq̃ præſidio regio arcẽ tene
ri:nec ſe poteſtatis ſuæ eẽ reſpondebant:expoſitis copiis:apparatuq; omni urbiũ oppugnandarũ: diuer
ſis partibus rex & legatus romanus ad urbem ſubeunt. Plus aliquanto græcos Romana arma ſignaq;
non ante uiſa:animiq; tã prompte ſuccendentiũ muros terruere:itaq; fuga extemplo ĩ arcem facta ẽ ur
be hoſtes potiti:& in arce cum biduum loci ſe magis:quã armoꝝ fiducia tenuiſſent:tertio die pacti:ipſi
præſidiumq; ut cum ſingulis ueſtimentis Delium Boetiæ trãſueherẽtur:& ab romanis regi Attalo cõ/
ceſſa præda:ornamẽtaq; urbis ipſi auexerãt. Attalus ne deſertã haberet ĩſulam:& macedonum fere oĩ/
bus & quibuſdam andriorum:ut manerent:perſuaſit:poſtea & ab Delio:qui ex pacto traiecti eo fuerãt
promiſſis regis:cũ deſyderiũ quoq; patriæ facilius ad credendum ĩclinaret animos:reuocati ab Andro
Cydnũ traiecerunt:ibi dies aliquot oppugnãda urbe neqcquã abſumpti:& quia uix operæpretiũ erat:
abſceſſere ad Praſſias continẽtis Tanticeris locus eſt:iſſeorum.xx.lembi claſſe romanoꝝ adiuncti ſunt:
ii miſſi ad populãdos caryſtioꝝ agros:cætera claſſis Geraſtrum nobilẽ Euboeæ portum:dum a Cary/
ſto iſſei redirent:tenuit. Inde oẽs uelis ĩ altũ datis maris medio præter Scyrum ĩſulam Icum peruenere
ibi paucos dies ſæuiente borea retenti. Vbi prima tranquillitas data ẽ. Sciatũ traiicere uaſtatam urbem
direptamq; nuper a Philippo:per agros palati milites frumentum:& ſiqua alia uſui eſſe ad ueſcendum
poterant:ad naues rettulere:prædæ nec erat quicquam:nec meruerant græci:cur diriperẽtur. Inde Caſ/
ſandream petẽtes primo ad Mendiũ maritimũ ciuitatis eius uicum tenuere: inde cum ſuperato ꝓmõ
torio ad ipſa mœnia urbis circũagere claſſem uellent:ſæua coorta tempeſtate ꝓpe obruti fluctibus:di/
ſperſi magna ex parte amiſſis armamentis in terram effugerunt:omen quoq; ea maritima tempeſtas
ad rẽ terra gerendam fuit: nam collectis in unum nauibus:expoſitiſq; copiis aggreſſi urbem cum mul
tis uulneribus repulſi:& erat ualidum ibi regium præſidium:irrito incœpto regreſſi Canaſtreum Pal/
lenes traiecere:inde ſuperato Coronæ promontorio nauigantes Acanthum petiere:ibi primo ager ua/
ſtatus: deinde ipſa urbs ui capta atque direpta:nec ultra progreſſi:iam enim & graues præda naues ha
bebant:retro unde uenerant Sciatum: & ab Sciato Euboeam repetũt. Ibi relicta claſſe decem nauibus
expeditis ſinum maliacum intrauere ad colloquendum cum ætolis de ratione gerendi belli. Sipyrrhi/
cas ætolus princeps legationis eius fuit:qui ad communicanda conſilia Heracleam cum rege & cũ Ro/
mano legato uenit:petitum ex fœdere ab Attalo eſt:ut mille milites præſtaret:tãtum enim numerum
bellum gerentibus aduerſus Philippum debebat. Id negatum ætolis:quod illi quoq; grauati prius eſ/
ſent:ad populandam Macedoniam exire:quo tempore Philippo circa Pergamum urente ſacra profa/
naq;:abſtrahere eum inde reſpectu rerum ſuarum potuiſſent:ita ætoli cum ſpe magis romanis omnia
pollicẽtibus:quam cum auxilio dimiſſi: Apuſtius cum Attalo ad claſſem rediit:inde cõſultari de Oreo
oppugnando cœptum:ualida ea ciuitas & mœnibus:& quia ante fuerat temptata:firmo erat præſidio:
coniunxerant ſe iis poſt expugnationem andri cum præfecto Ageſimbro.xx.rhodiæ naues tectæ om/
nes:eam claſſem in ſtationem ad Zelaſium miſerunt iſthmiæ:id ſuper Demetriadem promõtorium
eſt peropportune obtectum:ut ſiquid inde mouerent:macedonum naues in præſidio eſſent. Heracli/
des præfectus regius claſſem ibi tenebat:magis per occaſionem:ſi quam negligentia hoſtium dediſſet:
quam aperta ui quicquam auſurus. Oreum diuerſi Romani & rex Attalus oppugnabãt:Romani a ma
ritima arce:regii aduerſus uallem inter duas iacentem arces:qua & muro interſepta urbs eſt: & ut loca
diuerſa ſic diſpari modo oppugnabant. Romani teſtudinibus & uineis & ariete admouendo muris:re
gii baliſtis catapultiſq; & omni alio genere tormentorum tæla ingerentes:& pondere ĩgenti ſaxa iacie/
bant & cuniculos:& quicquid aliud priore expugnatione expertum profuerat:cæterum non plures tã/
tum macedones:quam ante tuebantur urbem:ſed etiam præſentioribus animis & caſtigationibus re/
gis in admiſſa culpa:& ſimul minarum ſimul promiſſionum in futurum memores:ita ut parum ĩ ex/
pugnatione celeri ſpei eſſet. Interim & aliud agi poſſe ratus legatus:relictis:quod ſatis uidebatur:ad ope
ra perficienda militibus traiicit in proxima continentis:Lariſſamq; non illam in Theſſalia nobilem ur
bem:ſed alteram:quam Cremaſten uocant:ſubito aduentu præter arcem cepit. Attalus quoq; Aegeleõ
nihil minus quam tale quicquam in alterius oppugnatione urbis timentibus oppreſſit. Et iam cum
opera in effectu erant circa Oreum:tum præſidium quod intus erat:labore aſſiduo uigiliis diurnis pa/
pariter nocturniſq; & uulneribus confectum:muri quoq; pars ariete incuſſo ſubruta multis iam locis
prociderat:perq; apertum ruina iter nocte romani:quodq; ſuper portum eſt:in arcem perruperunt. At
talus luce prima ſigno ex arce dato ab romanis & ipſe urbẽ inuaſit ſtratis magna ex parte muris: p̄ſidiũ
oppidaniq; ĩ arcẽ alterã ꝑfugere:unde biduo poſt deditio facta:urbs regi captiua:corpa romanis ceſſẽr.

Iam autumnale equinoctium inſtabat: & eſt ſinus euboicus: quem Coera uocant: ſuſpectus nau/
tis: itaque ante hyemales motus euadere inde cupientes Pyræum:unde profecti ad bellum erant:repe
tunt. Apuſtius triginta nauibus ibi relictis ſuper Maleum nauigat:apud Corcyram regem ſpatium ini
tiorum Cereris: ut ſacris intereſſet: tenuit:ſecundum initia & ipſe in Aſiam ſe recepit Ageſimbro &
rhodiis domum remiſſis. Hæc ea æſtate terra mariq; aduerſus Philippum ſocioſq; eius a conſule & le/
gato romanis adiuuantibus rege Attalo & rhodiis geſta. Conſul alter. C. Aurelius ad confectũ bellum:

Sciatũ Roma/na claſ/ſis iacta tur tẽ/peſtate

Orei op pugna/tio

Oreũ capitur

Initia

cum in prouinciam ueniſſet:haud clam tulit iram aduerſus prætorem:quod abſente ſe rem geſſiſſet.
miſſo igitur eo in Ethruriam ipſe in agrum hoſtium legiones induxit:populandoque cum præda ma
iore:quā gloria bellum geſſit.Lucius Furius ſimul:quod in Ethruria nihil erat rei:quod gereret: ſimul
gallico triumpho imminens quem abſente conſule irato atqꝫ inuidente facilius impetrari poſſe ratus:
Romam inopinato cum ueniſſet:ſenatum in æde Bellonæ habuit:expoſitiſqꝫ rebus geſtis:ut triūphan
ti ſibi in urbem inuehi liceret:petit. Apud magnam partem ſenatus & magnitudine rerum geſtarum
ualebat:& gratia:maiores natu negabant triumphum:& quod alieno exercitu rem geſſiſſet:& quod ꝓ
uinciam reliquiſſet utilitate rapiendi per occaſionem triumphi:id uero eum nullo exemplo feciſſe:cō/
ſulares præcipue expectandum fuiſſe conſulem dicebant:potuiſſe enim caſtris prope urbem poſitis: tu
tanda colonia ita ut acie non decerneret.in aduentum eius rem extrahere:& quod prætor non feciſſet:
ſenatui faciendum eſſe:conſulem expectare:ubi coram diſceptantes conſulem & prætorem audiſſent:
uerius de cauſa exiſtimaturos eſſe:Magna pars ſenatus nihil præter res geſtas:& an ī magiſtratu ſuis qs
auſpiciis geſſiſſet:cenſebant ſpectare ſenatum debere:ex duabus coloniis:quæ uelut clauſtra ad cohibē/
dos gallicos tumultus oppoſitæ fuiſſent:cum una direpta & incenſa eſſet:traiecturumqꝫ id incendium
uelut ex continentibus tectis in alteram tam propinquam coloniam eſſet:quid tādem prætori faciēdū
fuiſſe? nam ſi ſine conſule geri nihil oportuerit:aut ſenatum peccaſſe:qui exercitum prætori dederit:po
tuiſſe enim:ſi non cum prætoris:ſed conſulis exercitu rem geri uoluerit:ita finire ſenatuſconſultum:ne
per prætorem:ſed conſulem gereretur:aut conſulis:qui non cum exercitu ex Ethruria tranſire in Gal/
liam iuſſiſſet:ipſe Ariminini occurreret:ut bello intereſſet:quod ſine ego geri fas non eſſet:non expe/
ctare belli tempora:moras:& dilationes imperatorum:& pugnandum eſſe interdum : non quia uelis:
ſed quia hoſtis cogat:pugnam ipſam euentumqꝫ pugnæ ſpectari debere:fuſos cæſoſqꝫ hoſtes:caſtra ca/
pta & direpta:coloniam liberatam obſidione:alterius coloniæ captiuos recuperatos reſtitutoſqꝫ ſuis:de
bellatum uno prælio eſſe.Non homines tantum ea uictoria lætatos:ſed diis quoqꝫ immortalibus per
triduum ſupplicationes habitas:quod bene ac feliciter non quod male ac temere reſpublica a Lucio Fu
rio prætore geſta eſſet:data etiam fato quodā furiæ genti gallica bella.Huius generis orationibus ipſius
amicorumqꝫ uicta eſt præſentis gratia prætoris:abſentis conſulis maieſtas: triumphumque frequētes

L.Furii trium/ phus

Lucio Furio decreuerunt. Triumphauit de gallis in magiſtratu Lucius Furius prætor : in ærarium tu/
lit trecentumuiginti millia æris:argenti centumſeptuaginta millia pondo:neqꝫ captiui ulli ante currū
ducti:neqꝫ ſpolia prælata:neqꝫ milites ſecuti omnia præter uictoriam penes conſulem eē apparebat.Lu
di deinde a.P.Cornelio Scipione:quos conſul in Africa uouerat:magno apparatu facti:& de agris mili/
tum eius decretum:ut quot quiſqꝫ eorum annos in Hiſpania:aut in Africa militaſſet:ī ſingulos annos
bina iugera acciperet:cum agrum decēuiri aſſignarent. Triumuiri inde creati ad ſupplendum uenuſi/
nis colonorum numerum:quod bello Annibalis attenuatæ uires eius coloniæ erant.C.Terentius Var
ro.T.Quintius Flaminius.C.Cornelius.C.Filius Scipio:ii colonos Venuſiam aſcripſerunt.Eodem an
no.C.Cornelius Cethegus:qui proconſul Hiſpaniam obtinebat:magnum hoſtium exercitum ī agro

Romanorum uictoria ī hiſpāia

ſedetano fudit:quindecim millia Hiſpanorum eo prælio dicunt cæſa:ſigna militaria capta octo &.lxx.
C.Aurelius conſul cum ex prouincia Romam comitiorum cauſa ueniſſet:ut id nouit:quod animis ꝑ/
ceperat:queſtus eſt non expectatum ſe ab ſenatu:neqꝫ diſceptandi cum prætore conſuli poteſtatem fa/
ctam:ſed ita triumphum decreuiſſe ſenatum ut nullius niſi eius:qui triumphaturus eſſet : aut eorum:
qui bello interfuiſſent:uerba audiret:maiores ideo inſtituiſſe ut legati tribuni militum centuriones mi
lites deniqꝫ triumpho adeſſent:ut uirtutes rerum geſtarum eius:cui tantus honos haberetur : publice
uiderentur:neqꝫ ex eo exercitu:qui cum gallis pugnauerit:militem unum ſaltem fuiſſe:quem percun/
ctari poſſet ſenatus:quid ueri prætor uanjue referret.Comitiis deinde diem indixit:quibus creati ſunt

L.Cornelius A.Iulio conſ.

conſules.L.Cornelius Lentulus.A.Iulius Apulus:prætores inde facti.L.Quintius Flaminius.L.Vale/
rius Flaccus.L.Iulius Tappalus.C.Bebius Tamphilus.Annona quoqꝫ eo ano peruilis fuit:frumenti ui
magnam ex Africa aduectam:ædiles curules.M.Claudius Marcellus:&.Sex.Elius Pætus binis æris in
modios populo diuiſerunt:& ludos romanos cum magno apparatu fecerunt:diem unum inſtaurarūt
ſigna ahenea quinque ex multaticio argento in ærario poſuerunt: Plebei ludi ab ædilibus.L.Terentio
Maſſo:&.C.Bebio Tamphilo:quem prætorem deſignauerant:ter toti īſtaurati:& ludi funebres eo an
no per quatriduum in foro mortis cauſa Valerii Lauinii a.P.&.M.filiis eius facti:& munus gladiatoriū
datum ab iis:paria quinque & uiginti pugnarunt.M.Aurelius Cotta decemuir ſacrorum mortuus:in
eius locum.M.Acilius Glabrio ſuffectus.Comitiis ædiles curules creati ſunt forte ambo:qui ſtatim ac
cipere magiſtratum non poſſent:nam Cornelius Cethegus abſens creatus erat :cum Hiſpaniam obti
neret prouinciam . Valerius Flaccus:quem præſentem creauerant:quia flamendialis erat:iurare in le/
ges non poterat : magiſtratus autem plus quinque dies:niſi qui iuraſſet in leges non licebat gerere.Pe/
tente Flacco ut legibus ſolueretur : ſenatus decreuit : ut ſibi ædilis : qui pro ſe iuraret : arbitratu conſu
lum daretur : conſules : ſi eis uideretur : cum tribunus plebis agerent:uti ad plebem ferrent . Datus q
iuraret pro fratre.L.Valerius Flaccus prætor deſignatus : tribuni ad plebem tulerunt: plebeſqꝫ ſciuit:
ut perinde eſſet:ac ſi ipſe ædilis iuraſſet : & de altero ædile plebiſcitum eſt factum rogantibus tribu/
nis:quos duos in Hiſpaniam cum imperio ad exercitum ire iuberent:ut Cornelius ædilis curulis ad
magiſtratum gerendum ueniret:&.L.Manlius Acidius decederet de prouīcia.Multos poſt annos ple/
bes Cornelio Lentulo:&.L.Tercinio proconſulibus imperium eſſe ī Hiſpania iuſſit.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO. LIBER SECVNDVS.

CONSVLES Prætoreſq; cum idibus martiis magiſtratũ iniſſent: prouin
cias ſortiti ſunt.P.Lentulo Italia.P.Iulio Macedonia ꝑtoribus.L.Quĩtio
urbana.C.Bebio Ariminũ.L.Valerio Sicilia.L.Iulio Sardinia euenit.Len
tulus conſul nouas legiones ſcribere iuſſus.Iulius a ꝓcõſule Sulpicio exer
citum accipere:ĩ ſupplementum eius:quantũ militũ uideretur:ut ſcribe/
ret:ipſi permiſſum.Prætori Bebio legiones:quas.C.Aurelius conſul ha/
buiſſet:ita decretæ:ut retineret eas:donec conſul nouo cum exerciru ſuc/
cederet in Gallia:ubi is ueniſſet:omnes milites exauctorati domũ dimit/
terentur ꝑter quinquemillia ſociũ:his obtineri circa Ariminũ prouĩciam
ſatis eẽ.Prorogato imperio prætoribus prioris anni Sergio:ut militibus:
qui ĩ Hiſpania:Sicilia:Sardinia ſtipẽdia ꝑ multos annos feciſſent : agrum
aſſignandũ curaret.Q.Minutio ut Brutiis idem de cõiuratiõibus quæ/
ſtiones:quas prætor cum fide curaq; exercuiſſet:perficeret:& eos quos ſa
crilegii compertos ĩ uinculis Romã m iſiſſet:Locros mitteret ad ſupplicium:quæq; ſublata ex delubro
Proſerpinæ eẽnt:reponenda cã piaculi ſeruaret.Feriæ latinæ pontificũ decreto inſtau ratæ ſunt:quod le
gati ab Ardea quæſti ĩ ſenatu erãt:ſibi in monte albano latinis carnem:ut aſſolet:datã nõ eſſe:ab Sueſſã
nunciatũ eſt duas portas:quodq; ĩter eas muri erat:de cælo tactum:& formiani legati ædẽ Iouis:itẽ ho
ſtienſes ædẽ Iouis:& ueliterni Apollinis & Saturni ædes:& in Herculis æde capillũ enatũ:& ex Brutiis
ab.Qu.Minutio proꝑtore ſcriptũ equũ cũ quinq; pedibus:pullos gallinaceos tres cum ternis pedibus
natos eſſe:inde a Sulpicio procõſule ex Macedonia litteræ allatæ:ĩ quibus ĩter cætera ſcriptũ erat laureã
in puppim nauis lõgæ enatã.Prioꝝ prodigioꝝ cã ſenatus cẽſuerat:ut conſul maioribus hoſtiis:quibus
diis uidereť:ſacrificaret:ob hoc unũ prodigiũ aruſpices ĩ ſenatũ uocati:atq; ex reſpõſo eorũ ſuppli catio
populo in diem unum ædita:& ad oĩa puluinaria res diuinæ factæ.Carthaginẽſes eo anno argẽ tũ ĩ ſti/
pendiũ impoſitum primũ Romã aduexerũt:id qa probum nõ eſſe quæſtores renũciauerant: experien
tibuſq; pars quarta decocta erat:pecunia Romæ mutua ſumpta ĩtertrimentũ argenti ſuppleuerũt: pe/
tentibus deĩde:ut ſi iam uideretur ſenatui:obſides ſibi redderẽtur:centũ redditi obſides:de cæteris:ſi in
fide permanerent:ſpes facta:petentibus iiſdem:qbus non reddebãtur obſides:ut ab Norba:ubi parum
commode eſſent:alio traducerẽtur:conceſſum ut Signiam:& Ferentinũ trãſirent.Gaditanis itẽ petẽti/
bus remiſſum ne præfectus Gadis mitterenť:aduerſus qđ iis ĩ fidẽ Po.Ro.ueniẽtibus cũ Lucio Mar/
tio Septimio cõueniſſent.Et narinẽſiũ legatis querẽtibus ad numeꝝ ſibi colonos non eſſe : & ĩmixtos
quoldã nõ ſui generis ꝓ colonis ſe gerere:eaꝝ reꝝ cã treuiros creare.L.Cornelius cõſul iuſſus:creati.P.
&.Sex.Elii Pætis:fuit ambobus cognomẽ:&.C.Cornelius Lẽtulus.Quod narinẽſibus datũ erat:ut co
lonoꝝ numerus cogeretur:conſani petẽtes nõ ĩpetrauerũt.Rebus:quæ Romæ agẽdæ erant:perfectis:
conſules ĩ prouĩcias profecti.P.Iuliũ ĩ Macedoniã cũ ueniſſet:atrox ſeditio militũ iã ante irritata nec ſa/
tis ĩ prĩcipio compreſſa excepit.Ea militũ fuit:q ex Africa poſt deuictum Annibalem ĩ Siciliam:ĩde an/
no fere poſt ĩ Macedoniã pro uoluntariis trãſportati erãt:id uolũtate factum negabãt ab tribunis recu/
ſantes ĩ naues poſitos:ſed utcũq; ſeu ĩuita:ſeu ſuſcepta foret militia:& iã exhauſtũ & finẽ aliquẽ militã/
di fieri æquũ eẽ.Multis annis ſeſe Italiã nõ uidiſſe:cõſenuiſſe ſub armis ĩ Sicilia Africa Macedonia: cõfe
ctos iã ſe labore ope:exãgues tot acceptis uulneribus eẽ.Cõſul cãm poſtulãdæ miſſiõis ꝓbabilẽ: ſi mo/
deſte petereť:uidere dixit:ſeditiõis:nec eã:nec ullã aliã ſatis iuſtã cãm eẽ.Itaq;:ſi mãere ad ſigna & dicto
parere uelĩt:ſe demiſſiõe eoꝝ ad ſenatũ ſcriptuꝝ:modeſtia facilius quã ꝑtinacia:qđ uelint: ĩpetraturos.
Thaumaſtos eo tpe Philippus ſũma ui oppugnabat aggeribus uineiſq; & iã arietem muris admoturus
erat:cæteꝝ ĩcepto abſiſteř eũ coegit ſubitus ætoloꝝ aduẽtus:q Archidamo duce ĩter cuſtodias Mace/
donũ mœnia ĩgreſſi:nec die:nec nocte finẽ ullũ erũpẽdi nũc ĩ ſtatiões:nũc ĩ opa macedonũ faciebãt : &
adiuuabat eos natura ipſa loci:nãq; thaumaſti a pyleis ſinuq; maliaco ꝑ lamiã eũti loco alto ſiti ſunt in
ipſis faucibus ĩminẽtes:q̃s Coelæ uocãt: Theſſaliæq; trãſeũti cõfragoſa loca ĩplicataſq; flexibus uallium
uias:ubi euẽtũ ad hãc urbẽ ẽ:repẽte uelut maris uaſti ſic ĩmẽſa pãdiť planicies:ut ſubiectos cãpos termi
nare oculis haud facile queas:ab eo miraculo thaumaſti appellati:nec altitudĩe ſolũ tota urbs:ſed qđ ſa
xo undiq; abſciſſo rupibus ĩpoſita ẽ.Hæ difficultates:& qđ haud ſatis dignũ tãti laboris piculiq; ꝑtium
erat:ut abſiſteret ĩcepto Philippus:effecerũt:hyems:quoq; iã ĩſtabat:cũ ĩde abſceſſit:& ĩ Macedoniã in
hyberna copias řduxit.Ibi cæteri qdẽ data q̃tacũq; qete tpis ſimul aĩos corpaq; řmiſerãt. Phillippũ q̃tũ
ab aſſiduis laboribꝫ itineꝝ pugnarũq; laſſauerãt aĩs:tãto magis ĩtẽtũ ĩ uniuerſum euẽtũ belli curæ an/
gunt:nõ hoſtes mõ timẽtẽ q terra mariq; urgebãt:ſed nũc ſocioꝝ:nũc ẽt populariũ aĩos ne & illi ad ſpẽ
amicitiæ romanoꝝ deficerẽt:& macedõas ĩpos cupido nouãdi res capet.Itaq; & ĩ Achaiã legatos miſit:
ſimul q iuſiurãdũ:ita.n.pepigerãt:quotãnos iuraturos ĩ uerba Philippi exigerẽt:ſimul q řdderẽt achæis
Orchomenõ:& Thereã:& Triphyliã:eleis Aliphera cõtẽdẽtibus nũq̃ eã urbẽ fuiſſe ex Triphylia:ſed ſibi
debeř řſtitui:qa una eẽt ex iis:q ad cõdẽdã Megalopoli ex cõcilio arcadũ cõtributæ forẽt:& cũ achæis q
dẽ ꝑ hæc ſocietatẽ firmabat:macedonũ aĩos cũ heraclide:nã cũ eũ maxĩæ ĩuidiæ ſibi eẽ cerneret:multis
criminibꝫ oneratũ ĩ uĩcula cõiecit ĩgẽti populariũ gaudio:bellũ ſi q̃do unq̃ ãte alias cũ magna cura appa
rauit:exercitũq; ĩ armis & macedões:& mercẽnarios milites:ꝑncipioq; ueris cũ oĩa externa auxilia qđq;

ꝓdigia

Philip/
pus ua/
riis cu/
ris angi
tur

leuis armaturæ erat:ī Chaoniam per Epirum ad occupādas:quæ ad Anthigoniā fauces ſunt:ſtēna uo/
cant græci:miſit:ipſe poſt paucis diebus grauiore ſecutus agmine:cū ſitū oēm regionis aſpexiſſet:maxi/
Aous me idoneū locū credidit eē p̄ter amnē aoum:is inter mōtes:quoꝝ alteꝝ meroum:alterū aſnaum inco/
annis læ uocāt:anguſta ualle fluit iter exiguum ſuper ripā p̄bens.Aſnaum Athenagoram cū leui armatura te
nere & cōmunire iubet:ipſe.n.in Aeropo poſuit caſtra:qua abſciſſæ rupes erāt:ſtatio paucoꝝ armatoꝝ
tenebat:quæ minus tuta erāt:alia foſſis:alia uallis:alia turribus muniebat:magna tormentoꝝ etiā uis:
ut miſſilibus procul arcerent hoſtē:idoneis locis diſpoſita eſt.Tabernaculū regiū pro uallo in cōſpecto
maxime tumulo:ut terrorē hoſtibus ſuiſq; ſpem ex fiducia faceret:poſitū.Cōſul per Charopum epiro/
tem certior factus:quos ſaltus cū exercitu inſediſſet rex:& ipſe cum Corcyræ hybernaſſet:uere prīo in
continentē trabeatus ad hoſtem ducere ꝑgit quīquemillia ferme ab regiis caſtris cum abeſſet loco mu/
nito relictis legiōibus:ipſe cū expeditis ꝓgreſſus ad ſpeculanda loca:poſtero die cōſiliū habuit utrū per
inſeſſum ab hoſte ſaltum:qq̄ labor ingens periculumq; proponeret:trāſitū tēptaret:an eodem itinere:
quo priore anno Sulpicius Macedoniā intrauerit:circūduceret copias.Hoc conſiliū ꝑ multos dies agitā
ti nuncius uenit.T.Quītium cōſulē factum:ſortitūq; prouīciā Macedoniā:maturato itinere iā Corcy/
Variatō ram traieciſſe.Valerius Antias ītraſſe ſaltū Iulium tradit:qa recto itinere negerit oībus a rege īſeſſis:ſe/
hiſtorie cutū ualle:per quā mediā fertur aous amnis:ponte raptī facto ī ripam:ī q̄ erāt caſtra regis : trāſgreſſum
acie conflixiſſe:fuſum fugatūq; regem caſtris exutum.xii.millia hoſtium eo p̄lio cæſa:capta duomillia
& ducētos:& ſigna militaria centū.xxxii.eqtes.cc.xxx.ædem ēt Iouis ī eo p̄lio uotā:ſi res proſpere geſta
eſſet:cæteri græci latiniq; auctores:quoꝝ qdem ego legi annales:nihil memorabile a Iulio actum: ite/
grumq; bellum īſequentē cōſulem.T.Quītiū accepiſſe tradunt.Dū hæc ī Macedonia geruntur:conſul
alter.L.Lētulus:q Romæ ſubſtiterat:comitia cēſoribus creandis habuit multis claris petentibus uiris:
creati cēſores.P.Cornelius Scipio Africanus &.P.Elius Pætus.Hi magna īter ſe concordia & ſenatū ſi/
ne ullius nota regebāt:& portoria uænaliū Capuæ Puteoliſq;:itē caſtrum portoriū:quo ī loco nunc op
pidum eſt:fruēdum locarunt:colonoſq; eo trecētos:is.n.numerus finitus ab ſenatu erat:aſcripſerūt: &
ſub Tifatis Capuæ agrum uændiderūt.Sub id tp̄s.L.Manlius Acidinus ex Hiſpania decedens ꝓhibi/
tus a.M.Portio Leca tribuno plebis ne ouans rediret:cum ab ſenatu īpetraſſet:priuatus urbē ingrediēs
M.cc.pondo argēti.xxx.pondo ferme auri ī ærariū tulit.Eodē anno.C.Bebius Pāphilus:q ab.Gn.Au/
relio conſule anni prioris prouīciā Galliā acceperat:temere īgreſſus galloꝝ īſubriū fines prope cū toto
exercitu eſt circūuentus:ſupra ſexmillia & ſexcētos milites amiſit:tāta ex eo bello quod iam timeri de/
ſierat:clades accepta eſt.Ea res.L.Lētulum cōſulem ab urbe exciuit:q ut ī prouīciam uenit plenam tu/
multus:trepido exercitu accepto p̄torē multis probris īcrepitū prouīcia decederea tq; abire Romā iuſ/
Ro.cæ/ ſit:neq; ipſe conſul memorabile qcquā geſſit:comitioꝝ cauſa Romā reuocatus:quæ ipſa per Marcum
des ī gal Fuluiū:& Marcū Curiū tribunos plebis īpediebanť:quod Titū quītiū Flaminiū cōſulatū ex quæſtura
lia petere nō patiebantur.Iam ædilitatē p̄turamq; faſtidiri:nec ꝑ honorū gradus documētū ſui dantes no/
biles hoīes tendere ad cōſulatum:ſed trāſcendendo media ſumma imis cōtinuare.Res ex cāpeſtri certa
mine ī ſenatū uenit:patres cenſuerunt:q honorē:quē ſibi capere per leges liceret:peteret:ī eo populo cre
andi:quē uelit:poteſtatē fieri æquū eſſe.In auctoritate patrum fuere tribuni.Creati conſules Sex:Elius
Pætus:&.T.Quintius Flaminius.Inde p̄toꝝ comitia habita:creati.L.Cornelius Merula.M.Claudius
Marcellus.M.Portius Cato.C.Elius:q ædiles plebis fuerāt.Ab iis ludi plebeii īſtaurati & Epulū Iouis
fuit ludoꝝ cauſa:& ab ædilibus curulibus.Gn.Aurelio Flacco flamēdiali &.Gn.Cornelio Cethego:lu
di romani magno apparatu facti.Ser.Sulpicius & Galba pōtifices eo anno mortui ſunt:ī eoꝝ locū.M.
Sex.Eli Aemylius Lepidus:&.Gn.Cornelius Scipio pōtifices ſuffecti ſunt.Sex.Elius Pætus.T.Quītius Flami/
us.T. nius cōſules magiſtratu inito ſenatū ī capitolio cū habuiſſent:decreuerūt patres:ut ꝓuīcias Macedoniā
Quītiꝰ atq; Italiā cōſules cōpararent īter ſe:ſortirēturue:utri eoꝝ Macedonia eueniſſet:ī ſupplementū legionū
conſ. triamillia militū romanoꝝ ſcriberet &.ccc.eqtes itē ſocioꝝ latini nominis:qnquemillia peditū:qngen
tos eqtes:alteri conſuli nouus oīs exercitus decretus.L.Lentulo prioris anni cōſuli ꝓrogatū imperiū ē:
neq; aut ipſa prouīcia decederet prius:aut ueterē deduceret exercitū:quā cū legionibus nouis cōſul ue/
niſſet.Sortiti cōſules ꝓuīcias.Elio Italia.Quītio Macedonia euenit.Prætores.L.Cornelius Merula ur
banā.M.Claudius Siciliā.M.Portius Sardiniā.C.Elius Galliā ē ſortitus.Delectus īde haberi ē cœptus:
nam p̄ter cōſularē exercitū p̄tores quoq; iuſſi ſcribere milites erāt.Marcello ī Siciliā quattuormillia pe
ditū ſociū & latini nominis &.ccc.eqtes.Catoni ī Sardiniā ex eodē genere militū mille peditū.cc.eqtes:
ita ut hi prætores ambo cū in prouīcias ueniſſent:ueteres dimitterēt pedites eqteſq;. Attali deīde regis
legatos ī ſenatum conſules ītroduxerunt.Hi regem claſſe ſua copiiſq; oībus terra mariq; romanā rem
iuuare:quæq; īperarent romani conſules:īpigre atq; obediēter ad eam diē feciſſe cum expoſuiſſent:ue/
reri dixerunt:ne id p̄ſtare ei per Antiochum regem ultra nō liceret:uacuū nāq; p̄ſidiis naualibus terre/
ſtribuſq; regnū Attali Antiochum īuaſiſſe.Itaq; Attalum orare patreſcōſcriptos:ſi ſua claſſe:ſuaq; opa
uti ad macedonicū bellū uellent:mitterēt ipſi p̄ſidiū ad regnū eius tutandū:ſi id nollēt:ipſum ap ſua de
fendenda cū claſſe ac reliqs copiis redire paterētur.Senatus ita legatis reſpōderi iuſſit:quod rex Attalus
claſſe copiiſq; aliis duces romanos iuuiſſet:id gratū ſenatui eē:auxilia nec ipſos miſſuros Attalo aduer/
ſus Antiochū ſociū & amicū Po.Ro.nec Attali auxilia retenturos ultra:quā regi cōmodū eſſet.Semper
Po.Ro.alienis rebus arbitrio alieno uſum:& prīcipiū & finē ī poteſtatē ipſorum q ope ſua uelint adiu/
tos romanos eē Legatos ad Antiochū miſſuros:q nūcient Attali nauiū eius & militum opa aduerſus

Philippū cōmunē hoſtem uti populo romano gratū eum factuꝝ & ſenatui:ſi regno Antiochus Attali
abſtineat:belloqꝫ abſiſtat:æquum eē ſocios & amicos populi romani reges īter ſe quoqꝫ ipſos pacē ſer/
uare.Cōſulem.T.Quītiū ita habito delectu:ut eos fere legeret:q ī Hiſpania:aut Africa meruiſſent ſpe/
ctatæ uirtutis milites:ꝓperātem ī prouīciam ꝓdigia nūciata:atqꝫ eoꝝ ꝓcuratio Romæ retinuerūt:de
cælo tacta erat uia publica Veiis foꝝ & ædes Iouis Lanuuii Herculis ædes Ardeæ:capuæ murus:& tur
res & ædes q̄ alba dicit̄ cælū ardere uiſum erat Arretii:terra Velitris triū iugeꝝ ſpatio cauerna ingenti
deſederat.Sueſſæ aruſpices nūciabāt agnū cū duobus capitibus natū:& Sinueſſæ porcū humāo capite.
Eoꝝ ꝓdigioꝝ cauſa ſupplicatio unū diē habita:& cōſules rebus diuinis operā dederunt placatiſqꝫ diis
ꝓfecti ī prouīcias ſunt.Elius cū.C.Elio p̄tore in Galliā:exercitūqꝫ ab.L.Lentulo acceptum:quē dimit/
tere debebat:p̄tori tradidit.Ipſe nouis legionibus:quas ſecum adduxerat bellū geſturus: neqꝫ memora
bilis rei quicq̄ geſſit Et.T.Quītius alter cōſul maturius:q priores ſoliti erāt cōſules:a Brūduſio cū trāſ/
miſiſſet.Corcyrā tenuit:cū octomillibus peditū eqtibus quīgentis:a Corcyra ī proxima Epiri quīque/
remi traiecit:& ī caſtra romana magnis itinegibus cōtēdit īde Iulio dimiſſo paucos moratus dies dū ſe
copiæ a Corcyra aſſequerētur:conſilium habuit:utrum recto itinere ꝑ caſtra hoſtiū uiā facere conaret̄
an ne tēptata qdē re tāti laboris ac periculi ꝑ darſetios potius Lyncūqꝫ tuto circuitu Macedoniā ītraret
uiciſſetqꝫ ea ſentētia:ni timuiſſet ne cū a mari longius receſſiſſet miſſo e manibus hoſte:ſi qđ:antea fece
rat:ſolitudinibus ſiluiſqꝫ ſe tutari rex uoluiſſet:ſine ullo effectu æſtas extraheret̄:utcūqꝫeēt igit̄ illo ipſo
tā iniquo loco aggredi hoſtem placuit:ſed magis fieri id placebat:q̄ quo mō fieret:ſatis expediebat: dies
.xl.ſine ullo conatu ſedētes ī conſpectu hoſtiū abſumpſerat:īde ſpes data Philippo eſt ꝑ epirotaꝝ gentē
tēptādæ pacis:habitoqꝫ cōſilio delecti ad eā rē agēdā Pauſanias & Hyſpellus ex Alexādri magni eqtibus
conſulē & regem ubi in artiſſimas ripas aous cogitur amnis:in colloquiū adduxerunt. Sūma poſtula/
torū conſulis erat p̄ſidia rex ex ciuitatibus deduceret:iis:quoꝝ agros urbeſqꝫ populatus eſſet redderet
res:quæ comparerent: cæterorum equo arbitrio æſtimatio fieret.Philippus alia aliaꝝ ciuitatum con/
ditionem eſſe reſpondit: quas ipſe cepiſſet:eas liberaturum : quæ ſibi traditæ a maioribus eſſent:earū
hæreditaria ac iuſta poſſeſſione non exceſſuꝝ ſiquas quæterentur belli clades & ciuitates cum quibus
bellatum foret:arbitrio:quo uellent:populoꝝ:cum quibus pax utriſqꝫ fuiſſet ſe uſuꝝ. Cōſul ad id qui — Ro. cō/ſulis po ſtulata
dem nihil arbitrio aut iudice opus eſſe dicere:cui enim non apparere ab eo:qui prior arma intuliſſet:
iniuriam ortam?nec Philippū ab ullis bello laceſſitum:ipſum priorē uim omnibus feciſſe.Inde cū age
retur:quæ ciuitates liberandæ eſſent:theſſalos primos omniū noīauit conſul.Ad id uero adeo incēſus
īdignatione eſt rex ut exclamaret:quid uicto grauius imperares.T.Quinti?atqꝫ ita ſe colloqo ꝓripuit
& temperatū ægre eſt: quin miſſilibus: quia dirempti medio amne fuerāt:pugnam īter ſe cōſererent:
Poſtero die per excurſiones ab ſtationibus primo in planicie ſatis ad id patenti:multa leuia commiſſa
ſunt prælia deinde recipiētibus ſe regiis in arcta & confragoſa loca:auiditate accēſi certaminis eo quoqꝫ
romani penetrauere pro his ordo & militaris diſciplina:& genus armoꝝ erat ad amplum prælium ge
rendū:contra illis loca & catapultæ baliſtæqꝫ in omnibus prope rupibus:quaſi in muris diſpoſitæ mul
tis hinc atqꝫ illinc uulneribus acceptis:cum ēt:ut in p̄lio iuſto aliquot cecidiſſent nox pugnæ finē fecit.

Cum in hoc ſtatu res eēt:paſtor qdā a Cheropo prīcipe epirotaꝝ miſſus deducit̄ ad cōſulē:is ſe ī eo
ſaltu:q tūc regiis oneratus caſtris erat armētū paſcere:oēs montiū eoꝝ anfractus calleſqꝫ noſſe:ſi ſecum
aliquos mittere uelit:nō iniquo nec ꝑdifficili aditu ſupra caput hoſtiū deductuꝝ:hæc Cheropus renū/
ciari iubet.Ita crederet:ut ſuæ potius oīa:quā ullius ꝑtātis eēnt.Cū magis uellet credeꝛ:quā audiret cō/
ſul:mixtūqꝫ gaudio ac metu aīum gereret:auctoritate motus Cheropi expiri ſpem oblatā ſtatuit: & ut — Atꝭ.iun de obla ta ſit ſpes & rō inita Philip/ pi loco deiiciē/ di
auerteret rem a ſuſpicione:biduo īſeqnti laceſſere hoſtē diſpoſitis ab oī parte copiis:ſuccedētibuſqꝫ īte/
gris in locū defeſſoꝝ nō deſtitit.Quattuormillia īdelecta peditū:&.ccc.eqtes tribuno militū tradit: eq/
tes:quoad loca patiant̄:ducere iubet:ubi ad inuia eqti uentū ē:in planitiæ aliq̄ locari eqtatum:pedites:q
dux mōſtraret:uiā ire:ubi ut polliceret̄:ſup caput hoſtiū ꝑuentū ſit:fumo dare ſignū:nec ante clamorē
tollere:quā ab ſe ſigno accepto pugnā cœptā arbitrari poſſet:nocte itinera fieri iubet:& ꝑnox forte lu/
na erat:īterdiu cybi qetiſqꝫ ſumeret tp̄s:ducē ꝓmiſſis īgentibus oneratū:ſi fides extaret:uinctū tamē tri
buno tradit.His copiis itā dimiſſis eo ītentius romanus undiqꝫ īſtat capi ſtatiōes. Interim cū uerticem
die tertio:quē petierāt romani:cepiſſe ac tenere ſe fumo ſignificarēt:tū uero trifariā diuiſis copiis cōſul
ualle media cū militū robore ſuccedit:cornua dextera leuaqꝫ admouet caſtris.Nec ſegnius hoſtes obuiā
eunt:& dum auiditate certaminis ꝓuecti extra munitiones pugnāt:haud paulo ſupior ē romanus mi
les & uirtute:& ſciētia:& armoꝝ genere.Poſteaq̄ multis uulneratis īterfectiſqꝫ recepe ſe regii ī loca aut
munimēto:aut natura tuta:uerterat ꝑiculū in romāos temere ī loca iniq̄: nec faciles ad receptū angu/
ſtias ꝓgreſſos:neqꝫ īpunita temeritate īde recepiſſent ſeſe:ni clamor prīo a tergo auditus:dein pugna ēt
cœpta amētes repētio terroꝛ regios feciſſet.Pars in fugā effuſi ſunt:pars qa magis locus fugæ deerat: q̄
qđ aī ſatis eēt ad pugnā.cū ſubſtitiſſent:ab hoſte:& a fronte:& a tergo urgēte circūuenti ſunt.Deleri to
tus exercitus potuit:ſi fugiētes ꝓſecuti uictores eēnt:ſed equitē anguſtiæ locorūqꝫ aſperitas: peditē ar/ — Deiicit̄ Philip/ pus an/ guſtiis qs īſe/ derat
moꝝ grauitas īpedit.Rex prīo effuſe ac ſine reſpectu fugit:deīde qnquemilliū ſpatiū ꝓgreſſus cū ex ini
qtate locoꝝ id qđ erat:ſuſpicatus eēt ſeq nō poſſe hoſtē:ſubſtitit ī tumulo quodā: dimiſitqꝫ ſuos ꝑ oīa
iuga ualleſqꝫ: q palatos ī unū colligerēt:nō plus duobuſmillibus hoīum amiſſis.Cæteꝝ oīs multitudo
uelut ſignū aliqđ ſecuta in unū cū cōueniſſent:freqnti agmīe petūt Theſſaliā.Romani qđ tutū fuit:īſe/
cuti cędētes:ſpoliātesqꝫ cæſos caſtra regia ēt ſine defenſoribus difficili aditu diripiūt. atqꝫ ea nocte ī ſuis

caſtris mãſerũt.Poſtero die cõſul ꝑ ipſas anguſtias:qua ſe inter ualles flumẽ íſinuat hoſtẽ íſequit̃. Rex primo die ad caſtra Pyrrhi peruenit locus:quẽ ita uocant:ẽ í Triphylia terræ melotidis:íde poſtero die ígenti itinere agminis(& metus urgebat)í montẽ lyncon perrexit.Ipſi montes Epiri ſunt ítericcti Macedoniæ Theſſaliæq̨:latus:qd' uergit í Theſaliã:oriens ſpectat:ſeptẽtrioni Macedonia obiicitur:ueſtiti frequẽtibus ſiluis ſunt:iuga ſumma cãpos patẽtes aquaſq̨ perẽnes habẽt.Ibi ſtatiuis rex ꝑ aliquot dies habitis fluctuatus aio ẽ utrum ꝓtinus í regnum ſe recipet:an reuerti í Theſſaliam poſſet:íclinauit ſententia ſuum í Theſſaliã agmẽ dimitteret.Triccam ꝓximis limitibus petit:íde obuias urbes raptim peragrauit:homines:q ſequi poſſent:ſedibus excibat:oppida ícẽdebat:reꝝ ſuaꝝ:quas poſſent ferẽdaꝝ ſecũ dominis ius fiebat:cætera militis præda erat:nec quod ab hoſte crudelius pati poſſent: reliqui quicquã fuit:q̃ quæ ab ſociis patiebantur.Hæc etiã facienti Philippo acerba erãt:ſed e terra mox futura hoſtium corpora ſaltem eripere ſocioꝝ uolebat.Ita euaſtata oppida ſunt Phacium.Ireſie.Euchidrium . Eretria. Pala.Epharus.Pheras cum peteret excluſus quia res egebat mora:ſi expugnare uellet: nec tempus erat: omiſſo incœpto in Macedoniam tranſcẽdit:nã etiam ætolos appropinquare fama erat:qui audito prælio:quod circa amnẽ aoum factũ erat:proximis prius euaſtatis circa Sperchias & Macranem : q̃ uocant Comen trãſgreſſi:inde in Theſſaliam Cymines & Angeas primo impetu potiti ſunt : a Metropoli: dũ uaſtant agros concurſu oppidanoꝝ ad tuenda mœnia facto repulſi ſunt.Callithera inde aggreſſi ſimilem impetum oppidanoꝝ pertinatius ſuſtinuerunt:cõpulſiſq̨ intra mœnia:qui eruperant:contenti ea uictoria quia ſpes nulla admodum expugnandi erat:abſceſſerunt.Theuma inde:& Calathana uicos expugnant diripiuntq̨.Acharras per deditionẽ receperunt. Xiniæ ſimili metu a cultoribus deſertæ ſunt hoc ſedibus ſuis extorre agmẽ in præſidium incidit:quod Athamanum quo tutior frumẽtatio eẽt ducebatur:ícondita inermiſq̨ multitudo mixta imbelli turba ab armatis cæſa eſt . Xiniæ deſertæ diripiũtur.Cyphara inde ætoli capiunt opportune Dolopiæ íminens caſtellũ . Hæc raptim intra paucos dies ab ætolis geſta.Nec Aminander atq̨ athamanes poſt famam ꝓſperæ pugnæ romanoꝝ quieuerũt:cæterum:quia Aminãder ſuo militi parũ fidebat petito ab cõſule modico ꝑſidio:cum Gomphos peteret oppidum ꝓtinus noie phecam ſitum inter Gõphos fauceſq̨ anguſtas:quæ ab Athamania Theſſaliam dirimunt:ui cepit.Inde Gõphos adortus & ꝑ aliquot dies ſumma ui urbem tuẽtes: cum ſcalas ad mœnia erexiſſet: eodem metu perpulit ad deditionem:hæc deditio gomphorum ingentem terrorẽ theſſalis intulit:dedidere deinceps ſeſe:qui Argenta:quiq̨ Pherinum:& thimarũ & Liſinas &Stinonem & Lampſum habẽt:aliaq̨ caſtella iuxta ignobilia.Dum Athamanes ætoliq̨ ſummoto macedonũ metu in aliena uictoria ſuam ꝑdam faciunt.Theſſaliaq̨ ſimul a tribus exercitibus ícerta quẽ hoſtẽ:quẽue ſocium crederet:uaſtatur conſul faucibus:quas fuga hoſtium aperuerat:in regionem Epiri tranſgreſſus & ſi probe ſcit:cui parti Chæropo principe excepto epirotæ fauiſſent tamen quia ab ſatiſfaciẽdi quoq̨ cura imperata enixe facere uidet: ex præſenti eos potius:q̃ ex præterito exiſtimat hebitu:& ea ipſa facilitate ueniæ aíos eorum in poſterũ conciliat:miſſis deinde nunciis Corcyrã:ut onerariæ naues in ſinũ uenirẽt ambraciũ:ipſe ꝓgreſſus modicis itineribus q̃rto die,í mõte Cercetio poſuit caſtra eodẽ Aminãdro cũ ſuis auxiliis accito:nõ tam uiriũ eius egens q̃ ut duces í Theſſaliã haberet.Ab eodẽ cõcilio & pleriq̨ epirotaꝝ uolũtarii íter auxilia accepti.Primã urbiũ Theſſaliæ Phaleriã ẽ aggreſſus:duo millia macedonũ í ꝓſidio hẽbat:q prío ſũma ui reſtiterũt q̃tum arma:q̃tũ mœnia tueri poterãt:ſed oppugnatio cõtinua nõ nocte:nõ die remiſſa:cũ cõſul in eo uerti crederet cæteroꝝ theſſaloꝝ aíos:ſi primi uim romanã nõ ſuſtinuiſſent:uicit ꝑtinaciã macedonũ.Capta Phaleria:legati a Metropoli a Piera dedẽtes urbes uenerunt :uenia eiſdẽ petẽtibus dat̃.Phaleria ícenſa ac direpta eſt.Inde Eginiũ petit:quẽ locũ cũ uel modico ꝓſidio tutũ ac ꝓpe íexpugnabilẽ uidiſſet:paucis in ſtationẽ ꝓximã tælis cõiectis ad gomphoꝝ regionẽ agmẽ uertit:digreſſuſq̨ í cãpos Theſſaliæ cũ iã oía exercitui deeſſent:q epirotaꝝ pepcerat agris explorato ante utrũ Leucadẽ:an ſinũ ambraciũ onerariæ tenuiſſent:frumẽtatũ ambraciã inuicẽ cohortes miſit:& ẽ iter a Gomphis ambraciã ſicut ípeditũ ac difficile ita ſpatio ꝑbreui:intra paucos itaq̨ dies trãſuectis a mari cõmeatibus:repleta oí rerũ copia ſunt caſtra.Inde ad Rhagen eſt ꝓfectus:decẽ ferme millia a Lariſſa abeſt:ex Perrhebia oriũdi ſũt:ſita ẽ urbs ſup peneũ amnẽ. Nihil trepidauere theſſali ad primũ aduentũ romanorũ:& Philippus ſicut í Theſſaliã ípe ꝓgredi nõ audebat:ita ítra Tẽpe ſtatiuis poſitis:ut qſq̨ locus ab hoſte tẽptabat̃:ꝓſidia ꝑ occaſiões ſũmittebat.Sub idẽ fere tp̃s:quo cõſul aduerſus Philippũ primũ í Epiri faucibus poſuit caſtra:&.L.Quítius frater cõſulis:cui claſſis cura maritimæq̨ oræ íperiũ mandatũ ab ſenatu erat:cũ duabus qnqueremibus Corcyrã trãſuectus:poſteaq̃ ꝓfectã inde claſſem audiuit:nihil morandũ ratus:cũ ad Zammã íſulã deſecutus eẽt:dimiſſo Lucio:cui ſucceſſerat: tarde íde ad Maleũ trahẽdis plærũq̨ remulco nauibus:q̃ cũ cõmeatu ſequebant̃:ꝑuenit.A Malea iuſſis cæteris q̃tũ maxie poſſent maturate ſeq:ípe tribus qnqueremibus expeditis Pyreũ ꝑcepit:accepitq̨ naues ibi relictas ab.L.Apuſtio legato ad ꝓſidiũ Athenarũ.Eodẽ tp̃e duæ ex Aſia claſſes ꝓfectæ:una cum Attalo rege:eæ.iiii.&.xx.qnqueremes erãt:rhodia altera.xx.nauiũ tecta: Ageſymbrotus ꝑerat.Hæ circa Andrũ inſulã claſſes cõiunctæ.Eubœã inde exiguo diſtãte freto traiecerũt: caryſtiorũ primũ agros uaſtauerũt:deide ubi Caryſtus ꝓſidio a Chalcide raptim miſſo:firma uiſa eſt:ad Eretriã acceſſerũt:eodem &.L.Quintius cum iis nauibus:q̃ Pyrei fuerãt:attali regis aduẽtu audito uenit:iuſſitq̨:ut q̃ ex ſua claſſe ueniſſent naues.Eubœã peterẽt.Eretria ſũma ui oppugnabat̃:nã & triũ iũctarũ claſſiũ naues ois generis tormẽta machinaſq̨ ad urbiũ excidia ſecũ portabãt :& agri affatí materiæ ꝑbebãt ad noua molienda opa Oppidani prío haud ípigre tuebant̃ mœnia:deide feſſi uulneratiq̨ aliquot:cũ & muri partẽ

Etholorum in theſſalia ſucceſſus

Phaleria

tuerſam operibus hoſtiũ cerneret:ad deditioné iclinarunt:ſed præſidium erat macedonũ: quos nõ mi
nus quá romanos metuebant:& Philocles regius præfectus a Chalcide nuncios mittebat ſe i tpe affu/
tuꝝ:ſi ſuſtineret obſidioné. Hæc mixta metu ſpes ultra:q̃ uellét aut q̃ poſſent trahere eos tempus coge
bat deide poſteaq̃ Philoclé repulſum trepidantéq; refugiſſe Chalcidé acceperũt: oratores extemplo ad
Attalũ ueniá fidéq; eius petétes miſerunt. Dũ i ſpé pacis intéti ſegnius munera belli obeũt:ex ea modo
parte:qua murus dirutus erat:cæteris neglectis ſtationes armatas opponũt. Quĩtius noctu ab ea parte:
quæ minime ſuſpecta erat:ipetu facto ſcalis urbé cepit:oppidanorum oís multitudo cum cõiugibus ac
liberis i arcem cõfugit:deide i deditioné uenit:pecuniæ auriq; & argenti haud ſane multum fuit ſigna
tabulæ priſcæ artis ornamétaq; eius generis plura:q̃ pro urbis magnitudine aut opibus cæteris inuẽta.
Caryſtus idé repetita unde priuſq̃ e nauibus copiæ exponerétur:oís multitudo urbe deſerta i arcé con/
fugit:inde ad fidé ab romano petédam oratores mittunt:oppidanis extéplo uita ac libertas cõceſſa eſt:
macedonibus nũmi triceni per capita ſtatutum eſt p̃tium: & ut armis traditis abirét: hac ſumma re/
dépti:i Boetiam inermes traiecti. Nauales copiæ duabus claris urbibus Euboeæ itra dies paucos captis
circunuectæ ſumiũ atticæ terræ promontorium Cenchreas corinthioꝝ emporium petierunt. Conſul
iterim omnium ſpe longiorem atrocioréq; oppugnationé habuit:& ea:qua minimum crediſſet: re
ſiſtebant hoſtes nam omné laboré i muro diruẽdo crediderat fore:ſi aditum armatis i urbé patefeciſ/
ſet:fugam inde cædéq; hoſtium fore:qualis captis urbibus fieri ſolet:cæterũ poſteaquam parte muri
arietibus decuſſa:ꝑ ipſas ruinas tranſcéderunt i urbé armati:illud principium uelut noui ac itegri labo
ris fuit nam macedones:q i p̃ſidio erát:& multi & delecti:gloriá etiam egregiam rati:ſi armis potius:&
uirtute:q̃ mœnibus urbem tuerétur:cõferti:pluribus introrſus ordinibus acie firmata:cum tranſcéde
re ruinas ſenſiſſent:romanos per ipeditum ac difficilem ad receptũ locum expulerunt. Id conſul ægre
paſſus nec eam ignominiá ad unius mõ expugnandæ morá:urbis ſed ad ſummam uniuerſi belli perti/
nere ratus:quod ex momẽtis paruaꝝ plerũq; reꝝ penderet:purgato loco:qui ſtrage ſemiruti muri cu/
mulatus erat:turrim ingẽtis altitudinis magná uim armatoꝝ multiplici tabulato portantem ꝓmouit
& cohortes inuicé ſub ſignis:quæ cuneum macedonum (phalangé ipſi uocant) ſi poſſent:ui perrumpe
rent:emittebát:ſed ad loca anguſta haud late patéte iteruallo diruti muri: genus armoꝝ pugnæq; ho/
ſti aptius erat:ubi conferti haſtas ingẽtis longitudinis præ ſe macedones obieciſſent:uelut in conſtru/
ctam denſitate clypeoꝝ teſtudiné:romani pilis nequicquá emiſſis cum ſtrinxiſſent gladios: neq; con/
gredi ꝓpius:neq; præcidere haſtas poterant:& ſi qua incidiſſent: aut perfregiſſent: haſtilia:fragmento
ipſo acuto inter ſpicula integraꝝ haſtaꝝ uelut uallum explebant:ad hoc & muri ps adhuc itegra utraq;
tuta præſtabat:latera:nec ex longo ſpatio aut cedendum:aut ipetus faciendus erat: quæ res turbare or/
dines ſolet. Acceſſit ét forte res ad aíos eoꝝ firmádos: ná cũ turris per aggeré paꝝ denſati ſoli ageretur
una rota in altioré orbitam depreſſa:ita turrim inclinauit:ut ſpecié ruentis hoſtibus trepidationemq;
inſaná ſupſtantibus armatis præbuerit. Cũ paꝝ quicquá ſuccedere: conſul minime æquo aío compa/
rationé militũ generis armorũq; fieri patiebať:ſimul nec maturá expugnádi ſpem:nec ſtationé ꝓcul a
mari:& in euaſtatis belli cladibus locis hybernádi ullam cernebat:itaq; reiecta obſidiõe:qa nullus i to/
ta Acarnaniæ atq; ætoliæ ora portus erat:qui ſimul & oís onerarias:q cõmeatũ exercitui portabát: ca/
peret:tecta ad hybernádum legionibus p̃beret. Anticyra in Phocide i corinthiũ uerſa ſinũ ad id oppor/
tuniſſime ſita uiſa:qa nec ꝓcul Theſſalia hoſtiũq; locis abibát:& ex aduerſo Pe'opõneſum exiguo maris
ſpatio diuiſam:ab tergo ætoliá Acarnaniáq;:ab lateribus Locridé ac Boetiá habebát. Phocidis prío im
petu Phanoceam ſine certamine cepit. Anticyra haud multũ in oppugnádo p̃buit moræ. Ambruſſiũ
inde lapoliſq; receptæ. Daculiſia:qa in tumulo excelſo ſita é:nec ſcalis:nec opibus capi poterat: laceſſen/
do miſſilibus eos:q in p̃ſidio erát:cũ ad excurſiones elicuiſſent refugiédo iuicé inſequédoq;: & leuibus
ſine effectu certaminibus:eo negligẽtiæ & cõtéptus adduxerũt:ut cũ refugiẽtibus in portá ꝑmixti im/
petũ romani facerét. Sex alia ignobilia caſtella Phocidis terrore magis:q̃ armis in p̃tátem uenerũt. Ela/
cia clauſit portas:nec niſi ui cogerenť:recepturi mœnibus uidebanť aut ducé:aut exercitum romanũ.

Eretria in Euboea a ro. capitur Caryſtus dedit

Anticyra

Elaciam obſidéti cõſuli rei maioris ſpes affulſit:achæoꝝ genté ab ſocietate regia in romaná amicitiá
auertédi. Cycliadá principé factionis ad Philippũ trahentiũ res expulerát. Ariſthenus:q romanis genté
iũgi uolebat:p̃tor erat. Claſſis romana cũ Attalo & rhodiis Cenchreis ſtabat:parabátq; cõmuni oés cõ
ſilio Corinthũ oppugnare. Optimũ igiť ratus:priuſq̃ eá ré aggrederenť:legatos ad genté achæoꝝ mit/
ti:pollicétes ſi ab rege ad romanos defeciſſent. Corinthũ iis cõtributuros in antiquũ gentis cõſiliũ. Au
ctore cõſule legati a fratre eius. L. Quintio:& Attalo:& rhodiis:& atheniẽſibus ad achæos miſſi. Sicyo
ne datũ iis eſt cõciliũ. Erat aũt nõ admodũ ſimplex habitus iter achæos aíorũ:terrebat eos lacedæmo/
nius grauis & aſſiduus hoſtis:horrebát romana arma:macedonũ beneficiis:& ueteribus eius oræ gen
tibus obligati erát:regé ipm ſuſpectũ habebát ꝓ eius crudelitate ꝑfidiaq;:ex iis:q̃ tũ ad tps faceret:æſti/
mátes:poſt bellũ grauioré dominũ futuꝝ cernebát:neq; ſolũ qd i ſenatu qſq; ciuitatis ſuæ: aut i cõmu
nibus cõciliis gẽtis ꝓ ſnia diceret ignorabát:ſed ne ipis qdé ſecũ cogitátibus:qd uellét:aut qd optarét:ſa
tis cõſtabat: ad hoies ita icertos itroductis legatis poteſtas dicédi data é. Romáus primũ legatus. L. Cal
phurnius:deíde Attali regis legati:poſt eos rhodii diſſeruerũt:Philippi deíde legatis dicédi poteſtas fa
cta é:poſtremi atheniéſes:ut refellerét macedonũ dicta:auditi ſunt:fere atrociſſime in regé:qa nulli nec
plura nec tam acerba paſſi erát:iuecti ſunt. Et illa qdé cõcio ſub occaſum ſolis tot legatoꝝ ꝑpetuis ora
tionibus die abſumpto dimiſſa é. Poſtero die aduocať cõciliũ:ubi cũ ꝑ p̃coné:ſicut græcis mos:ſuadédi

Romáſ legati uerba ad acheos

poteſtas a mḡratibus facta eēt:nec qſquā ꝓdiret:diu ſilētium alioꝝ alios ītuētiū fuit:neqꝫ mīꝝ ſi qui
bus ſua ſpōte uoluntatibus res īter ſe pugnātes obtorpuerant quodāmō animi eos orationes quoqꝫ ī/
ſup turbauerāt utrinqꝫ quæ difficilia eſſent:ꝓmēdo admonēdoqꝫ ꝑ totū diē habitæ.Tādē Ariſthenus
p̄tor achæorū:ne tacitū cōciliū dimitteret:ubi:inquit:illa certamina achæi aīoꝝ ſunt: qbus ī conuiuiis
& circulis:cūm de Philippo & romanis mentio īcidit : uix manibus tēperabatis? nūc ī concilio ab eā rē
unā ī dicto cū legatoꝝ utrinqꝫ uerba audiretis: cū referāt magiſtratus:cū præco ad ſuadendū uocet:ob
mutuiſtis:ſi nō cura ſulatis cōis:ne ſtudia quidē:quæ in hanc aut in illam partē aīos ueſtros iuclinarūt
uocem cui quam poſſunt exprimere:cū præſertim nemo tam hebes ſit:qui ignorare poſſit:dicendi ac
ſuadēdi qđ quiſqꝫ aut uelit:aut optimū putet:nunc occaſionē eſſe:priuſquā quicquā decernamus: ubi
ſemel decretū erit oībus:id etiā quibus ante diſplicuerit:pro bono atqꝫ utili fœdere defendēdum. Hæc
adhortatio prætoris non modo quēquā unū elicuit ad ſuadēdū:ſed ne fremitū quidē aut murmur cō
Ariſthe cionis tātæ ex tot populis cōgregatæ mouit.Tū Ariſthenus prætor rurſus nō magis cōſiliū uobis prin
ni oro ī cipes achæoꝝ deeſt:ꝗ lingua:ſed ſuo quiſqꝫ periculo in cōe conſultum nō uult:forſitan ego quoqꝫ tace
cōuētu rem:ſi priuatus eſſem:nūc prætor uideo aut non dandū concilium legatis fuiſſe:aut inde ſine reſpōſo
achæo/ eos dimittendos nō eſſe:reſpōdere autem niſi ex ueſtro decreto qui poſſum? & quādo nemo ueſtrum
rū ꝓ ro. qui in hoc conciliū aduocati eſtis: pro ſnīa quicquam dicere uult aut audet oratiōes legatoꝝ heſterno
die pro ſentētiis dictas percēſeamus:perinde ac ſi non poſtulauerint: quæ e re ſua eſſent : ſed ſuaſerint
nobis:quæ cēſerent utilia eſſe.Romani:rhodiiqꝫ:& Attalus ſocietatē amicitiāqꝫ noſtram petūt:& ī bel/
lo quod aduerſus Philippū gerunt:ſe a nobis adiuuari æquū cenſent.Philippus ſocieratis ſecum admo/
net & iuſiurādi:& mō poſtulat:ut ſecū ſtemus:mō ne interſimus:armis contētum ait ſe eē:nulli ne ue/
nit in mētem cur qui nōdum ſocii ſunt:plus petant: ꝗ ſocius? nō ſit hoc neqꝫ modeſtia Philippi neqꝫ ī
īpudētia romanoꝝ:achæi portus: & dat fiduciā poſtulantibus: & demit. Philippi præter legatū uide/
mus nihil romana claſſis ab Cenchreas ſtat urbium Euboæ ſpolia præſeferens: cōſulē legioneſqꝫ eius
exiguo maris ſpatio diſiūctas Phocidē & Locridē peruagātes uidemus.Miramini:cur diffidēter Cleo/
medon legatus Philippi:ut ꝓ rege arma caperemus aduerſus romāos:mō egerit q ſi ex eodē fœdere ac
iureiurādo:cuius nobis religionē iniiciebat:rogemus eū : ut nos Philippus & ab Nabide ac lacedæmo
niis:& ab romanis defendat:non modo p̄ſidium:quo tueat̃ nos ſed ne quid reſpondeat quidem nobis
ſit īuenturus:non hercle magis:ꝗ ipſe Philippus:qui priore anno q pollicēdo ſe aduerſus Nabidem bel
lum geſtuꝝ cum tentaſſet noſtram iuuētutem hinc in Euboeā extrahere: paſteaꝗ nos neqꝫ decernere
id ſibi p̄ſidium:neqꝫ uelle illigari romano bello uidit:oblitus ſocietatis eius:ꝗ nunc iactat uaſtādos de/
populādoſqꝫ Nabidi ac lacedæmoniis reliquit.Ac mihi quidē minime conueniēs inter ſe Cleomedō/
tis oratio uiſa eſt:eleuabat romanum bellum:euētumqꝫ:eius eundem fore:qui prioris belli quod cum
Philippo geſſerūt:dicebat.Cur ille noſtrum igit̃ auxiliū abſens potius petit: ꝗ p̄ſens nos ſocios ueteres
ſimul ab Nabide ac romanis tueatur? nos dico:qđ ita paſſus eſt Erethriam Caryſtumqꝫ capi? quid ita
tot Theſſaliæ urbes? qđ ita Locridem Phocidemqꝫ? qđ ita nunc Elatiam oppugnari patitur? cur exceſ/
ſit faucibus Epiri: clauſtriſqꝫ illis inexpugnabilibus ſup aoum amnem aut ui:aut metu:aut uoluntate
relictoqꝫ: quē īſidebat ſaltu penitus in regnū abiit.Si ſua uolūtate tot ſocios reliqt hoſtibus diripiēdos
qđ recuſare pōt:qn & ſocii ſibi conſulāt? ſi metu:nobis quoqꝫ ignoſcat timētibus:ſi uictus armis ceſſit:
achæi nos arma romana ſuſtinebimus Cleomedon:ꝗ uos macedones non ſuſtinuiſtis? An tibi potius
credamus romanos nō maioribus copiis & uiribus nūc bellū gerere:quā antea geſſerūt:potius quā res
ipſas ītueamur? ætolos cū claſſe adiuuerūt:nec duce cōſulari:nec exercitu bellū geſſerūt:ſocioꝝ Philip/
pi maritimæ ēt urbes in terrore ac tumultu erant:mediterranea adeo tuta a romanis armis fuerūt: ut
Philippus ætolos nequicꝗ opē romanoꝝ īplorantes depoplaret̃:nūc aūt defuncti bello punico romani
qđ p̄ſedecim annos uelut ītra uiſcera Italiæ tolerauerūt:nō p̄ſidiū ætolis bellātibus miſerūt:ſed ipſi du
ces belli arma terra mariqꝫ ſimul Macedoniæ ītulerunt. Tertius iā cōſul ſūma ui gerit ballū.Sulpicius ī
ipſa Macedonia cōgreſſus fudit fugauitqꝫ regē:partē opulentiſſimā regni eius depopulatus:nūc Quin/
tius tenentē caſtra Epiri natura loci munimētis exercituqꝫ fratū caſtris exuit:fugientē in Theſſaliā p̄ſe
cutus p̄ſidia regia ſociaſqꝫ eius urbes ꝓpe in cōſpectu regis ipſius expugnauit.Ne ſint uera:ꝗ atheniēſes
mō legati de crudelitate:auaricia:libidine regis dixerūt:nihil ad nos ꝑtineāt:ꝗ in terra attica ſcelera ī ſu/
peros īferoſqꝫ deos ſint admiſſa:multo minus:quā ꝗ clunii abydeniqꝫ:q ꝓcul a nobis abſunt:paſſi ſūt:
noſtroꝝ ipſi uulneꝝ:ſi uultis obliuiſcamur:cædes direptioneſqꝫ bonoꝝ Meſſānæ in media Pelopōne/
Vide ne ſo factæ:& hoſpitē Cypariſſiæ Garitenē cōtra ius oē ac fas īter epulas ꝓpe ipſas occiſum: & Aratū pa/
Eleūtii trem filiūqꝫ ſicyonois:cū ſenem īfelicē parētē ēt appellare ſolitus eēt:īterfectos:Polycratiā eius uxorē li/
ſit ꝓ clu bidinis cā in Macedoniā apportatā:cætera ſtupra uirginū matronarūqꝫ obliuioni dent̃:ne ſint cū Phi/
nii legē lippo res:cuius crudelitatis metu obmutuiſtis oēs:nā ꝗ alia tacēdi uocatis in cōciliū cā eſt? cū Antigono
dum mitiſſimo atqꝫ iuſtiſſimo rege & de nobis oībus optime merito exeſtimemus diſceptationē eē:num id
poſtularet facere nos:qđ tum fieri nō poſſet? Peninſula eſt pelopōneſus anguſtis iſthmi faucibus cōti/
nēti adhærēs:nulli apertior atqꝫ opportunior quā nauali bello:ſi centū tectæ naues:& qnquagita leuio
res apertæ:& centūtriginta iſſiaci lembi maritimā orā uaſtare & expoſitas ꝓpe in ipſis littoribus urbes
ceperint oppugnare ī mediterraneas ſcilicet nos urbes recipiemus? tanꝗ nō īteſtino & hærēte ī ipſis ui
ſceribus uramur bello:cū terra Nabis & lacedæmonii: mari claſſis romana urgebūt: unde regiā ſocie/
tatē & p̄ſidia macedonū īplorē? an ipſi noſtris armis ab hoſte romāo tutabimur urbes:ꝗ oppugnabūt̃

egregie.n.Bimas priore bello ſumus tutati:ſatis exéploꝝ nobis alienæ clades p̄bent:ne q̃ramus:quéadmodū cæteris exéplo ſimus.Nolite:qa ultro romāi petunt amicitiā idqđ optādū uobis ac ſumma ope petédum erat faſtidire.Metu.n.uidelicet cōpulſi ī aliena terra:qa ſub umbra noſtri auxilii latere uolūt ī ſocietaté noſtram confugiūt:ut portubus noſtris recipiātur:ut cōmeatibus utanť:mare ī ptāte habét terras quaſcūqꝫ adeūt:extéplo ditionis ſuæ faciunt:qđ rogant:cogere poſſunt:quia pepercíſſe uobis uolunt:cōmittere uos:cur pereatis nō patiunť.Nam quos Cleomedon mō tāq̃ uobis mediā & tutiſſimā uiam cōſilii:ut quieſceretis:abſtineretiſqꝫ armis:oſtendebat:ea non media : ſed nulla uia eſt:&.n.p̃ter q̃ quod aut accipiéda:aut aſpernéda uobis romana ſocietas eſt:qd aliud quā nuſquam gratia ſtabili:uelut q̄ euétum expectauerimus:ut fortunæ applicaremus noſtra conſilia p̄da uictoris erimus.Nolite:ſi qđ oībus uotis petendū erat ultro offerť:faſtidire:nō quéadmodū hodie utrūqꝫ uobis licet:ſic ſemꝑ uobis licituꝝ:é nec ſæpe nec diu eadé occaſio erit.Liberare uos a Philippo iā diu magis uotis:q̃ armis audetis ſine uľo labore & ꝑiculo:q uos ī libertaté uindicarét cū magnis claſſibus exercitibuſqꝫ mare traiecerūt: hos ſi ſocios aſpernamini:uix ſanæ mentis eſtis:ſed aut ſocios:aut hoſtes habeatis:oportet.Secundum orationé p̄toris murmur ortū alioꝝ cū aſſenſu:alioꝝ íclæméter aſſentiétes ícrepātiū:& iam nō ſinguli tantū ſed populi uniuerſi īter ſe altercabātur.Tum īter magiſtratus gentis(demiurgos uocāt decé numero creātur)certamé nihilo ſegnius q̃ inter multitudiné:eſſe:quinqꝫ relaturos de ſocietate romana ſe aiebant:ſuffragiumqꝫ daturos:quinqꝫ lege cautum teſtabantur:nequid:qđ aduerſus ſocietaté Philippi eſſet:aut referre magiſtratibus aut decermere conſilio ius eſſet:hic quoqꝫ dies iurgiis eſt conſumptus.

Demiurgi

Supererat unus iuſti concilii dies tertio.n.die lex iubebat decretū fieri:ī qué adeo exercere ſtudia:ut uix parétes ab liberis téperauerit. Riſiaſus pellenéſis erat: filiū demiurgum noīe Ménoné habebat : partis eius:quæ decretū recitari rogariqꝫ ſentétias ꝓhibebat:is diu obteſtatus filiū:ut cōſulere achæos cōmuni ſaluti patereť:neu pertinatia ſua genté uniuerſam perditū iret : poſteaq̃ paꝝ ꝓficiebant preces: iuratus ſe eū ſua manu īteremptuꝝ:nec pro filio: ſed ꝓ hoſte habituꝝ:minis puicit:ut poſtero die cōiungeret iis ſe:q referebant:qui cū plures pacti referrét:oībus fere populis haud dubie approbātibus relationé ac præ ſe ferétibus:qd decreturi eſſent:dymæi & megalopolitani & quidam argiuorū : priuſquā decretū fieret: conſurrexerunt: ac reliquerunt conciliū neqꝫ moráte ullo: nec íprobáte : nam megalopolitanos auorū memoria pulſos ab lacædemōiis reſtituerat ī patriā Antigonus:& dymæis captis nuꝑ direptiſqꝫ ab exercitu romano:cū redimi eos ubicunqꝫ ſeruirét.Philippus iuſſiſſet:non libertaté modo:ſed ét patriam reddiderat:iam argiui præterq̃ quod macedonū reges ab ſe oriundos credūt:priuatis etiā hoſpitiis familiariqꝫ amicitia plæriqꝫ illigati Philippo erant:ob hæc cōcilio quod inclinauerat ad ſocietatem romanam ineundā: exceſſerūt:ueniaqꝫ iis huius ſeceſſiōis fuit & magnis & recétibus colligatis beneficiis:cæteri populi achæoꝝ cū ſníæ ꝓrogarenť:ſocietaté cum Attalo ac rhodiis p̄ſenti decreto cōfirmarunt.cum romanis:qa iniuſſu populi nō poterat rata eé:in id tp̄s:quo Romā mitti legati poſſent:dilata eſt:in p̄ſentia tres legatos ad.L.Quintiū mitti placuit:& exercitū oém acheoꝝ ad Corinthū admoueri

Achæorū quorūdam ſtudiū erga philippum

Captis Cenchreis iā urbé ipſam Quintio oppugnāte:& ii qdé e regiōe portæ:q̃ fert Sycioné:poſuerunt caſtra:romani ad Cenchreas uerſam parté urbis Attalus traducto ꝑ iſthmū exercitu ab lecheo alterius maris portu oppugnabāt:primo ſegnius ſperātes ſeditioné ītus fore īter oppidanos ac regiū p̄ſidiū:poſteaq̃ uno aīo oés & macedones tanq̃ cōem patriā tuebanť:& corinthii ducé p̄ſidii Androſtené haud ſecus quā ciué & ſuffragio creatū ſuo īperio iuſto patiebanť:oīs inde ſpes pugnātibus in ui & armis & opibus erat:undiqꝫ aggeres haud facili aditu ad mœnia admouebanť.Aries ex ea pte: q̃ romani oppugnabat:aliq̃tum muri diruerat:in qué locū:qa nudatus muniméto erat ꝓtegédum armis:cū macedones cōcurriſſent:atrox p̄liū īter eos ac romāos ortū é:ac prío multitudīe facile expellebāť romāi:aſſumptis deīde achæoꝝ Attaliqꝫ auxiliis equabāt certamen:nec dubium erat:qn macedonas græcoſqꝫ facile loco pulſuri fuerit.Trāſfugaꝝ italicoꝝ magna multitudo erat:ꝑs ex Annibalis exercitu metu pœnæ a romanis Philippū ſecuta:ꝑs nauales ſocii relictis nuꝑ claſſibus ad ſpem honoratioris militiæ trāgreſſi: hos deſperata ſalus:ſi romani uiciſſent:ad rabiem magis:q̃ audaciā accendebat.Promōtoriū eſt aduerſus Sicyoné Iunonis:quā uocāt Acream:in altū excurrés:trāſiectus íde Corinthū ſeptémillia ferme paſſuū:eo Philocles regius & ipe p̄fectus mille & qngétos eqtes ꝑ Boetiā duxit:p̄ſto fuere a Corintho lébi q p̄ſidiū id acceptū lecheum traiicerét.Auctor erat Attalus ícenſis opibus omittédæ extéplo oppugnationis:ꝑtinacius Quītius a Miſmiſnepio p̄ſtabat:is quoqꝫ:ut ꝓ oībus portis diſpoſita uidit p̄ſidia regia nec facile erūpétiū īpetus ſuſtineri poſſe:in Attali ſníam cōceſſit:ita irrito ícepto dimiſſis achæis reditū ad naues é.Attalus Pyreū:romāi Corcyrā petierūt.

Corinthi oppugnatio

Dū hæc a nauali exarcitu gerūť: cōſul ī Phocide ad Elatiā caſtris poſitis:prío colloqis ré ꝑ prícipes elaciéſiū téptauit:poſteaq̃ nihil eé ī māu ſua & plures ualidioreſqꝫ eé regios:q oppidāos reſpōdebať: tū ſimul ab oī pte opibus armiſqꝫ urbé é aggreſſus ariete admoto q̃tū īter turres erat muri:ꝓrutū cū īgéti fragore ac ſtrepitu nudaſſet urbé:ſimul & cohors romana ꝑ aptū recéti ſtrage iter íuaſit:& ex oībus oppidi ptibus ŕlictis ſuis qſqꝫ ſtatiōibus ī eū q p̄mebať: īpetu hoſtiū locū cōcurrerūt:eodé tpe romāi & ruinas muri ſupuadebāt:& ſcalas ad ſtātia mœnia īferebāt:& dū ī unā parté oculos aīoſqꝫ hoſtiū certamé auerterat:pluribus locis ſcalis capiť murus:armatiqꝫ in urbé trāſcéderunt:quo tumultu audito territi hoſtes:relicto qué cōferti tuebanť loco in arcé oés metu inermi quoqꝫ ſeq̃nte turba cōfugerunt.Ita urbe potiť cōſul q̃ direpta dimiſſis in arcé: q uitā regiis:ſi abire uellent inermes:libertaté elaciéſibus pollicerenť:fideqꝫ in hæc data poſt paucos dies arcé recepit.

Elatia capiť

Cæteꝝ aduétu in Achaiā Philoclis regii p̄fecti nō Corinthus tātū liberata obſidiōe:ſed argiuoꝝ quoqꝫ

ciuitas ꝑ quoſdã pricipes Philocli ꝓdita ẽ tẽptatis prius aĩs plebis.Mos erat comitioꝝ die primo ue'ut
honoris cã ꝑtores ꝓnunciare Iouẽ Apollinẽꝗ & Herculẽ:additũ legi erat:ut iis Philippus rex adiiceret
cuius nomẽ poſt pactã cũ romanis ſocietatẽ:qa præco nõ adiecit:fremitus oĩs prio multitudinis ortus:
deĩde clamor ſubiicientiũ Philippi nomẽ iubentiũꝗ legitimũ honorẽ uſurpare:donec cũ ĩgẽti aſſenſu
Lariſſa
nomẽ recitatũ eſt.Huius fiducia fauoris Philocles accerſitus nocte occupat collẽ ĩminentẽ urbi(Lariſ/
ſam eã arcem uocãt)poſitoꝗ ibi ꝑſidio:cũ lucis prĩcipio ſignis ĩfeſtis ad ſubiectum arci foꝝ uaderet:in/
ſtructa acies ex aduerſo occurrit:ꝑſidiũ erat achæoꝝ nuper ĩpoſitũ qngẽti fere iuuenes delecti omniũ
ciuitatũ.Eneſidemus elimeus præerat.Adhortator a præfecto regio miſſus:qui excedere urbe iuberet:
neꝗ enim pares eos oppidanis ſolis quidem quod macedones ſentirent: nedum adiunctis macedoni/
bus eſſe:quos ne romani qdem ad Corinthum ſuſtinuiſſent.Primo nihil nec ducem: nec ipſos mouit:
poſt paulo ut argiuos quoꝗ armatos ex pte altera uenĩẽtes magno agmĩe uiderũt:certã pernicĩẽ cernẽ
tes oẽm tamẽ caſum:ſi ptinatior dux fuiſſet:uidebant ſubituri:& Eneſidemus:ne flos achæoꝝ iuuẽtu
tis ſimul cũ urbe amitteretur:pactus cũ Philocle ut abire illis liceret ipſe: quo loco ſteterat: armatus cũ
paucis clientibus non exceſſit:miſſus a Philocle:qui q̃reret:quid ſibi uellet:nihil fatus tantũmodo cum
proiecto ꝑſe clypeo ſtaret ĩ ꝑſidio creditæ urbis:morituꝝ ſe armatum reſpondit:tũ iuſſu ꝑfecti a thra/
cibus coniecta tæla:interfectiꝗ oẽs.Et poſt pactã ĩter achæos & romanos ſocietatẽ duæ nobiliſſimæ ci
Argiuorũ defe/ctio a romãis
uitates Argi & Chorĩthus in poteſtate regis erant.Hæc ab romanis ea æſtate ĩ Grætia terra mariꝗ ge/
ſta.In Gallia nihil ſane memorabile ab Sex.Elio cõſule geſtum cũ duos exercitus in ꝓuincia habuiſſet
unũ retentum:quẽ dimitti oportebat cui.L.Cornelius proconſul ꝑfuerat:ipſe ei.C.Elium ꝑtorem ꝑfe
cit:alteꝝ quẽ in ꝓuinciã adduxit:totũ prope annũ cremonẽſibus placẽtiniſꝗ cogẽdis redire ĩ colonias:
unde: belli caſibus diſſipati erant:conſumpſit.Quemadmodm eo anno Gallia ꝑter ſpẽ quieta fuit: ita
prope ſeruilis tumultus circa urbẽ eſt excitatus:obſides carthaginenſiũ Setiæ cuſtodiebantur:cum iis:
Seruilis tumul/tus
ut principum liberis magna uis ſeruoꝝ erat:augebãt eoꝝ numeꝝ:ut ab recenti africo bello : & ab ipſis
ſetinis captiua aliquot nationis eius ex præda empta mãcipia: cũ coniurationẽ feciſſent miſſis ex eo nu
mero:qui in ſetino agro: deinde circa Norbẽ & Circeios ſeruitia ſollicitarent: ſatis iam oĩbus ꝑparatis
ludis:qui Setiæ propediẽ futuri erãt ſpectaculo:intentum populũ aggredi ſtatuerant. Setia per cædem
& repentinũ tumultũ capta Norbẽ:& Circeios occupare.Huius rei tã fœdũ ĩdicium Romã ab.L.Cor
neliũ Lentulũ ꝑtorẽ urbis delatum:ẽ ſerui duo ante lucẽ ad eũ uenerunt:atꝗ ordine oĩa q̃ acta futuraꝗ
erant:expoſuerũt.Quibus domi cuſtodiri iuſſis:ꝑtor ſenatu uocato eductoꝗ: quæ ĩdices afferrẽt:pro
ficiſci ad eã coniurationẽ quærẽdam atꝗ opprimendã iuſſus:cũ quinꝗ legatis profectus eſt:obuios in
agris ſacramento rogatos arma capere &ſeq cogebat.Hoc tumultuario delectu duobuſmillibus ferme
hoĩum armatis Setiã oĩbus:quo ꝑgeret:ignaris uenit:ibi raptĩ prĩcipibus cõiurationis cõpræhẽſis fuga
Seruorũ cõiuratio circa ſetiã oppꝛſſa
ſeruoꝝ ex eo oppido facta ẽ:dimiſſis deĩde ꝑ agros:q ueſtigarẽt egregia duoꝝ opa ſeruoꝝ ĩdicũ & uni/
us liberi fuit:ei.c.millia grauis æris dari ꝑres iuſſerũt:ſeruis uicena qnamillia æris & libertatẽ ꝑtiũ eoꝝ
ex ærario ſolutũ ex dominis.Haud ita multo poſt ex eiuſdẽ cõiuratiõis reliquiis nunciatum ẽ ſeruitia
Præneſte occupatura:eo.L.Cornelius ꝑtor ꝓfectus de qngẽtis fere hoĩbus: q in ea noxa erãt: ſuppliciũ
Latu/miæ
ſumpſit.In timore ciuitas fuit:obſides captiuoſꝗ pœnoꝝ ea moliri:itaꝗ &romæ uigiliæ ꝑ uicos ſerua
tæ iuſſiꝗ circũire eã mĩores mgr̃atus:& triũuiri carceris latumiaꝝ ĩtẽtiorẽ cuſtodiã hẽri iuſſi:& circa
nomẽ latinũ a ꝑtore miſſæ litteræ:ut obſides in priuato ſeruarẽt:neꝗ in publicũ ꝓdeundi facultas da/
rẽt:& captiui ne minus.x.põdo compedibus uincti ĩ nulla alia:quã in carceris publici cuſtodia eſſent.
Mũera ab Attalo rege ſenatui miſſa
Eodem ãno legati ab rege Attalo coronã aureã.cc.xlvi.põdo in capitolio poſuerũt: gratiaſꝗ ſenatui
egerunt:qđ Antiochus legatoꝝ romanoꝝ auctoritate motus finibus Attali exercitũ deduxiſſet. Eadẽ
æſtate eqtes.cc.& elephãti decẽ:& tritici modiũ.cc.millia ab rege Maſiniſſa ad exercitũ:q in græcia erat
ꝑuenerãt.Itẽ ex Sicilia Sardiniaꝗ magni cõmeatus:&ueſtimẽta exercitui miſſa.Siciliam.M.Marcellus
Catõis ꝑtura
Sardiniã.M.Portius Cato obtinebat ſanctus & ĩnocẽs:aſperior tamẽ in fœnere coercẽdo habitus: fuga
tiꝗ ex ĩſula fœneratores:& ſumptus:quos in cultũ ꝑtoꝝ ſocii facere ſoliti erãt:circũciſi aut ſublati.Sex.
Elius cõſul ex gallia comitioꝝ cã Romã cũ rediſſet:creauit cõſules.Gn.Corneliũ Cethegũ: & Quintũ
Minutiũ Ruffum.Biduo poſt ꝑtoꝝ comitia habita:ꝑtores illo ãno primũ creati ſex creſcẽtibus iam ꝓ/
Gn.cornelius Q.Minutius conſ.
uinciis & latius pateſcẽte ĩperio:creati aũt hi.L.Manlius Volſco.Gn.Sẽpronius Tuditanus.M.Sergius
Sillus.M.Minutius Ruffus.L.Attilius.A.Sẽpronius Elius:ex iis ædiles plebis erãt:curules ædiles Qui
tus Minutius Therinus:&.T.Sẽpronius Lõgus.Ludi romani eo anno qter inſtaurati.Gn.Cornelio:&
Q.Minutio cõſulibus.Oĩum primũ de ꝓuinciis cõſulũ ꝑtorũꝗ actũ:prius de ꝑtoribus tranſacta res:q̃
Prouinciaꝝ ordinatio
trãſigi ſorte poterat:urbana Sergio:ꝑegrina iuriſditio Minutio obtigit.Sardiniã Attilius: Siciliã Man/
lius:Hiſpãniã Sẽpronius citeriorẽ.A.Elius ulteriorẽ eſt ſortitus.Conſulibus Italiã Macedoniãꝗ ſortiri
parãtibus.L.Oppius:&.Q.Fuluius tribunus plebis ĩpedimento erãt.Quod lõginqua ꝓuincia Mace/
donia eẽt:neꝗ ulla alia res maius bello ĩpedimẽtum ad eã diẽ fuiſſet:quã qđ uixdum ĩchoatis rebus in
ipſo conatu gerẽdi belli prior cõſul reuocarẽt.Quartũ iã annũ eẽ ab decreto macedonico bello: q̃rẽdo
regẽ & exercitũ eius Sulpiciũ maiorẽ partẽ anni abſumpſiſſe:Iuliũ cõgredientẽ cũ hoſte re ĩfecta reuoca
tum.Quĩtium rebus diuinis romæ maiorẽ partẽ anni retẽtum ita geſſiſſe tamẽ res:ut ſi aut maturius
in ꝓuĩciã ueniſſet:aut hyems magis ſera fuiſſet:potuerit debellare:nuuc ꝓpe ĩ hyberna ꝓfectũ ita cõpa
rare dici bellũ:ut niſi ſucceſſor ĩpediat:ꝑfecturus æſtate ꝓxima uideat.His oratiõibus ꝑuicerũt:ut cõſu
les ĩ ſenatus auctoritate fore dicerẽt ſe ſi idẽ tribuni facerẽt.Permittẽtibus utriſꝗ liberã cõſultationem

patres conſulibus ambobus Italiã prouinciã decreuerũt.T.Quintio ꝓrogarunt imperiũ:donec ſucceſ/
ſor ei ueniſſet Cõſulibus legiones binæ decretæ:& ut bellũ cũ gallis ciſalpinis:q defeciſſẽt ab populo ro.
gererẽt.Quĩtio ĩ Macedoniã ſupplementum decretũ Peditum qnquemillia.ccc.eqtes:ſocioꝝ naualiũ
triamillia præeſſe idẽ:q præfuerat claſſi.L.Quintius Flaminius iuſſus: p̄toribus in Hiſpanias octona/
millia peditum ſociũ ac latini nois data:& quadrageni eqtes:ut dimitterẽt ueterẽ ex Hiſpaniis militẽ:&
terminare iuſſi:qua ulterior citeriorue ꝓuincia ſeruaret̃.Macedoniæ legatos.P.Sulpitiũ:&.P.Iulium:
q cõſules ĩ ea prouincia fuerant:adiecerunt:priuſq̃ cõſules p̄toreſq; ĩ prouincias proficiſcerent̃:prodigia
procurari placuit:quod ædes Vulcani Summaniq; Romæ:& qđ Fregellis murus &porta de cælo tacta
erãt:& Fruſinone ĩter noctẽ lux orta:& Eſculo agnus biceps cũ quinq; pedibus natus: & Formiis duo
lupi oppidũ ĩgreſſi obuios aliquot laniauerãt.Romæ nõ in urbe ſolũ:ſed ĩ capitolium penetrauerat lu
pus.C.Acilius tri.ple.tulit:ut quinq; coloniæ ĩ orã maritimã deducerent̃: duæ ad hoſtia fluminũ uul/
turi liternique:una ad Puteolos:una ad caſtrũ Salerni: his Buxentũ adiectũ: trecenæ familiæ ĩ ſingulas
colonias iubebant̃ mitti:iis triũuiri deducendis ii:qui ꝑ trienniũ magiſtratum haberẽt:creati.M.Serui
lius Geminus.Qu.Minutius Therinus.T.Sẽpronius Longus.Delectu rebuſq; aliis diuinis humaniſq;
quæ ꝑ ipſos agenda erãt:ꝑfectis:cõſules ambo ĩ Galliã ꝓfecti Cornelius recta ad inſubres uia:q tum in
armis erãt:cenomanis aſſũptis.Qu.Minutius ĩ leua Italiæ ad ĩfeꝝ mare flexit iter.Genuãq; exercitu ꝓdigia
adducto ab liguribus orſus ẽ bellũ.Oppida Claſtidiũ & Litubiũ utraq; liguꝝ:& duæ gẽtes eiuſdẽ ciui/
tatis celelates cerdiciateſq; ſeſe dediderũt.Et iam oĩa cis padũ p̄ter galloꝝ boios iluates liguꝝ ſubdiciõe
erãt.xv.oppida hoĩum.xx.millia eſſe dicebant̃:quæ ſeſe dediderãt: ĩde ĩ agrũ boiorũ legiões duxit Bo/
iorũ exercitus haud ita multo ante traiecerat padũ:iunxeratq; ſe ĩ ſubribus &cenomãis:qđ ita acceperãt
coniunctis legionibus cõſules rẽ geſturos:ut & ipſi collatas ĩ unũ uires firmarẽt: poſteaq̃ fama accidit
alteꝝ cõſulẽ boiorũ urere agros:ſeditio extẽplo ẽ orta:poſtular̃ boii ut laborãtibus opẽ uniuerſi ferrẽt:
ĩſubres negare ſe ſua deſerturos:ita diuiſæ copiæ boiiſq; in agrũ ſuũ tutandũ profectis:ĩſubres cũ ceno
manis ſup amnis Mincii ripas conſederũt. Infra eũ locũ mille paſſuũ millia & cõſul Cornelius eidem
flumini caſtra applicuit:inde mittendos in uicos cenomanorũ & Brixiam:qđ caput gentis erat:ut ſatis Brixia
cõperit non ex auctoritate ſeniorũ iuuẽtutem ĩ armis eſſe:nec publico cõſilio inſubriũ defectioni ceno
manos ſe adiũxiſſe excitis ad ſe prĩcipibus id agere & moliri cœpit cõſul:ut deficerẽt ab ĩſubribus ceno
mani & ſignis ſublatis aut domos redirẽt:aut ad romãos tranſirẽt & id qdem ĩpetrari nequit:ĩ id data
fides cõſuli eſt:ut ĩ acie aut qeſcerẽt:aut ſi qua ĩ re occaſio fuiſſet:adiuuarẽt romanos.Hæc:ita cõuenĩſ/
ſe ĩſubres ignorabant:ſuberat tamẽ quædam ſuſpicio aĩs labare fidẽ ſociorum.Itaq; cũ ĩ aciem eduxiſ/
ſent neutrũ iis cornu cõmittere auſi:ne ſi dolo ceſſiſſent:rẽ totã ĩclinarent:poſt ſigna ĩ ſubſidiis eos loca
uerunt.Cõſul principio pugnæ uouit ædẽ Soſpitæ Iunoni:ſi eo die hoſtes fuſi fugatiq; eẽnt:a militibus Inſubri
clamor ſublatus cõpotem uoti cõſulem ſe facturos:& ĩpetus in hoſtes eſt factus:non tulerunt inſubres um cæ/
primũ cõcurſum.Quidã & a cenomanis terga repẽte in ipſo certamine aggreſſis tumultũ ancipitem des
iniectum auctores ſunt:cæſaq; ſunt in medio.qnq;:&.xxx.millia hoſtiũ:qnquemillia &.dcc.uiuos ca/
ptos:in iis Amilcarem pœnoꝝ ĩperatorem:qui belli cauſa fuiſſet:ſigna militaria.cxxx.& carpẽta ſupra

Oppida:quæ defectionẽ ſecuta erãt:dediderũt ſe romanis. Minutius cõſul ꝓrio effuſis
populationibus ꝑagrauerat fines Boioꝝ:deĩde ut relictis ĩſubribus ad tuenda ſua receperãt ſeſe: caſtris
ſe tenuit:acie dimicandũ cũ hoſte ratus:nec Boii detrectaſſent pugnã:ni fama uictos ĩſubres allata aĩos
fregiſſet:itaq; relicto duce caſtriſq;:diſſipati ꝑ uicos ſua ut qſq; defenderet:rõnem gerẽdi belli hoſti mu
tarũt:omiſſa.n.cõſul ſpe ꝑ unã dimicationẽ rei decernẽdæ:rurſus populari agros:& urere tecta:uicoſq; Ro. ſuc
expugnare cœpit:ꝑ eoſdem dies Claſtidiũ ĩcenſum:ĩde in liguſtinos iluates:q ſoli nõ patebãt: legiones ceſſus ĩ
ductæ:ea quoq; gens:ut ĩſubres acie uictos:boios ita ut tẽptare ſpem certaminis metuerẽt:territos au/ gallia &
diuit:in deditionẽ uenit.Litteræ cõſulũ a gallia de geſtis ꝓſpere ſub idẽ tp̃s Romã allatæ.M. Sergius p̄/ liguria
fectus urbis in ſenatu eas:deĩde ex auctoritate patrũ ad populũ recitauit:ſupplicatio in q̃driduũ decreta
Hyems iam eo tp̃e erat:cũ.T.Quintius captis Elatia in Phocide ac Locride hyberna diſpoſita haberet
Opunte ſeditio orta eſt:factio una ætolos:q ꝓpiores erãt:altera romanos accerſebat:ætoli priores uene
runt:ſed opulẽtior factio excluſis ætolis:miſſoſq; ad ĩpatorẽ romanũ nũcio:uſq;ad aduentũ eius tenuit
urbẽ:arcem regiũ tenebat p̄ſidiũ:neq; ut diſcederẽt ĩdẽ:aut opuntioꝝ minis:aut auctoritate ĩperãtis cõ
ſulis romani ꝓpelli potuerunt:mora:cur nõ extẽplo oppugnarent̃:ea fuit:qđ caduceator ab rege uene/
rat̃ locũ ac tp̃s petẽs colloqo:id grauate cõceſſum regi ẽ:nõ qn cuperet Quĩtius ꝑ ſe parti armis:partim
cõditionibus cõfectũ uideri bellũ:nec dum.n.ſciebat:utrũ ſucceſſor ſibi alter ex nouis cõſulibus mitte/
ret̃:an qđ ſũma ui:ut obtinerẽt: amicis & ꝓpinqs mãdauerat:ĩperiũ ꝓrogaret̃:aptũ aũt fore colloqum
credebat:ut ſibi libeꝝ eẽt:uel ad bellũ manẽti:uel ad pacem decedẽti rẽ ĩclinare:in ſinũ maliacũ ꝓpe Ni
cẽã littus elegere:eo rex ab Demetriade cũ qnq; lembis & una naue roſtrata uenit: erãt cũ eo principes
macedonũ & achæoꝝ exules & uir ĩſignis Cycliadas:cũ ĩperatore romão rex Aminãder erat & Diony
ſiodorus Attali legatus:& Ageſymbrotus p̄fectus rhodiæ claſſis:& Pheneas prĩceps ætoloꝝ: & achæi
Duo Ariſthenus & Xenophon.Inter hos romanus ad extremũ littus ꝓgreſſus:cũ rex ĩ ꝓram nauis in Philip/
anchoris ſtãtis ꝓceſſiſſet:cõmodius:inqt:ſi in terram egrediaris ex ꝓpiquo dicamus ĩuicẽ audiamuſq; pi & qn
cum rex factuꝝ ſe id negaret:quẽ tandẽ:inqt Quĩtius:times?ad hæc ille ſuꝑbo & regio aĩo neminem tii con/
eqdẽ timeo p̄ter deos ĩmortales: nõ oĩum ãt credo fidei:quos circa te uideo atq; oĩum minime ætolis: greſſus
iſtud qdẽ:ait romanus:ꝑs oĩbus ꝑiculũ eſt:q cũ hoſte ad colloquiũ cõgrediunt̃:ut in nullo fides ſit: nõ

tamẽ ĩquit o Tite Quinti:par p̃ſidiæ p̃miũ eſt:ſi fraude agat Philippus & Phaneas:neqꝫ.n.æque diffi/
culter ætoli p̃torem alium ac macedones regẽ ĩ meum locum ſubſtituant.Secundum hæc ſilentiũ fuit
Tum romanus eum æquũ cenſeret priorẽ dicere:q petiſſet colloquium:rex eſſe eius priorẽ orationẽ:q
daret pacis leges non q acciperet tum romanus ſimplicẽ ſuam orationẽ eẽ dixit: ea.n.ſe dicturum quæ
ni fiant nulla ſit pacis cõditio deducenda ex oĩbus Gærciæ ciuitatibus regis p̃ſidia eſſe:captiuos & tráſ/
fugas ſociis populi romani reddendos:reſtituenda romanis ea Illyrici loca quæ poſt pacẽ ĩ Epiro factá
occupaſſet.Ptolomæo regi Aegypti reddẽdas urbes quas poſt Philopatris Ptolemæi mortẽ occupaſſet
ſuas populiqꝫ romani conditiones has eſſe.Cæteꝝ & ſociorum audiri poſtulata æquũ eſſe.Attali regis
legatus naues captiuoſqꝫ:quæ ad Chium nauali p̃lio capta eẽnt:& Nicephoriũ Veneriſqꝫ tẽplum: quæ

Cõditi/ones pacis a ro. & ſociis Philippo dare

ſpoliaſſet:euaſtaſſetqꝫ:pro ĩcorruptis reſtitui. Rodii Pyrrhea (regio eſt continentis aduerſus inſulá ue/
tuſtæ eoꝝ ditionis) repetebant:poſtulabantqꝫ p̃ſidia deduci ab Iaſo:& Bargiliis:& euromenſiũ urbe:&
helleſpõto.Seſto atqꝫ Abydo:& Penopolũ bizãtiis ĩ antiq formulá iuris reſtitui:& liberari oĩa Aſiæ em
poria portuſqꝫ.Achæi Corinthũ & Argos repetebant. Prætor ætoloꝝ Phaneas cum eadẽ fere: quæ ro/
mani.ut Græcia decederetur:poſtulaſſet:redderẽturqꝫ ætolis urbes:quæ quondá iuris aut ditionis eo
rum fuiſſent:excepit orationẽ eius princeps ætoloꝝ Alexander uir ut ĩter ætolos facundus.Iá dudum
ſe reticere ait:nõ quo quicq̃ agi putet eo colloquio:ſed ne quẽ ſociorum dicentẽ interpellet:neqꝫ de pace
cum fide Philippum agere:neqꝫ bella uera uirtute unq̃ geſſiſſe:in colloquiis inſidiari & captare in bello
non congredi æquo campo:neqꝫ collatis ſignis dimicare:ſed refugientem incẽdere ac diripere urbes:&
uicentiũ p̃mia uictum corrumpere:at nõ ſic antiquos macedonũ reges:ſed acie bellare ſolitos:urbibus
parcere quantũ poſſent:quo opulentius ĩperium haberent:nam de quorũ poſſeſſione dimicet tollentẽ

Apud Pto: Echino legit

nihil ſibi p̃ter bellum relinquere qđ conſiliũ eẽ? plures priore anno ſocioꝝ urbes ĩ Theſſalia deuaſtaſſe
Philippũ:quam omnes:q unq̃ hoſtes Theſſaliæ fuerũt:ipſis quoqꝫ ætolis complura ſocium:q̃ hoſtem
ademiſſe.Lyſſimachum pulſo p̃tore & p̃ſidio ætolorum occupaſſe eum.Chium itẽ ſuæ ditionis urbẽ
funditus euertiſſe ac deleſſe:eadẽ fraude habere eum Thebas.Pthias:Echinum Lariſſam: & Pharſalũ.

Motus oratiõe Alexádri Philippus nauẽ:ut exaudiret:ꝓpius terrá applicuit:orſum eũ dicere in æto
los maxĩe uiolẽter Phaneas ĩterfatus: nõ in uerbis rẽ uerti ait:aut bello uincendũ:aut melioribus parẽ/
dũ eẽ.Apparet id qdẽ:inqt Philippus:ẽt cæco:iocatus in ualitudinẽ oculoꝝ Phaneæ:& erat dicatior na/
tura q̃ regẽ decet:& ne ĩter ſeria qdem riſu ſatis tẽperás.Indignari ĩde cœpit ætolos tanq̃ romanos de/
cedi græcia iubere:qui:qbus finibus Græcia ſit dicere nõ poſſint:ipſius.n.ætoliæ græcos Apodoctas &
Amphilochos:q̃ pmagna eoꝝ ps ſit:Græciá nõ eẽ:an qđ a ſociis eoꝝ nõ abſtinuerĩ:iuſtá q̃relá habẽt?
cũ ipſi ꝓ lege antiqtus hunc morẽ ſeruẽt:ut aduerſus ſocios ipſi ſuos publica tantũ auctoritate dempta
iuuentutẽ ſuá militare ſinát:& cõtrariæ p̃ſæpe acies ĩ utraqꝫ p̃te ætolica auxilia habeát.Neqꝫ ego Chiũ
expugnaui:ſed Pruſiá ſociũ & amicũ oppugnantẽ adiuui:& Lyſimachũ ab tracibus uendicaui:&qa me
neceſſitas ad hoc bellum a cuſtodia eius auertit:thraces habent.Aetolis hæc.Attalo aũt rhodiiſqꝫ nihil
iure debeo:nõ.n.a me:ſed ab illis principiũ belli ortum eſt:romanoꝝ át honoris cá Pyrrhea rhodiis &
naues:Attalo captiuos:q cõparebũt:reſtituá ná qđ ad Nicephoriũ Veneriſqꝫ tẽpli reſtitutionẽ attinet:
qd reſtitui ea poſtulátibus reſpondeá? niſi quo uno modo ſiluæ luciqꝫ reſtitui cæſi poſſunt curá impẽ/
ſamqꝫ ſtatiõis me p̃ſtatuꝝ:quoniá hæc ĩter ſe reges poſtulare & reſpõdere placet. Extrema eius oratio
aduerſus achæos fuit:in q̃ orſus ab Antigoni primũ:ſuis deĩde erga eá gentem meritis:recitari decreta
eoꝝ iuſſit oẽs diuinos humanoſqꝫ honores complexa:atqꝫ ad eá adiecit recẽs de exercitu:qđ ab ſe deſci
uiſſet:iuectuſqꝫ grauiter in p̃fidiam eoꝝ:tamen Argos ſe redditurꝝ eis dixit:de Corintho cũ ĩperatore
romano deliberaturꝝ eẽ:q̃ſiturũqꝫ ab eo ſimul ne urbibus iis decedere ſe æquũ cẽſeat:q̃s a ſe ipſo captas
iure belli hẽat:an iis ẽt q̃s a maioribus ſuis accepiſſet? Parátibus Achæis ætoliſqꝫ ad ea reſpondere cum

Atť.in q̃ Philippus ſponte cõceſſit

prope occaſum ſol eſſet:dilato ĩ poſterũ diẽ colloquio.Philippus ĩ ſtationẽ:a qua ꝓfectus erat romani
ſociiqꝫ ĩ caſtra redierũt.Quintius poſtero die ad Niceá (is enim locus placuerat) ad cõſtitutum tempus
uenit.Philippi nullus uſq̃ nec nuncius ab eo per aliquot horas ueniebat:&iam deſperátibus uenturum
repẽte apparuerunt naues:atqꝫ ipſe quidẽ cũ tam grauia & ĩdigna imperarent:ĩopem conſulii diem ſe
conſumpſiſſe deliberando aiebat.Vulgo credebatur de induſtria rem ĩ ſerũ tractam: ne tp̃s dati poſſet
achæis ætoliſqꝫ ad reſpondendũ:& eá opinionẽ ipſe affirmauit petẽdo:ut ſummotis aliis:ne tp̃s alter/
cádo tereretur:& aliquis finis rei ĩponi poſſet:cũ ipſo ĩperatore romano liceret ſibi colloq.Id primo nõ
acceptũ:ne excludi colloquio uiderẽtur ſocii:deĩde cũ haud abſiſteret petere:ex oĩum cõſilio romanus
ĩperator cum.A.Claudio p̃fecto & tribus tribunis militũ cæteris ſummotis ad extremũ littus ꝓceſſit.
Rex cũ duobus quos pridie adhibuerat:ĩ terrá ẽ egreſſus:ibi cũ aliquádiu ſecreto locuti eẽnt: quæ acta
ad ſuos Philippus rettulerit:mĩus compertũ eſt:Quintius hæc rettulit ad ſocios romanoꝝ: eũ cedere
tota Illyrici ora:ꝑfugas remittere:ac ſiq eẽnt captiui.Attalo naues:& cũ iis captos nauales ſocios: & rho
diis regionẽ:q̃ Pyrreá uocant reddere:Iaſo & Bargiliis nõ ceſſurũ:ætolis Pharſalũ Lariſſámqꝫ reddere.
Thebas nõ redere:achæis nõ Argis mõ:ſed ẽt Corintho ceſſurum:nulli oĩum placere partiũ:qbus ceſ/
ſurus aut nõ ceſſurus eſſet:deſtinatio plus.n.amitti ĩ iis quá acquiri:nec unq̃:niſi tota deduxiſſet Græ/
cia p̃ſidia:cauſas certaminũ deponere.Cũ hæc toto ex cõſilio certatim oẽs uociferarent:ad Philippum
quoqꝫ ꝓcul ſtantẽ uox ẽ ꝑlata:itaqꝫ a Quĩtio petit:ut rẽ totá ĩ poſteꝝ diẽ differret:ꝑfecto aut ꝑſuaſurũ
ſe:aut perſuaderi ſibi paſſurũ.littus athoniũ colloqo deſtinat:eo mature cõuentũ ẽ. Ibi Philippus prĩo
& Quĩtiũ & oẽs:q aderát:rogare ne ſpẽ pacis cõturbare uellẽt:poſtremo petere tp̃s:quos legatos romá

ad ſenatū mittere poſſet:aut his cōditionibus ſe pacē īpetraturū:aut quaſcūq; ſenatus dediſſet leges pa/
cis:acceptuꝝ.Id cæteris haudq̄q̄ placebat:nec.n.aliud:quā morā & dilationē ad colligēdas uires quæri.
Quītius ueꝝ id futuꝝ fuiſſe dicere: ſi æſtas & tp̄s reꝝ gerendaꝝ eēt:nūc hyeme īſtante : nihil amitti:
dato ſpatio ad legatos mittēdos:nā neq; ſine auctoritate ſenatus q̄cq̄ eoꝝ ratū fore:quæ cū rege ipſi pe/
pigiſſent:& explorari dū bello neceſſariā q̄etē ipſa hyems daret ſenatus auctoritatē poſſe.In hanc ſniam
& cæteri ſocioꝝ pricipes cōceſſerūt:īduciiſq; datis ī duos mēſes ipſos mittere ſingulos legatos ad ſena/
tum edocendū ne fraude regis caperet̄:placuit:additū īduciaꝝ pacto ut regia p̄ſidia Phocide ac Locride
extēplo deducerent̄:& ipſe Quītius cū ſocioꝝ legatis Aminādrū athamanū regē:utq; ſpeciē legationis
adiiceret.Quintū Fabiū:uxoris Quītii ſororis filius erat:&.Qu.Fuluiū:&.P.Claudiū miſit.Vt uētum
Romā eſt:prius ſocioꝝ legati:quam regis auditi ſunt:cæteꝝ eoꝝ oratio cōuiciis regis cōſumpta ē: mo
uerūt eo maxīe ſenatū demōſtrando maris terrarūq; eius regionis ſitū:ut oībus appareret:ſi Demetria
dem ī Theſſalia:Chalcidē ī Euboea:Corinthū ī Achaia rex teneret:nō poſſe liberā Græciā eē:& ipſum Cōpe/
Philippum nō cōtumelioſius:quā uerius cōpedes eas Græciæ appellare.Legati deīde regis ītromiſſi:q/ des græ
bus longiorē exorſis orationē:breuis īterrogatio ceſſurus:ne iis tribus urbibus eēt:ſermonē īcidit:cum ciæ
mandatū ſibi de his noīatim negarent q̄cq̄:ſic īfecta pace regii dimiſſi.Quītio liberꝝ arbitrium pacis ac
belli p̄miſſum.Quod ut ſatis apparuit nō tedere belli ſenatū:& ipe uictoriæ:quā pacis auidior:neq; col
loquiū poſtea Philippo dedit:neq; legationē aliā:quā quæ oī Græcia decedi nunciaret:admiſſuꝝ dixit.
Philippus cū acie decernendū uideret:& undiq; ad ſe cōtrahendas uires maxime de Achaiæ urbibus re
gionis ab ſe diuerſæ & magis tamen de Argis:quā de Corintho ſollicitus:optimū ratus Nabidi eā lace/
dæmonioꝝ tyranno uelut fiduciariā dare:ut uictori ſibi reſtitueret:ſiq̄d aduerſi accidiſſet:ipſe haberet.
Philocli:qui Corintho Argiſq; præerat:ſcribit:ut tyrānum ipſe conueniret.Philocles:p̄ter quā quod iā
ueniebat cū munere:adiicit ad pignus futuræ regis cū tyranno amicitiæ filias ſuas regem Nabidis filiis
matrimonio coniūgere uelle.Tyrānus primo negare aliter urbem eā ſe acceptuꝝ:niſi argiuorū ipſorū
decreto accerſitus ad auxiliū urbis eēt:deīde ut frequēti cōcione non aſp̄natos mō:ſed abominatos etiā Argiuo
nomē tyrāni audiuit:cām ſe ſpoliandi eos nactū ratus:traderet:ubi uellet:urbem Philocli ait. Sic nocte rū cala/
ignaris oībus acceptus ī urbē ē tyrānus:p̄ria luce occupat ſup̄iora oīa loca:portæq; clauſæ paucis princi mitas
pum tumultū īter primū elapſis: eoꝝ abſentiū direptæ fortūæ:p̄ſentibus aurū atq; argētū ablatū:pecu
niæ īpatæ īgētes:q nō cūctāter cōtulere:ſine cōtumelia & laceratiōe corporū ſunt dimiſſi:quos occuler̄
aut retrahere aliq̄d ſuſpicio fuit:ī ſeruilē modū lacerati atq; extorti.Cōciōe īde aduocata rogationē pro
mulgauit:unā de tabulis nouis:alterā de agro uiriti diuidēdo:duas faces nouātibus res ad plebē in opti/
mates accēdēdā.Poſteaq̄ ī poteſtate Nabidis argiuorū ciuitas erat:nihil eius memor tyrannus:a quo eā
ciuitatē & quā ī cōditionē accepiſſet:legatos Elatiā ad Quītiū:& Attalū Aeginæ hybernātē mittit: qui
nunciarēt Argos ī poteſtate ſua eē:eo ſi ueniret Quītius ad colloquiū:nō diffidere ſibi oīa cū eo cōuen/
tura.Quītius:ut eo quoq; p̄ſidio Philippū nudaret:cū annuiſſet ſe uēturū:mittit ad Attalū:ut ab Aegi/
na Sicyonē ſibi occurreret:ipſe ab Anticyra decē q̄nqueremibus:q̄s iis forte diebus.L.Quintius frater
eius adduxerat ex hybernis Corcyræ:Sicyonē trāſmiſit:iā ibi Attalus erat:q cū tyrāno ad romanū īpa/
torē nō romano ad tyrānū eūdū diceret:ī ſniam ſuā Quītiū traduxit:ne ī urbē ipſam Argos iret:haud
procul urbē.Hyecenica uocat̄:ī eo loco:ut cōgrederent̄:cōuenit.Quītius cū fratre tribunis militū pau
cis.Attalus cū regio comitatu.Nicoſtratus achæorū p̄tor cū auxiliaribus paucis uenit:tyrānū ibi cū oī/
bus copiis opperiētē īuenerūt:p̄greſſus armatus cū ſatellitibus armatis ē ī mediū fere īteriacentis cāpi:
inermis Quītius cū fratre & duobus tribunis militū īermibus:itē regii:p̄tor achæorū:& unus ex pur/
puratis latus cīgebāt.Initiū ſermōis ab excuſatiōe tyrāni ortū:q̄d armatus ipſe armatiſq; ſeptus cū iner
mes romanū īperatorē regemq; cerneret:ī colloquiū ueniſſet:neq;.n.ſe illos timere dixit:ſed exules ar/
giuorū.Inde ubi de cōditionibus amicitiæ cœptū agi ē:romanus duas poſtulare res: unā ut bellum cū
achæis finiret:alterā:ut aduerſus Philippū mitteret ſecū auxilia. Auxilia ſe miſſurum dixit: p̄ pace cum
achæis īduciæ īpetratæ:donec bellū cū Philippo finiret̄.De Argis quoq; diſceptatio ab Attalo rege eſt:
nata cū fraude Philoclis p̄ditā urbē ui ab eo teneri argueret:ille ab ipſis argiuis:ut ſe defenderet: accitū:
Concionē argiuorū rex poſtulabat:ut id ſciri poſſet:nec tyrānus abnuere:ſed deductis ex urbe p̄ſidiis li
berā cōcionē nō īmixtis lacedæmoniis declaraturā q̄d argiui uellēt:p̄beri debere dicebat rex: tyrannus
negauit deducturū.Hæc diſceptatio ſine exitu fuit:de colloquio diſceſſum:ſexcētis cretēſibus ab tyran
no datis romano īduciiſq; īter Nicoſtratū p̄torem achæorū & lacedæmoniorum tyrānum ī quattuor
menſes factis.Inde Quītius Corithum eſt profectus:& ad portam cum cretēſium cohorte acceſſit : ut
Philocli p̄fecto urbis tum appareret tyrānum a Philippo deſciſſe.Philocles & ipſe ad imperatorem ro/
manum ī colloquium uenit:hortātiq; ut extemplo trāſiret:urbemq; traderet:ita reſpōdit:ut diſtuliſſe
rem magis:quā negaſſe uideretur. A Corintho.Quītius Anticyram traiecit:īde fratre ad temptādum
acarnanū gentem miſit.Attalus ab Argis Sicyonem ē profectus:ibi & ciuitas nouis honoribus ueteres
regis honores auxit:& rex ad id quod ſacrū Apollinis agrum grādi quōdam pecunia redemerat:iis tū
quoq; ne ſine aliqua munificētia præteriret ciuitatem ſociā atq; amicā:decem talenta argenti dono de/
dit:& decēmillia medimnum frumēti:atq; ita Cēchreas ad naues rediit. Et Nabis firmato p̄ſidio Ar/ Nabi/
gis Lacedæmonem regreſſus:cum ipſe uiros ſpoliaſſet:ad fœminas ſpoliādas uxorem Argos remiſit: dis &
ea nunc ſingulas illuſtres:nūc ſimul plures genere īter ſe cunctas domū accerſendo blandiēdoq; ac mi/ uxoris
nando:non aurum modo iis:ſed & poſtremo ueſtem mūdumq; omnem muliebrē ademit. auaritia

Epitome Trigeſimi tertii libri qui non inuenitur: Quod non aduertētes plærīqꝫ primum huius decadis uolumen in duo diuiſere.

TITVS. Qu. Flaminius proconſul cū Philippo ad Cynocephalas ĩ Theſſālia acie uicto debellauit. L. Quĩtius Flaminius frater ꝓcōſulis acarnanes Leucade urbe: q̄ caput eſt Acarnaniæ: expugnata: ĩ deditionē accepit. Pax petēti Philippo Græciæ libertas data ē. Attalus a Thebis ob ſubitā inualitudinem trāſlatus deceſſit. G. Sēpronius Tuditanus p̄tor a celtiberis cum exercitu cæſus ē. L. Furius & Claudius Mar. con. boios & inſubres gallos ſubegerūt. Marcellus triūphauit. Annibal fruſtra ĩ Africa bellū molitus: & ob hoc romanis per epiſtolas aduerſæ factionis prĩcipum delatus: propter metum romanoꝝ: q legatos ad carthaginenſiū ſenatū de eo miſerāt: ꝓfugus ad Antiochū regē Syriæ ſe cōtulit bellū cōtra romanos parantē.

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO. LIBER QVARTVS.

INTER Bellorum magnorum aut uixdū finitorum aut ĩminētium curas ĩterceſſit res parua dictu: ſed quæ ſtudiis in magnū certamē exceſſerit M. Fundanius &. L. Valerius tribuni plebis ad plebem tulerūt de oppia lege abrogāda tulerāt eā. M. Oppius: &. T. Romuleius tribuni plebis. Qu. Fabio. T. Sempronio cōſulibus ĩmedio ardore punici belli: ne qua mulier plus ſemuncia auri haberet. neu ueſtimento uerſicolori uteret̃: neu iūcto uehiculo ĩ urbe oppidoue aut propius ĩde mille paſſus niſi ſacroꝝ publicoꝝ cauſa ueheret̃. M. &. T. Iunius & Brutus tribuni plebis legē oppiam tuebātur: neqꝫ eam ſe abrogari paſſuros aiebāt. Ad ſuadendum diſſuadēdumqꝫ multi nobiles ꝓdibāt: capitoliū turba hominū fauentiū aduerſantiumqꝫ legi cōplebatur. Matrōæ nulla nec auctoritate: nec uerecūdia: nec imperio uiroꝝ cōtineri limine poterāt: oēs uias urbis adituſqꝫ ĩ foꝝ obſidebant: uiros deſcēdētes ad foꝝ orantes: ut florēte republica: creſcente in dies priuata oīum fortuna: matronis quoqꝫ priſtinū ornatū reddi paterent̃: augebat̃ hæc frequētia mulieꝝ in dies: nā etiā ex oppidis cōciliabuliſqꝫ cōuenerant: iā & cōſules p̄toreſqꝫ & alios magiſtratus adire & rogare audebāt: cæteꝝ minime exorabilē alteꝝ utiqꝫ cōſulē. M. Portiū Catonē habebāt: q pro lege: q abrogabat̃: ita diſſeruit. Si ĩ ſua qſqꝫ noſtrū matrefamilias qrites ius & maieſtatē uiri retinere ĩſtituiſſet minus cū uniuerſis fœminis negotii haberemus: nūc domi uicta libertas nr̄a impotentia muliebri hic quoqꝫ ĩ foro obterit̃: & calcat̃: & qa ſingulas ſuſtinere nō potuimus: uniuerſas horremus. Eqdem fabulam & fictā rē ducebam eſſe uiroꝝ oē genus ĩ aliq̄ ĩſula coniuratione muliebri a ſtirpe ſublatum eē: ab nullo genere nō ſummū ꝑiculū eſt: ſi cœtus & cōcilia & ſecretas cōſultationes eē ſinas. Atqꝫ uix ſtatuere apud aīum meū poſſum: utrum peior ipſa res: an peiore exēplo agat̃: quorū alterū ad nos conſules reliquoſqꝫ magiſtratus: alterū ad uos qrites magis ꝑtinet: nā utrū e republica ſit nec ne id: qđ ad uos fertur: ueſtra exiſtimatio eſt: q ĩ ſuffragiū ituri eſtis: hæc cōſternatio muliebris ſiue ſua ſponte ſiue auctoribus uobis. M. Fundanio &. L. Valerio facta eſt haud dubie ad culpā magiſtratuū ꝑtinens: neſcio uobis tribunis an cōſulibus magis ſit deformis: uobis ſic fœminas ad cōcitādas tribunitias ſeditiōes iā adduxiſtis: nobis ſicut plebis quōdā: ſic nūc mulierū ſeceſſione leges accipiendæ ſunt. Eqdem nō ſine rubore quodam pauloante ꝑ mediū agmen mulierū ĩ forū ꝑueni: qđ niſi me uerecūdia ſingularū magis maieſtatis & pudoris: quā uniuerſarū tenuiſſet: ne cōpellatæ a cōſule uiderent̃: dixiſſem: q hic mos eſt ĩ publicū procurrendi & obſidēdi uias: & uiros alienos appellādi? iſtud ipſum ſuos quæqꝫ domi rogare nō potuiſtis? an blādiores ĩ publico quā ĩ priuato: & alienis quā ur̄is eſtis? q̄q ne domi qdem uos: ſi ſui iuris finibus matronas cōtineret pudor: q leges hic rogarent̃: abrogarēturue: curare decuit. Maiores qdem noſtri nullā ne priuatā qdē rē agere fœminas ſine auctore uoluerūt: ĩ manu eſſe parētū: fratrū: uirorū: nos ſi diis placet: iā rēpu. ēt capeſſere eas patimur: & foro quoqꝫ & cōcionibus & comitiis ĩmiſceri: qd. n. nūc aliud ꝑ uias & cōpita faciūt: quā qđ aliæ rogatiōes tribunorū plebis ſuadēt: aliæ legē abrogādā cenſent? datæ frænos ĩpotēti naturæ & ĩ domito aīali: deſperate ipſas modū licētiæ facturas: niſi uos faciatis: minimū hoc eorū eſt: q̄ iniquo aīo fœminæ ſibi: aut maioribus: aut legibus iniūctū patiunt̃: oīum rerū libertatē imo licentiā: ſi uera dicere uolumus: deſyderāt: qd. n. ſi hoc expugnauerīt: nō tēptabunt? Recenſete oīa muliebria iura: qbus licentiā earū alligauerint maiores nr̄i: per quæ q̄qꝫ ſubiecerint uiris: qbus omnibus cōſtrictas uix tamē continere poteſtis: qui ſi carpere ſingula & extorqueri & æquari ad extremum uiris patiemini: tolerabiles uobis eas fore creditis? extēplo ſimul pares eſſe cœperīt: ſuꝑiores erūt. At hercule neqđ nouū in eas roget̃: recuſant: nō ius: ſed iniuriam deprecātur: imo ut quā accepiſtis: iuſſiſtis ſuffragiis ueſtris legē: quā uſu tot annorū & experiēdo cōprobaſtis: hāc ut abrogetis: id eſt ut unam tollendo legē cæteras ĩfirmetis. Nulla lex ſatis cōmoda oībus eſt: id modo quærit̃: ſi maiori parti & in ſummā prodeſt: ſi qđ cuiq̄ priuatī officiet ius: id deſtruet: ac demoliet̃: qd attinebit uniuerſos rogare leges: quas mox abrogare: ĩ quos latæ ſunt: poſſint? Volo tamē audire: qd ſit: ꝓp qđ matronæ cōſternatæ ꝓcurrāt ĩ publicū: ac uix foro ſe & cōciōe abſtīeāt: ut captiui ab Annibale redimāt̃ parētes: uiri: liberi fratres earū: ꝓcul abeſt: abſitqꝫ: ſemꝑ talis fortūa reip. ſit: ſed tamē: cū fuit: negaſtis hoc piis p̄cibus earū.

Lex oppia

M. Portii Catonis oro

Audi catōiſ uerba ĩ muliebrē audaciā

Nulla lex ſatis cōmoda oībꝫ eſt

At non pietas nec ſolicitudo ꝓ ſuis:ſed religio cõgregauit eas:matrē idæã Peſſimõte ex Phrygia uenie/
tem accepturæ ſunt.Quid honeſtũ dictu ſaltē ſeditioni prætēdit̃ muliebri:ut auro & purpura fulgea/
mus:inqt:ut carpētis feſtis profeſtiſqꝫ diebus uelut triũphãtes de lege uicta & abrogata & captis & ere/
ptis ſuffragiis ueſtris ꝑ urbē uectemur ne ullus modus ſumptibus nec luxuriæ ſit.Sæpe me quærentē
de fœminaꝝ:ſæpe de uiroꝝ nec de priuatoꝝ modo:ſed ēt magiſtratuũ ſumptibus audiſtis : diuerſiſqꝫ
duobus uitiis auaricia & luxuria ciuitatē laborare:q̃ peſtes oĩa magna imperia euerterũt.Hæc ego quo
melior lætiorqꝫ ĩ dies fortuna reipu.ē:ĩperiumqꝫ creſcit:& iã ĩ græciam Aſiamqꝫ trãſcēdimus oĩbus li/
bidinum illecebris repletas:& regias ēt attractamus gazas:eo plus horreo ne illæ magis res nos ceperit
quã nos illas.Infeſta:mihi credite:ſigna ab Syracuſis illata ſunt huic urbi:iã nimis multos audio Corin
thi & Athenaꝝ ornamēta laudãtis mirãtiſqꝫ:& antefixa fictilia deoꝝ romanoꝝ ridētis : hos ego malo
propitios deos:ſed ita ſpero futuros:ſi ĩ ſuis manere ſedibus patiemur.Patrũ noſtroꝝ memoria ꝑ lega
tum Cyneã Pyrrhus nõ uiroꝝ modo:ſed ēt mulieꝝ aĩos donis tēptauit:nõdũ lex oppia ad coercēdam Varia legum capita
luxuriã muliebrē lata erat:tamē nulla accepit:quã cãm fuiſſe cēſetis:eadē fuit q̃ maioribus nr̃is nihil de
hac re lege ſanciēdi:nulla erat luxuria:q̃ coercereť:ſicut ante morbos neceſſe ē cognitos eē:quã remedia
eoꝝ:ſic & cupiditates prius natæ ſunt:quã leges:q̃ iis modũ facerēt.Quid legē liciniã excitauit de qngē
tis iugeribus:niſi ĩgens cupido agros cõtinuãdi:qd legē ciciam de donis & muneribus:niſi qa uectiga/
lis iã & ſtipēdiaria plebes eē ſenatui cœperat:Itaqꝫ minime miꝝ ē:nec oppiam:nec aliã ullã tũ legē deſy
deratã eē:q̃ modũ ſumptibus mulieꝝ faceret:cũ auꝝ & purpurã datã & oblatã ultro nõ accipiebant.Si
nunc cũ illis donis Cyneas urbē circũiret:ſtãtes ĩ publico ĩueniſſet eas q̃ accipent.Atqꝫ ego nõnullarum
cupiditatũ nec cãm qdē aut rationē inire poſſum:nã ut qđ alii liceat:tibi nõ licere:aliqd fortaſſe natura/
lis aut pudoris aut ĩdignationis habeat:ſic æquat oĩum cultũ:qđ unaqqꝫ ueſtrũ uereť:ne ĩ ſe cõſpiciať:
peſſimus quidē ē pudor uel parſimoniæ uel pauptatis:ſed utrũqꝫ lex uobis demit:cũ id qđ habere non
licet nõ habetis.Hãc ĩquit:ipſam exæquationē nõ fero illa locuples:cur nõ ĩſignis auro & purpura con
ſpicior:cur pauptas aliaꝝ ſub hac legis ſpecie latet:ut qđ habere non poſſunt:habituræ fuiſſe ſi liceret:
uideanť.Vultis hoc certamē uxoribus ueſtris iniicere qrites:ut diuites id habre uelĩt:qđ nulla alia poſ/
ſit:paupes ne ob hoc ipſum cõtemnãtur:ſupra uires:ſe extēdãt:næ ſimul pudere:qũo nõ oportet:cœ/
perit:pđ oportet:nõ pudebit:q̃ de ſuo poterit:parabit:q̃ nõ poterit:uiꝝ rogabit.Miſeꝝ illũ uirum : & q
exoratus:& q nõ exoratus erit:cũ qđ ipſe nõ dederit:datũ ab alio uidebit.Nunc uulgo alienos uiros ro/
gant:& qđ maius ē:legē & ſuffragia rogãt:& a qbuſdã ĩpetrãt aduerſus te:& rē tuã:& liberos tuos ĩexo
rabiles:ſimul lex modũ ſumptibus uxoris tuæ facere deſierit:tu nũq̃ facies.Nolite eodē loco exiſtimaŕ
quirites futurã rē:quo fuit:anteq̃ lex de hoc ferreť:& hoĩem ĩprobũ nõ accuſari tutius ē quã abſolui: &
luxuria nõ mota tolerabilior eēt:quã erit:nũc ĩpis uiculis ſolutis:ſicut feræ beſtiæ iritatæ deĩde emiſſæ.
Ego nullo mõ abrogandã legem oppiã cenſeo:uos qđ faxitis deos oẽs fortunare uelĩ.Poſt hæc tribuni
quoqꝫ plebis:q ſe ĩterceſſuros ꝓfeſſi erãt:cũ pauca ĩ eãdem ſnĩam adieciſſent:tũ.L.Valerius ꝓrogatiõe L.Valerii oratio
ab ſe ꝓmulgata ita diſſeruit.Si priuati tãtũmodo ad ſuadendũ diſſuadēdũqꝫ id qđ a nobis rogať:ꝓceſ/
ſiſſent:ego quoqꝫ:cũ ſatis dictũ ꝓ utraqꝫ pte exiſtimarē:tacitus ſuffragia ur̃a expectaſſem:nũc cũ uir gra
uiſſimus cõſul.M.Portius nõ auctoritate ſolũ:q̃ tacita ſatis momēti habuiſſet:ſed orõne ēt lõga & ac/
curata ĩſectatus ſit rogationē nr̃am:neceſſe ē paucis reſpõdere:q tamē plura uerba ĩ caſtigãdis matrõis:
quã ĩ rogatiõe nr̃a diſſuadenda cõſumpſit:& qdem ut ĩ dubio põeret:utrũ id:qđ rephenderet:matrõæ
ſua ſpõte:an nobis auctoribus feciſſent:rem deflendã nõ nos ĩ quos iecit magis hoc cõſul uerbotenus:
quã ut re ĩſimularet cœtũ & ſeditiões:& ĩterdũ ſeceſſiõem muliebrem appellauit:qđ matrõæ ĩ publicũ
nos rogaſſent:ut legem ĩ ſe datã ꝑ bellũ tꝑibus duris:ĩ pace & florēte ac beata rep.abrogetis.Verba ma/
gna:q̃ rei augendæ cã cõquiranť:& hæc & alia eſſe ſcio:&.M.Catõem oratorem nõ ſolũ grauē:ſed ĩter
dũ etiã trucem ſcimus oẽs cũ ĩgenio ſit mitis:Nã qđ tãdem noui matrõe fecerũt:qđ freqntes ĩ cã ad ſe
pertinente ĩ publicũ ꝓceſſerũt:nũq̃ ante hoc tꝑs ĩ publico apparuerũt:tuas aduerſus te origĩes reuoluã
accipe:quotiens id fecerĩt & qdem ſemꝑ bono publico.Iã a prĩcipio regnãte Romulo cũ capitolio a ſa/
binis capto medio ĩ foro ſignis collatis dimicareť:nõne ĩtercurſu matronaꝝ ĩter acies duas ꝑliũ ſedatũ
eſt:qd regibus exactis cũ Coriolano Martio duce legiões uolſcoꝝ caſtra ad quĩtũ lapidem poſuiſſent:
nõne id agmen:quo obruta hæc urbs eſſet:matrõæ auerterũt:iã urbe capta a gallis auꝝ:quo urbs re/
dempta ē: nempe matrõæ cõſenſu oĩum ĩ publicũ cõtulerũt:ꝓxĩo bello ne antiq̃ repetã:nõne & cũ pe
cunia opus fuit:uiduaꝝ pecũiæ adiuuerũt ærariũ:& cũ dii quoqꝫ noui ad opem ferendã dubiis rebus
accerſerenť:matrõæ uniuerſæ ad mare ꝓfectæ ſunt ad matrem idæã accipiendã:Diſſimiles:inqt: cau/
ſæ ſunt:nec mihi cauſas æq̃re ꝓpoſitũ eſt:nihil noui factũ purgare ſatis eſt.Cæteꝝ qđ ĩ rebus ad oẽs pa
riter uiros fœminaſqꝫ pertinentibus feciſſe eas nemo miratus eſt:ĩ cauſa proprie ad ipſas pertinente mi
ramur feciſſe:Quid aũt fecerunt:ſupbas mediuſſidius aures habemus:ſi cum domini ſeruoꝝ non fa/
ſtidiant p̃ces:nos rogari ab honeſtis fœminis ĩdignamur.Venio nũc ad id:de quo agitur:ĩ quo duplex Et legũ quoqꝫ aliqua mutabiles & mortales
conſulis oratio fuit:nã & legē ullã omnino abrogari eſt ĩdignatus:& eã præcipue legem : quæ luxuriæ
muliebris coercendæ cauſa lata eēt:& illa cõmunis pro legibus ſuis conſularis oratio eſt:& hæc aduer/
ſus luxuriam ſeueriſſimis moribus conueniebat:itaqꝫ periculum eſt:niſi quid in utraqꝫ re uani ſit:do/
cuerimus:nequis error uobis effundatur.Ego enim quēadmodum ex iis legibus:quæ nõ in tēpus ali/
quid: ſed perpetuæ utilitatis cauſa ĩ æternũ latæ ſunt:nullam abrogari debere fateor:niſi quã aut uſus
coarguit:aut ſtatus aliqs reipublicæ ĩutilem fecit:ſic quas tempora aliqua deſyderarunt leges:mortales:

ut ita dicam:& tẽporibus ipſis mutabiles eſſe uideo:quæ ĩ pace latæ ſunt:plærũq; bellũ abrogat.quæ in
bello pax:ut ĩ nauis adminiſtratione alia ĩ ſecũda:alia ĩ aduerſa tẽpeſtate uſui ſunt.Hæc cũ ita natura di/
ſtincta ſint:ex utro tandẽ genere ea lex eſſe uidet̃:quã abrogamus?Quia uetus regia lex ſimul cum ipſa
urbe nata:aut qđ ſecũdum ẽ a decẽuiris ad cõdenda iura creatis ĩ.xii.tabulis ſcripta:ſine qua cũ maiores
noſtri nõ exiſtimauerĩt decus matronale ſeruari poſſe nobis quoq; uerendũ ſit:ne cũ ea pudorẽ ſancti/
tatemq; fœminaꝝ abrogemus?Quis igitur neſciat nouã iſtã legẽ ẽẽ?Qu.Fabio &.T.Sempronio con/
ſulibus.xx.annis ante latam?ſine qua cũ ꝑ tot annos matronæ optimis moribus uixerint:qđ tandẽ:ne
abrogata ea effundãtur ad luxuriã:periculũ ẽ?nam ſi iſta lex aut ideo lata eẽt:ut finiret libidinem mulie
brem:uerendũ foret:ne abrogata incitaret.Cur ſit autẽ lata:ipſum indicauit tp̃s.Annibal ĩ Italia erat &
uictor ad Cãnas:iã Tarentũ:iam Arpos:iã Capuã habebat:ad urbẽ Romã admoturus exercitũ uidebat̃
defecerant ſocii:nõ milites in ſupplemẽtũ nõ ſocios nauales ad claſſem tuendã:nõ pecuniã ĩ ærario ha/
bebamus:ſerui ɋbus arma darẽt̃:ita ut pretiũ ꝓ iis bello ꝑfecto dominis ſoluerẽt̃:emebant̃:in eadẽ die
pecuniæ frumẽtũ & cætera:q̃ belli uſus poſtulabat:p̃bẽda publicani ſe cõducturos ꝓfeſſi erãt:ſeruos ad
remũ numero excẽſu cõſtituto cũ ſtipẽdio nr̃o dabamus:auꝝ & argẽtum omne a ſenatoribus eius rei
initio orto ĩ publicũ cõferebamus:uiduæ & pupilli pecunias ſuas ĩ ærariũ deferebãt:cautũ erat:quo ne
plus auri & argẽti facti:quo ne plus ſigna argẽti & æris domi haberemus.Tali tẽpore ĩ luxuria & orna/
tu matronæ occupatæ erãt:ut ad eã coercendã lex oppida deſyderata ſit:cũ ɋa Cereris ſacrificiũ lugenti/
bus oĩbus matronis ĩtermiſſum erat:ſenatus finiri luctum.xxx.diebus iuſſit.Cui nõ apparet miſeria&
inopia ciuitatis:& ɋa oĩum priuatoꝝ pecuniæ ĩ uſum publicũ uertẽdæ erant:iſtã legem ſcripſiſſe tãdiu
manſurã:q̃diu cã ſcribẽdæ legis mãſiſſet?Nã ſi q̃ tũc tp̃is cã decreuit ſenatus:aut populus iuſſit:ĩ perpe/
tuũ ſeruari oportet:cur pecunias reddimus priuatis?cur publica p̃ſenti pecunia locamus?cur ſerui:qui
militẽt:nõ emũtur?cur priuati nõ damus remiges:ſicut tũc dedimus.Oẽs alii ordĩes:oẽs hoĩes: muta/
tionẽ ĩ meliorẽ ſtatũ reipu.ſentiẽt:ad cõiuges tãtum noſtras pacis & tranqllitatis publicæ fructus nõ ꝑ/
ueniet?Purpura uiri utemur p̃textati ĩ magiſtratibus:ĩ ſacerdotiis:liberi nr̃i p̃textis purpura togis utẽ/
tur:magiſtratibus ĩ coloniis municipiiſq; togæ p̃textæ habẽdæ ius ẽ:nec id ut uiui ſolũ habeãt tãtũ iſi/
gne:ſed ẽt ut cũ eo cremẽt̃ mortui:fœminis dũtaxat uſum purpura ĩterdicemus?& cũ tibi uiro liceat
purpura ĩ ueſte ſtragula uti matrẽfamilias tuã purpureũ amiculũ habere nõ ſines?& equus tuus ſpecio
ſius ĩſtratus erit:quã uxor ueſtita?Sed ĩ purpura:q̃ terit̃:abſũmiturq;:nõ iniuſtã q̃dẽ:ſed aliq̃ tamẽ cãm
tenacitatis uideo:ĩ auro uero:ĩ quo p̃ter manus pretiũ nihil ĩtertrimẽti fit:q̃ malignitas ẽ?præſidiũ po/
tius in eo eſt ad priuatos & ad publicos uſus:ſicuti exp̃ti eſtis.Nullã æmulationẽ inter ſe ſingulaꝝ:q̃do
nulla haberet:eẽ aiebat:at hercule uniuerſis dolor & ĩdignatio ẽ:cũ ſocioꝝ latini noĩs uxoribus uident
ea cõceſſa ornamẽta:q̃ ſibi adẽpta ſint:cũ ĩſignes eas eſſe auro & purpura:cũ illas uehi ꝑ urbẽ ſe pedibus
ſeq:tãq̃ ĩ illaꝝ ciuitatibus nõ ĩ ſua ĩperiũ ſit.Viroꝝ hoc aĩos uulnerare poſſet:quid mulierculaꝝ cẽſetis:
quas ẽt parua mouẽt?Nõ mg̃ratus nec ſacerdotia:nec triumphi:nec ĩſignia:nec dona aut ſpolia bellica
his cõtigere poſſunt:mũdiciæ ornatus & cultus hæc fœminaꝝ ĩſignia ſunt:his gaudẽt:& gloriant̃:hũc
mundũ muliebrẽ appellauerũt maiores nr̃i.Quid aliud ĩ luctu q̃ purpurã atq; auꝝ deponũt?qd aliud
cũ eluxerũt:ſumũt?qd ĩ gratulationibus ſupplicatiõibuſq; niſi excellẽtiores ornatus adiiciũt.Scilicet ſi
legẽ oppiã abrogaueritis:nõ ueſtri arbitrii erit:ſiqd eius uetare uolueritis:qđ nũc lex uetat:minus fidæ
uxores ſorores ẽt ɋbuſdã ĩ manu erũt:nũq̃ ſaluis ſuis exuit̃ ſeruitus muliebris:& ipſæ libertatẽ:quã ui
duitas & orbitas facit:deteſtant̃.In ur̃o arbitrio ſuũ ornatũ:quã ĩ legis malũt eẽ:& uos ĩ manu & tutela
nõ ĩ ſeruitio debetis habere eas:& malle p̃res uos aut uiros:q̃ domĩos dici.Inuidioſis noĩbꝰ utebat̃ mõ
cõſul ſeditionẽ muliebrẽ & ſeceſſionẽ appellãdo:id.n.p̃iculũ ẽ:ne ſacꝝ mõtẽ ſicut quõdã irata plebs aut
auẽtinũ capiãt.Patiẽdũ huic ĩfirmitati ẽ:q̃dcũq; uos cẽſueritis:quo plus poteſtis:eo mod̃ratius ĩpio uti debetis.

Legis oppiæ abrogatio

Hæc cũ cõtralegẽ proq; lege dicta eẽnt:aliq̃to maior frequẽtia mulieꝝ poſtero die ſeſe ĩ pu/
blicũ effudit:unoq; agmĩe oẽs tribunoꝝ ianuas obſederũt:q collegaꝝ orõni ĩtercedebãt:nec ante abſti
terũt:quã remiſſa ĩterceſſio a tribunis ẽ:nulla deĩde dubitatio fuit:qn oẽs tribus legẽ abrogarẽt:annis
xx.poſt abrogata ẽ:quã lata.M.Portius cõſul poſteaq̃ abrogata ẽ oppia lex extẽplo.xxv.nauibus longis
quaꝝ qnq; ſocioꝝ erãt:ad Lunæ portũ ꝓfectus:eodẽ exercitu cõuenire iuſſo:& edicto ꝑ orã maritimã
miſſo:nauibus oĩs generis cõtractis a Luna ꝓficiſcẽs edixit:ut ad portũ Pyrenen ſeq̃rẽtur:ĩde ſe frequẽ
ti claſſe.ad hoſtes ituꝝ:p̃teruecti liguſtinos mõtes ſinũq; gallicũ:ad diẽ:q̃ edixerat:cõuenerũt:ĩde Rho/
dam uẽtũ:& p̃ſidiũ hiſpanoꝝ:qđ ĩ caſtello erat:ui deiectũ:ab Rhoda ſecũdo uẽto Emporias ꝑuẽtũ:ibi

Emporiæ

copiæ oẽs p̃ter ſocios nauales ĩ terrã expoſitæ.Iã tũc Emporiæ duo oppida erãt muro diuiſa:unũ græ/
ci habebãt a Phocea:unde & maſſiliẽſes oriũdi:alteꝝ hiſpani:ſed grecũ oppidum ĩ mare expoſitum to
tum orbẽ muri minus quadrĩgẽtos paſſus patẽtem habebat:hiſpanis retractior a mari triũmilliũ paſ/
ſuum ĩ circuitu murus erat:tertium genus romani coloni ab diuo Cæſare poſt deuictos Põpeii liberos
allecti:nũc ĩ corpus unum cõfuſi oẽs:hiſpanis prius poſtremo & græcis ĩ ciuitatẽ romanã aſcitis.Mira/
retur:quis cũ cerneret aperto mari ab altera parte:ab altera hiſpanis tã fera & bellicoſa gente obiectis:q̃
res eos tutaretur:diſciplina erat:cuſtos ĩfirmitatis:quã ĩter ualidiores optime timor cõtinet.Partẽ mu/
ri uerſam ĩ agros egregie munitã habebãt:una tãtum in eã regionẽ porta ĩpoſita:cuius uel aſſiduus cu/
ſtos aliqs ex magiſtratibus erat:nocte pars tertia ciuiũ ĩ muris excubabat:neq; moris tantũ aut legis cã:
ſed q̃ta:ſi hoſtis ad portas eſſent:obſeruabãt uigilias:& circũibant cura:hiſpanum neminem in urbem
recipiebãt:ne ipſi q̃dẽ temere urbe excedebãt:ad mare patebat oĩbus exitus.Porta ad hiſpanoꝝ oppidũ

uerſa nunq̃ niſi freq̄̃tes:pars tertia fere:cuius ꝓxia noctæ uigiliæ ī mūris fuerát egrediebant̃:cã exeū/
di hæc erat:cõmertio eoꝝ hiſpāi īprudétes maris gaudebát:mercariq; & ipſi ea:q̃ externa nauibus īue/
herent̃:& agroꝝ exigere fructus uolebát:huius mutui uſus deſyderiū:ut hiſpana urbs græcis pateret:
faciebat.Erát ét eo tutiores:qđ ſub umbra romanæ amicitiæ latebát:quã ſicut minoribus uiribus quã
maſſilieſes:ita pari colebát fide:tūc quoq; cõſulé exercitūq; comiter ac benigne acceperunt. Paucos ibi
moratus dies Cato dū exploraret:ubi & q̃tæ hoſtiū copiæ eént:ut ne mora qdé ſegnis eét:oé id tp̄s exer
cendis militibus cõſumpſit.Id erat forte tp̄s anni:ut frumétū ī areis haberét:itaq; redéptoribus uetitis
frumétū parare ac Romã dimiſſis:bellū:īquit:ſeipſum alet:ꝓfectus ab Emporiis agros hoſtiū urit:ua
ſtatq;:oīa fuga & terrore cõplet.Eodé tépore Veluio decedenti ex ulteriore hiſpania cū p̄ſidio ſex milliū
dato ab Ap.Claudio p̄tore:celtiberi agmine ingéti ad oppidū Iliturgim occurrerūt.xx.millia armatoꝝ
fuiſſe Valerius ſcribit.xii.millia ex iis cæſa:oppidū Iliturgim receptū:& puberes oīs īterfectos:íde ad ca
ſtra Catonis Heluius peruenit:& quia tuta iam ab hoſtibus regio erat:præſidio ī ulterioré Hiſpaniam
remiſſo Romam eſt profectus:& ob rem feliciter geſtam ouans urbem eſt ingreſſus:argenti infecti tu
lit in ærarium quattuordecimillia pondo ſeptingentatriginta duo & ſignati bigatoꝝ.xvii.millia.xxiii.
& oſcéſis argéti.cxx.millia.cccc.xxxviii.cauſa negati triūphi fuit:qđ alieno auſpicio & in aliena ꝓuincia
pugnaſſet.Cæterum biennio poſt redierat:cum prouincia quoq; ſucceſſori Minutio tradita annum ſe
quentem retentus ibi longo & graui fuiſſet morbo:itaq; duobus modo menſibus ante Heluius ouans
urbem eſt ingreſſus: quam ſucceſſor eius.Qu. Minutius triumpharet: hic quoq; tulit argenti pon/
do:trigintaquattuor millia: octingenta bigatorum. lxxviii.millia:& oſcenſis argenti.cc.lxxviii.millia.

Celtiberi cum bellum

In Hiſpania iterim cõſul haud ꝓcul Emporiis caſtra habebat:eo legati tres ad ilergetū regulo Bili/
ſtagæ:ī q̄bus unus filius eius erat:cõuenerūt:querétes:caſtella ſua oppugnari:nec ſpem ullá eé reſiſtédi:
niſi p̄ſidiū romani miſiſſent:qnamillia militū ſatis eé:nec hoſtes ſi tãta manus ueniſſet:mãſuros.Ad ea
conſul moueri qdé ſe uel ꝑiculo eoꝝ uel metu dicere:ſed ſibi nequaq̃ tãtū copiaꝝ eſſe:ut cū magna uis
hoſtiū haud ꝓcul abſit:cū qua mox ſignis collatis dimicãdū ſibi ī dies expectet:diuidédo exercitū míue
re tuto uires poſſet.Legati ubi hoc audierūt:flentes ad genua conſulis prouoluunt̃:orát:ne ſe ī rebus tã
trepidis deſerat:quo.n.ſe repulſos ab romanis ituros?nullos ſe ſocios nihil uſq̃ ī terris aliud ſpei habeꝛ
potuiſſe ſe extra id periculū eé:ſi decedere fide:ſi cõiurare cū cæteris uoluiſſent:nullis minis:nullis ꝑicu
lis ſemotos ſperátes ſatis opis & auxilii ſibi ī romãis eé:id ſi nullū ſit:ſi ſibi a cõſule neget̃: deos hoíeſq;
ſe teſtes facere:īuitos & coactos ſe ne eadé:q̃ ſagūtini paſſi ſunt:patiãtur defecturos:& cū cæteris potius
hiſpanis q̃ ſolos ꝑituros eé:& illo qdé die ſic ſine reſpõſo dimiſſi.Cõſulé nocte:q̃ inſecuta é:anceps cura
agitare:nolle deſerere ſocios:nolle minuere exercitū:qđ aut horã ſibi ad dimicãdū:aut ī dimicãdo ꝑicu
lum afferre poſſet:ſtat ſn̄ia nõ minuere copias:ne qd iterim hoſtes īferát ignominiæ ſociis ſpé ꝓ re oſté
dendã cẽſet:ſæpe uana ꝓ ueris maxíe ī bello ualuiſſe:& credété ſe aliqd auxilii habere:peride atq; habe/
ret ipſi fiducia & ſperádo atq; audédo ſeruatū.Poſtero die legatis reſpõdit:q̃q̃ uereat̃:ne ſuas uires aliis
eas cõmodãdo minuat:tamé illoꝝ ſe tp̄is ac ꝑiculi magis:q̃ ſui rationé habere:denūciari militum parti
tertiæ ex oībus cohortibus iubet:ut cybū qué ī naues īponãt:mature coquãt:naueſq; ī dié tertiū expe/
diri iuſſit:duos ex legatis Biliſtagi atq; ilergetibus nūciare ea iubet:filiū reguli comiter habédo & mu/
neribus apud ſe retinet.Legati nõ ante ꝓfecti:quã īpoſitos ī naues milites uiderunt:id ꝓ haud dubio iã
nunciátes nõ ſuos modo:ſed ét hoſtes fama romãi auxilii aduétantis ípleuerūt.Cõſul ubi ſatis qđ ī ſpé
fuit:oſtétatū é:reuocari ex nauibus milites iubet:ipſe cū iã id tp̄s anni appeteret:quo geri res poſſent: ca
ſtra hyberna mille paſſuū ab Emporiis poſuit:íde ꝑ occaſiões nūc hac parte nūc illa modico p̄ſidio ca/
ſtris relicto p̄datū milites ī hoſtiū agros educebat:nocte ferme ꝓficiſcebant̃:ut & q̃lõgiſſime a caſtris ꝓ
cederét:& íopinátes opprimerét:& exercebat ea res nouos milites: & hoſtiū magna uix excipiebatur:
nec iã egredi extra muniméta caſtelloꝝ audebát.Vbi ſatis admodū & ſuoꝝ & hoſtiū aíos é exptus:cõ/
uocari tribunos p̄fectoſq; & eqtes oés & céturiões iuſſit.Tépus:inqt:qđ ſæpe optaſtis:uenit:quo uobis
poteſtas fieret uirtuté ueſtrã oſtédédi:adhuc p̄donū magis:q̃ bellantiū militaſtis moré:nunc iuſtã pu/
gna hoſtes cū hoſtibus cõſeratis manus:nõ agros íde populari:ſed urbiū opes haurire licebit.Patres no
ſtri cū ī Hiſpania carthaginéſiū & īpatores ibi & exercitus eént:ipſi nullū īperatoré: nullos ī ea milites
haberét:tamé addere hoc ī fœdere uoluerūt:ut īperii ſui iberus fluuius eét finis:nunc cū duo p̄tores:cū
cõſul:cū tres exercitus romãi Hiſpaniã obtineãt:& carthaginéſiū iã ꝓpe.x.annis nemo ī his ꝓuīciis ſit:
impiū nobis citra ibeꝝ amiſſum é:hoc armis & uirtute recupetis:oportet:& nationé rebellanté magis
temere:q̃ cõſtanter bellanté:iugū:quo ſe exuit:accipe rurſus cogatis.In hūc modū maxime adhortatus
pronunciat ſe nocte ad caſtra hoſtiū ductuꝝ:ita ad corpora curãda dimiſſi:nocte media: cum auſpicio
operã dediſſet:ꝓfectus:ut locū:qué uellet:priuſq̃ hoſtes ſentirent:caperet:p̄ter caſtra hoſtiū circūducit:
& prima luce acie īſtructa ſub ipſum uallū tres cohortes mittit.Mirátes barbari a tergo apparuiſſe ro/
manū diſcurrere ipſi ad arma:iterim cõſul apud ſuos.Nuſq̃:niſi ī uirtute ſpes é milites:iqt:& ego ſedu/
lo:ne eét:feci:īter caſtra noſtra & nos medii hoſtes:& ab tergo hoſtiū ager é:qđ pulcherrimū idé tutiſſi
mum é:ī uirtute ſpem poſitã habere.Sub hæc cohortes recipi iubet:ut barbaros ſimulatiõe fugæ edu/
ceret:id qđ crediderat:euenit:ꝑtimuiſſe & cedere rati romãos porta erūpūt:& q̃tū īter caſtra ſua:& ho
ſtium aciem relictū erat loci:armatis cõplent:dū trepidãt acie īſtruenda conſul iam paratis ordinatiſq;
omnibus incõpoſitos aggreditur:eqtes prios ab utroq; cornu in pugnã educit:ſed in dextero extemplo
pulſi:cedéteſq; trepidi etiã pediti terroré ītulere.Quod ubi uidit cõſul:duas cohortes delectas ab dexte/

Oſca urbs hiſpaniæ eſt

Cur nõ ī dié potius

Att.Catonis ſtratagema

ro latere hoſtiū circūduci iubet:& ab tergo ad eos tēderet:priuſq̄ concurrerēt peditū acies:is terror obiectus hoſti rē metu romanoꝝ eqtum inclinatā æquit:tamē adeo turbati erāt dexteræ alæ:eqtes : peditesq;:ut quoſdā cōſul manu ipſe rephēderit uerteritq; i hoſtē:& qdiu miſſilibus pugnatū ē : anceps pugna erat:& iā ab dextera parte:unde terror & fuga cœperat:ægre romāus reſiſtebat:a ſiniſtro cornu & ab fronte urgebanť barbari:& cohortes ab tergo inſtantes pauidæ reſpiciebāt:& emiſſis ſoli ferreis falaricisq; gladios ſtrinxerūt:tū uelut redintegrata ē pugna:nō ceſi ictibus ꝑcul ex improuiſo uulnerabantur:ſed pede collato tota ī uirtute ac uiribus ſpes erat.Feſſos iā ſuos cōſul ex ſcda acie ſubſidiariis cohortibus in pugnā inductis accēdit:noua acies facta:ītegri recentibus tælis fatigatos adorti hoſtes primum acri īpetu uelut cuneo ꝑpulerunt:deīde diſſipatos in fugā auerterūt:effuſos ꝑ agros curſu repetebantur. Vbi oīa fuga cōpleta uidit Cato:ipſe ad ſcdam legionem:q̄ in pſidio poſita erat:reuehitur: & ſigna præ ſe ferri:plenoq; gradu ad caſtra hoſtiū oppugnanda ſuccedere iubet:ſiqs extra ordinē auidus ꝑcurrit:& ipſe iter eqtes īparo ꝑcutit:& tribunos cēturioneſq; caſtigare iubet.Iā caſtra oppugnabātur:ſaxiſq; & fuſtibus & oī genere tæloꝝ ſūmouebanť a uallo romāi:ubi recens admota legio eſt:tū & oppugnantibus aīus creuit:& infenſius hoſtes ꝑ uallo pugnabant.Conſul oīa oculis pluſtrat:ut q̄ minima ui reſiſtit̃:ea parte irrūpat:ad ſiniſtrā portā infreqntes uidet:eo ſcdæ legionis principes haſtatoſq; īducit.Non ſuſtinuit impetum eoꝝ ſtatio:q̄ portæ appoſita erat:& cæteri poſteaq̄ intra uallum hoſtes uidēt:ipſi caſtris exutis ſigna armaq; abiiciunt:cæduntur in portis ſuometipſi agmine ī arto hærentes: ſecundani terga

Barbarorum cædes

hoſtium cædunt:cæteri caſtra diripiūt.Valerius Antias ſupra.xl.millia hoſtiū cæſa eo die ſcribit . Cato ipſe haud ſane detrectator laudū ſuaꝝ multos cæſos ait:numerū non ſcribit.Nihil deinde a uictoria ceſſatū:cū receptui ſigno dato ſuos ſpoliis honuſtos in caſtra reduxiſſet:paucis horis noctis ad qetem datis ad ꝓdandum ī agros duxit.Effuſius ut ſparſis hoſtibus fuga ꝓdati ſunt:q̄ res nō minus q̄ pugna pridie aduerſa emporitanos hiſpanos accolaſq; eorū in deditionē cōpulit:multi & aliarū ciuitatum.q Emporias ꝓfugerāt:dediderūt ſe:quos oīs appellatos benigne domos dimiſit. Confeſtim īde caſtra mouit & q̄cunq; incedebat agmen:legati dedentium ciuitates ſuas occurrebant:& cum Tarraconem uenit: iā omnis cis iberum Hiſpania ꝑdomita erat:captiuiq; & romani & ſocium ac latini nominis uariis caſibus ī Hiſpania oppſſi domū conſulis a barbaris reducebantur.Fama deinde uulgať : cōſulē ī Turdetaniam exercitum ducturū:& ad deuios montanos ꝑfecturū ēt falſo ꝑlatum ē. Ad hunc uanū & ſine auctore ullo rumorem bergiſtanorū ciuitates ſeptem:& aliquot caſtella defecerunt:eos deducto exercitu compulſos ne memorando ꝓlio in poteſtatē redegit.Haud ita multo poſt idem regreſſo Tarraconē cōſulē:prius quam inde quoq; ꝓcederet:defecerunt.Iterū ſubacti:ſed non eadem uenia uictis fuit:ſub corona ueniere omnes:ne ſæpius pacem ſollicitarent.Interim Publius Manlius ꝑtor exercitu uetere a.Q. Minutio:cui ſucceſſerat accepto:adiuncto & a.P.Claudio Nerone ex ulteriore Hiſpania uetere itē exercitu in Turdetaniā ꝓficiſcit̃.Omniū hiſpanorū maxīe imbelles habenť: turdetani:fræti tamen multitudine ſua obuiā ierunt agmini romano:Eques imiſſus turbauit extēplo acies eorum: pedeſtre ꝓlium nullius ferme certaminis fuit:milites ueteres ꝑiti hoſtiū belliq; haud dubiā pugnam fecerūt.Nec tamē ea pugna debellatū eſt.x.millia celtiberum mercede turduli conducunt:alieniſq; armis parabant bellū: Conſul interim rebellione bergiſtanorū ictus cæteras quoq; ciuitates ratus ꝑ occaſionē idem facturas: arma omnibus cis iberū hiſpanis ademit:quā rem adeo ægre paſſi:ut multi mortem ſibimetipſis cōſciſcerent:ferox gens nullā uitā rati ſine armis eſſe.Qđ ubi conſuli nunciatū ē:ſenatores oīum ciuitatū ad

Atř.hiſpanoꝝ ferociā

ſe uocari iuſſit:atq; iis.Nō noſtra:inqt:magis q̄ uſa refert uos nō rebellare:ſiqdem in maiore hiſpanoꝝ malo q̄ exercitus romāi labore ſemꝑ adhuc factū ē:id ut ne fiat:uno modo cauendum arbitror poſſe:ſi effectum erit:ne poſſitis rebellare:uolo id q̄molliſſima uia conſeq:uos quoq; in ea re conſilio me adiuuare:nullum libentius ſequar:q̄ qđ uoſmetipſi attuleritis.Tacentibus ſpatium ſe ad deliberandum dierum paucorum dare dixit:cum reuocati ſcdo quoq; cōſilio tacuiſſent:uno die muris omnium dirutis ad eos:q nondum parebant:ꝓfectus ut in qq; regionem uenerat:omnes: q circūincolebant:populos in deditionē accepit.Segeſtiā tantū grauem atq; opulentā ciuitatē uineis & pluteis cepit.Eo maiorē habebat difficultatē in ſubigēdis hoſtibus:q̄ q primi uenerāt ī Hiſpaniā:qđ ad illos tædio ipii carthagineſiū

Exéplū īpatoriæ uirtutis in catone

hiſpāi deficiebāt: huic ex uſurpata libertate ī ſeruitutē uelut aſſerēdi erāt.Et ita mota oīa accepit:ut alii in armis eēnt:alii obſidiōe ad defectionē cogerenť:nec niſi ī tpe ſubuētū foret:ultra ſuſtētaturi fuerint. Sed ī cōſule ea uis aī atq; īgenii fuit:ut oīa maxīa minimaq; ꝑ ſe adiret:atq; ageret:nec cogitaret modo imparetq;:q̄ ī rē eēnt:ſed plæraq; ipſe trāſigeret:nec ī quēq̄ oīum grauius ſeueriuſq; q̄ ī ſemetipſum imperiū exerceret:parſimōia & uigiliis & labore cū ultimis militū certaret:nec qcq̄ in exercitu ſuo ꝑcipui pter honorē atq; īpiū haberet.Difficilius bellū ī Turdetania ꝑtori romāo.P.Mālio celtiberi mercede exciti ab hoſtibꝰ:ſicut āte dictū ē:faciebāt:itaq; eo cōſul accerſitus lrīs ꝑtoris legiōes duxit.Vbi eo uenit:caſtra ſeparati celtiberi & turdetani habebāt:cū turdetāis extēplo leuia ꝓlia icurſantes ſtatiōes eoꝝ romāi faciebāt:ſempq; uictores ex q̄uis temere cœpto certamīe abibāt. Ad celtiberos ī colloqū tribūos militū ire cōſul:atq; iis triū cōdicionū electionē ferre iubet:primā ſi trāſire ad romāos uelit:& duplex ſtipēdiū accipe:q̄ q̄tū a turdetāis pepigiſſent:alterā:ſi domos abire publica fide accepta nihil eā rē noxiæ futurā: quod hoſtibus ſe romanoꝝ iūxiſſent:tertiā:ſi utiq; bellū placeat:diē locūq; cōſtituāt:ubi ſecū armis decernāt. A celtiberis dies ad cōſultādū petita:cōciliū īmixtis turdetāis hītū magno cū tumultu:eo minus decerni qcq̄ potuit:cū īcertū bellū an pax cū celtibis eēt:cōmeatus tñ hađ ſecus q̄ ī pace ex agris caſtelliſq; hoſtiū romāi portabāt:deīde ſæpe mūimēta eoꝝ uelut cōi pacto cōmertio ꝓuatis īduciis ingredientes.

Conſul ubi hoſtes ad pugnā elicere neq̄d:primū ꝑdatū ſub ſignis aliquot expeditas cohortes ī agrū īte/
græ regiōis ducit:deīde audito Secūtiæ celtiberū oīs ſarcinas īpedimētaq; relicta eo ꝑgit ducere ad op/
pugnādū:Poſteaq̄ nulla mouētur re:ꝓſoluto ſtipēdio nō ſuis modo:ſed ēt ꝓtoris militibus:relictoq; oī
exercitu ī caſtris ꝓtoris:ipſe cū ſeptē cohortibus ad iberꝝ ē regreſſus.Ea tā exigua manu oppida aliquot
cepit:defecere ad eū ſedetani:auxetani:ſueſſetani.Lacetanos deuiā & ſiluestrā gētē cū īſita feritas cōtine/
bat ī armis:tū cōſciētia dū cōſul exercituſq; turdulo bello ē occupatus depopulatoꝝ ſubitis īcurſionibꝫ
ſocioꝝ.Igit̃ ad oppidū eoꝝ oppugnādū cōſul ducit nō romanas modo cohortes:ſed & iuuētutē ēt me
rito īfenſoꝝ iis ſocioꝝ.Oppidū longū ī altitudinē haudq̄q̄ tantūdē patens habebat:quadringētos inde
ferme paſſus cōſtituit ſigna:ibidē lectaꝝ cohortiū ſtationē relīquēs ꝑcepit iis:ne ſe ex eo loco ante mo/
uerēt:quā ipſe ad eos ueniſſet:cæteras copias ad ulteriorē partē urbis circūducit:maximū ex oībus auxi
liis numeꝝ ſueſſetanæ iuuētutis habebat:eos ad muꝝ oppugnādū ſubire iubet.Quorum ubi arma ſi/
gnaq; lacetani cognouere:memores quā ſæpe ī agro eoꝝ īpune ꝓſultaſſent:quotiēs ipſos ſignis collatis
ſudiſſent:fugaſſentq;:patefacta repēte porta uniuerſi ī eos erūpūt.Vix clamorē eoꝝ nedū īpetū ſueſſeta
ni tulere:q̄d poſteaq̄ futuꝝ:ut ratus erat:cōſul fieri ēt uidit:equo citato ſubter muꝝ hoſtium ad cohor
tes aduehit̃:atq; eas arreptas effuſis oībus ad ſequēdos ſueſſetanos:q̄ ſilētiū ac ſolitudo erat:ī urbē ducit
priuſq; oīa cepit:quā ſe recipent lacetani:mox ipſos nihil ꝓter arma habētes ī deditionē accepit.Confe/
ſtim īde uictor ad Rhegiū ducit Caſtrum:receptaculū id maxīe ꝑdonū erat:& inde īcurſiones in agros
pacatos ꝓuīciæ eius fiebāt:traſſudit īde ad conſulē prīceps uergeſtanus:& purgare ſe ac populares cœ/
pit:non eē ī manu ipſis rēpu.ꝑdones receptos totū ſuæ poteſtatis id Caſtrum feciſſe.Cōſul eū domum
redire:cōficta aliqua ꝓbabili cur abfuiſſet cā:iuſſit:cū ſe muros ſubiſſe cerneret:ītētoſq; ꝑdones ad tuen
da mœnia eē:tū uti cū ſuæ factionis hoībns meminiſſent arcē occupare:Id uti ꝑceperat:factū:repēte an
ceps terror hīc muros abſcēdentibus romanis:illinc arce capta barbaros circunuaſit.Huius potius loci
conſul eos:q arcē tenuerāt:liberos eē cū cognatis ſuaq; habere iuſſit:uergeſtanos cæteroſq; quæſtori:ut
uænderet:īpauit:de prædonibus ſuppliciū ſumpſit.Pacata prouīcia uectigalia magna īſtituit ex ferra/
riis argētariiſq;:q̄bus tū inſtitutis locupletior ī dies ꝓuīcia fuit.Ob has res geſtas ſupplicationē ī triduū
patres decreuerūt.Eadē æſtate alter cōſul Valerius Flaccus ī Gallia cū boioꝝ manu ꝑꝑ litanam ſiluā ſi
gnis collatis ſecūdo ꝓlio conflixit:octomillia galloꝝ cæſa tradūtur:cæteri omnes ī uicos ſuos atq; agroſ
dilapſi.Conſul reliquū æſtatis circa padū Placentiæ & Cremonæ exercitum habuit:reſtituitq;: quæ in
iis oppipis bello diruta fuerant.Cū hic ſtatus reꝝ in Italia Hiſpaniaq; eſſet.T.Quītius ī Græcia ita hy/
bernis actis:ut exceptis ætolis:q̄bus nec pro ſpe uictoriæ præmia cōtigerāt:nec diu q̄es placere poterat:
uniuerſa Græcia ſimul pacis libertatiſq; ꝑfruens bonis egregie ſtatu ſuo gauderet:nec magis ī bello uir
tutē romani ducis:quā ī uictoria tēperātiā iuſticiāq;& moderationē miraret̃:ſenatuſcōſultū:quo bellū
aduerſus Nabin lacedæmoniū decretū erat:affert̃.Quo lecto Quītius cōuentū Corīthum oīum ſocia
rum ciuitatū legationibus in diē certam edicit:ad quā ubi frequētes undiq; prīcipes cōuenerunt : ita ut
in ea ne ætoli quidē abeſſent:tali oratiōe ē uſus.Bellū aduerſus Philippū nō magis cōmuni aīo cōſilioq;
romani & græci geſſerūt:quā utriq; ſuas cauſas belli habuerunt:nā & romanoꝝ amicitiā nūc Cartha/
ginēſes hoſtes eorū iuuando:nūc hic ſociis noſtris oppugnādis uiolauerat:& ī uos talis fuit:ut uobis ēt:
ſi noſtrarū obliuiſceremur iniuriarū:ueſtræ iniuriæ ſatis digna cā belli fuerit.Hodierna cōſultatio tota
ex uobis pēdet:refero.n.ad uos utrū Argos:ſicut ſcitis ipſi ab Nabide occupatos pati uelitis ſub dicione
eius eē:an æquum cēſeatis nobiliſſimā uetuſtiſſimāq; ciuitatē in media Græcia ſitam repeti in liberta/
tem:& eodē ſtatu quo cæteras urbes Pelopōſi & Græciæ eē.Hæc conſultatio:ut uidetis:tota de re ꝑti/
nente ad uos ē:romanos nihil cōtingit:niſi quatenus libertatis Græciæ unius ciuitatis ſeruitus nō ple/
nam nec integram gloriam eē ſinit:cæteꝝ ſi uos nec cura eius ciuitatis:nec exēplū:nec ꝑiculum mouet:
ne ſerpat latius contagio eius mali:nos æqui boniq; facimus:de hac re uos cōſulo:ſtaturus eo quod plu
res cēſueritis.Poſt orationē romani impatoris ꝑcēleri alioꝝ ſnīæ cœptæ ſunt.Cū legatus atheniēſiū:q̄/
tum poterat:gratiis agēdis romanoꝝ in Græciā merita extuliſſet: īploratos auxiliū aduerſus Philippū
tuliſſe opē:nō rogatos ultro aduerſus tyrānū Nabin afferre auxiliū:īdignatuſq; eēt hæc tāta merita ſer
monibus tamē aliquoꝝ carpi futura calumniantiū:cū fateri ꝑtius ꝓteritorū gratiā deberēt:apparebat
incēſos ætolos.Igitur Alexander princeps gētis inuectis primum in athenienſes.qui libertatis quondā
duces & auctores aſſentationis propriæ gratia communē cauſam proderent:quæſtus deinde ē achæos
Philippi quondam milites:poſtremum ab inclinata fortuna eius tranſfugas:& Corinthum recepiſſe:
& id agere ut Argos habeant:ætolos primos hoſtes Philippi ſemper ſocios romanorum pactos ī fœ/
dere ſuas urbes agroſq; fore deuicto Philippo fraudari Echineo & Pharſalo:inſimulauit fraudis roma
nos:q̄d uano titulo libertatis oſtentato Chalcidem & Demetriadem præſidiis tenerent:q Philippo cū/
ctanti deducere inde præſidia obiicere ſemper ſoliti ſunt:nunquā donec Demetrias Chalciſq; & Corī/
thus tenerentur:liberā Græciā fore.Poſtremo q remanendi ī Græcia retinēdiq; exercitus Argos:& Na
bin cauſam facerent:deportarent legioges ī Italiā:ætolis polliceri aut cōdicione & uolūtate ſua Nabin
præſidiū Argis deductuꝝ:aut ui atq; armis coacturos ī ꝑtāte cōſentiētis Græciæ eē.Hac uani loquētia
primū Ariſthenum prætorē achæorū excitauit.Ne iſtud:inq̄t:Iuppiter Opt.Max.ſinat.Iunoq; regina:
cuius in tutela Argi ſunt:ut illa ciuitas inter tyrannum lacedæmoniū & latrones ætolos præmium ſit
poſita in eo diſcrimine:ut miſerius a nobis recipiatur:quam ab illo capta eſt.Mare interiectum ab iſtis
prædonibus non tuetur nos.T.Quinti.q̄d ſi ī media Pelopōneſo arcē ſibi fecerint:futuꝝ nobis eſt? li/

Lacetanorum oppidū capitur

Conſultatio de argis a Nabide recipiēdis

Alexandri ætoli orō ī Ro.

guam tantū græcoꝝ habēt ſicut ſpeciē hoīum:moribus ritibuſq; efferatioribus:q̄ ulli barbari īmanes belluæ uiuunt.Itaq; uos rogamus romani:ut & ab Nabide argos recupetis:& ita res Græciæ cōſtitua/tis:ut a latrocinio quoq; ætoloꝝ ſatis pacata hæc relinq̄tis.Romāus cōſul cūctis undiq; īcrepātibꝫ æto/los reſpōſuꝝ ſe fuiſſe iis dixit:niſi ita īfenſos oīs ī eos uideret:ut ſedādi potius:q̄ irritādi eēnt: cōtentum itaq; opiniōe ea:quæ de romanis ætoliſq; eēt:referre ſe dixit:qd de Nabidis bello placeret: niſi redderet achæis Argos.Cum oēs bellū decreuiſſent:auxilia:ut ꝓ uiribus ſuis quoq; ciuitates mitterēt:ē hortatus ad ætolos legatos ēt miſit:magis ut nudaret aīos:id qđ euenit:quā ſpe īpetrari poſſe:tribunis militū ut exercitū ab Hellacia accerſerēt:īpauit.Per eoſdē dies & Antiochi legatis de ſocietate agētibus reſpōdit: nihil ſe abſentibus.x.legatis ſniæ habere.Romā eūdū ad ſenatū iis eſſe: ipſe copias eductas ab Hellacia ducere Argos ꝑgit:atq; ei circa Cleonas Ariſthenus p̄tor achæoꝝ cū.x.millibus achæoꝝ militibus oc/currit:& haud ꝓcul īde iūctis exercitibus poſuerūt caſtra.Poſtero die ī cāpū argiuoꝝ deſcēderūt:& q̄t/tuor fere millia ab Argis locū caſtris capiūt.Præfectus p̄ſidio laconū Pythagoras gener idem tyrāni & uxoris eius frater:q ſub aduētū romanoꝝ & utraſq; arces:nā duas habēt Argi:& loca alia:q̄ opportuna aut ſupecta erāt:ualidis p̄ſidiis firmauit:ſed īter agēda hæc pauorē iniectū aduētu romanoꝝ diſſimula

Demo/clis argi ui & ſo/ciorum cædes

re haudq̄q̄ poterat:& ad externū terrorē īteſtīa ēt ſeditio acceſſit. Democles erat argiuus adoleſcēs ma ioris aī:quā cōſilii:q prīo iureiurādo īterpoſito de p̄ſidio expellēdo cū idoneis collocutus:dū uires adii/cere cōiuratiōi ſtudet:īcautior fidei æſtimator fuit:colloquētē eū cū ſuis ſatelles a p̄fecto miſſus cū ac/cerſeret:ſenſit:ꝓditū cōſiliū eē:hortatuſq; cōiuratos:q aderāt:ut potius:quā extorti morerēt:arma ſecū caperēt:atq; ita cū paucis ī foꝝ ire ꝑgit clamitās:ut q ſaluā rēp.uellēt:auctorē & ducē ſe libertatis ſeq̄rēt haud ſane mouit quēq̄:qa nihil uſq̄ ſpei ꝓpīquæ nedū ſatis firmi p̄ſidii cernebāt.Hæc uociferātē eū la/cedæmōii circūuētū cū ſuis īterfecerūt:cōpræhēſi deīde qdā:& alii ex iis occiſi plures:pauci ī cuſtodiam coniecti ꝓxīa nocte finibus ꝑ muꝝ demiſſi ad romāos trāſſugerūt.Quītis affirmātibus iis : ſi ad portā romāus exercitus fuiſſet:nō ſine effectu motū illū futuꝝ fuiſſe ſi ꝓpius caſtra admouerent:nō q̄eturos: argiuos:miſit expeditos eq̄tes:peditesq;:q circa Cylarabin:gymnaſiū id ē mīus trecētos paſſus ab urbe: cū erūpētibus a porta lacedæmoniis p̄liū cōmiſerūt:atq; eos haud magno certamie cōpulerunt ī urbē & caſtra eo ipſo loco:ubi pugnatū erat:īpator romanus poſuit.Diē unū ī ſpeculis fuit:ſiqd noui motus orirēt:poſteaq̄ opp̄ſſam metu ciuitatē uidit:aduocat cōciliū de oppugnādis Argis.Oīum prīcipū Græ ciæ p̄ter Ariſthenū eadē ſnīa erat:cū cā belli nō alia eēt īde potiſſimū ordiēdi belli.Quītio id neq̄q̄ place bat:ſed Ariſthenū cōtra oīum cōſenſum differētē cū haud dubia approbatiōe audiuit:& ipſe adiecit cū pro argiuis aduerſus tyrānū bellū ſuſceptū ſit:qd mīus cōueniēs eē quā omiſſo hoſte Argos oppugna/ri:ſe uero caput belli Lacedæmonē & tyrānū petituꝝ:& dimiſſo cōcilio frumētatū expeditas cohortes miſit:qđ maturi erat circa demeſſum & cōuectū ē:uiride ne hoſtes mox haberēt protritū & corruptū: caſtra deinde mouit:& parthenio monte ſupato p̄ter Tegeā tertio die ad Carrhias poſuit caſtra:ibi pri/uſq̄ hoſtiū ītraret agrū:ſocioꝝ auxilia expectauit:uenerunt macedones a Philippo duomillia &.dcc.& theſſaloꝝ eq̄tes q̄drigēti:nec iā auxilia:quoꝝ affatim erat:ſed cōmeatus finitimis urbibus īperati mora

Leucata legēdū ſiue leu cadia hæc pe/nīſula il lud pro monto rīū leu/cas ue/ro oppi dum

bant romanū:naualas quoq; magnæ copiæ cōueniebāt:iā ab Leucade.L.Quītius cū.xl.nauibus uene/rat:iā rhodiæ.x.& octo tecte naues:iā Eumenes rex circa Cycladas īſulas erat cū.x.tectis nauibus trigīta lembis mixtiſq; aliis minoris formæ nauibus:ipſoꝝ quoq; lacedæmonioꝝ exules ꝑmulti tyrānorum iniuria pulſi ſpe recupandæ patriæ ī caſtra romana cōuenerūt:multi āte erāt iā ꝑ aliquot ætates:ex quo tyrāni tenebāt Lacedæmonē alii ab aliis expulſi:prīceps erat exulū Ageſiopolis:cuius iure gentis regnū Lacedæmonie erat pulſus īfans ab Lycurgo tyrāno poſt mortē Cleomenis:q prīus tyrānus Lacedemo nie fuit.Cū terra mariq; tātū bellū circūſtaret tyrānū:& ꝓpe nulla ſpes eēt:uires ſuas hoſtiūq; æſtimā/ti:nō tamē omiſit:bellū:ſed a Creta mille delectos iuuētutis eoꝝ exciuit:cū mille iā haberet:& triamil/lia mercænarioꝝ militū.x.millia populariū cū caſtellanis agreſtibus ī armis habuit:& foſſa ualloq; ur bem cōmuniuit:& neqd īteſtini motus orirēt:metu & acerbitate pœnaꝝ tenebat aīos:quoniā ut ſaluū uellēt tyrānū:ſperare nō poterat:cū ſuſpectos quoſdā ciuiū haberet:eductis oībus ī cāpū copiis : poſitis armis:ad cōcionē uocari iubet lacedæmonios:atq; eoꝝ cōcioni ſatellites armatos circūdedit:& pauca p̄ fatus cur ſibi oīa timēti cauētiq; ignoſcēdū ī tali tpe foret:& ipſoꝝ referre ſiquos ſuſpectos ſtatus p̄ſens reꝝ faceret:ꝓhiberi potius neqd moliri poſſint: quā puniri moliētes.Itaq; quoſdā ſe ī cuſtodia habitu/

Atr̄.Na bidis crudeli tatem

rum:donec ea:q̄ īſtat:tēpeſtas p̄tereat:hoſtibus repulſis:a qbus ſi modo ꝓditio īteſtina ſatis cauet : mi/nus piculi eē:extēplo eos emiſſuꝝ:ſub hæc citari noīa octogīta ferme prīcipū iuuētutis iuſſit : atq; eos: ut qſq; ad nomē reſpōderat:ī cuſtodiā tradidit:nocte īſeq̄nti oēs īterfecti.Ilotaꝝ deīde qdā:ii ſunt iā īde antiq̄tus caſtellani agreſte genus:trāſſugere uoluiſſe īſimulati per oēs uicos ſub uerberibus acti necant hoc terrore obſtupuerāt multitudinis aī ab oī conatu nouoꝝ cōſilioꝝ.Intra munitiones copias conti nebat:nec parē ſe ratus ſi dimicare acie uellet:& urbē relīquere tā ſuſpectis & īcertis oīum aīs metuēs. Quītius ſatis iā oībus paratis ꝓfectus ab ſtatiuis die poſtero ad ſellas ſup eurotā fluuiū ꝑuenit: quo ī lo co Antigonus macedonū rex cum Cleomene lacedæmonioꝝ tyrāno ſignis collatis dimicaſſe dicebat: inde cū audiſſet aſcēſum difficilis & artæ uiæ eē:breui ꝑmōtis circuitū p̄miſſis:q munirēt uiā lato ſatis & patēti limite ad eurotā amnē ſub ipſis ꝓpe fluētem mœnibus ꝑuenit.Vbi caſtra mœtātes romanos. Quītiūq; ipſum cū eq̄tibus atq; expeditis p̄greſſum auxiliis tyrāni adorti īgētē terrorē ac tumultū cō/iecerūt nihil tale expectātis:qa nemo iis obuius toto itinere fuerat:ac uelut pacato agro trāſierāt . Aliq̄/diu peditibus eq̄tes:eq̄tibus pedites uocātibus cū ī ſe cuiq; minimū fiduciæ eēt:trepidatū ē:tandē ſigna

legionũ ſuperuenerũt:& cũ primi agminis cohortes ĩductæ ĩ ꝑliũ eſſent:q mõ terrori fuerãt:trepidãtes
ĩ urbẽ cõpulſi ſunt. Romani cũ tantũ a muro receſſiſſent:ut extra ictũ tæli eſſent:acie directa pauliſper
ſteterunt : poſteaq̃ nemo hoſtiũ cõtra exibat:redierũt ĩ caſtra. Poſtero die Quintius ꝓpe fluium ꝑter
urbẽ ſub ipſas mænali mõtis radices:cũ duceret copias ĩſtructas:ꝑgit:primæ legionariæ cohortes ĩbãt:
leuis armatura & eqtes agmen cogebãt. Nabis ĩtra muꝝ ĩſtructos paratoſqꝫ ſub ſignis habebat mercẽ — Vide ne
narios milites:ĩ qbus oĩs fiducia erat:ut ab tergo hoſtẽ aggrederet̃:poſteaq̃ extremũ agmẽ ꝑteriit:tũ ab — circũdu
oppido eodẽ:quo pridie eruperant tumultu:pluribus ſimul locis erumpunt. Ap. Claudius agmẽ coge/ — cere ſit
bat:qui ad id quod futurum erat : ne inopinate accideret:ꝑparatis ſuoꝝ aĩs ſigna extemplo conuertit: — legẽdũ
totumqꝫ in hoſtem agmẽ circũegit:itaqꝫ uelut rectæ acies cõcurriſſent:iuſtũ aliquãdiu ꝑlium fuit:tan/ — ga ꝑgit
dem Nabiſis milites ĩ fugam inclinauerũt:quæ minus trepida fuiſſet : ni achæi locoꝝ prudentes inſti/ — ſequit̃
tiſſent:ii & cædes ingẽtes ediderunt:& diſperſos paſſim fuga plæroſqꝫ armis exuerunt Quĩtius ꝓpe — Gytthe
Amyclas poſuit caſtra:unde cũ populatus oĩa circuniecta urbi frequentis & amœni agri loca eẽt:nullo — um
iam hoſtiũ portã excedẽte mouit caſtra ad flumẽ aranta:inde uallum taygeto ſubiectã agroſqꝫ ad mare
pertinentes euaſtat. Eodem tꝑe. L. Quintius maritimæ oræ oppida partim uoluntate: ꝑtim metu aut
ui recipit:certior deinde factus Gyttheum oppidũ oĩum maritimaꝝ reꝝ lacædemoniis receptaculũ eẽ
nec procul a mari caſtra romana abeſſe oĩbus id copiis aggredi cõſtituit:erat eo tꝑe ualida urbs & mul/
titudĩe ciuiũ ĩcolarumqꝫ:& oĩ bellico apparatu ĩſtructa. In tꝑe Quĩtio rẽ haud facilẽ aggrediẽti rex Eu
menes & claſſis rhodioꝝ ſuperuenerũt:ingens multitudo naualium ſocioꝝ e tribus cõcitata claſſibus
ĩtra paucos dies oĩa:quæ ad oppugnationẽ urbis terra mariqꝫ munitæ faciẽda opera erãt effecit. Iã teſtu
dinibus admotis murus ſubruebat̃:iã arietibꝰ quatiebat̃:itaqꝫ una crebris ictibus euerſa ẽ turris qdqꝫ
circa muri erat:caſu eius ꝓſtratum:& romani ſimul a portu:unde aditus planior erat:ut diſcederẽt ab
apertiore loco hoſtes:ſimul ꝑ patefactũ ruina iter irrũpe conãt̃:nec multũ abfuit:qn:q̃ ĩtẽderãt penetra
rẽt ſed tardauit ĩpetũ eoꝝ ſpes obiecta dedẽdæ urbis:mox deĩde eadẽ turbata. Dexagorides & Gorgo/
pas pari ĩpio ꝑerãt urbi. Dexagorides miſerat ad legatũ romanũ traditurus urbẽ:& cũ ad eam rẽ tꝑs &
ratio cõueniſſet:a Gorgopa ꝓditor ĩterficitur: intẽtiuſqꝫ ab uno urbs defendebat̃:& dificilior facta op
pugnatio erat:ni. T. Quĩtius cũ quattuormillibus delectoꝝ militũ ſuperueniſſet:iis cũ ſupercilio haud
ꝓcul diſtãtis tumuli ab urbe inſtructã aciẽ oſtendiſſet ex altera parte. L. Quintius ab opibus ſuis terra
mariqꝫ ĩſtaret: tũ uera deſperatio Gorgopã quoqꝫ cogit id cõſiliĩ:qđ ĩ altero morte uĩdicauerat:cape &
pactus ut abducere ĩde milites:quos ꝓſidii cã hẽbat:liceret tradidit Quĩtio urbẽ. Priuſq̃ Gittheũ trade/
ret̃. Pythagoras ꝓfectꝰ Argis ꝛlictus:tradita cuſtodia urbis Timocrati pellenẽſi cũ mille mercẽnariis mi
litibus & duobus millibus argiuoꝝ Lacædemonẽ ad Nabin uenit. Nabis ſicut prĩo aduẽtu romãæ claſ — Argi a
ſis & traditione oppidoꝝ maritĩæ oræ cõterritus erat:ſic ꝑua ſpe cũ acqeuiſſet. Gyttheho abſuis reten/ — nabidis
to:poſteaq̃ id quoqꝫ traditũ romanis audiuit eẽ:cum ab terra oĩbus circa hoſtibus nihil ſpei eẽt: amari — ꝓſidio
quoqꝫ toto ſe ĩterclusum:tũc cedendũ fortunæ ratus caduceatorẽ primũ in caſtra miſit ad explorãdũ:ſi — reliqu/
paterent̃ legatos ad ſe mitti:qua ĩpetrata re Pythagoras ad ĩperatorẽ uenit nullis aliis mãdatis: q̃ ut ty/ — untur
rãno colloq cũ ĩperatoꝛ liceret. Cõcilio cõuocato cũ oẽs dãdũ colloquiũ cẽſuiſſent:dies locuſqꝫ cõſtituit̃
in mediæ regiõis tumulos:modicis copiis ſequẽtibus cũ ueniſſent. relictis ibi ĩ ſtatiõe cõſpecta utrinqꝫ
cohortibus. Nabis cũ delectis cuſtodibus corꝑis:Quintius cũ fratre & Eumene rege:& Soſila rhodio:
& Ariſtheno achæoꝝ ꝑtore tribuniſqꝫ militũ paucis deſcẽdit. Ibi ꝑmiſſo ut ſeu dicere prius:ſeu audire
mallet:ita cœpit tyrãnus. Si ipſe ꝑ me Quinti uoſqꝫ:q adeſtis:cãm excogitare:cur mihi aut indixiſſetis:
bellũ:aut ĩferretis:poſſem:tacitus euẽtũ fortunæ meæ expectaſſem:nũc ĩperare aĩo nequeo:qn: priuſq̃
perirem:cur periturus eſſem:ſcirẽ:& Hercule ſi tales eſſetis:q̃les eẽ carthaginenſes fama eſt:apud quos
nihil ſocietatis fides ſancti hẽret:in me quoqꝫ uobis:qd faceretis:minus penſi eẽ nõ mirarer:nũc uos cũ
intueor romanos eẽ:q reꝝ diuinaꝝ fœdera humanarũqꝫ fidẽ ſocialẽ ſanctiſſimã habeatis:cũ me ipſe re
ſpexi eũ eſſe ſpero:cui & publice ſicut cæteris lacedæmõiis uobiſcũ uetuſtiſſimũ fœdus ſit:& meo noĩe
priuatim amicitia ac ſocietas nuꝑ Philippi bello renouata. At. n. ego uiolaui:& euerti:qđ argiuoꝝ ciui — Nabi/
tatem teneo:quo mõ hoc tuear? re an tꝑe? res mihi duplicẽ defenſionẽ ꝑbet:nã & ipſis uocãtibus & tra — dis oro
dentibus urbẽ eã accepi:nõ occupaui:& accepi urbẽ:cũ Philippi partiũ nõ in ueſtra ſocietate eẽt: tꝑs aũt — ad Quĩ
me liberat:qđ cũ Argos haberẽ:ſocietas mihi uobiſcũ cõuenit:ut uobis mitterẽ ad bellũ auxilia: nõ ut — tium
Argis ꝓſidiũ deducerem:pepigiſtis:at hercle ĩ ea cõtrouerſia:q̃ de Argis eſt:ſuꝑior ſum & eqtate rei:qđ
nõ ueſtrã urbẽ:ſed hoſtiũ:qđ uolentẽ nõ ui coactã accepi:& ueſtra cõfeſſione qđ in cõditiõibus ſocieta
tis mihi Argos reliqſtis:cæteꝝ nomẽ tyrãni & facta ꝑmunt:qđ ſeruos ad libertatẽ uoco:qđ ĩ agros ino
pem plebẽ deduco de noĩe hoc reſpõdere poſſum:me q̃liſcũqꝫ ſum:eũ eẽ:q fui:cũ tu ĩpe mecũ. T. Quĩti
ſocietatẽ pepigiſti:tum me regẽ appellari a uobis memini:nũc tyrãnũ uocari uideo:itaqꝫ ſi ego nomen
ĩperii mutaſſem meæ ĩcõſtantiæ:cũ uos mutetis:uobis ueſtræ reddẽda ratio ẽ. Quod ad multitudinẽ
ſeruis liberãdis auctã:& egẽtibus diuiſum agrũ attinet:poſſum qdẽ & ĩ hoc me iure tꝑis tutari:nã fece
ram hæc q̃liacũqꝫ ſunt:cũ ſocietatẽ mecũ pepigiſtis. & auxilia in bello aduerſus Philippũ accepiſtis: ſed
ſi nunc ea feciſſem:nõ dico:qđ in eo uos læſiſſem:aut ueſtrã amicitiã uiolaſſem:ſed illud memore atqꝫ
inſtituto maioꝝ feciſſe. Nolite ad ueſtras leges atqꝫ ĩſtituta exigere ea q̃ lacedæmone fiũt:nihil cõparere
ſingula neceſſe eſt:uos a cenſu eqtẽ:a cenſu peditẽ legitis:& paucos excellere opibus plebẽ ſubiectã eſſe
illis uultis:noſter legũ lator nõ in paucoꝝ manu rẽpu. eẽ uoluit:quẽ uos ſenatũ appellatis:nec excellere
unũ aut alteꝝ ordinẽ in ciuitate:ſed ꝑ æquationẽ fore ad dignitates credidit:ut multi eẽnt:q arma pro

patria ferrēt. Pluribus me peregiſſe: quā pro patriæ ſermone breuitatis fateor: & breuiter peroratū eē potuit nihil: me: poſteaq̄ uobiſcū amicitiā īſtitui: cur eius uos pœniteret: cōmiſiſſe. Ad hæc iperator romanus amicitia & ſocietas nobis nulla tecum: ſed cū Pelope rege lacedæmoniꝝ iuſto ac legitimo facta eſt: cuius ius tyranni quoqꝫ: q poſtea ꝑ uim tenuerūt Lacedæmone imperiū: quia nos bella nūc punica nūc: gallica: nūc alia ex aliis occupauerāt: uſurparunt: ſicut tu quoqꝫ hoc bello macedonico feciſti: nā qd minus conueniret: quā nos: q pro libertate Græciæ aduerſus Philippum gereremus bellū: cū tyranno inſtituere amicitiā: & eo tyrannoq̄ qui unq̄ ſæuiſſimo & uiolētiſſimo in ſuos? nobis uero etiam ſi Argos nec cepiſſes per fraudē nec teneres liberantibus oēm Gæciam. Lacedæmon quoqꝫ uindicanda in antiquā libertate erat: atqꝫ in leges ſuas: quaꝝ modo tanq̄ æmulus Lycurgi mētionem feciſti. An ut ab Naxo & Bargiliis ꝑſidia Philippi deducant: cura erit nobis? Argos & Lacedæmonem duas clariſſimas urbes lumina quōdā Græciæ ſub pedibus tuis relīquemus? q̄ titulū nobis libertatis Græciæ ſeruiētes deformēt. At.n. cū Philippo argiui ſenſerunt: remittimus hoc tibi: ne uicē nr̄am iraſcaris: ſatis cōpertū habemus duoꝝ: aut ad ſummū trium ī ea re nouitatis culpā eſſe: tam hercle: quā ī te tuoqꝫ ꝑſidio accerſendo accipiendoqꝫ in arcē: nihil ſit publico cōſilio actum: theſſalos: & phocēſes & locrēſes cōſenſu omniū ſcimus partiū Philippi fuiſſe: tamē cū cæteram liberauimus Græciā: quid tandē cenſus ī argiuis: q īſontes publici cōſilii ſint facturos? Seruoꝝ ad libertatē uocatoꝝ: & egētibus hoībus agri diuiſi crimina tibi obiici dicebas: non quidē nec ipſa mediocria: ſed quid iſta ſunt præ iis quæ a te tuiſqꝫ quottidie alia ſuper alia facinora edūtur? exhiberes liberā concionē uel argis: uel Lacedæmone: ſicut ire iubet uerba damnationis impotentiſſimæ crimina: ut oīa alia uetiſtiora omittam quam cædem argis Pythagoras iſte gener tuus pene ī oculis meis ædidit? q̄ tu ipſe cū iam ꝓpe in finibus lacedæmonioꝝ eſſem? age dum quos concione cōpræhēſos oībus audiētibus ſuis in cuſtodia te habituꝝ eſſe ꝓnūciaſti: iube uinctos ꝓduci: ut miſeri parētes: quos falſo lugent. uiuere ſciāt. Et eni ut iā ita ſint: hæc: quid ad uos romani hoc tu dicas liberantibus Græciā ſociis: q ut liberare poſſent mare traiecerunt: terra mariqꝫ geſſerūt bellum. Vos tamen: inquis ueſtrāqꝫ amicitiam ac ſocietatē populi ro. non uiolaui: quotiens uis te id arguam feciſſe? ſed nolo pluribus ſummā rem cōplēctar. Quibus igitur amicitia uiolatur? nēpe his duabus maxīe rebus: ſi ſocios meos ꝓ hoſtibus habeas: ſi cū hoſtibus te cōiūgas utꝝ nō a te factū eſt? nā & Meſſenē uno atqꝫ eodē iure fœderis: quo & Lacedæmonē ī amicitiā noſtram acceptam ſocius ipſe ſociā nobis urbē ui atqꝫ armis cœpiſti: & cū Philippo hoſte noſtro nō ſocietatē mō: ſed ſi diis placeat: affinitatem etiā ꝑ Philoclē ꝑfectum eius pepigiſti: & bellū aduerſum nos gerens mare circa Maleā infeſtum nauibus piraticis feciſti: & plures ꝓpe ciues romanos: quā Philippus cepiſti: atqꝫ occidiſti: tutiorqꝫ Macedoniæ ora: q̄ ꝓmōtoriū Maleæ cōmeatus ad exercitus noſtros portātibus nauibus fuit. Proīde parce ſic fidē ac iura ſocietatis iactare: & omiſſa populari oratiōe tāq̄ tyrānus & hoſtis loquere. Sub hæc Ariſthenus nūc monere Nabin: nūc ēt orare: ut dū liceret: dū occaſio eēt: ſibi ac fortunis ſuis cōſuleret: & referre deīde noīati tyrānos ciuitatū finitimaꝝ cœpit: q de poſito iperio: reſtitutaqꝫ libertate ſuis nō tutā mō ſed ēt honoratā iter ciues ſenectutē egiſſent. His dictis iuicē auditiſqꝫ nox quoqꝫ diremit colloquiū Poſtero die Nabis argis ſe cedere ac deducere ꝑſidiū: qđ ita romanis placeret & captiuos & ꝑfugas redditurꝝ dixit: aliud: ſiqd poſtularēt: ſcriptū ut ederet: petiit: ut deliberare cū amicis poſſet. Itaqꝫ ut tyrāno ad cōſulandū tp̄s datū eſt: & Quintius ſocioꝝ etiā principibus adhibitis habuit conſiliū: maxīe partis ſnīa erat ꝑſeuerādū ī bellū eſſe: & tollēdū tyrānū nūq̄ aliter tutā libertatē grætiæ fore: ſatius multo fuiſſe nō moueri bellū aduerſus eū: q̄ omitti motū: & ipm̄ uelut cōparata dominatiōe firmiorē futuꝝ auctore iniuſti ipīi aſſumpto po. ro. & exēplo multos & ī aliis ciuitatibus ad īſidiādū libertati ciuiū ſuorum īcitaturꝝ. Ipſius iperatoris aīus ad pacem īclinatior erat: uidebat. n. cōpulſo ītra mœnia hoſte nihil ꝑter obſidionē reſtare: eā aūt fore diuturnā: nō. n. Gyttheū: qđ ipm̄ tamē traditū: nō expugnatū eēt: ſed lacedæmonē ualidiſſimā urbē uiris armiſqꝫ oppugnaturos: unā ſpem fuiſſe ſiq̄ admouētibus exercitū diſſenſio ac ſeditio iter ipſos excitari poſſet: cū ſigna portis ꝓpe iferri cernerēt neminē ſe mouiſſe: adiiciebat & cū Antiocho infidā pacē Iuliū legatū ide redeuntē nūciare multo maioribus: q̄ ante terreſtribus naualibuſqꝫ copiis in Europā trāſiſſe: ſi occupaſſet obſidio Lacedæmonis exercitū: qbus aliis copiis aduerſus regē tam ualidū ac potētē bellū geſturos? Hæc ꝓpalā dicebat: illa tacita ſuberat cura: ne nouus cōſul Græciā ꝓuinciā ſortiret: & īchoati belli uictoria ſucceſſori tradēda eēt. Cū aduerſus tendēdo nihil moueret ſocios: ſimulādo ſe trāſire in eoꝝ ſniam oēs in aſſenſum conſilii ſui traduxit. Beneuertat: inqt: obſideamus lacedæmonē: qdo ita placet: cæteꝝ cū res tā lenta: q̄ ipſi ſcitis: oppugnatio urbiū ſit: & obſidētibus prius ſæpe: quā obſeſſis tædiū afferat: iā nunc hoc ita ꝓponere uos aīs oportet hybernādū circa Lacedæmonis mœnia eē: q̄ mora ſi laborē tātum ac piculū hēret: & aīs & corpibus ad ſuſtinenda ea parati eſſetis: hortarer uos: nūc ipenſa quoqꝫ magna eget in opa: in machinatiōes & tormenta: qbus tāta urbs oppugnāda eſt: in cōmeatus uobis hyeme expediēdos. Itaqꝫ ne aut repēte trepidetis: aut rē inchoatā turpiter deſtituatis: ſcribendū ante ueſtris ciuitatibus cenſeo: exploradūqꝫ qd quæqꝫ aī: qd uiriū habeat. Auxiliorū ſatis ſupqꝫ habeo: ſed quo plures ſumus: pluribus rebus egebimus: nihil iā ꝑter nudum ſolū ager hoſtiū habet: ad hæc hyems accedit ad portādū ex lōginquo difficilis. Hæc orō primū aīos oium ad reſpicienda cuiqꝫ domeſtica mala cōuertit: ſegnitiā & inuidiā & obtrectationē domi manētium aduerſus militātes libertatē difficilē ad cōſenſum: inopiā publicā: malignitatē cōferendi ex priuato: uerſis itaqꝫ ſubito uolūtatibus facere qđ reip. Po. ro. ſociorūqꝫ eē crederet: imꝑatori ꝑmiſerūt. Inde Quintius adhibitis legatis tātum tribuniſqꝫ militū cōditiōes: ī q̄s cū tyrāno pax fieret: has cōſcripſit

Quītii reſpon/ ſum

Nabi/ dis ī ro manos malefi/ cia

Sex menſium īduciæ ut eſſent Nabidi:romaniſcꝫ:& Eumeni regi:& rhodiis:legatos extēplo mitterent
Romã.T.Quītius & Nabis:ut pax ex auctoritate ſenatus confirmaret:ex q̃ die ſcriptæ cõditiones pacis
editæ Nabidi forēt:ea dies ut īduciarum principiũ eēt:& ut ex ea die ītra decimũ diē ab Argis cæteriſcꝫ
oppidis:quæ in agiuoꝝ agro eſſent:p̄ſidia oīa deducerent:uacuacꝫ & libera traderentur romanis:& ne
qđ īde mancipiũ regium publicumue aut priuatũ educeret:& ſi q̃ ante educta forent dominis recte re
ſtituerent: naues quas ciuitatibus maritimis ademiſſet:redderet neue īpe nauem ullam p̄ter duos lem
bos:qui nõ plus quam ſedecim remis agerent:haberet:ꝑfugas & captiuos oībus ſociis populi ro.ciuita
tibus redderet meſſeniis oīa:quæ cõparerent:quæcꝫ domini cognoſcerent:exulibuſcꝫ lacedæmoniis
coniuges:liberoſcꝫ reſtitueret:quæ eaꝝ uiros ſequi uoluiſſent:īuita:ne qua ex illis comes eſſet:mercen/
narioꝝ militum Nabidis:q aut ī ciuitates ſuas:ad hoc romanos trãſiſſent:iis res ſuæ omnes recte red/
derētur:in Creta inſula:neq̃ urbem haberet:quas abuiſſet:redderet romãis:neq̃ ſocietatē cum ullo cre/
tenſium:aut quoq̃ alio inſtitueret:neu bellũ gereret ciuitatibus oībus:quaſcꝫ & ipſe reſtituiſſet:quæcꝫ
ſe ſuacꝫ ī fidē ac deditionē populi ro.tradidiſſent:oīa p̄ſidia deduceret:ſecꝫ ipſe ſuoſcꝫ ab iis abſtineret:
ne qđ oppidũ:ne quod caſtellum in ſuo alienoue agro cõderet:obſides ea ita futura daret.v.quos īpera
tori romano placuiſſet:filium ſuum ī iis:& talenta centum argēti in præſenti:& quinquaginta talenta
in ſingulos annos per ãnos octo.Hæc conſcripta caſtris propius urbē motis Lacedæmonē mittuntur:
nec ſane quicq̃ eoꝝ ſatis placebat tyrãno:niſi qđ p̄ter ſpem reducēdoꝝ exulum mētio nulla facta erat:
maxīe aũt oīum ea res offendebat:qđ & naues:& maritimæ ciuitates adēptæ erãt:fuerat:aũt ei magno
fructui mare oēm orã Maleæ nauibus infeſtam habenti:iuuentutē p̄terea ciuitatum eaꝝ ad ſupplemē
tum longe optimi generis militum habebat.Has conditiones:quanq̃ ipſe ī ſecreto uolutauerat cum
amicis:uulgo tamē oēs fama ferebãt uanis ut ad cæteram fidē:ſic ad ſecreta tegēda ſatellitũ regioꝝ īge
niis.Non tam oīa uniuerſi quã:ea quæ ad quēcꝫ ꝑtinerēt:ſinguli carpebant:q exulũ coniuges in matri
monio habebãt:aut ex bonis eoꝝ aliqd poſſederant:tanq̃ amiſſuri nõ reddituri indignabant.Seruis li
beratis a tyrranno nõ irrita mõ futura:libertas:ſed multo fœdior:q̃ fuiſſet ante ſeruitus redeũtibus in
ītatoꝝ dominoꝝ poteſtatē ãte oculos obuerſabat:mercēnarii milites:& p̄tia militie caſura ī pace ægre
ferebãt:& reditũ ſibi nullũ eē ī ciuitates uidebãt infenſas nõ tyrãno magis:q̃ ſatellitibus eoꝝ.Hæc īter
ſe primo ī circulis ſerentes fremere:deīde ad arma ſubito diſcurrerũt:quo tumultu cũ ꝑ ſe ſatis irrita/
tam multitudinē cerneret tyrannus:cõcionem aduocari iuſſit:ibi cũ:ea quæ imperarent a romanis ex/
poſuiſſet:& grauiora atcꝫ indigniora quædam falſo adiunxiſſet:& ad ſingula nũc ab uniuerſis:nunc a
patribus concionis acclamaret:interrogauit:quid ſe reſpondere ad ea:aut quid facere uellent:ꝓpe una
uoce nihil oēs reſpondere:bellum geri iuſſerunt:& pro ſe quiſcꝫ:qualia multitudo ſolet:bonum aīum
habere & bene ſperare iubētes:fortes fortunã adiuuare aiebãt.His uocibus incitatus tyrãnus & Antio/
chũ ætoloſcꝫ adiuturos ꝓnũciat:& ſibi ad obſidionē ſuſtinendã copiaꝝ affatim eē.Exciderat pacis mē/
tio ex oīum aīs:& in ſtatiões nõ ultra qeturi diſcurrũt:paucoꝝ laceſſentiũ excurſio:& emiſſa iacula ex/
tēplo & romanis dubitationem:qn bellãdum eēt:exemerũt.Leuia inde p̄lia ꝑ q̃triduum primum ſine
ullo ſatis certo euentu cõmiſſa:qnto die ꝓpe iuſta pugna adeo pauētes in oppidũ lacedæmonii cõpulſi
ſunt:ut qdã milites romani terga fugientiũ cædētes ꝑ ītermiſſa:ut tunc erãt:mœnia urbē ītrauerit. Et
nũc qdem Quintius ſatis eo terrore coercitis excurſionibus hoſtiũ:nihil p̄ter ipſius oppugnationē ur/
bis ſupeſſe ratus:miſſis:q oēs nauales ſocios a Gyttheo accerſerent:ipſe interī cũ tribunis militũ ad ui/
ſendũ urbis ſi tum mœnia circũuehit.Fuerat quõdã ſine muris Sparta:tyrãni nuꝑ locis patētibus pla/
niſcꝫ obiecerãt muꝝ:altiora loca & difficiliora aditu ſtatiõibus armatoꝝ ꝑ munimento obiectis tuta/
bant.Vbi ſatis oīa inſpexit corona oppugnandũ ratus:oībus copiis:erãt ãt romanoꝝ ſociorũcꝫ ſimul
peditũ equitũcꝫ:ſimul terreſtriũ ac naualiũ ad qnq̃ginta millia hoīum:urbē cinxit:alii ſcalas:alii ignē:
alii alia:qbus nõ oppugnarēt mõ:ſed ēt terrerēt:portabãt:iuſſi clamore ſublato ſubire undicꝫ oēs:ut q̃
primũ occurrerēt:quaue opē ferrēt:ad oīa ſimul pauētes lacedæmonii ignorarēt.Quod roboris erat ī
exercitu:trifariã diuiſum:parte una a Phœbeo:altera a Clycitineo:tertia ab eo loco:quē heptagonias ap
pellãt:oīa ãt hæc apta ſine muro loca ſunt:aggredi iubet.Cum tãtus undicꝫ terror urbē circunuaſiſſet:
primo tyrãnus & ad clamores repētinos & nũcios trepidos motus:ut qſcꝫ maxīe laborabat locus:aut
ipſe occurrebat:aut aliquos mittebat:deinde circũfuſo undicꝫ pauore ita obtorpuit:ut nec dicere:qđ in
rem eēt:nec audire poſſet:nec inops mõ cõſilii:ſed uix mentis cõpos eſſet Romanos primo ſuſtinebãt
in anguſtiis lacedæmonii:ternæcꝫ acies tempore uno locis diuerſis pugnabãt:deīde creſcente certami/
ne:neq̃q̃ erat p̄liũ par miſſilibus.n.lacedæmonii pugnabãt:a qbus ſe & magnitudīe ſcuti ꝑfacile roma
nus tuebat miles:& qđ alii uani:alii leues admodũ ictus erãt:nã ꝑꝑ ãguſtias loci cõſertãcꝫ turbã nõ mõ
ad emittēda cũ ꝓcurſu:quo plurimũ cõcitant tæla:ſpatiũ habebãt:ſed ne ut de gradu qdē libero ac ſta
bili conarent.Itacꝫ ex aduerſo miſſa tæla nulla in corpibus:rara in ſcutis hærebãt:a circũſtãtibus ex ſu
perioribus locis qdã uulnerati ſunt:mox ꝓgreſſos iam ēt ex tectis nõ tæla mõ:ſed tegulæ quocꝫ inopi/
nãtes ꝑculerunt:ſublatis deinde ſupra capita ſcutis cõtinuatis ita īter ſe ut nõ mõ ad cæcos ictus:ſed ne
ad inſerendũ qdē ex ꝓpinquo tælũ loci quicq̃ eēt:teſtudine facta ſubibãt:& primæ anguſtiæ pauliſper
ſua hoſtiũcꝫ refertæ turba tenuerunt:poſteq̃ in patētiorē uiã urbis paulatim urgentes hoſtes ꝓceſſēre
nõ ultra uis eoꝝ atcꝫ īpetus ſuſtineri poterãt:cũ terga uertiſſent lacedæmonii:& effuſa fuga ſupiora pe
terent loca.Nabis qdem ut capta urbe trepidãs:quanã ipſe euaderet:circũſpectat.Pythagoras tũ ad cæ/
tera aīo officiocꝫ ducis fungebat:tum uero unus ne caperet urbs:cã fuit:ſuccendi.n.ædificia ꝓxima

Pacis cõditiões Nabidi conſcriptæ

Pacis cõditiões repudiant

Quãta ſ qntius ad ſpartã haberet copias

Lacedæmon pene capta eſt

muro iuſſit:q̃ cũ momẽto tp̄is arſiſſent ut adiuuãtibus ignẽ:q alias ad extinguendũ opẽ ferre ſolẽt:rue
re in romanos tecta:nec tegulaꝝ mõ fragmẽta:ſed ẽt ambuſta tigna ad armatos ꝑuenere: & flama late
fundi fumus terrorẽ ẽt maiorẽ:quã ꝑicul facere.Itaq; & q extra urbẽ erãt romanoꝝ: tum maxĩe ĩpe
tus faciẽtes receſſere a muro:& q iã ĩtrauerãt:ne ĩcẽdio a tergo oriẽte ĩtercluderent̃ a ſuis receperũt ſeſe
& Quintius poſteaq̃:qd rei eẽt:uidit:receptui canere iuſſit:ita iam ꝓpe capta urbe reuocati redierũt ĩ ca
ſtra.Quintius ex timore hoſtiũ pluſquã ex re ipſa ſpei nactus:ꝑ triduũ inſeq̄ns territauit eos:nunc p̃liis
laceſſendo:nũc opibus interſepiẽdo q̃dã ne exitus ad fugam eſſet.His cõminatiõibus cõpulſus tyrãnus
Pythagoram rurſus oratorem miſit:quem Quintius primo aſpernatum excedere caſtris iuſſit:deinde
ſuppliciter orantem aduolutumq; genibus tandem audiuit.Prima oratio fuit omnia permittentis ar
bitrio romanoꝝ:deinde cum ea uelut uana & ſine effectu nihil proficerent:eo deducte res:ut his cõdi
tionibus quæ ex ſcripto paucis ante diebus æditæ erant:induciæ fierent:pecuniaq; & obſides accepti.

Dum oppugnat̃ tyrãnus argiui nũciis aliis ꝓpe ſuꝑ aliis afferẽtibus nõ tãtũmodo obſeſſãm:ſed iam
captã urbẽ Lacedæmonẽ eẽ:erecti & ipſi ſimul eo q̃d Pythagoras cũ parte ualidiſſima p̃ſidii exceſſerat:
contẽpta paucitate eoꝝ:q in arce erãt:duce Archippo quodã p̃ſidiũ expulerũt: Timocratẽ pellenẽſem:
q̃a clæmẽter p̃fuerat:uiuũ:fide data:miſerũt.Huic læticiæ Quintius ſuꝑuenit:pace data tyrãno dimiſ
ſiſq; lacedæmonio Eumene & rhodiis &.L.Quĩtio fratre ad claſſem.Læta ciuitas celeberrimũ feſtoꝝ
dieꝝ ac nobile ludicrum nemeoꝝ:die ſtata ꝑꝑ belli mala p̃termiſſum:in aduentũ romani exercitus du
Pax Nabidi reddita — ciſq; indixerũt:p̃fecerũtq; ludis ipſm ĩperatorẽ.Multa erãt:q̃ gaudiũ cumularẽt: reducti ciues a Lacedæ
mone erãt:quos nuꝑ Pythagoras:quoſq; ante Nabis abduxerat:redierãt:q poſt cõpertã a Pythagora cõ
iurationẽ & cæde iam cœpta effugerãt:libertatẽ ex lõgo ĩteruallo libertatiſq; auctores romanos: q̃bus
cã bellãdi cũ tyrãno ipſi fuiſſent:cernebãt:teſtata quoq; ipſo nemeoꝝ die uoce p̃conis libertas ẽ argiuo
rum.Achæis q̃tum reſtituti Argi in cõmune Achæiæ cõciliũ læticiæ afferebãt:tãtũ ſerua Lacedæmon
relicta lateri adhærẽs tyrãni nõ ſyncerũ gaudiũ p̃bebat.Aetoli uero eam rem oĩbus cõciliis lacerare:cũ
Philippo nõ ante deſitum bellari:quã oĩbus excederet græciæ urbibus:tyrãno relictã Lacedæmonẽ:re
gem aũt legittimũ:q in romanis fuerat caſtris:cæteroſq; nobiliſſimos ciues in exilio uicturos Nabidis
dominãtis ſatellitem factũ tribunũ militũ.Quintius ab Argis Elaciam:unde ad bellũ ſpartanum ꝓfe
ctus erat:copias reduxit.Sunt:q nõ ex oppido ꝓficiſcẽtem bellũ geſſiſſe tyrãnũ tradãt:ſed caſtris aduer
ſus romana caſtra poſitis:diuq; cũctatum cũ ætoloꝝ auxilia expectaſſet:coactũ ad extremũ acie cõflige
P. Scipio. africanus Valerius Sẽpronius cõ. — re:ĩpetu in pabulatores ſuos ab romanis facto eo p̃lio uictũ caſtriſq; exutũ pacẽ petiſſe:cum cecidiſſent
q̃ndecim millia militum:capta plus q̃ttuormillia eẽnt.Eodẽ fere tp̄e & a.T.Quintio de rebus ad Lace
dæmonẽ geſtis & ab.M.Portio conſule ex Hiſpania litteræ allatæ:utriuſq; noĩe ternos in dies ſupplica
tio a ſenatu decreta eſt.L.Valerius conſul cum poſt effuſos circa littanã ſiluã boios q̃etam prouinciam
habuiſſet:comitioꝝ cauſa Romã rediit:& creauit conſules.P.Cornelium Scipionẽ Africanum iteꝝ:&
Valeriũ Sẽproniũ Longũ:horũ patres primo anno ſecũdi punici belli cõſules fuerãt: p̃toria ĩde comitia
hĩta:creati Publius Cornelius Scipio:& duo.C.Cornelii.Merẽdæ & Blaſſius: &.Gn.Cornelius Aeno
barbus: & Sex.Digitius:&.T.Iuuẽtius Alua.Comitiis ꝑfectis cõſul ĩ ꝓuinciã rediit.Nouũ ius eo anno
P.Scipio.T. Sẽpronius cõ. — a ferentinatibus tẽptatum:ut latini:q in coloniã romanã nomĩa dediſſent:ciues romani eẽnt.Puteolos
Salernumq; & Buſſeniũ aſcripti coloni nomina dederãt: cũ ob id ſe ꝓ ciuibus romanis ferrẽt:ſenatus
iudicauit:nõ eẽ eos ciues romãos.Prĩcipio anni:quo.P.Scipio Africanus iteꝝ:&.T. Sẽpronius.Longus
cõſules fuerãt:legati Nabidis tyrãni Romã uenerũt:duo extra urbem in æde Apollinis ſenatus datus ẽ
pax:quæ cum.T.Quintio conueniſſet:ut rata eſſet:petierunt:impetrauerũtq;.De prouinciis cum rela
tum eſſet:ſenatus frequens in eam ſententiã ibat:ut quoniam ĩ Hiſpania & Macedonia debellatũ foret
conſulibus ambobus Italia ꝓuincia eſſet.Scipio ſatis eſſe: Italiæ unũ conſulẽ cenſebat: alteri decernẽdã
Prouinciaꝝ ordinatio — Macedoniã eẽ:bellũ graue ab Antiocho ĩminere:iam ipſum ſua ſponte ĩ Europã trãſgreſſum quid de
inde factuꝝ cenſerent:cũ hinc ætoli haud dubie hoſtes uocarent ad bellum:illinc Annibal romanis cla
dibus inſignis imperator ſtimularet?Dum de prouinciis cõſulum diſceptat̃:p̃tores ſortiti ſunt.C.Do
mitio urbana iuriſditio.T.Iuuẽtio peregrina euenit.P.Cornelio Hiſpania ulterior.Sex.Digitio citerior
duobus Corneliis Blaſſio Sicilia.Merendæ Sardinia.In Macedoniam nouũ exercitũ tranſportari nõ
Ver ſacrũ q̃d — placuit:eũ qui eſſet:ibi reduci in Italiam a Quĩtio ac dimitti:item eum exercitum dimitti:qui cum.M.
Portio Catone ĩ Hiſpania eẽt:conſulibus ambobus Italiã ꝓuinciã:eſſe:& duas urbanas eo legiones ſcri
bere:ut dimiſſis:quos ſenatus uoluiſſet:exercitibus.viii.oĩno romanæ legiões eẽnt.Ver ſacꝝ factũ erat
priore anno.M.Portio:&.M.Valerio conſulibus.id cũ.P.Licinius pontifex non eſſe recte factũ collegio
primo:deĩde ex auctoritate collegii patribus renunciaſſet:deintegro faciendũ arbitratu pontificũ cenſu
erũt:ludoſq; magnos:qui una uoti eſſent:tãta pecunia:quãta aſſoleret:faciẽdos.Ver ſacrũ uideri pecus:
quod natũ eſſet ĩter Calẽdas Martias & idus maias.P.Cornelio &.T.Sẽpronio Lõgo cõſulibus.Cẽſoꝝ
ĩde comitia hĩta ſunt creati cẽſores Sex.Helius Pætus:&.Gn.Cornelius Cethegus: prĩcipẽ ſenatoꝝ.P.
Scipionẽ cõſulẽ:quẽ & priores cẽſores legerãt:legerũt.Tris oĩno ſenatores neminẽ curuli honor̃ uſum
p̃terierũt:gratiã quoq; ĩgentem apud eũ ordinẽ pepererũt:q̃d ludis romanis ædilibus curulibus ĩpera
runt:ut loca ſenatoria ſecernerẽt a populo:nã antea ĩ ꝓmiſcuo ſpectarãt.Equitibus quoq; ꝑpaucis adẽ
Pleminius necatur — ꝑti equi:nec in ullũ ordinẽ ſcæuitũ: atriũ libertatis & uilla publica ab eiſdẽ refecta amplificataq;.Ver
ſacrũ ludiq; uotiui:quos uouerat Ser.Sulpitius Galba cõſul:facti:Cũ ſpectaculo eoꝝ occupati:aĩ oĩum
eẽnt.P.Pleminius: q ꝑꝑ multa in deos hoĩeſq; ſcelera Locris admiſſa in carcerẽ cõiectus fuerat: cõpara

uerat hoĩes:q pluribus ſimul locis urbis nocte incẽdia facerẽt:ut in cõſternata nocturno tumultu ciui/
tate refringi carcer poſſet:ea res indicio conſcioꝝ palam facta:delataqꝫ ad ſenatũ eſt.Pleminius in ĩferio
rem demiſſus carcerẽ ẽ necatuſqꝫ.Coloniæ romanoꝝ deductæ eo ãno ſunt puteoli.Vulturnũ.Liternũ
treceni hoĩes ĩ ſingulas:item Salernũ.Buſſeniũqꝫ coloniæ romanæ deductæ ſunt deduxere triũuiri.T.
Sempronius Lõgus:q tum cõſul erat.M.Seruilius.Qu.Minutius Therinus:ager diuiſus ẽ:q cãpanoꝝ
fuerat.Sipontũ itẽ ĩ agrũ:q arpinoꝝ fuerat:coloniã ciuium romanorum alii triũuiri.D.Iunius Brutus.
M·Bebius Pamphilus.M.Heluius deduxerũt.Tẽpſam itẽ & Crotonẽ ciuium romanoꝝ coloniæ de/
ductæ tempſanus ager de brutiis captus erat:brutii græcos expulerãt.Cortonem græci habebãt. Triũ/
uiri.Gn.Octauius.L.Aemilius Paulus.C.Lectorius Crotonẽ.Tẽpſam.L.Cronelius Merula deduxerũt Nouæ
Prodigia quoqꝫ alia uiſa eo ãno Romæ ſunt alia nũciata ĩ foro:& comitio:& capitolio ſanguinis guttæ coloĩæ
uiſæ ſunt:& terra aliquotiẽs pluuit:& caput Vulcani:arſit.Nunciatũ ẽ Interãne fluxiſſe lac:pueros ĩge/
nuos Arimini ſine oculis ac naſo:& ĩ piceno agro nõ manus non pedes habentẽ natum.Ea ꝓdigia ex
pontificũ decreto ꝓcurata:& ſacrificiũ nouendiale factũ:quod adriani nũciauerãt ĩ agro ſuo lapidibus
pluuiſſe.In Gallia.L.Valerius ꝓconſul circa Mediolanũ cũ gallis inſubribus & boiis: q Dorulaco duce
ad cõcitãdos ĩſubres padum tranſgreſſi:erãt:ſignis collatis depugnauit.x.millia hoſtium ſunt cæſa.Per
eos dies.M.Portius Cato ex Hiſpania triumphauit:tulit ĩ eo triumpho argẽti infecti uigintiquinque/
milila põdo:auri mille pondo:quadrigẽtamillia militibus diuiſit:ĩ ſingulos ducenos ſeptuagenos æris
triplex equiti. T.Sẽpronius conſul in prouintiã profectus in Boioꝝ primum agrũ legiones duxit.Bo/
iorũ res tum regulus eorũ cum duobus fratribus tota gente cõcitata ad rebellandũ caſtra locis aptis po
ſuit:ut appararet dimicaturos:ſi hoſtis fines ĩtraſſet.Conſul:ubi quãtæ copiæ:quãta fiducia eſſet hoſti:
ſenſit:nunciũ ad collegã mittit: ut ſi uideret:ei maturaret uenire:ſe tergiuerſando in aduentũ eius rem
extractuꝝ.Quæ cã cõſuli cunctandi:eadẽ gallis:ꝑter quã quod cunctatio hoſtium aĩos faciebat rei ma
turandæ erat:ut prius q̃ coniungerent conſulũ copiæ:rem trãſigerẽt:ꝑ biduũ tamẽ nihil aliud q̃ ſtete/
runt parati ad pugnã:ſi qui cõtra egrederẽtur:tertio ui ſubiere ad uallũ:caſtraqꝫ ab omni ſimul parte ag
greſſi ſunt.Cõſul arma extẽplo capere milites iuſſit:armatos pauliſꝑ ĩde cõtinuit : ut & ſtolidã fiduciã
hoſti augeret:& diſponeret copias:qbus quæqꝫ portis erumperẽt:duæ legiones duabus principalibus
portis ſigna efferre iuſſæ:ſed ĩ ipſo exitu ita conferti ſtetere galli:ut clauderẽt uiam diu : ĩ anguſtiis pu/
gnatũ eſt:nec dexteris magis gladiis gerebat:res q̃ ſcutis corporibuſqꝫ ipſis obnixi urgebãt:romani: ut
ſigna foras efferrẽt:galli ut aut ipſi ĩ caſtra penetrarẽt:aut exire romanos ꝓhiberẽt:nec ãte ĩ hãc aut illã
partẽ moueri acies potuerũt:q̃.Qu.Victorius primipili cẽturio &.C.Atinius:quartæ hic:illæ ſecundæ Anceps
legionis rẽ ĩ aſperis ꝓliis ſæpe tẽptatã ſigna adẽpta ſigniferis ĩ hoſtes iecerũt : dum repetũt enixe ſignũ: ĩ roma
priores ſecũdana ſe porta eiecere.Iã hi extra uallũ pugnabant quarta legione in porta hærẽte:cum alius nis ca/
tumultus ex auerſa parte caſtroꝝ eſt exortus:in portã quæſtoriam irrũperãt galli:reſiſtenteſqꝫ pertina ſtris pu
cius occiderãt.L.Poſthumiũ q̃ſtorẽ:cui Timpani fuit cognomẽ:&.M.Attiniũ:& Sẽproniũ ꝑfectos ſo gna
cium:& ducẽtos ferme milites;capta ab ea parte caſtra erãt:donec cohors extraordinaria miſſa a cõſule
ad tuendã q̃ſtoriã portã:& eos q ĩtra uallũ erãt:partim occidit:partim expulit caſtris:& irrũpẽtibus ob/
ſtitit.Eodẽ fere tpe & q̃rta legio cũ duabus extraordinariis cohortibus porta erupit.Ita ſimul tria ꝑlia
circa caſtra locis diſtãtibus erãt:clamoreſqꝫ diſſoni ad ĩcertos ſuoꝝ euentus a ꝑſenti certamine aĩos pu/
gnãtium auertebãt.Vſqꝫ ad meridiẽ æqs uiribus ac ꝓpe pari ſpe pugnatũ eſt: labor & æſtus emollida
& fluida corpa galloꝝ & minime patiẽtia ſitis:cum decedere pugna coegiſſet:in paucos reſtantes ĩpetũ
romani fecerũt:fuſoſqꝫ cõpulerũ in caſtra.Signũ ĩde receptui a cõſule datũ eſt:ad qđ pars maior recepe
runt ſeſe ꝑs certaminis ſtudio & ſpe potiũdi caſtris hoſtiũ ꝑſtitit ad uallũ:eoꝝ paucitate contẽpta galli
uniuerſi ex caſtris erũpunt:fuſi inde romani:& q ĩperio cõſulis parere noluerant:ſuo pauore ac terrore
caſtra repetũt.Ita uaria hinc atqꝫ illinc nũc uictoria:nũc fuga fuit:galloꝝ tamen ad.xi.millia romanorũ
qnq̃millia ſunt occiſa.Galli recepere ĩ intima finiũ ſeſe cõſul Placẽtiã legiões duxit.Scipionẽ alii iuncto Galloꝝ
exercitu cũ collega ꝑ boioꝝ agros populãtẽ iſſe:quo ad ꝓgredi ſiluæ paludeſqꝫ paſſæ ſunt: ſcribũt:alii ro.qꝫ cæ
nulla memorabili re geſta comitioꝝ cã rediſſe romã.Eodẽ ãno.T.Quĩtius Helaciæ:quo ĩ hyberna re/ des
duxerat copias:totũ hyemis tꝑs iure dicẽdo cõſumpſit:mutãdiſqꝫ iis q̃ aut ipſius Philippi:aut ꝑfectoꝝ
eius licentia in ciuitatibus facta erãt:cũ ſuæ factionis hoĩum uires augẽdo ius atqꝫ libertatẽ alioꝝ depri
meret.Veris initio Corinthũ cõuentu edicto uenit:ibi oĩum ciuitatum legatiões in cõcionis modũ cir
cũfuſas eſt allocutus.Orſus ab inita primũ romanis amicitia cũ græcoꝝ gente & ĩperatoꝝ:q ante ſe in
Macedonia fuiſſent:ſuiſqꝫ rebus geſtis.Oĩa cũ approbatione ĩgenti ſunt audita:ꝑterq̃ cũ ad mẽtionem
Nabidis uentũ eẽt:id minime cõueniens liberãti græciã uidebat tyrãnum reliqſſe: nõ ſuæ ſolũ patriæ
grauẽ:ſed oĩbus circa ciuitatibus mẽtuendũ.Nec ignarus huius habitus aĩorum Quintius:ſi ſine exci/
dio Lacedæmonis fieri potuiſſet fatebat pacis cũ tyrãno mentionẽ admittẽdã auribus nõ fuiſſe:& nũc
cũ aliter quã ruina grauiſſima ciuitatis opprimi nõ poſſet:ſatius uiſum eẽ tyrãnum debilitatũ ac ꝓpe
uiribus totis ad nocendũ cuiq̃ adẽptis relinqui:quã ĩtermori uæhemẽtioribus:quã q̃ pati poſſet reme/
diis ciuitatẽ ſinere:in ipſa uindicta libertatis periturã.Præteritoꝝ cõmemorationi ſubiecit ꝓficiſci ſibi
in Italiã:atqꝫ oẽm exercitũ deportare in aĩo eẽ:Demetriadis Chalcidiſqꝫ ꝑſidia ĩtra decimũ diẽ auditu/
ros deducta:ac Corinthũ ipſis extẽplo uidẽtibus uacuũ achæis traditurũ:ut oẽs ſcirẽt:utrum romanis
an ætholis mẽtiri mos eẽt:q male cõmiſſam libertatẽ Po.Ro.ſermonibus diſtulerit:& mutatos ꝑ ma
cedonibus romanos domĩos.Sed illis nec qđ dicerẽt:nec qđ facerẽt:quicq̃ unq̃ penſi fuiſſe:reliqs ciuita

teſ,monere:ut factis nõ ex dictis amicos pẽſent:ītelligãtq3:q̃bus credẽdũ:& a q̃bus cauẽdũ ſit libertate modice utanẽ:tẽperatã eã ſalubrẽ eis & ſingulis ciuitatibus eẽ:nimiã & aliis grauẽ:& iis q habeãt:p̃cipitẽ & effrenatã eẽ.Cõcordiæ ĩ ciuitatibus prĩcipes:& ordines ĩter ſe:& ĩ cõe oẽs ciuitates cõſulerẽt:aduerſus cõſentiẽtes nec regẽ queq̃ ſatis ualidũ:nec tyrãnũ fore:diſcordiã & ſeditionẽ oĩa opportuna ĩſidiantibus facere:cũ ps:q̃ domeſtico certamine ĩferior ſit:externo potius ſe applicet:q̃ ciui cedat: alienis armis partã externa ſide redditã libertatẽ:ſua cura cuſtodirẽt:ſeruarẽtq3:ut romanus po.dignis datã libertatẽ hic munus ſuũ bene poſitũ ſcirẽt.Has uelut parẽtis uoces cũ audirẽt manare oĩbus gaudio lachrymæ adeo ut ip̃m quoq3 cõfunderẽt dicẽtẽ.Paulip fremitus approbãtiũ dicta fuit:monẽtiũq3 alioꝝ alios ut eas uoces uelut oraculo miſſas ĩ pectora aĩoſq3 dimitterẽt.Silẽtio deĩde facto petiit ab iis:ut ciues romanos:ſi q apud eos in ſeruitute eẽnt:cõq̃ſitos ĩtra duos mẽſes mitterẽt ad ſe in theſſaliã:ne ipſis q̃dẽ honeſtũ eẽ ĩ liberata terra liberatores eius ſeruire.Oẽs acclamarũt gratias ĩter ſe cæteras ẽt ob hoc agere:qđ admõiti eẽnt:ut tã pio ac neceſſario officio fungerẽẽ. Ingẽs nũerus erat bello pũico captoꝝ:quos Annibal:cũ a ſuis:nõ redimerẽẽ:uænũdederat:multitudinis eoꝝ argumẽtũ ẽ:qđ Polybius ſcribat cẽtũ talẽtis eã rẽ achæis ſtetiſſe:cũ q̃ngẽtos denarios p̃ciũ ĩ capita qđ redderet dominis ſtatuiſſent:mille.n. ducẽtos eã regiõe Achaia hũit:adiice nũc ꝑportionẽ:qđ uериſimile ſit græciã totã hũiſſe.Nõdũ cõuentus dimiſſus erat:cũ reſpiciũt p̃ſidiũ a Corintho diſcedẽs ꝓtinus ad portã duci atq3 abire:quoꝝ agmẽ ĩperatorẽ ſecutũ ꝓſeq̃ntibus cũctis ſeruatorẽq3 acclamãtibus ſalutatis dimiſſiſq3:eadẽ q̃ uenerat uia Helaciã rediit:inde cũ oĩbus copiis. Ap.Claudiũ legatũ dimiſſis p Theſſaliã:atq3 Epirũ ducere Oricũ iubet:atq3 ibi ſe opperiri:ĩde nãq3 in aĩo eẽ ĩ Italiã exercitũ traducẽ:&.L.Quintio fratri legato & p̃fecto claſſis ſcribit:ut onerarias ex oĩ græcie ora eodẽ cõtraheret.Ipſe Chalcidẽ ꝓfectus:deductiſq3 nõ a chalcide ſolum ſed ẽt ab Oreo atq3 Eretria p̃ſidiis:cõuentũ ibi euboicaꝝ ciuitatũ hũit:admonitoſq3 in quo ſtatu reꝝ accepiſſet eos:& in quo relinq̃ret:dimiſit.Demetriadẽ ĩde ꝓficiſciẽ:deductoq3 p̃ſidio ꝓſeq̃ntibus cunctis ſicut Corinthi & Chalcide p̃git ire in Theſſaliã:ubi nõ liberãdæ mõ ciuitates erãt:ſed ex oĩ colluuiõe & cõfuſiõe ĩ aliq̃ tolerabilẽ formã redigẽdæ:nec.n.tẽporũ mõ diuitiis ac uiolẽtia & ĩnĩa regia turbati erãt ſed ĩnq̃eto ẽt ĩgenio gẽtis nec comitia:nec cõuentũ:nec cõciliũ ullũ nõ p ſeditionẽ ac tumultum iã idea prĩcipio ad noſtrã uſq3 ætatẽ traducẽtes:a cẽſu maxĩe & ſenatũ & iudices legit:potẽtiorẽq3 eã partẽ ciuitatũ fecit: cui ſalua trãquillaq3 oĩa magis eſſe expediebat. Itaq3 cũ pcenſuiſſet Theſſaliam p Epirum in Oricum:unde erat traiecturus:uenit:ab Orico copiæ omnes Brundusium trãſportatæ:ĩde per totam Italiam ad urbem ꝓpe triumphantes non minore agmine rerũ captarũ:quã ſuo præ ſe acto uenerunt.

Roma/na p̃ſi/dia græcia de/ducunẽ

Quĩtii triũpho

Poſteaq̃ Romã uentũ eſt ſenatus extra:urbẽ Quĩtio ad res geſtas ediſſerẽdas datus ẽ:triũphuſq3 meritis ab annuẽtibus decretus:triduũ triũphauit: die p̃rio arma tæla ſignaq3 ærea & marmorea trãſtulit plura Philippo adẽpta:q̃ quæ ex ciuitatibus ceperat.Secundo die aurũ argentũq3 factũ infectũq3 & ſignatũ:ĩfecti arẽgti fuit.x.& octomillia põdo &.cc.lxx.facti:uaſa multa oĩs generis cælata plæraq3 quædã eximiæ artis:& ex ære multa fabrefacta:ad hæc clypei argentei decẽ:ſignati argenti octoginta quattuormillia fuere:atticoꝝ tetrarchiã uocat:triũ ferre denarioꝝ ĩ ſingulis argẽti eſt põdus:auri põdo fuit triamillia ſeptingentũ q̃ttuordecim:& clypeũ unũ ex auro totũ:& Philippei nummi aurei quattuordecim millia q̃ngẽti.xiiii.Tertio die coronæ aureæ dona ciuitatũ tranſlatæ.cxiiii.& hoſtiæ ductæ:& ante currũ multi nobiles captiui obſideſq3:ĩter quos Demetrius regi Philippi filius fuit & Armenes Nabidis tyranni filius lacedæmonius.Ipſe deĩde Quintius urbẽ eſt inuectus:ſecuti currũ milites freq̃ntes exercitu oĩ ex ꝓuincia deportato his duceni:quinquageni æris ĩ pedites diuiſi:duplex cẽturioni:triplex eq̃ti Præbuerũt ſpẽm triumpho ſecuti capitibus raſis:q ſeruitute exẽpti fuerãt Exitu ãni huius.Qu.Helius Tubero tribunus plebis tulit ad plebẽ plebeſq3 ſciuit:ut latiæ duæ coloniæ una ĩ brutios:altera ĩ turinũ agrũ deducerenẽ:his deducendis triũuiri creati:q̃bus ĩ trienniũ impium eſſet:brutios Qu.Neuius.M.Minutius Ruffus.M.Furius Craſſipes:ĩ turinũ agrũ.A.Mãlius.P.Aemylius.L.Apuſtius ea bina comitia.Gn.Domitius p̃tor urbanus ĩ capitolio habuit. Aedes eo anno aliquot dedicatæ ſunt: unã Iunonis Matutæ ĩ foro olitorio uota locataq3 quadriennio ãte a.C.Cornelio cõſule gallico bello:cẽſor idẽ dedicauit.Altera Fauni.ædiles eã biẽnio ante ex mulctaticio argento faciendã locarũt.C.Scribionis:&.Gn.Domitius q p̃tor urbanus eã dedicauit:& ædẽ Fortunæ Primigeniæ ĩ colle q̃rinali dedicauit.Qu.Martius Ahala duũuir ad ip̃m creatus:uouerat eã.x.annis ãte punico bello.P.Sẽpronius Sophus:locauerat idẽ cẽſor:& in ĩſula Iouis ædẽ.C.Seruilius duũuir dedicauit:uota erat ſex annis ante gallico bello ab.L.Furio Purpurione p̃tore:ab eodẽ cõſule locata.Hæc eo ãno.Scipio ex ꝓuĩcia Gallia ad cõſules ſubrogãdos rediit:comitia cõſulũ fuere:q̃bus creati ſunt.L.Corne.Merula:&.Q.Minutius Thetinus: poſtero die creati ſũt p̃tores.L.Corne.Scipio.M.Ful.nobilior.C.Scribõuis.M.Valerius Meſſala.L.Portius.M.Licinius:&.C.Flaminius Megalẽſia ludos ſcænicos Attilius Seranus.L.Scribonius Libo ædiels curules primi fecerũt:hoꝝ ædiliũ ludos romãos primũ ſenatus a populo ſecretus:ſpectauit:p̃buitq3 ſermones:ſicut:oĩs nouitas ſolet:aliis tãdẽ qđ multo ãte debuerit:tributũ exiſtimãtibus ampliſſimo ordini:aliis dẽp̃tũ ex dignitate populi q̃cq̃d maieſtate patꝝ diectũ:eẽt ĩterp̃tãtibus:& oĩa diſcrimina talia:q̃bus ordines diſcernerẽẽ:& cõcordiæ & libertatis æquæ minuẽdæ eẽ:ad quĩgẽteſimũ octauũ ãnũ ĩ ꝓmiſcuũ ſpectatũ eẽ:q̃d repẽte factũ cur ĩmiſceri ſibi ĩ cauea patres plebẽ nollẽt? cur diues pauperẽ cõſeſſorẽ faſtiret? nouã ſupbam libidinẽ ab nullius ante gẽtis ſenatu neq3:deſiderãtã:neq3 inſtitutã: poſtremo ip̃m quoq3 Africanũ:qđ cõſul auctor eius rei fuiſſet:pœnituiſſe ferũt:adeo nihil motũ ex ãtiquo ꝓbabile ẽ:ueteribus:niſi q̃ uſus euidẽter arguit:ſtari malũt.Prĩcipio anni:quo.L.Cornelius.Q.Minutius cõſules

Plutar. onabi & nõ nabim uocãt lacedæmonioꝝ tyrãnum

L. Cornelius Merula Q. Minutius conſ.

fuerũt terremotus ita crebri nũciabãt:ut nõ rei tãtũ ĩpius:ſed feriaꝝ quoq; ob id ĩdictaꝝ hoĩes tæderet
nã neq; ſenatus hẽri:neq; admĩſtrari reſp. poterat ſacrificãdo expiãdoq; occupatis cõſulibus. Poſtremo
decẽuiris adire libros iuſſis ex reſpõſo eoꝝ ſupplicatio ꝑ triduũ fuit. Coronati ad oĩa puluinaria ſuppica
uerũt:edictũq; ẽ:ut oẽs:q ex una familia eẽnt:pariter ſupplicarẽt. Itẽ ex auctoritate ſenatus cõſules edixe
rũt:ne qs quo die nũciato terremotu feriæ ĩdictæ eẽnt:eo die aliũ terremotũ nũciaret:ꝓuĩcias deĩde cõ
ſules prius tũ ſortiti ꝑtores:Cornelius galliã:Mĩutius ligures ſortiti ſunt. C. Scribõius urbanã. M. Vale.
ꝑegrinã. L. Corne. Siciliã. L. Portius ſardiniã. C. Flami. hiſpaniã citeriorẽ. M. Fuluius hiſpaniã ulteriorẽ
Nihil eo ãno belli expectãtibus cõſulibus lĩæ. M. Cincii (ꝓfectus Piſis erat) allatæ:liguꝝ. xx. millia arma
toꝝ cõiuratiõe ꝑ oĩa cõciliabula uniuerſæ gẽtis facta:lunẽſem primũ agrũ depopulatos piſanũ deĩde fi
nẽ trãſgreſſos oẽm orã maris ꝑagraſſe. Itaq; Mĩutius cõſul:cui ligures ꝓuincia euenerat:ex auctoritate
ſenatus ĩ roſtra aſcẽdit:ac edixit:ut legiões duæ urbanæ:q ſuꝑiore ãno cõſcriptæ eẽnt: poſt diẽ decimũ **Liguſti**
Arretii adeſſent:ĩ eaꝝ locũ ſe duas legiões urbanas ſcriptuꝝ:itẽ ſociis & latio nomini mgr̃atibus lega **cũ bellũ**
tiſq; eoꝝ:q milites dare debebãt:edixit:ut ĩ capitolio ſe adirẽt:ex iis. xv. millia peditũ:& qngẽtos eqtes ꝓ
nũero cuiuſq; junioꝝ deſcripſit:& ĩde e capitolio ꝓtinus ire ad portã:& ut maturaret res:ꝓficiſci ad de
lectũ iuſſit. Fuluio Faminioq; terna millia romanoꝝ peditũ:& cẽteni eqtes in ſupplemẽtũ:& qna millia
ſociũ latini noĩs:& duceni eqtes decreti:mãdatũq; ꝑtoribus:ut ueteres dimitterẽt milites:cũ ĩ ꝓuĩciam
ueniſſent. Cũ milites:q ĩ legionibus urbãis erãt:freqntes tribũos plebeios adiſſent:uti cãs cognoſcerent
eoꝝ.qbus aut emerita ſtipẽdia: aut morbus cauſæ eẽnt:quo mĩus militarent:eã rẽ lĩæ. T. Sẽpronii diſ
cuſſerũt:ĩ qbus ſcriptũ erat ligurũ. xv. millia ĩ agrũ placentinũ ueniſſe:& uſq; ad ipſa coloniæ mœnia &
padi ripas cũ cædibus & ĩcendiis ꝑpopulatos eẽ:boioꝝ quoq; gẽtes ad rebellionẽ ſpectare:ob eas res tu
multũ eẽ:decreuit ſenatus tribũos plebei nõ placere cãs militares cognoſcere:quo mĩus ad edictũ cõue
nirẽt:adiecerũt ẽt ut ſociis noĩs latini:q ĩ exercitu. P. Cornelii. T. Sẽoronii fuiſſent:& dimiſſi ab iis cõſu
libus eẽnt:ut ad quã diẽ. L. Cornelius cõſul edixiſſet:& ĩ quẽ locũ edixiſſet Ethruriæ cõueĩrẽt:& uti. L.
Cornelius cõſul ĩ ꝓuĩciã ꝓficiſcens ĩ oppidis agriſq;:q iturus eẽt. ſiquos ei uideret milites ſcriberet:ar
maretq;:& duceret ſecũ:dimittẽdi ei:quos eoꝝ qdoq; uellet:ius eẽt. Poſteaq̃ cõſules delectu habito ꝓfe
cti ſunt ĩ ꝓuĩcias:tũ. T. Quĩtius poſtulauit:ut de iis q̃ cũ decẽ legatis ĩpe ſtatuiſſet: ſenatus audiret:eaq;
ſi uideret auctoritate ſua cõfirmaret:id eos faciliꝰ facturos:ſi legatoꝝ uerba:q ex uniuerſa græcia & ma
gna ꝑte aſiæ:qq; ab regibꝰ ueniſſent:audiſſet. Hæ legatões a. C. Scribõio ꝑtore urbis ĩ ſenatũ ĩtroductæ
ſũt:benigneq; oĩbus reſpõſũ:cũ Antiocho:qa lõgior diſceptatio erat:decẽ legatis:quorũ ꝑs aut ĩ aſia:aut
Lyſimachiæ apud regẽ fuerãt delegata ẽ. Quĩtio mandatũ:ut adhibitis iis legatoꝝ regis uerba audiret:
reſpõderetq; iis:quæ ex dignitate atq; utilitate. Po. Ro. reſpõderi poſſent. Menippus & Hegeſianax prĩ
cipes regiæ legationis erãt:ex iis Menippus ignorare ſe dixit:qd nam ꝑplexi ſua legatio haberet cũ ſim
pliciter ad amicitiã petendã iungendãq; ſociatatẽ ueniſſet. Eſſe ãt tria genera fœdeꝝ:qbus ĩtegre paciſce
rent amicitias ciuitates:regeſq;:unũ cũ bello uictis dicerent leges:ubi.n. oĩa ei:q armis plus poſſet:dedi
ta eẽnt:quæ ex iis habere uictor:qbus mulctari eos uelit:ipſius ius atq; arbitriũ eſſe alteꝝ cũ pares bello
æquo fœdere ĩ pacẽ atq; amicitiã uenirẽt:tũc.n. repeti reddiq; ꝑ cõuentionẽ res:& ſi quaꝝ turbata bello
poſſeſſio ſit:eas aut ex æquo ſimul:aut ex iuris antiq: aut ꝑtis utriuſq; cõmodo cõponi:tertiũ eẽ genus
cũ q hoſtes nũq̃ fuerĩt:ad amicitiã ſociali fœdere iũgendã coeãt:eos neq; accipere:neq; dicere leges:id.n.
uictoris & uicti eẽ. Ex eo gener cũ Antiochus eẽt mirari ſe qđ romãi æquũ cẽſeãt ei leges dicere:qs aſiæ **Tria fœ**
urbium liberas & ĩmunes: q̃s ſtipẽdiarias eẽ uelĩt:q̃s ĩtrare ꝑſidia regia regẽq; uetẽt:cũ Philippo.n. ho **derũ ge**
ſte pacẽ nõ cũ Antiocho amico ſocietatis fœdus ita ſanciẽdũ eẽ. Ad ea. Quĩtius. Quoniã uobis diſtĩctæ **nera**
agere libet:& genera iũgẽdaꝝ amicitiaꝝ enumerare:ego quoq;:duas cõditiones ponã:extra q̃s nullã eẽ
regi nũcietis amicitiæ cũ. Po. Ro. iũgẽdæ:unã ſi nos nihil:qđ ad urbes Aſiæ attinet curar uelit:ut & ĩpe
oĩ Europa abſtineat:alterã ſi ſe ille Aſiæ finibus nõ cõtineat:& ĩ Europã trãſcẽdat: ut & romanis ius ſit
Aſiæ ciuitatũ amicitias & tueri:q̃s habeãt:& nouas cõplecti. Enĩuero id auditu ẽt dicer ĩ dignũ eẽ Hege
ſianax Thraciæ & Cherſonneſi urbibus arceri Antiochũ:q̃ ſeleucus ꝓauus eius Lyſimacho rege uicto
bello & ĩ acie cæſo ꝑ ſummũ decus ꝑta reliqrit:pari cũ laude ab thracibus poſſeſſã parti armis receperit
Antiochus:parti deſerta ſicut ipſam Lyſimachiã & reuocatis cultoribus freqntauerit:& q̃ ſtrata ruinis
atq; ĩcendiis erãt igentibus ĩpenſis ædificauerit:qd igir ſimile eẽ ex ea poſſeſſione ita ꝑta:ita recuperata
deduci Antiochũ:& romãos abſtinere Aſia:quæ nũq̃ ſua fuerit? amicitiã expeter romanoꝝ Antiochũ:
ſed q̃ ĩpetrata gloriæ ſibi nõ pudori ſit. Ad hæc Quĩtius quãdoqdẽ:ĩqt:honeſta pẽſamus:ſic ut aut ſola
aut pria certe pẽſari decet pricipi orbis terraꝝ populo & tãto regi:utrũ tãdẽ uider honeſtius liberas uel
le oĩs quæ ubiq; ſunt Græciæ urbes an ſeruas & uectigales facere? ſi ſibi Antiochus pulcrũ eẽ cenſet:q̃s
urbes ꝓauus belli iure hũerit: auus paterq; nũq̃ uſurpauerit: ꝓ ſuis eas repetere ĩ ſeruitutẽ:& . Po. Ro.
ſuſceptũ patrociniũ libertatis græcoꝝ nõ deſerer fidei cõſtãtiæq; ſuæ ducit eẽ:ſicut a Philippo Græciã
liberauit:ita ab Anitacho græcas Aſiæ urbes liberare ĩ aĩo habet:neq;.n. ĩ Aeolidẽ ioniãq; coloniæ ĩ ſer
uitutẽ regiã miſſæ ſunt:ſed ſtirpis augẽdæ cã gentiſq; uetuſtiſſimæ ꝑ orbẽ terraꝝ ꝓpagãdæ. Cũ hæſi **Cauſæ**
taret Hegeſianax:nec ĩficiari poſſet:oneſtiorẽ cãm libertatis:q̃ ſeruitutis ꝑtexti titulo:qn mittimus am **belli cũ**
bages:ĩqt. P. Sulpicius:q maximus natu ex. x. legatis erat. Alterã ex duabus cõditionibus:q̃ modo diſer **Antio**
te a Quintio datæ ſunt:legite:aut ſuperſedete de amicitia agere. Nos uero ĩqt Menippus:nec uolumus: **cho cẽ**
nec poſſumus paciſci qcq̃:quo regnũ Antiochi minuar. Poſtero die Quĩtius legationes uniuerſas Græ **tracti**
ciæ Aſiæq; ĩ ſenatũ cũ ĩtroduxiſſet:ut ſcirẽt q̃li aĩo populo romão q̃li Antiochus erga ciuitates Græcie

eẽnt:poſtulata & ſua & regis expoſuit:renũciarẽt ciuitatibus ſuis populo romano q̃ uirtute:quaq; fide libertatẽ eoꝝ a Philippo uidicauerit:ea ab Antiocho:niſi diſcedat Europa:uidicatuꝝ. Tum Menippus depcari & Quintiũ & patres iſtitit:ne feſtinarẽt decernere:quo decreto turbaturi orbẽ terrarum eẽnt: tẽpus & ſibi ſumerẽt:& regi ad cogitandũ darent: cogitatuꝝ cũ renunciatæ cõditiones eẽnt:& impetraturũ aliqd aut pacis cauſa conſenſurũ. Ita itegra dilata res legatos mitti ad regẽ eoſdẽ:q Lyſimachiæ apud eũ fuerãt:placuit. P. Sulpicium. P. Iuliũ. P. Heliũ. Vixdũ ii pfecti erant:cũ a Carthagine legati bellũ haud dubie parare Antiochũ Annibale miniſtro attulerũt:iniecerũtq; curã:ne ſimul & punicum excitaret̃ bellũ. Annibal patria pfugus puenerat ad Antiochũ:ſicut ãte dictũ ẽ: & erat apud regẽ i magno honore:nulla alia arte niſi qd uolũtati diu cõſilia de romano bello nemo aptior ſuper tali re particeps eſſe ſermonis poterat. Snia eius una atq; eadẽ ſp erat:ut i Italia bellũ gereret̃. Italiã milites & cõmeatus pbituram externo hoſti:ſi nihil ibi moueat̃ liceatq;. Po. Ro. uiribus & copiis Italiæ extra Italiam bellũ gerere:neq; regẽ:neq; gentẽ ullum parẽ romanis eſſe:ſibi cẽtũ naues. xvi. millia peditum:mille equites depoſcebat:ea ſe claſſe primũ Africã petiturũ:magnopere confidere & Carthaginẽſes ad rebellandum ab ſe cõpelli poſſe:ſi illi cũctent̃ ſe aliq parte Italiæ bellũ & citatuꝝ romanis. Regẽ cũ cæteris oibus in Europa debere:& in aliqua parte Grætie copias continere:neq; traiicientẽ: & quod in ſpeciẽ famamq; belli ſatis ſit paratũ:traiicere. In hãc ſniam cũ adduxiſſet regẽ pparandos ſibi ad id populariũ aios ratus litteras ne quo caſu iterceptæ palã facerẽt conata:ſcribere nõ ẽ auſus. Ariſtonẽ quẽdã tyriũ natũ Epheſi exptũq; ſolertiã leuioribus miniſteriis partĩ donis:partim ſpe pmioꝝ oneratũ:qbus ẽt ipſe rex ãnuerat Carthaginem cum mandatis mittit:edit noia eorum:quibus conuentis opus eſſet: inſtruit ẽt ſecretis notis:p quas haud dubie cognoſcerent ſua mandata eſſe. Hunc Ariſtonẽ Carthagine obuerſantẽ non prius amici quã inimici Annibalis:qua de cã ueniſſet:cognouerunt: & primo in circulis conuiuiiſq; celebrata ſermonibus res eſt:deinde in ſenatu quidam nihil actum eſſe dicere exilio Annibalis: ſi abſens quoq; nouas moliri res ſollicitandoq; aios hoium turbare ſtatum ciuitatis poſſet. Ariſtonem quẽdam tyrium aduenã inſtructum mandatis ab Annibale & ab rege Antiocho ueniſſe:certos hoies quottidie

Annibal ad Antiochũ pfugerat

Cartha: ſtudiũ ituẽda pace

cum eo ſecreta colloquia ſerere:in occulto colloqui:qd mox in oium perniciẽ erupturum eſſet. Cõclamauere oẽs uocari Ariſtonẽ debere:& quæri quid ueniſſet & niſi expromeret:cũ legatis Romam mitti:ſatis pro temeritate unius hoĩs ſuppliciõꝝ penſum eſſe:priuatos ſuo periculo peccaturos: rempublicam non extra noxam mõ:ſed ẽt extra famam noxæ cõſeruãdam eſſe. Vocatus Ariſton purgare ſeſe:& firmiſſimo propugnaculo uti qd nihil litteraꝝ ad quẽq̃ attuliſſet:ceterum nec cãm aduentus ſatis expediebat:& in eo maxime hæſitabat:qd cum barchinæ ſolũ factionis hoibus collocutum eũ arguebãt. Orta deide altercatio ẽ:aliis p ſpeculatorẽ cõphẽdi iã & cuſtodiri iubẽtibus:aliis negãtibus tumultuãdi cãm eẽ:mali rẽ exẽpli eẽ:de nihilo hoſpites corripi:idẽ carthaginẽſibus & Tyri:& i aliis emporiis:i q frequẽter cõmeãt:euentuꝝ. Dilata eo die res eſt. Ariſton pũico igenio iter pœnos uſus:tabellas cõſcriptas celeberrimo loco ſupra ſedẽ quottidianã magiſtratuũ pria ueſpa ſuſpẽdit:ipſe deide tertia uigilia nauẽ cõſcẽdit:& pfugit. Poſtero die cũ ſuffetes ad ius dicẽdũ cõſediſſent:cõſpectæ tabellæ adẽptæq; & lectæ: ſcriptũ erat Ariſtonẽ priuati ad neminẽ:publice ad ſeniores:ita ſenatũ uocabãt:mãdata habuiſſe. Publicato crimie minus itenta de paucis q̃ſtio erat:mitti tamẽ legatos Romã:q rẽ ad cõſules & ſenatũ referrent:placuit:ſimul q de iniuriis Maſiniſſæ q̃rerent̃. Maſiniſſa poſteaq̃ & ifames carthaginẽſes: & iter ſe ipſos diſcordes pricipes pp colloq̃a Ariſtonis ſenatui:ſenatũ pp idicia ipſius ariſtonis populo ſuſpectũ: locũ iniuriæ eẽ ratus agrũ maritimũ eoꝝ depopulatus eſt:& q̃ſdã urbes uectigales carthaginenſiũ ſibi coegit ſtipẽdiũ pẽdere:Emporiã uocãt eã regionẽ:ora ẽ mioris ſyrtis & agri uberis una ciuitas eius Leptis:ea ſingula i dies talẽta uectigal carthaginenſibus dedit. Hãc tũ regionẽ & totã iſeſtã Maſiniſſa & ex q̃dã pte dubiæ poſſeſſiõis ſui regni an carthaginẽſiũ eẽt:effecerat:& qa ſimul ad purgãda crimia & q̃ſtũ de ſe Romã ituros cõperit:q & illa onerarẽt ſuſpiciõibus:& de iure uectigaliũ diſceptarẽt:legatos & ipe romã miſit. Auditi de tyrio aduena primũ carthaginẽſes curã iniecere ptibus:ne cũ Antiocho ſimul & pœnis bellãdũ eẽt:maxĩe ea ſuſpicio crimẽ augebat:qd quẽ cõphẽſum Romã mitti placuiſſet: nec ipm nec nauẽ eius cuſtodiſſent. De agro deide cũ regis legatis ſimul diſceptari cœptũ: carthaginẽſes iure finiũ cãm tuebant̃:qd itra eos terminos eẽt:qbus. P. Scipio uictor agrũ q iuris eẽt carthaginẽſiũ: finiſſet: & cõfeſſiõe regis:q cũ aphyrem pfugũ ex regno ſuo cũ pte numidaꝝ uagãtẽ circa Cyrenas pſequeret̃: pcario ab ſe iter p eũ ipm agrũ tãq̃ haud dubie carthaginẽſiũ iuris petiſſet. Numidæ & de terminatiõe Scipionis mentiri eos arguebant:& ſiqs uerã originẽ iuris exigere uellet: quẽ ppriũ agrũ carthaginenſium in Africam eẽ aduenis? q̃tum ſecto bouis tergo amplecti loci potuerit:tãtum ad urbẽ cõmuniẽdam pcario datum:qcquid byrſam ſedem ſuam exceſſerint:ui atq; iniuria partum habere. Neq; eni:de quo agatur:probare eos poſſe non modo ſemp ex quo ceperint:ſed ne diu qdẽ eos poſſediſſe:p opportunitates nunc illos:nunc reges numidarum uſurpaſſe ius ſempq; penes eum poſſeſſionẽ fuiſſe: q plus armis potuiſſet:cuius cõditionis res fuerit:prius quã hoſtes romanis carthaginẽſes: ſocius atq; amicus rex numidaꝝ eẽt:eius ſinerẽt eẽ:nec ſe iterponerẽt:quo minus:q poſſent:tenerent. Reſponderi legatis utriuſq; partis placuit miſſuros ſe i Africã:q iter populũ carthaginẽſem & regẽ i re pſenti diſceptarent. Miſſi. P. Scipio Aficanus:&. C. Cornelius Cethegus:&. M. Minutius Ruffus. Audita iſpectaq; re ſuſpẽſa oĩa neutro iclinatis ſentẽtiis reliquere. Id utrũ ſua ſpõte fecerit:an qa mãdatum ita fuerit:nõ tã certũ eſt:q̃ uidet̃ tẽpori aptum fuiſſe itegro certamine eos relinqui:nam ni:ita eẽt unus Scipio:uel noticia rei: uel auctoritate ita de utriſq; meritus finire nutu diſceptationem potuiſſet.

Maſiniſſæ iniuriæ in cartha.

Ad qd legati i africã miſſi

TITI LIVII PATAVINI HISTORICI DE BELLO MACEDONICO ET ASIATICO.

LIBER QVINTVS.

PRINCIPIO Anni:quo geſta ſunt hæc.Sex.Digitius prætor in Hiſpania citeriore cũ ciuitatibus iis quæ poſt profectionẽ.M.Catonis rebellauerãt: crebra magis:quam digna dictu ꝓlia fecit:& adeo plæraq; aduerſa ut uix dimidiũ militũ:quam quod acceperat: ſucceſſori tradiderit:nec dubiũ ẽ: quin omnis Hiſpania ſublatura aĩos fuerit:ni alter prætor.P.Cornelius Scipio.Gn.Filius trans iberum multa ſecũda prælia feciſſet : quo terrore non minus quinquagita oppida ad eum defecerũt.Scipio ĩdẽ ꝓptor luſitanos ꝑuaſtata ulteriori prouincia cũ ingenti ꝑda domum redeuntes in ipſo itinere aggreſſus:ab hora tertia diei ad octauã ĩcerto euentu pugnauit:numero militum impar ſupior aliis:nã & acie frequẽti armatis aduerſus longũ & impeditũ turba pecoꝝ agmen:& recẽti milite aduerſus feſſos longo itinere occurrerat:tertia namq; uigilia exierant hoſtes: huic nocturno itineri tres diurnæ horæ acceſſerant:nec ulla qete data labore uiæ præliũ exceperat.Itaq; prĩcipio pugnæ uigoris aliqd ĩ corporibus aĩſq; fuit:& turbauerãt primo romanos:deĩde æquata pauliſper pugna ẽ.In hoc diſcrimine ludos Ioui ſi ui fudiſſet:cecidiſſetq; hoſtes ꝓtor uouit:tandẽ gradũ romani acrius ĩtulerunt:ceſſitq; luſitanus deĩde prorſus terga dedit:& cum inſtitiſſent fugiẽtibus uictores ad.xii.millia hoſtiũ ſunt cæſa:capti ducẽtiquĩquagĩta omnes ferme eqtes:& ſigna militaria capta centũquĩquagitaquattuor:& de exercitu romão ſeptuagĩta & tres amiſſi. Pugnatũ inde haud ꝓcul Ilipa urbe ẽ:eo uictorẽ opulentũ ꝑdæ exercitum.P.Cornelius reduxit:ea oĩs ante urbẽ expoſita ẽ:poteſtaſq; dominis ſuas res cognoſcẽdi facta ẽ:cætera uændẽda qſtori data:qđ inde refectũ ẽ: militibus diuiſum.Nõdũ ab Roma ꝓfectus erat.C.Flaminius ꝓtor:cũ hæc in Hiſpania gerebant:itaque tã aduerſæ:quã ſecundæ res ꝑ ipſum amicoſq; eius magnis ſermõibus celebrabant:& tẽptauerat: quoniã bellũ ĩgens ĩ ꝓuĩcia exarſiſſet:& exiguas reliquias exercitus ab Sex.Digitio atq; eas ipſas plenas pauoris ac fugæ accepturus eſſet:ut unam ſibi ex urbanis legionibus decerneret:ad quã cũ militẽ ab ſe ipſo ſcriptum ex ſenatuſcõſulto abieciſſet:eligeret ex oĩ numero triamillia & ducentos pedites:& eqtes trecẽtos:ea ſe legiõe nã ĩ Sex.Digitii exercitu haud multũ ſpei eẽ rẽ geſtuꝝ:Seniores negare ad rumores priuatos temere ĩ gratiã magiſtratuũ cõfictos ſenatuſcõſulta faciẽda eẽ:niſi quod ex ꝓuĩciis ſcriberet:aut legati renũciarẽt:nihil ratũ haberi debere:ſi tumultus ĩ Hiſpania eẽt:placere ut tumultuarii milites extra Italiã legerent.Valerius Antias & ĩ Siciliã nauigaſſe delectus cã.C.Flaminiũ ſcribit:& ex Sicilia Hiſpaniã petẽtẽ tẽpeſtate ĩ Africã delatum:uagos milites de exercitu.P.Africani ſacramẽto rogaſſe: his duaꝝ prouĩciaꝝ delectibus tertiũ ĩ Hiſpania allegiſſe.Nec ĩ Italia ſegnius liguꝝ bellũ creſcebat. Piſas iã quadragĩtamillibus hoĩum affluẽte multitudĩe ad famã belli ſpẽq; ꝑdæ circũſedebãt . Minutius conſul Arretiũ die:quẽ dixerat ad cõueniẽdũ militibus:uenit:ĩde qdrato agmĩe cũ ad Piſas duxiſſet:dũ hoſtes nõ plus paſſuũ tribuſmillibus ab oppido trans fluuiũ mouiſſent caſtra:conſul urbẽ haud dubie ſeruatã aduẽtu ſuo ẽ ĩgreſſus:poſtero die & ipſe trans fluuiũ ferme mille paſſus ab hoſte poſuit caſtra: inde leuibus ꝓliis a populatiõibus agrum ſocioꝝ tutabat:in aciẽ exire audebat:nouo milite & ex multis generibus hoĩum collecto nec dũ noto ſatis ĩter ſe:ut uix fidere alii aliis poſſent.Ligures multitudĩe frætĩ & ĩ aciẽ exibant:parati de ſũma reꝝ decernere:& abũdãtes militũ numero paſſim multas manus per extrema finiũ ad prædandũ mittebãt:& cũ coacta uis magna pecorũ ꝑdæq; eſſet:paratũ erat ꝑſidiũ per quod ĩ caſtella eoꝝ uicoſq; ageret.Cum bellũ liguſtinũ ad Piſas cõſtitiſſet:cõſul alter.L.Cornelius Merula ꝑter extremos ligurũ fines exercitum ĩ agro boioꝝ ĩduxit:ubi longe alia belli ratio:quã cum liguribus erat:cõſul ĩ aciem exibat:hoſtes pugnam detrectabãt:ꝑdatumq; ubi nemo obuiã exiret: diſcurrebãt romani.Boii diripi ſua ĩpune:quã tuẽdo ea cõſerere certamẽ malebãt.Poſteaq̃ oĩa ferro igniq; ſatis uaſtata erãt:cõſul agro hoſtiũ exceſſit:& ad Mutinã agmine ĩcauto ut ĩter pacatos ducebat. Boii ubi ẽgreſſum finibus ſuis hoſtẽ ſenſere:ſequebãtur ſilẽti agmĩe locũ ĩſidiis qrentes: nocte ꝑtergreſſi caſtra romana ſaltũ:qua trãſeundum erat romanis:ĩſederunt id cũ parũ occulte feciſſent:cõſul:q multa nocte ſolitus erat:mouere caſtra:ne nox terrorẽ ĩ tumultuario ꝓlio augeret:lucem expectauit:ut cũ luce moueret:tamẽ turmam eqtum exploratum miſit.Poſteaq̃ relatum ẽ:quãtæ copiæ & ĩ quo loco eſſent:totius agminis ſarcinas ĩ mediũ coniici iuſſit:& triarios uallũ circuniicere:cætero exercitu ĩſtructo ad hoſtem acceſſit.Idem & galli fecerũt poſteaq̃ apertas eſſe ĩſidias:ac recto & iuſto ꝓlio:ubi uera uiceret uirtus dimicãdum uiderũt.Hora ſecũda ferme cõcurſum:ſiniſtra ſocioꝝ equitũ ala & extraordinarii prĩa in acie pugnabãt:ꝑerãt duo cõſulares legati.M.Marcellus:&.T.Sẽpronius prioris anni cõſules . Nouus conſul nũc ad prima ſigna erat:nũc legiões cõtinebat ĩ ſnbſidiis:ne certaminis ſtudio prius ꝓcurrerẽt: quã datũ ſignũ eẽt:equites eaꝝ extra aciẽ ĩ locũ parẽtem.Q.&.P.Minutios tribunos militum educere iuſſit:unde cũ ſignũ dediſſet:impetum ex aperto facerẽt.Hæc agẽti nũcius uenit a.T.Sẽpronio Longo nõ ſuſtinere extraordinarios ĩpetum galloꝝ & cæſos ꝑ multos eſſe:& q ſuperſint:partim labore: partĩ metu remiſiſſe ardorẽ pugnæ:legionẽ alterã ex duabus:ſi uideret:trãſmitteret:priuſq̃ ignominia acciperetur.Secũda miſſa eſt legio:& extraordinarii recepti:tum redintegrata ẽ pugna:cum & recẽs miles: & frequens ordinibus legio ſucceſſiſſet:& ſiniſtra ala ex prælio ſubducta eſt : dextera in primam aciem ſubiit.Sol ingenti ardore torrebat minime patientia æſtus corpora galloꝝ:denſi tamẽ ordinibus nũc

Acre cũ luſitãis ꝓlium

Piſæ minutii interuẽtu ſeruant

alii in alios:nūc ī ſcuta īcumbentes ſuſtinebāt īpetus romanoꝝ.Quod ubi aīaduertit cōſul:ad ꝑturbā/
dos ordīes eoꝝ.C.Liuiū Salinatorem:q præerat alaribus eq̄tibus:quā cōcitatiſſimos equos īmittere iu
bet:& legionarios equites ī ſubſidiis eē.Hæc procella equeſtris prīo confudit:& turbauit:deīde diſſipa/
uit aciē galloꝝ:nō tamē ut terga darēt:obſtabant duces haſtilibus cædētes terga trepidantiū:& redire ī
ordines cogētes:ſed īter equitantes alarii non patiebantur.Conſul orabat milites:ut parum niterentur
uictoriam ī manibus eſſe:dum turbatos & trepidantes uiderent:īſtarent:ſi reſtitui ordines: ſciuiſſent:
integro rurſus eos prælio & dubio dimicaturos:īferre uexillarios iuſſit ſigna :omnes connixi tandem
auerterunt hoſtem.Poſteaquam terga dabant:& ī fugam paſſim effundebantur :tum ad ꝑſequendos

Boioꝝ cædes

eos legionarii equites īmiſſi:quattuordecimillia boioꝝ ea die cæſa ſunt:uiui capti mille nonagītaduo:
equites.cc.&.xxi.tres duces eorum:ſigna militaria ducēta.xii.carpēta centūduo.Nec romanis incruen/
ta uictoria fuit:ſupra q̄nquemillia militū ipſoꝝ aut ſociorū ſunt amiſſa:cēturiones tres &.xx.præfecti
ſocium quattuor:&.M.Martius tribunus militum ſecūdæ legionis.Eodem fere tempore duorum cō
ſulum litteræ allatæ ſunt.L.Cornelii ad Mutinam de prælio cum boiis facto:&.Q.Minutii a Piſis: co/
mitia ſuæ ſortis eſſe:cæterū adeo ſuſpēſa omnia in liguribus ſe habere:ut abſcedi inde abſq; pernicie ſo
ciorū & damno reipublicæ nō poſſet:ſi ita uideretur patribus mitterent ad collegam:ut is:qui profliga
tum bellum haberet:ad comitia Romam rediret:ſi id facere grauaretur:quod non ſuæ ſortis id nego/
tiū eēt:ſe quidem facturum:quodcunq; ſenatus cēſuiſſet:ſed etiam atq; etiam uiderēt:ſi magis e repu/
blica eēt:interregnum iniri:quam a ſe ī eo ſtatu reliqui prouīciam.Senatus.C.Scribonio negotium de
dit:ut duos legatos ex ordine ſenatorio mitteret ad.L.Cornelium conſulem:qui litteras collegæ ad ſe/
natum miſſas deferrent ad eum:& nunciarēt ſenatum:ni is ad magiſtratus ſubrogandos Romā ueni/
ret:potius quam.Q.Minūtius a bello itegro auocaretur:īterregnum iniri paſſurū.Miſſi legati nuncia/
uerunt Corneliū ad magiſtratus ſubrogandos uenturum.De litteris.L.Cornelii:quas ſcripſerat ſecun/
dum præliū cū boiis factum:diſceptatio in ſenatu fuit:quia priuatim plæriſq; ſenatoribus legatus.M.
Claudius ſcripſerat:fortunæ.Popu.Ro.& militum uirtuti gratiam habendam:quod res bene geſta eſ/
ſet:conſulis opa & militū aliquātum amiſſum:& hoſtium exercitum:cuius delēdi oblata fortuna fue/
rit:elapſum:milites eo plures periſſe:qđ tardius ex ſubſidiis q laborantibus opem ferrent:ſucceſſiſſent:
hoſtes e manibus emiſſos quod eq̄tibus legionariis tardius datū ſignū eēt:ut perſequi fugiētes non li/
cuiſſet.De ea re nihil temere decerni placuit:ad frequētiores cōſultatio delata ē:īſtabat.n.cura alia : qđ
ciuitas fœnere laborabat:& cū multis fœneribus legibus conſtricta auaritia eēt:uia fraudis inita erat:ut
in ſocios q non tenerētur:iis legibus noīa tranſcriberēt:ī tali uero fœnere obruebantur debitores . Cu/
ius cernēdi:cum ratio quæreretur:diem finiri placuit:fœneralia quæ proxima fuiſſent:ut q poſt eā diē
ſocii ciuibus romanis credidiſſent pecunias:profiterētur:& ex ea die pecuniæ creditæ:q̄bus debitor uel
let:legibus creditori ius redderetur.Inde poſteaq̄ profeſſionibus detecta ē magnitudo æris alieni ꝑ hāc
fraudē cōtracti.M.Sempronius tribunus plebis ex auctoritate patrū plebem rogauit:plebeſq; ſciuit:ut
cum ſociis ac noīe latīo pecuniæ creditæ:ius idē qđ cū ciuibus romanis eēt:Hæc ī Italia domi militiæq;
acta. In Hiſpania nequaquam tantum belli fuit:quantum auxerat fama.C.Flaminius in citeriori Hi/

Hiliciā Ptolemæus habet

ſpania oppidum Iluciam in oretanis cepit : deinde in hyberna milites deduxit: & per hyemem prælia
aliqua nulla memoria digna aduerſus latronū magis:quam hoſtium excurſiones uario tamen euentu
nec ſine militū iactura ſunt facta.Maiores res geſtæ a.M.Fuluio:is apud Toletum oppidum cū uacceis
uectōibuſq; & celtiberis ſignis collatis dimicauit:exercitum earum gētium fudit fugauitq;:regem Hi/
lermū uiuū cepit.Cum hæc ī Hiſpania agerētur:comitiorū iam appetebat dies:itaq;.L.Cornelius con/
ſul relicto ad exercitū Claudio legato Romā uenit:is ī ſenatu cū de rebus a ſe geſtis diſſeruiſſet; quoq; ī
ſtatu ꝓuīcia eſſet:queſtus ē cum patribuſconſcriptis:quod tanto bello una ſecunda pugna tā feliciter ꝑ
fecto non eſſet habitus diis īmortalibus honos:poſtulauit deīde ſupplicationē ſimul triumphūq; de/
cernerēt.Prius tamē quā relatio fieret.Q.Metellus: q conſul dictatorq; fuerat litteras:eodē tempore di
xit:& conſulis.L.Cornelii ad ſenatum:&.M.Claudii ad magnā partē ſenatorū allatas eē īter ſe pugnan
tes:eoq; dilatā eē conſultationē:ut præſentibus auctoribus earum litterarū diſceptaret:itaq; expectaſſe
ſeſe:ut conſul:qui ſciret ab legato ſuo aduerſus ſe ſcriptū aliq̄d cum ipſi ueniēdum eēt:deduceret eū ſe/
cum Romam:cum ēt uerius eēt.T.Sempronio īperium habēti tradi exercitū:quam legato:nunc uide
re ſeſe amotū de induſtria;q ea q̄ ſcripſiſſet:ꝑſens diceret:argueretq; coram:& ſi q̄d uani afferret : argui
poſſet:donec ad liq̄dū ueritas explorata eēt:itaq; nihil eorū:q̄ poſtularet conſul:decernēdū ī ꝑſentia cen
ſere.Cum pergeret nihilo ſegnius referre:ut ſupplicationes decernerētur:triumphātiq; ſibi ī urbem in
uehi liceret.M.& Craſſus Ticinii tribuni plebis ſe interceſſuros:ſi de ea re fieret ſenatuſcōſultū dixerūt.

Cenſores erant priore anno creati Sextius Elius Pætus:&.C.Cornelius Cethegus.Cornelius luſtrū
condidit:cenſa ſunt ciuium capita.cxliii.ſeptingentaquattuor.Aquæ ingentes eo anno fuerunt:& tybe
ris loca plana urbis inundauit:circa portā flumentanā etiā collapſa quædam ruinis ſunt:& porta cæli/
montana fulmine icta ē:murus circa multis locis de cælo tactus:& Ariciæ:& Lanuuii:& auētino lapi/
dibus pluit:& a Capua nunciatū ē examen ueſparum ingens in foꝝ aduolaſſe:& in Martis æde cōſediſ/
ſe:eas collectas cum cura igni crematas eſſe.Horum ꝓdigiorum cauſa decēuiri adire libros iuſſi:& no/
uēdiale ſacrum factū:& ſupplicatio īdicta ē:atq; urbs luſtrata.Iiſdem diebus ædiculam Victoriæ uirgi/
nis ꝓpe ædē Victoriæ.M.Portius Cato dedicauit biēnio poſteaq̄ uouit.Eodem anno coloniā latinā ī ca
ſtrū fērētinū triūuiri deduxerūt.C.Manlius Volſo.L.Apuſtius Fullo.P.Elius Tubero cuius lege dedu/

cebantur triamillia peditū fere.ccc.eqtes:numerus exiguus pro copia agri dari potuere quadragena iu
gera in pedites:ſexagena in eqtes. Apuſtia auctore tertia pars agri dempta eſt:quo poſtea:ſi uellent no/
uos colonos aſcribere poſſent:uicena iugera pedites:quadragena equites acceperūt.In exitu iam annus
erat:& ambitio magis quā unq̃ alias exarſerat conſularibus comitiis:multi & potentes petebant patri/
tii plebeiiq;.P.Cornelius.Gn.Filius Scipio:q ex Hiſpania prouincia nuper receſſerat.magnis rebus ge/
ſtis:&.L.Quintius Flaminius:qui claſſi in Græcia præfuerat:&.Gn.Manlius Volſo:hi patritii: plebeii
autē.C.Lællius.Gn.Domitius.C.Liuius Salinator.M.Acilius.Sed oīum oculi in Quintium & Corne
lium coniecti:nam & in unum locum petebant patritii ambo:& rei militaris gloria recens utrunq; cō/
mendabat:cæterum ante omnia certamē accendebāt fratres candidatoꝝ duo clariſſimi ſuæ ætatis im
peratores:maior gloria Scipionis:& quo maior:eo ꝓpior inuidiæ.Quintii recentior:ut q eo anno triū
phaſſet:accedebat qđ alter decimū iam prope annū aſſiduus in oculis hoīum fuerat:quæ res minus ue
rendos magnos hoīes ipſa ſocietate facit:conſul iterum poſt deuictū Annibalē cenſorq; fuerat:in Quī
tio noua & recentia omnia ad gratiam erant:nihil nec petierat a populo poſt triūphū:nec adeptus erat:
pro fratre germano non patruele ſe petere aiebat:pro collega & participe adminiſtrati belli:ſe terra: fra
trem mari rem geſſiſſe.Is obtinuit:ut præferret candidato:quem Africanus frater ducebat:quem cor
nelia gens Cornelio conſule comitia habente:quē tantum ꝑiudicium ſenatus uirum e ciuitate optimū
iudicatum:qui matrē idæam Peſſimonte uenientem in urbem acciperet.L.Quintius:&.Gn.Domitius
Aenobarbus conſules facti:adeo ne in plebeio quidem conſule:cū pro.C.Lællio niteret: Africanus ua/
luit.Poſtero die prætores facti:creati.L.Scribonius Libo.M.Fuluius Centimalus.A Attilius Serranus
M.Bebius Tamphilius.Q.Salonius Sarra.Aedilitas iſignis eo anno fuit.M.Aemylii Lepidi:&.P.Ae/
mylii Pauli:multos pecuarios damnarunt:& ex ea pecunia clypea iaurata in faſtigio Iouis ædis poſue/
runt:porticū unā extra portā trigeminā emporio ad tyberim adiecto:alteram ad portam fontinalem
ad Martis aram:qua in cāpis iter eſſet:perduxerunt.Diu nihil memoria dignū in liguribus geſtū erat:
extremo eius anni bis in magnū periculū res adducta ē:nam & caſtra cōſulis oppugnata ægre ſunt de/
fenſa:& non ita multo poſt per ſaltū anguſtū cū duceretur agmen romanū:ipſas fauces exercitus ligu/
rum inſedit:qua cū exitus nō pateret:cōuerſo agmine redire conſul inſtitit:& a tergo fauces ſaltus occu
patæ a parte hoſtium erant:caudinæq; cladis memoria non animis modo:ſed ꝓpe oculis obuerſabat.
Numidas octingentos ferme equites inter auxilia habebat:eoꝝ ꝑfectus conſuli pollicetur ſe parte utra
uellet:cum ſuis eruptuꝝ:tantū uti diceret utra pars frequentior uicis eē:in eos ſe impetū factuꝝ:& ni/
hil priuſquam flamam tectis iniecturum:ut is pauor cogeret ligures excedere ſaltu:quē obſiderent: &
diſcurrere ad opem ferendā ſuis.Laudatū eū conſul ſpe ꝓmioꝝ onerat:& numidæ equos conſcēdunt:
& obequitare ſtationibus neminem laceſſentes cœperint:nihil primo aſpectu contēptius equi hoīeſq;
pauluḷi & graciles:diſcinctus & inermis eques ꝑterquā quod iacula ſecum portat:equi ſine frænis de/
formes:ipſe curſus rigida ceruice & extento capite currentiū:hunc cōtemptū de induſtria augētes labi
ex equis & per ludibrium ſpectaculo eſſe:itaq; qui primo intenti paratiq;:ſi laceſſerent: in ſtationibus
fuerant:iā inermes ſedenteſq; pars maxima ſpectabant.Numidæ adequitare & refugere:ſed ꝓpius ſal/
tum paulatim euehi:uelut quos impotentes regendi equos inuitos efferrent:poſtremo ſubditis calcari
bus per medias ſtationes hoſtiū erupere:& ī agrum latiorem euecti omnia peruaſtant:fumus prīo cō/
ſpectus:deīde clamor trepidantiū ī uicis auditus:poſtremo ſeniores puериq; refugientes tumultum ī ca
ſtra fecerunt.Itaq; ſine conſilio:ſine īperio pro ſe quiſq; currere ad ſua tutanda:momentoq; tp̄is caſtra
relicta erāt:& obſidione liberatus cōſul quo ītenderat:ꝑuenit.Sed neq; boii:neq; hiſpani:cū qbus eo an
no bellatū erat:tā inimici īfeſtiq; erāt romāis quā ætoloꝝ gens:ii poſt deportatos ex Græcia exercitus
primo ī ſpe fuerant & Antiochū ī uacuā Europe poſſeſſionē uentuꝝ:nec Philippū:aut Nabin qeturos
ubi nihil uſq̃ moueri uiderūt agitandū miſcēdumq; rati:ne cūctando ſeneſcerent cōſilia:cōciliū Naupa
ctum īdixerūt:ibi Thoas eoꝝ ꝑtor cōqueſtus iniurias romanoꝝ ſtatūq; Aetoliæ:qđ oīum Græciæ gē
tium ciuitatūq; īhonoratiſſimꝫ poſt eā uictoriā eēnt:cuius cā ipſi fuiſſent:legatos cēſuit circa reges mit/
tendos:q nō ſolū temptarent aīos eoꝝ:ſed ſuis quēq; ſtimulis mouerent ad romanū bellum.Democri
tus ad Nabin nauigat:ad Philippum Nicander:Dicæarchus frater prætoris ad Antiochū ē miſſus. Ty
ranno lacedæmonio Democritus adēptis maritimis ciuitatibus eneruatā tyrānidē dicere:īde mīlitē:ī/
de naues nāualeſq; ſocios habuiſſe:īcluſum ſuis prope muris achæios uidere dominantes ī Peloponne
ſo:nunq̃ habituꝝ recuperandi ſua occaſionē:ſi eā quæ tunc eēt:prætermiſiſſet:& nullum exercitum ro
manū ī Græcia eē:nec propter Gyttheum:aut maritimos alios laconas dignā cām exiſtimaturos Ro/
manos cur legiones rurſus ī Græciam tranſmittāt.Hæc ad īcitandum aīum tyrāni dicebatur:ut cū in
Græciam Antiochus traieciſſet:conſciētia uiolatæ per ſocioꝝ iniurias Romæ amicitias iungerēt cum
Antiocho.Et Philippū Nicander aut diſſimili oratione īcitabat:erat ēt maior orationis materia:quo ex
altiore faſtigio rex:quā tyrānus detractus erat:quoq; plures ademptæ res.Ad hæc uetuſta regum Ma/
cedoniæ fama peragratuſq; orbis terrarum uictoriis eius gētis referebatur:& tutum uel īcepto:uel euē
tu ſe conſilium afferre:neq; ut ante ſe moueat Philippus:quam Antiochus cū exercitu tranſierit ī Græ
ciam ſuadere:& q ſine Antiocho aduerſus romanos ætoloſq; tādiu ſuſtinuerit bellum:adiuncto Antio
cho ſociis ætolis:qui tū grauiores hoſtes cum romanis fuerint:quibus tandem uiribus reſiſtere roma/
nos poſſe.Adiiciebat de duce Annibale nato aduerſus romanos hoſte:qui plures & duces:& milites eo
rū occidiſſet:q quot ſupeſſent.Hæc Philippo Nicāder.Alia Dicæarchus Antiocho & primū oīum ꝑdā

Aſſue/tudo uel ma/gna ui/liora reddit

L.Quī/tiꝰ.Gn.Domi/tius cōſ.

Arſ.numidaꝝ facinus

de Philippo Romanoꝝ eſſe dicere uictoriam ætoloꝝ:& aditum in Græciam romāis nullos alios quā ætolos dediſſe:& ad uincendum uires eoſdem ꝓbuiſſe:deinde quantas equitū peditumq; copias ꝓbituri Antiocho ad bellum eēnt:ꝗ loca terreſtribus copiis:quos portus maritimis. Tum de Philippo & Nabide libero mendatio abutebantur:paratum utrunq; ad rebellandum eē:& primā quāq; occaſionem recuperandi ea:quæ bello amiſiſſent:arrepturos. Ita per totū ſimul orbē terrarum ætoli romanis concitabant:bellū & reges tamen aut non moti:aut tardius moti ſunt. Nabis extemplo circa oīs maritimos

Aætolorum & Regū motus

uicos miſit ad ſeditiones ī iis miſcēdas:& alios prīcipum donis ad ſuam cām perduxit: alios pertinaciter in ſocietate romana manētes occidit. Achæis oīum maritimoꝝ locoꝝ tuendoꝝ a. T. Quintio cura mandata erat:itaq; extemplo ad tyrānum legatos miſerūt:qui admonerent fœderis romani: denunciarentq;:ne pacem:quā tantopere petiſſet:turbaret:& auxilia ad Gyttheū:quod iā oppugnabatur a tyranno:& Romam:qui ea nūciarent:legatos miſerunt. Antiochus rex ea hyeme Rhaphei ī Phœnice Ptolemæo regi Aegypti filia ī matrimoniū data:cū Antiochiam ſe recepiſſet:per Ciliciam tauro monte ſuperato extremo iam hyemis Epheſum peruenit:inde prīcipio ueris Antiocho filio miſſo ī Syriam:ad cuſtodiam ultimaꝝ partium regni:neqd abſente ſe a tergo moueret̄:ipſe cū omnibus terreſtribus copiis ad pyſidas:qui circa Sicā īcolunt:oppugnandos eſt profectus. Eo tempore legati romani Publius Sulpicius:&. P. Iulius:q ad Antiochum:ſicut ante dictum eſt:miſſi erāt:iuſſi prius Eumenem adire. Eleā uenere:īde Pergamū:ubi regia Eumenis fuit:deſcenderūt. Cupidus belli aduerſus Antiochum Eumenes erat:graue:ſi pax eſſet:accolam tanto potentiorē regem credens:eundem ſi motū bellū eſſet: nō magis parem romanis fore:quam Philippus fuiſſet:&ut funditus ſublatū iri:aut ſi pax uicto dare˜:multa illi detracta ſibi acceſſura:ut facile deīde ſe ab eo ſine ullo Romano auxilio tueri poſſet:etiam ſi qd aduerſi caſurum foret:ſatius eſſe romanis ſociis quācūq; fortunam ſubire:quam ſolum aut īperium pati Antiochi:aut abnuentem ui aut armis cogi. Bb hæc quātum auctoritate:quantū conſilio ualebat: īcitabat romanos ad bellū. Sulpicius æger Pergami ſubſtitit. Iulius cū Pyſidiæ bello occupatū eē regē audiſſet: Epheſum ꝓfectus:dum paucos ibi morat̄ dies:dedit:operā:ut cū Annibale q tū ibi forte erat:ſæpe congrederet̄:ut animum eius & temptaret:ſi qua poſſet:& metū demeret ꝑiculi ei qcq̄ ab Romāis eē. His colloquiis aliud nihil actū ē:ſecutū tamē ſua ſpōte ē:uelut cōſilio petitū eēt:ut uilior ob ea regi Annibal ſuſpectiorq; ad oīa fieret. Claudius ſecutus græcos acilianos libros. P. Africanū ī ea fuiſſe legatiōe tradit

Vide ne raphaneæ ſit legēdū potius aut raphiæ q̄q hæc ī paleſtina

Iudiciū Annibalis de ſūmis imꝑatoribus

eūq; Epheſi collocutū cū Annibale:& ſermonē ēt unum refert:quo ꝗrenti Africano quem fuiſſe maximum īperatorem Annibal crederet:reſpōdiſſe Alexādrū macedonē regē:qđ parua manu īnumerabiles exercitus fudiſſet:quod ultimas oras ſupra ſpem humanā peragraſſet:ꝗrenti deīde quē ſecūdum poneret. Pyrrhū dixiſſe caſtra mœtari primū docuiſſe:ad hoc neminē elegātius loca cepiſſe:ꝓſidia diſpoſuiſſe:artē ēt cōciliādi ſibi hoīes eū habuiſſe:ut italicæ gētes regis externi:quā Populi Ro. tādiu prīcipis ī ea terra īperium eſſe mallēt:exequēti deīde quē tertiū diceret:haud dubie ſemetipſum dixiſſe. Tum riſum obortū Scipioni ſubieciſſe qdnam tu diceres:ſi me uiciſſes? tum me uero:inqt:& ante Alexandrū: & ante Pyrrhum:& ante oēs alios īperatores eſſe:& ꝑplexum punico aſtu reſpōſum & īprouiſum aſſentatiōis genus. Scipionē mouiſſe:quod e grege ſe īperatorum uelut īæſtimabilē ſecreuiſſet. Iulius ab Epheſo Apameam ꝓceſſit:eo & Antiochus audito romanoꝝ legatoꝝ aduētu occurrit. Apameæ congreſſis diſceptatio eadē ferme fuit:quæ Romæ īter Quītium & legatos regis fuerat:mors nunciata Antiochi filii regis:quē miſſum pauloāte dixeram ī Syriā:diremit colloq̄a:magnus luctus ī regia fuit:magnumq; eius iuuenis deſyderium:id. n. iā ſpecimē ſui dederat:ut ſi uita lōgior cōtigiſſet: magni iuſtiq; regis ī eo īdolem fuiſſe appareret:quo carior acceptiorq; oībus erat:eo mors eius ſuſpectior fuit: grauē ſucceſſorē eū īſtare ſenectuti ſuæ patrem credētem:ꝑ ſpadones quoſdā talium miniſterio facinoꝝ acceptos regibus ueneno ſuſtuliſſe:eam quoq; cām clandeſtino facinori adiiciebāt:qđ cū Seleuco filio Lyſimachiā dediſſet. Antiocho quā ſimilē daret ſedē:ut ꝓcul ab ſe honore eum quoq; ablegaret:nō habuiſſet. Magni tamē luctus ſpecies ꝑ aliquot dies regiam tenuit:legatuſq; romanus:ne alieno tp̄e incōmodus obuerſaret̄:Pergamū cōceſſit. Rex Epheſum omiſſo:qđ īchoauerat bello redit:ibi ꝑ luctum regia clauſa cum Minione quodā:q prīceps amicoꝝ eius erat:ſecreta cōſilia agitauit. Minio ignarus oīum externoꝝ:uireſq; exiſtimās regis ex rebus ī Syria aut Aſia geſtis nō cā modo ſupiorem eē Antiochū: qđ nihil equi poſtularēt romāi:ſed bello quoq; ſuperatuꝝ credebat. Fugiēti regi diſceptationem cum legatis ſeu iam expto eā mīus proſperā:ſeu mœrore recēti cōfuſo:ꝓfeſſus Minio ſe:quæ pro cā eēnt: dicturum:ꝑſuaſit:ut a Pergamo accerſerent̄ legati:iam cōualuerat Sulpicius:itaq; ambo Epheſum uenerūt. Rex a Minione excuſatus:& abſente eo res agi cœpta eſt. Ibi ꝑparata oōne Minio. Specioſo titulo:inqt

Cōpoſita minioniſ oratio

uti uos romani græcaꝝ ciuitatū liberandaꝝ uideo:ſed facta ueſtra oōni non conueniūt:& aliud Antiocho iuris ſtatuiſtis:alio ipſi utimini. Quid. n. magis ſmyrnæi lampſaceni græci ſunt:quā Neapolitani:& rhegini:& Tarentini:a qbus ſtipēdium:a qbus naues ex fœdere exigitis? cur Syracuſas atq; ī alias Siciliæ græcas urbes prætorem quot annis cū īperio & ſecuribus & uirgis mittitis? nihil aliud ꝓfecto dicatis:quā armis ſuperatis uos iis has leges īpoſuiſſe. Eandem de Smyrna & Lampaſco ciuitatibuſq;: quæ Ioniæ aut Aeolidis ſunt:cauſam ab Antiocho accipite:bello ſupatas a maioribus ſtipendiarias ac uectigales factas Antiochus repetit:itaq; ad hæc ei reſpōderi uelim:ſi ex æquo diſceptaturi nō belli cauſa quærit̄. Ad ea Sulpicius. Fecit uerecunde: inqt:Antiochus:q ſi alia pro cā eius nō erant:quæ dicerentur:quēlibet iſta quā ſe dicere maluit. Quid. n. ſimile habet ciuitatum eaꝝ:quas cōparaſti cā? ab rheginis & Neapolitanis & Tarentinis ex quo ī noſtrā uenerūt poteſtatē:uno & ꝑpetuo tenore iuris ſemper

uſurpato nunquam intermiſſo:quæ ex fœdere debent:exegimus:potes ne tandē dicere:ut ii populi nō
per ſe:non ꝑ aliū quēquam fœdus mutauerint:ſic Aſiæ ciuitates ut ſemel uenerūt in maioꝝ Antiochi
poteſtatē:in perpetua poſſeſſiōe regni ueſtri ꝑmanſiſſe?& nō alias eaꝝ ī Philippi:alias ī Ptolemæi fuiſ-
ſe poteſtate?alias ꝑ multos annos nullo ambigente libertatē uſurpaſſe?Nam ſi qđ aliquādo ſeruierunt
tempoꝝ iniqtate preſſi:ius poſt tot ſecula aſſerēdi eos ī ſeruitutē faciet:qd abeſt:quin actum nobis ni-
hil ſit:qđ a Philippo liberauimus Græciam?& repetāt poſteri eius Corīthum: Chalcidē: Demetriadē
& theſſaloꝝ totam gētē?Sed qd ego cām ciuitatū ago:quā ipſis agētibus & nos & regē ipſum cogno-
ſcere æquius eſt.Vocari deīde ciuitatū legationes iuſſit:ꝑparatas iā ante & īſtructas ab Eumene:q q̃tū-
cunq; uirium ī Antiocho deceſſiſſet:ſuo id acceſſuꝝ regno ducebat.Admiſſi plures:dū ſuas qſq; nunc
querelas:nūc expoſtulationes īſerit æqua iniquis miſcētes:e diſceptatiōe altercationē fecerūt:itaq; neq;
remiſſa ulla re:neq; īpetrata:æque ac uenerant oīum īcerti legati Romā redierūt.Rex dimiſſis iis con-

Legatorum ex Aſia reditus romam

ſiliū de bello romano habuit:ibi alius alio ferocius:qa quo qſq; aſperius aduerſus romanos locutus eēt:
eo ſpes gratiæ maior erat:alius ſupbiā poſtulatorū īcrepare tāq̄ Nabidi uicto Antiocho maximo Aſiæ
regum īponentiū leges:qq̄ Nabidi tamē dominationē in patriā ſuā:& patriā Lacedæmonē remiſſam:
Antiocho:ſi Smyrna & Lāpſacus īperata faciant:indignū uideri alii paruas & uix dictu dignas belli cās
tanto regi eas ciuitates eē:ſed initiū ſemꝑ per ius iniuſta īperandi fieri:niſi crederēt pſas cū aquam ter-
ramq; ab lacedæmoniis petierūt:gleba terræ & hauſtu aquæ eguiſſe:ꝑ ſimilē tēptationem romanis de
duabus ciuitatibus agi:& alias ciuitates ſimul duas iugū exuiſſe uidiſſent ad liberatorē populū defectu
ras:ſi nō libertas ſeruitute potior ſit:tamē oēm præſenti ī ſtatu ſpem cuiq; nouādi res ſuas blandiorem
eſſe.Alexāder acarnas in cōcilio erat Philippo quondā amicus:nuper relicto eo ſecutus opulētiorē regiā
Antiochi:& tāq̄ pitus Græciæ nec ignarus romanoꝝ:ī eū gradū amicitiæ regis:ut cōſiliis quoq; arca-

Antiochi conſultatio de bello ſuſcipiēdo

nis intereſſet:acceptus erat.Is tāq̄ nō utrū bellādum eēt:nec cōſuleret:ſed ubi & qua ratiōe bellū gerere
tur:uictoriam ſe haud dubiam ꝓponere animo affirmabat:ſi ī Europā tranſiſſet rex:& ī aliqua Græ-
ciæ parte ſedem bello cepiſſet.Iā primū ætolos:ut umbilicum Græciæ īcolerent:ī armis eū inuentuꝝ:
anteſignanos ad aſperrima quæq; belli paratos ī duobus uelut cornibus Græciæ: Nabin a Peloponne
ſo concitatuꝝ omnia repetētē argiuorū urbē:repetētem maritimas ciuitates:qbus eum depulſum ro-
mani Lacedæmoniis muris īcluſiſſent:A Macedonia Philippū:ubi primū bellicū cani audiſſet:arma ca
pturum:noſſe ſe ſpiritus eius:noſſe animū:ſcire ſerum ferarū modo:quæ clauſtris aut uīculis teneanť:
ingentes iādiu iras in pectore uoluere:meminiſſe ēt ſe quotiens ī bello precari oēs deos ſolitus ſit:ut An
tiochum ſibi darēt adiutorē:cuius uoti ſi compos nūc fiat:nullā moram debellādi factuꝝ:tantum non
cunctādum neq; ceſſandum eſſe:ī eo enim uictoriā uerti:ſi loca opportuna:& ſocii præoccuparenť.An
nibalem quoq; ſine mora mittēdum in Africam eſſe ad diſtrīgendos romanos.Annibal nō adhibitus

Annibalis uerba ad Antiochum

eſt ī cōſilium ꝑꝑ colloquia cū Iulio ſuſpectus regi:& ī nullo poſtea honore habitus:primo eam contu-
meliam tacitus tulit:deinde melius eſſe ratus & ꝑcunctari cām repentinæ alienationis & purgare ſeſe:a
tempore quæſita ſimpliciter iracundiæ cā auditaq;.Pater Amilcar:inqt.Antioche paruum admodum
me:cū ſacrificaret altaribus ad motū iureiurādo adegit nūq̄ amicū fore.Po.Ro.ſub hoc ſacramēto ſex
& triginta annos militaui:hoc me ī pace patria mea expulit:hoc patria extorrem ī tuā regiam adduxit:
hoc duce:ſi tu ſpem meā deſtitueris:ubicūq; uires:ubi arma eē ſciam huc ueniā:toto orbe terrarū quæ
rens aliquos romanis hoſtes:itaq; ſi cui tuoꝝ meis criminibus apud te creſcere libet:aliam materiā cre
ſcendi:quā ex me q̃rat:odioq; qđ ſim romanis:id me uerū dicere pater Amilcar & dii teſtes ſunt:proin
de cū de bello romano cogitabis:īter primos amicos Annibalē habeto:ſi qua res te ī pacē compellet: in
id conſiliū:cū quo deliberes:q̃rito.Non mouit modo talis oratio regē:ſed etiā recōciliauit Annibali: ex

Recōciliať Antiochus Annibali

conſilio ita diſceſſum eſt:ut bellū gereret.Romæ deſtinabant quidē ſermonibus hoſtē Antiochū: ſed
nihil dum ad id bellū præter animos parabāt:cōſulibus ambobus Italia ꝓuincia decreta eſt:ita ut inter
ſe cōpararent:ſortirenturue uter comitiis eius anni præeſſet:ad utrū ea non pertineret cura:ut paratus
eſſet:ſi quo extra Italiā opus eſſet:duceret legiones nouas & ſocium ac nominis latini millia.xx.equites
dccc.alteri cōſuli duæ legiōes decretæ:quas.L.Cornelius cōſul ſupioris anni habuiſſet:& ſociū ac latini
nominis ex eodē exercitu pedites.xv.millia & eqtes qngēti.Q.Minutio cū exercitu:quē ī liguribus ha-
bebat:ꝓrogatū īperiū:additū ī ſupplemētū:ut qttuormillia peditū romanoꝝ ſcriberenť.cl.eqtes:& ſo
ciis eodē.v.peditū millia īperarenť.ccl.eqtes.Gn.Domitio extra Italiā:quo ſenatus cēſuiſſet:ꝓuīcia eue
nit.L.Quītio Gallia.Et comitia p̄toꝝ habita:p̄tores deīde prouīcias ſortiti.M.Fuluius Cētimalus ur-
banā.L.Scribonius Libo peregrinā.L.Valerius Tappo Siciliā.Q.Solonius Sarra Sardiniā.M.Bebius
Tāphilius Hiſpaniā citeriorē.M.Attilius Serranus ulteriorē:ſed his duobus primū ſenatuſconſulto:
deīde plebiſcito permutatæ ꝓuinciæ ſunt.A.Acilio claſſis & Macedonia.A.Bebio brutii decreti.Fla-
minio Fuluioq; ī Hiſpaniis prorogatū imperiū.Acilio ī brutios duæ legiōes decretæ:q priore anno ur
banæ fuiſſent:ut & ſociis eodē millia qndecim īperarentur & quīgenti eqtes.Bebius Tamphilius.xxx.

Ordinatio ꝓuinciarum

naues qnqueremes facere iuſſus:& ex naualibus ueteres deducere:ſi q̃ utiles eēnt:& ſcribere nauales ſo
cios:& conſuli īperatū uti duomillia ſociū ac latini nominis & mille romanos daret pedites. Hi duo p̄-
tores:& duo exercitus terreſtris naualiſq; aduerſus Nabin apte iam oppugnantē ſocios.Po.Ro.dicebā-
tur parari:cæteꝝ legati ad Antiochum miſſi expectabantur:& prius:quā ii rediſſent: uetuerat.Gn.Do
mitiū conſulē ſenatus ab urbe diſcedere:p̄toribus Fuluio & Scribonio:qbus ut ius dicerent:Roma ꝓ-
uincia erat:negotium datum:ut p̄ter eam claſſem:cui Bebius p̄futurus erat:cētū qnqueremes pararēt.

ꝓdigia

Priuſquã conſul prætoreſq; ĩ prouĩcias proficiſcerent̃:ſupplicatio fuit prodigioꝝ cã capram ſex hæ/
dos uno fœtu ædidiſſe ex Piceno nunciatũ eſt:& Arretii puerũ unum natũ unimanũ: Amiterni terram
pluuiſſe. Formiis portam murumq; de cælo tacta:& quod maxime terrebat conſulem. Gn. Domitiũ
bouem locutã Roma caue tibi:ceteroꝝ ꝓdigiorum cã ſupplicatũ eſt:bouem cum cura ſeruari aliquot
aruſpices iuſſerunt:Tyberis infeſtiore:quam priore ĩpetu illatus urbi duos põtes ædificia multa maxi/
me circa portã flumentanã euertit:ſaxum ĩgens ſiue ĩbribus ſeu motu terræ leniore quã ut alioqn ſen/
tiretur:labefactatũ:in uicũ iugarium ex capitolio ꝓcidit:& multos oppreſſit:in agris paſſim inundatis
pecora ablata:uillaꝝ ſtrages facta ẽ. Priuſq̃. L. Quintius proconſul in ꝓuinciã ꝑueniret. Q. Minutius in
agro piſano cũ liguribus ſignis collatis pugnauit:nouẽ millia hoſtiũ occidit:cæteros fuſos fugatoſq; ĩ ca

Ligurũ cædes

ſtra cõpulit:ea uſq; in noctẽ magno certamine oppugnata defenſaq; ſunt:nocte clam ꝓfecti ligures:pri
ma luce romanus uacua caſtra inuaſit:p̄dæ minus inuentũ eſt:eo qđ ſubinde ſpolia agrorum capta do
mos mittebãt. Minutius nihil deĩde laxamẽti hoſtibus dedit:ex agro piſano in ligures ꝓfectus caſtella
uicoſq; eoꝝ igni ferroq; ꝑuaſtauit:ibi p̄da Ethruſca:quæ miſſa a populatoribus fuerat:repletus ẽ miles
romanus. Sub idem tp̄s legati ab regibus Romã reuerterunt:q cum nihil:quod ſatis maturã cãm belli
haberet:niſi aduerſus lacedæmoniũ tyrannũ attuliſſent:quẽ & achæi legati nũciabant cõtra fœdus ma
ritimã orã laconũ oppugnare. Attilius p̄tor cum claſſe miſſus eſt ĩ Græciam ad ſocios tuẽdos. Conſu/
les:quod nihil ab Antiocho ĩſtaret: proficiſci ambos in ꝓuincias placuit. Domitius ab Arimino: qua
proximũ fuit:Quintius ꝑ ligures in boios uenit:duo cõſulum agmina diuerſa late agrum hoſtiũ ꝑua/
ſtarunt:primo eqtes eoꝝ pauci cũ præfectis:deĩde uniuerſus ſenatus:poſtremo in qbus aut fortũa aliq:
aut dignitas erat:ad mille ad conſules tranſfugerunt. Et in utraq; Hiſpania eo anno res proſpere geſtæ:
nam &. C. Flaminius oppidũ Litabrũ munitũ opulentũq; uineis expugnauit:& nobilẽ regem Corribi
lonẽ uiuum cepit:&. M. Fuluius ꝓconſul cum duobus exercitibus hoſtiũ duo ſecũda p̄lia fecit: oppida
duo hiſpanoꝝ Veſceliam. Holonemq;:& caſtella multa expugnauit:alia uoluntate ad eum defecerunt:
tum in oretanos ꝓgreſſus & ibi duobus potitus oppidis Noliba:& Cuſibi ad tagum amnẽ ire pergit.
Toletũ ibi parua urbs erat:ſed loco munito:eam cum oppugnaret:uectonũ magnus exercitus toletanis
ſubſidio uenit:cũ his ſignis collatis ꝓſpere pugnauit:& fuſis uectonibus opibus Toletũ cepit. Cæterũ
eo tempore ea bella:quæ gerebant̃:minus curæ patribus erãt:quã expectatio nõdum cœpti cũ Antio/
cho belli:nã & per legatos idẽtidem oĩa expromebant̃:quod rumores temere ſine ullis auctoribus orti

Belli apparatus aduerſus Antiochũ

multa falſa ueris miſcebant iter quæ allatum erat:cũ in Aetoliã ueniſſet Antiochus:extẽplo claſſem eũ
in Siciliam miſſuꝝ. Itaq; ſenatus & ſi p̄torem Attiliũ cũ claſſe miſerat ĩ Græciam:tamen qa nõ copiis
modo:ſed etiã auctoritate opus erat ad tuẽdũ ſocioꝝ animos. L. Quintiũ:&. Gn. Octauiũ & Gn. Serui
lium:&. P. Iulium legatos ĩ Græciam miſit:& ut. M. Bebius ex brutiis ad Tarentũ:& Brundũſiũ ꝓmo
ueret:legiones decreuit:inde ſi res poſceret:ĩ Macedoniã traiiceret:&. M. Fuluius prætor claſſem nauiũ
xxx. mitteret ad tuendã Siciliæ orã:& ut cũ imperio eẽt:qui claſſem eã duceret:duxit. L. Oppius Salina
tor:qui priore anno ædilis plebis fuerat:& ut idem p̄tor. L. Valerio collegæ ſcriberet:periculũ eẽ ne claſ
ſis regis Antiochi ex Aetolia in Siciliã traiiceret:itaq; placere ſenatui ad eũ exercitum quem haberet:tu
multuarioꝝ militũ. xii. millia pedites:&. cccc. equites ſcriberet:quibus oram maritimã prouĩciæ: quæ
uergeret ĩ Græciam:tueri poſſet. Eũ delectum p̄tor non ex Sicilia ipſa tantũ:ſed etiã ex circũiacentibus
inſulis habuit:oppida oĩa maritima:quæ ĩ Græciã uerſa erãt præſidiis firmauit:addidit alimẽta rumo
ribus aduentus Attali Eumenis fratris:qui nunciauit Antiochum regem Helleſpõtum cum exercitu
tranſiſſe:& ſperare ætolos:ut ſub aduentũ eius ĩ armis eſſent. Et Eumeni abſenti & p̄ſenti Attalo gra/
tiæ actæ:& ædes liberæ loca lautia decreta:& munera data qna boũ:equeſtria arma:& uaſa argẽtea cen
tum pondo. Cum alii atq; alii nuncii bellum inſtare afferrent:ad rem ꝑtinere uiſum eſt cõſules primo
quoq; tp̄e creari. Itaq; ſenatuſconſultũ factum ẽ:ut. M. Fuluius p̄tor litteras extẽplo ad cõſulem mitte/
ret:qbus certior fieret ſenatui placere prouincia exercituq; tradito legatis Romã reuerti eum & ex itine
re p̄mitteret edictum:quo comitia cõſulibus creãdis ediceret:paruit his litteris conſul:& p̄miſſo edicto

Reqre ĩ ꝓximis comitiĩ hũc. P. nõ. L. dixit

Romã uenit. Eo quoq; anno magna ambitio fuit:quod patricii tres in unũ locum petierunt. L. Corne
lius. Gn. Filius Scipio q priore anno repulſam tulerat:&. L. Cornelius Scipio. Gn. Mãlius Volſo. P. Sci/
pioni uiro tali:ut dilatũ non negatũ honorẽ appareret:cõſulatus datus ẽ:additus ei de plebe collega. M.
Attilius Glabrio. Poſtero die prætores creati. L. Aemylius Paulus. M. Aemylius Lepidus. M. Iunius. L.
Cornelius Mamula. L. Liuius:&. L. Oppius utriq; eoꝝ Salinator cognomen erat. Oppius is erat:q claſ/
ſem trigĩta nauiũ in Siciliã duxerat. Interim dũ noui magiſtratus ſortirent̃ ꝓuĩcias. Gn. Bebius a Brũ/
duſio cum oĩbus copiis trãſire in Epirum eſt iuſſus:& circa Apolloniã copias cõtinere:&. M. Fuluio p̄/
tori urbano negotiũ datũ ẽ:ut qnqueremes nouas quinq̃ginta faceret. Et populus qdẽ Romanus ita ſe
ad oẽs conatus Antiochi p̄parabat. Nabis iam nõ differebat bellum:ſed ſumma ui Gyttheũ oppugna/
bat:& ĩfeſtus achæis:qđ miſerant obſeſſis p̄ſidiũ:agros eoꝝ uaſtabat. Achæi nõ antea auſi capeſſere bel
lum:quã ab Roma reuertiſſent legati:ut qd ſenatui placeret:ſcirent:poſt reditũ legatoꝝ & Sicyonem
concilium edixerunt:& legatos ad. T. Quintiũ miſerunt:qui conſilium ab eo peterent. In cõcilio oĩum
ad bellum extemplo capeſſendũ ĩclinatæ ſñiæ erãt:litteræ. T. Quintii cunctationem fecerunt:qbus au/

Philopœmenes

ctor erat prætorẽ claſſemq; romanã expectandi. Cũ principum alii in ſñia permanerent: alii utendum
eius:qđ ipſi cõſuluiſſent:cõſiliũ cenſerent:multitudo Philopœmenis ſñiam expectabat:p̄tor is tũ erat:
& oẽs eo tp̄e & prudẽtia:& auctoritate anteibat. Is ꝓfecto bene cõparatum apud ætolos eẽ ait:ne p̄tor: